

ഭാരതീവിചാരം.

ഗ്രന്ഥകർത്താവ്

പി. കുറുപ്പൻ എമ്പ്രാണ്ടിരി
എടക്കുണി.

1106

വില 1-0-0

മുദ്രണം ശോഭനകുമാര കമ്പനിയിലേക്ക്.

ഭാരതീവിചാസം.

ഗ്രന്ഥകർത്താവ്

പി. കുഞ്ഞൻ എമ്പ്രാന്തിരി
എടക്കുണി.

1106

വില 1-0-0

പ്രകാശനം മോഹമുഖമം കമ്പനിയിലേക്ക്.

അവതാരിക.

പാശ്ചാത്യസാഹിത്യത്തോടുള്ള പരിചയം നിമിത്തം ഭാരതീയപണ്ഡിതന്മാർ പഴയ മാതൃകകളെത്തന്നെ മുറുപ്പിപ്പിടിക്കാതെ പല പ്രസ്ഥാനങ്ങളിലും കൈവെച്ചു തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഏതന്താലും ഗദ്യഗ്രന്ഥങ്ങൾക്ക് അഭൂതപൂർവ്വമായ അഭിവൃദ്ധിയും ജനസാമാന്യത്തിന്നു വായനയിലുള്ള പ്രതിപത്തിയും ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത് ആശാസ്യംതന്നെ.

സരസമായ രീതിയിൽ ധർമ്മോപദേശംചെയ്യുന്ന കൃതികൾ ഭാഷയിൽ വലിച്ചു വരുന്നത് ജനസാമാന്യത്തിന്റെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്നും മനഃപരിഷ്കാരത്തിന്നും അപാരം സൽസ്വഭാവപ്രാപ്തിക്കും നിദാനമത്രെ. പ്രാചീനന്മാർ പ്രൗഢോക്തിപരങ്ങളായ കഥകളെ ഗ്രഹിക്കുന്നതിൽ പയ്യസുകന്മാരായിരുന്നു.

ശാസ്ത്രീയജ്ഞാനം വലിച്ചുവരുന്ന ഇക്കാലത്താകട്ടെ ജനതതിയുടെ ആദർശങ്ങൾക്കു ഗണ്യമായ ഒരു പരിണാമം വന്നുകൊണ്ടുണ്ടു്. അമാനുഷികങ്ങളും അലൗകികങ്ങളുമായ കഥകളേക്കാൾ സ്വതസ്സംഭവികളും സാമുദായികങ്ങളുമായ വാചയങ്ങളെയാണു് അധുനാതനന്മാർ ആദരിക്കുന്നതു്. തന്നിമിത്തം ചരിത്രസംബന്ധങ്ങളായ ഗ്രന്ഥങ്ങളെക്കൊണ്ടു മലയാളഭാഷയും പുഷ്ടി പ്രാപിക്കുന്നതു ശുഭോദക്തമാകുന്നു.

ഭാരതീയലാസം എന്ന പ്രകൃതഗ്രന്ഥം ഒരു സാമുദായികനോവലാണെന്നു വായനക്കാരുടെ വിശിഷ്ട പരയേണമെന്നില്ല. എന്റെ സ്നേഹിതനായ പി. കൃഷ്ണൻ എമ്പ്രാന്തിരി ഒരു സംസ്കൃതപണ്ഡിതനും ആധുനികലോകഗതികളെ നിരീക്ഷിക്കുന്ന ഒരു വിശാലഹൃദയനാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ തൂലികയിൽനിന്നുപ്രഥമമായി പുറത്തുവന്ന ഈ കൃതിയെ മഹാജനസമക്ഷം അവതരിപ്പിക്കുന്നതിൽ എനിക്കു സീമാതീതമായ കൃതാർത്ഥതയുണ്ടു്.

ടി. എ. രാമചന്ദ്രയ്യർ; എം. എൽ. സി.

പ്രസ്താവന.

സ്വതന്ത്ര പുസ്തകപാരായണത്തിൽ താല്പര്യമുള്ള എനിക്ക് ഒരു നോവൽ എഴുതിയാൽ കൊള്ളാമെന്ന് ഒരു ശുഭനിമിഷവും അതിലേക്ക് എന്റെ ചില സ്നേഹിതന്മാർ എന്നെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. എത്ര വിഷയത്തെക്കുറിച്ചാണ് എഴുതേണ്ടതെന്ന് ആലോചിച്ചിരിക്കുമ്പോഴാണ് ഒരു വിഷയം എനിക്ക് ദൃഷ്ടിയിലെത്തിച്ചത്.

എന്റെ വാസസ്ഥലത്തിന്നു സമീപം ഒരു ഗ്രാമത്തിൽ ഒരു വൃദ്ധനായ വരനും നവോദയമായ വധുവും കൂടി കഴിച്ചു പോന്നിരുന്ന ദാമ്പത്യജീവിതത്തെ കണ്ടപ്പോൾ 'വൃദ്ധസ്യതരുണീവിഷ്ടം' എന്ന ആപ്തവാക്യത്തിലെ സാരം എനിക്ക് ദൃഷ്ടാന്തപ്പെടുകയാൽ ആ ദാമ്പത്യജീവിതത്തെ കരാളമായികയാക്കി തീർക്കണമെന്നു തീരുമാനപ്പെടുത്തി. പന്തിട് അതിന്നുവേണ്ടുന്ന അംഗോപാംഗങ്ങളേയും മറ്റും കൂട്ടിച്ചേർത്തി പ്രകൃതപുസ്തകത്തെ രൂപവൽക്കരിച്ചതാണ്.

ഇദംപ്രഥമമായി ഞാൻ എഴുതിട്ടുള്ള ഈ ആഖ്യായികയാകട്ടെ, സഹൃദയന്മാരുടെ ഹൃദയാഹ്ലാദകരമായിതീരുന്നപക്ഷം ഞാൻ ഏറ്റവും കൃതാർത്ഥനായി. കേവലം മോഹാവേശത്തെ മുൻനിറുത്തി എഴുതിട്ടുള്ള ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ അനേകം സ്തൂനാതിരീകരങ്ങൾ ഉണ്ടായിരി

കാര്യം. മഹാശയനാരായ സഹൃദയന്മാർ അവകളെ ദയപൂർവ്വം ക്ഷമിച്ച് എന്നെ അനുഗ്രഹിക്കുമെന്നും എനിക്കു സാഹിത്യലോകത്തിൽ ലേഖകന്റെ പ്രവേശനം പ്രദർശിപ്പിച്ചു തരുമെന്നും വിശ്വസിച്ചുകൊണ്ട് ഈ ആഖ്യാനം എഴുതിയെ ബഹുജനസമക്ഷം സവിനയം സമർപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

പ്രകൃതപുസ്തകം എഴുതുന്ന സന്ദർഭത്തിൽ അതതു ഘട്ടങ്ങളിൽ വേണ്ടപ്പെട്ടതായ ഉപദേശങ്ങളും സഹായസഹകരണങ്ങളും ചെയ്തതന്ന ശ്രീമ.നാരായ ഇ. കൃഷ്ണൻവാരീയർ അവർകളോടും, ഇ. രാമവാരീയർ അവർകളോടും, ഇ. ശങ്കരൻകുട്ടി വാരീയർ അവർകളോടും, ടി. നാരായണമേനോൻ ബി. എ., എൽ. ടി. അവർകളോടും നന്ദിപറഞ്ഞു കൊള്ളുന്നു.

വിശിഷ്ട, പ്രകൃതപുസ്തകത്തെ കാലതാമസം കൂടാതെ വളരെ ഭംഗിയായച്ചിപ്പിച്ചു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ 'യോഗക്ഷേമം' കമ്പനിക്കാമോട് പ്രത്യേകം നന്ദിപറഞ്ഞു കൊള്ളുന്നു.

എന്ന്

ഗ്രന്ഥകർത്താ.

ഭാരതീവിപാസം.

ഒന്നാം അദ്ധ്യായം.

കരതിമി.

കാലം മകരമാസം. സൂര്യരശ്മികളുകൊണ്ടു ദിനം പ്രതി വലിച്ചുവരുന്ന ഉഷ്ണനിമിത്തം പകലും, മഞ്ഞു കൊണ്ടു സമീപിച്ചുവരുന്ന തണുപ്പിനാൽ രാത്രിയും ജനങ്ങൾ കരമാതിരി കഷ്ടദശയിൽ എത്തിയിരിക്കുന്നു. പൂഴി, കിണറു്, കുളം മുതലായവയിലെ ജലം ദിനംപ്രതി കുറഞ്ഞുവരുന്നതു കണ്ടാൽ സൂര്യഭഗവാൻ ദാഹശമനം ത്വം രന്റെ കരങ്ങളെക്കൊണ്ടു കോരിക്കുടിച്ചു വാരിക്കുകയാണോ എന്നു തോന്നിപ്പോകും. ക്ഷീണപല്യവാദികളായ വൃക്കുലതാദികളെല്ലാം തങ്ങളെ ഇതുവരേയും ജലസേചനത്താൽ പോഷിപ്പിച്ചുവന്ന പജ്ജന്ത്രം പെട്ടെന്നു വിരിയുകയാൽ ദഃഖാന്തകളോ എന്നു തോന്നുമാറു ഭ്രമിക്കപ്പെട്ടു. കൊക്കു്, പൊയ്യ, പരുന്തു് മുതലായ പക്ഷിജാലങ്ങൾ ഇതുവരേയും പരിപൂർണ്ണജലത്തോടുകൂടിയ വയൽ, തോടു മുതലായവയിൽനിന്നു തങ്ങൾക്കു ലഭിക്കേണ്ടതായ ജലജന്തുക്കളെ ലഭിക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതിരിക്കെ, ഈ അവസരത്തിൽ അതുകളെല്ലാം അത്യുത്സാഹം

ഹത്തോടുകൂടി കൂട്ടംകൂട്ടമായ് കിളികുളശബ്ദത്തോടെ പല
യിടങ്ങളിലും സഞ്ചരിക്കുകയും, ആഹാരദ്രവ്യങ്ങളെ സ്വീ
കരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

ഹാ! പ്രകൃതിയുടെ മാനം അതിമണിയത്തന്നെ.
ഒരു നാടകരംഗത്തിൽ 'കട്ടൻ' പൊങ്ങുകയും താഴുക
യും, തന്മദ്ധ്യേ കാരോവിധത്തിലുള്ള 'സീൻസുകൾ' കറ
ണുകയും മറയുകയും ചെയ്യുന്നതുപോലെ, കാരോ കെറ
ല്ലം അല്ലെങ്കിൽ കാരോ മാസം, ബലവം കാരോ ദിവ
സം ചെല്ലത്തോറും സകലത്തിന്നും മാനം കണ്ടുവരുന്നു
ണ്ടു്. കാലചക്രത്തിന്റെ തിരിച്ചിൽ അതിവിശേഷത്ത
ന്നെ! സുഖി ദുഃഖിതനായും, ദുഃഖിതൻ സുഖിയായും, വ
രുന്നതും ഇന്നു കണ്ട ആൾ നാളെ നാശാവശേഷനാക
ുന്നതും, മരിച്ചു എന്നു നിശ്ചയിച്ചു നിലത്തിറക്കിയവൻ ഉ
ടനെ ജീവിച്ചുവരുന്നതും കണ്ടാൽ ഇതിന്നു പ്രകൃതിവി
ശേഷം എന്നല്ലാതെ എന്തെന്നു പറയേണ്ടതു്?

നമ്മുടെ ഈ കഥാരംഭകാലത്തു മുല്ലയ്ക്കൽ ഗോവി
ന്ദമേനോൻ എന്ന ആൾക്കു വയസ്സ് ഒരുപതിൽ കുറയു
കയില്ല. ഇദ്ദേഹം സുമാർ പതിനാറു വയസ്സുമുതൽക്കു പ
രിശീലിച്ചുവന്നിരുന്നതു സൈന്യവൃത്തി ആയിരുന്നു.
അദ്ദേഹം അതിൽ താഴ്ന്ന നിലമുതൽ ഒരുമാതിരി ഉയ
ന്നതരം ഉദ്യോഗങ്ങളും ഭരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഏതു വർഷങ്ങൾക്കു
മുമ്പു ഗോവിന്ദമേനോൻ സ്വന്തം മനസ്സാലെ പണി രാ
ജിവെച്ചു പോന്നു തന്റെ സ്വന്തം നാടായ കോഴിക്കോ
ട്ടു വന്നു താമസമുറപ്പിച്ചു. താൻ സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ള ദ്രവ്യ
ത്തിന്റെ ആദായംകൊണ്ടു് ഒരുമാതിരി സുഖമായി ന!

തൃപ്തതി കഴിപ്പാൻ പ്രയാസമില്ലാതിരുന്നതിനാലും, ത
 നിക്കു പ്രായാധിക്യം ആയതിനാലുമാണു പണി രാജി
 കൊടുത്തത്. ഉദ്യോഗത്തിൽനിന്നു വിരമിച്ചപ്പോൾ ഗോ
 വിന്ദമേനവനു നാലു വയസ്സു പ്രായമായ ഒരു പുത്രിയും
 രണ്ടു വയസ്സു പ്രായമായതും ആറു മാസം തികയാത്തതും
 ആയ രണ്ടു പുത്രന്മാരും കാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. അ
 ദ്വേഹം സ്വഗൃഹത്തിൽ താമസമുറപ്പിച്ചതിന്നുശേഷം അ
 ദ്വേഹത്തിന്റെ മാതൃലഭനായ കൃഷ്ണമേനവനും സഹോദരി
 ലക്ഷ്മിക്കുട്ടിയമ്മയും വിഷ്ണുചികരോഗത്താൽ പരലോ
 കം പ്രാപിച്ചു. ആ കഡുംബത്തിൽ ശേഷിച്ചതു ഗോവി
 നമേനോൻ കാത്രമായിരുന്നു.

ഗോവിന്ദമേനവന് ഉടനെ ഭാര്യാഭാവവും അനുഭ
 വിക്കേണ്ടിവന്നു. നാലാമത്തെ പ്രസവത്തോടുകൂടി ഭാ
 ര്യയും ആ കുട്ടിയും കാലഗതിയെ പ്രാപിച്ചു. ദൈവം
 എന്നും സുബഭാഷയുള്ള ഒരുപോലെ കൊടുക്കുക പതിവി
 ല്ലല്ലേ. ചെറിയ കുട്ടികൾ — താൻ ഏകൻ — എന്നുത
 ന്നെയല്ലാ ഇതുവരെ ഗൃഹഭാരം പരിശീലിക്കാത്തവനും
 — ആകയാൽ കഡുംബഭരണവിഷയത്തിൽ അദ്വേഹ
 ത്തിന്നു വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടേണ്ടിവന്നു. കുട്ടികളുടെ ശുശ്രൂ
 ഷക്ക് ഒരു വൃദ്ധയേയും, ദേഹണ്ഡത്തിന് ഒരു പാചക
 നേയും വിശേഷാൽ നിർമ്മാണിപ്പിച്ചു.

ഗോവിന്ദമേനവൻ ഒരു ഗുണവാനും ഇൗശപര
 ഭക്തനുമാണെന്നു. അയൽവാസികളായ ജനങ്ങൾ ഇ
 ദ്വേഹത്തെ വളരെ സ്നേഹത്തോടെ അനുവർത്തിച്ചിരുന്നു.
 ഇദ്വേഹം പ്രഭാതത്തിൽ ഏഴുനേര ദേഹശുദ്ധി വരുത്തി

യതിന്നുശേഷം സുമാർ ഒരു മണിക്കൂർനേരം ഇശ്ശാപര
പ്രാത്ഥന ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കും. ഒന്നി ഏഴടിച്ചാൽ ചാ
യ കഴിച്ചു തോട്ടത്തിലേക്കു പോകും. അവിടെ ചെന്നു
വേലക്കാരെക്കൊണ്ടു ജോലി എടുപ്പിക്കുകയും അവരെ
നീച്ചു താനും കുറെ പണിയുകയും ചെയ്യും. പത്തു മ
ണിക്കു മടങ്ങി കുളി കഴിച്ചു പന്ത്രണ്ടു മണിക്കു മുൻപായി
ഭക്ഷണം കഴിക്കും. വിരുന്നുകാരായി വല്ലവരും ഉണ്ടോ
എന്നറിഞ്ഞതിന്നുശേഷമല്ലാതെ ഒരു ദിവസവും അദ്ദേ
ഹം ഭക്ഷണം കഴിക്കുക പതിവില്ല. ഭക്ഷണം കഴി
ഞ്ഞാൽ കുറെ നേരം ഉലാത്തിക്കൊണ്ടു നാമം ജപിക്കുക
യും പിന്നീട് പിശുമാത്ഥം അല്പം ശയിക്കുകയും ചെയ്യും.
മൂന്നു മണിക്കു ചായ കഴിഞ്ഞതിന്നുശേഷം വീണ്ടും തോ
ട്ടത്തിൽ പോയി ഓരോ ജോലികൾ നോക്കിയും നോക്കി
ച്ചും ഉദ്ദേശം അഞ്ചു മണിയോടുകൂടി വീട്ടിലേക്കുതന്നെ മ
ടങ്ങിവരും. കുളി, ജപം, ഭക്ഷണം, ഗ്രന്ഥപാരായണം
മുതലായതു കഴിഞ്ഞു രാത്രി പത്തു മണിയോടുകൂടി ശയി
ക്കും; ഇങ്ങിനെയായിരുന്നു ഇദ്ദേഹം ജോലി രാജി വെ
ച്ചതിൽപ്പിന്നെയുള്ള ദിനചയ്യ.

മുൻപറഞ്ഞ മകരമാസത്തിൽ ഒരു ദിവസം ഗോ
വിന്ദമേനോൻ ഉച്ചയ്ക്കു ഭക്ഷണത്തിന്നുമുമ്പു അതിഥികളും
രെങ്കിലും വരുന്നുണ്ടോ എന്നു നോക്കിനില്ക്കുമ്പോൾ ആ
രോ ഒരാൾ കുതിരപ്പറത്തു കയറി തന്റെ വീടിന്നു് അ
ഭിമുഖമായി വരുന്നതു കണ്ടു. ആഗതന്റെ അഭ്യുത്സാഹ
നത്തിന്നുവേണ്ടി അദ്ദേഹം പടിക്കൽ ചെന്നുനിന്നു.

ഗോവിന്ദമേനവൻ പടിക്കൽ എത്തിയപ്പോഴേക്കും

ആഗതനും അവിടെ എത്തി. കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നും അഴത്തിറങ്ങി. അടുത്തു കണ്ടുകൂടുമ്പോൾ മണ്ട പേക്കും ആളെ മനസ്സിലായി. മേനോൻ സന്തോഷത്തോടുകൂടി അതിഥിയെ വീട്ടിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്ന് ഒരു കസേര കൊടുത്തിരുത്തി. ആഗതൻ മേനവനെ നോക്കി ഒരു മന്ദസ്മിതം ചെയ്തു. അതിവേഗത്തിൽ കുതിരയെ കൂട്ടിക്കുകയും വെയിൽകൊണ്ടു വളരെ ക്ഷീണിച്ചിരുന്നതിനാലും അദ്ദേഹത്തിന്നു ഒന്നു മന്ദസ്മിതം ചെയ്യുവാൻ മാത്രമേ സാധിച്ചുള്ളൂ. ഗോവിന്ദമേനോൻ ആഗതന്റെ ക്ഷീണാവസ്ഥ കണ്ട് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു.

ഗോവിന്ദമേനോൻ — എന്താരു വെയിലാണു! ഇപ്പോൾതന്നെ ഇങ്ങിനെയായാൽ ഇനി മണ്ടമൂന്നു മാസം എങ്ങിനെ കഴിഞ്ഞുകൂടും?

ആഗതൻ — (ഒരു ദീർഘശ്വാസത്തോടെ) വെയിലിന്റെ കഥയൊന്നും പറയേണ്ട; അതിശക്തിതന്നെ. (പിന്നെ മേനവനെ നോക്കി) നിങ്ങൾ ഇങ്ങിനെ നിന്നു ബുദ്ധിമുട്ടുന്നുവല്ലോ.

ഗോ.മേ. — അതു സാരമില്ല. ഞാൻ ഇരുന്നു കൊള്ളാം.

എന്നു പറഞ്ഞു പിന്നാക്കം ഒന്നു തിരിഞ്ഞുനോക്കി. അപ്പോഴേക്കും പാചകൻ ചായ കൊണ്ടുവന്നു ആഗതന്റെ മുമ്പിൽ വെച്ചു. അയാൾ ചായ കുഴിച്ചതിന്റെ ശേഷം ഗോവിന്ദമേനവനെ നോക്കി പറഞ്ഞു: ഐ.നിക്ക് ഇനി മണ്ട മണിക്കൂറുവരെ ഉണ്ടില്ലെങ്കിലും വിരോധമില്ല. ചായ കുഴിച്ചപ്പോൾ വിശപ്പും ദാഹവും തീർന്നുപോയി. നിങ്ങളുടെ ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞിരിക്കുമല്ലോ?”

ഗോപിനേ — ഏന്റേയും ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. കാലത്തു ചായ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോഴും വിശപ്പു തുടങ്ങിയിട്ടില്ല. പ്രിയമിത്രത്തെ കണ്ടപ്പോൾ എനിക്ക് ഉണ്ടതിലധികം സുഖമായി.

ആഗതൻ — കാ! ഇതു വലിയ കുടുപ്പമായി. മണി പത്രങ്ങളില്ല. ഇനിയും ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ. മുഖത്തു ക്ഷീണം ബാധിച്ചു തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഇനി വർത്തമാനമെല്ലാം ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞിട്ടുവോ. ഞാൻ വേഗം കുളിക്കട്ടെ.

എന്നു പറഞ്ഞു ഉടുപ്പു മാറിത്തുടങ്ങി. അപ്പോഴും ഭൂതൻ കുതിരയുടെ ജീവി മുതലായത് അഴിച്ചു ലായത്തിൽ കൊണ്ടുവോയി കെട്ടി വെള്ളം വെള്ളവും കൊടുത്ത് അനന്തരകല്പനക്ക് ധാരാളമായി.

ആഗതൻ ഉടുപ്പു മാറി ഭൂതനെന്നിട്ടു കുളത്തിലേക്കു നടന്നു. പോകുവഴിക്ക് തല അല്പം ചുറുചുറുവും പുറത്തു എന്തെന്നില്ലാതെ ഒരു വേദന ഉണ്ടാവുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹം പെട്ടെന്ന് അവിടെ ഇരുന്നപ്പോൾ ഭൂതൻ അതു കണ്ടു പരിഭ്രമിച്ചു. ആഗതൻ “സോദമിപ്പ്” എന്നു പറഞ്ഞ് അവിടേനിന്ന് ഏഴനേരം കുളത്തിൽ പോയി കുളി തുടങ്ങി. മുങ്ങുന്ന സമയത്തു തലക്ക് ഒരു കൈയോടെ കരസഹൃതം തോന്നി. ദേഹം ആസക്തം എന്നു വിചാരിച്ചു. എങ്കിലും അദ്ദേഹം കരമാതിരി പണിപ്പെട്ടു കുളി മുഴുവൻ ആക്കി ഗൃഹത്തിലേക്കു മടങ്ങി.

ഗോവിന്ദമേനോനും ആഗതനും ഭക്ഷണത്തിന് ഇരുന്നു. വളരെ രുചിയോടുകൂടിയ ശുചിയായ പദാർത്ഥം

കൂയിരുന്നവെങ്കിലും, ആഗതന്ന ഭക്ഷണത്തിന്നു ലേശം
രചിയുണ്ടായില്ല. അല്പം ഉണ്ടു എന്നു വർത്തി ഒരു കി
ണ്ടി പച്ചവെള്ളം കുടിച്ചതേയുള്ളൂ.

ഗോവിന്ദമേനോൻ—എന്താ, ഭക്ഷണപദാർത്ഥം രചി
ച്ചില്ലെന്നുണ്ടോ?

ആഗതൻ—രചിക്കാത്തല്ലോ, ആകപ്പാടെ തലക്ക് ഒ
രു സുഖമില്ല. വെയിലത്തു വന്നു ഉടനെ കുളിച്ചതു
കൊണ്ടായിരിക്കാം. ചക്ഷേ....

ഗോ-മേ—ഉം, എന്താ, ചേരെ വല്ല കാരണവുമുണ്ടോ?

ആഗതൻ—ഇല്ല, സാമമില്ല; പറയത്തക്കവണ്ണം ഒന്നു
മില്ല. മുങ്ങുമ്പോൾ തലക്ക് എന്തൊരു അസഹ്യത
തോന്നി.

ഗോ-മേ—ഈ കുളത്തിലെ വെള്ളം വളരെ തണുപ്പുള്ള
താണ്. നിങ്ങൾ വെയിലത്തു വരികയും ചെയ്തുവെല്ലോ.
ശീതാശ്ലാർക്കു കന്തിക്കുകയാൽ ആയിരിക്കാം ഈ
അസഹ്യതയ്ക്കു കാരണം. അല്പം ഉറങ്ങിയാൽ എല്ലാം
ഭേദമായും എന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

എന്നു പറഞ്ഞു അവർ രണ്ടു പേരും കൈ കുഴുകി
മാളികയിലേക്കു പോകുവാൻ ഭാവിച്ചു. അപ്പോൾ പടി
കടന്നു രണ്ടു കുട്ടികൾ ഓടിയന്ന്, “അയ്യോ, അയ്യോ, ഞ
ങ്ങളിന്നൊരു വിശേഷം കണ്ടു പോ” എന്നു പറഞ്ഞും
കൊണ്ടു കോലായിൽ വന്നുകയറി.

ഗോ-മേ—എന്തു വിശേഷമാണു നിങ്ങൾ കണ്ടത്?

കന്നാമൻ—അതോ? പറയാം. ഞങ്ങൾ സ്കൂളിൽനി
ന്നു മൂലം വിട്ടുവാൻ പുറത്തു വന്നു. ആ സമയത്തു

രോട്ടിൽകൂടി ഒരൾ കുതിരയെ കാടിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നതു കണ്ടു. കുതിര സ്കൂൾമതിലിന്നു ചേരെ അടുത്തപ്പോൾ, മേലേമനക്കലെ ആനയെ അതിലെ കൊണ്ടുവരികയായിരുന്നു. കുതിര ആനയെ കണ്ടു പേടിച്ചു “ഐ, ഐ, ഐ,” എന്നു ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു രണ്ടു ചാട്ടം ചാടി. ആന, ‘ബ്രീ’ എന്നു നിലവിളിച്ചു പിന്നാക്കം കമോട്ടം. കുതിരപ്പറത്തു ഇരുന്നിരുന്ന ആൾ ‘ബ്രീം’ എന്നു രോട്ടുചാലിലേക്കു വീണു. കുതിര അവിടെ കിടന്നു പരക്കം പാഞ്ഞുതുടങ്ങി. അപ്പോഴേക്കും അയാൾ ഏഴുനേരം കുതിരയെ പിടിച്ചുനിറുത്തി. പിന്നെ കുതിരപ്പറത്തു കയറി പോവുകയും ചെയ്തു.

രണ്ടാമൻ — അച്ഛാ, ഈ നേരംപോക്കു കണ്ടുനിന്നതു കൊണ്ടു ക്ലാസ്സിൽ എത്തുവാൻ നേരം വൈകിപ്പോയി. മാസ്റ്റർ പേഷ്യപ്പെട്ട് ഇരണ്ടു പൊട്ടിച്ചു. ഇതാണു വിശേഷം.

കുട്ടികളുടെ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ ആഗതന്റെ മുഖം ഒന്നു വിളുങ്ങു. ഗോവിന്ദമേനോൻ കുട്ടികളെ നോക്കി, “ഭാരതി എവിടെ?” എന്നു ചോദിച്ചു.

ഒന്നാമൻ — കാപ്പോളെ ചെമ്പകശ്ശേരിയിലെ ജാനകി കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. കാപ്പോളി് ഞങ്ങളോടു നടന്നോളാൻ പറഞ്ഞു. ഞങ്ങൾ ഇങ്ങോട്ടും പോന്നു.

ഗോമേ — നിങ്ങൾ വേഗം ഭക്ഷണം കഴിച്ചു പോകവിൻ. (പിന്നീടാഗതനെ നോക്കി) നമുക്കു മുകളിലേക്കു പോവുകയല്ലേ?

ആഗതൻ — കുട്ടികൾ പറഞ്ഞതു ശരിയുണ്ടോ. എന്റെ

കുതിരയ്ക്ക് അനയെ കണ്ടു പരിചയമില്ല. അതുകൊണ്ടു
ണ്ടല്ലോ ബുദ്ധിമുട്ടിപ്പോയി.

ഗോ-മേ— (പരിഭ്രമത്തോടെ) രല്ലു വരക്കും പറയിയിട്ടുണ്ടോ?

അഗതൻ— ഇല്ലാ. കുളിക്കുവാൻ വേരുകമ്പോൾ പുറത്തൊരു വേദന തോന്നി. സാരമില്ല.

ഗോ-മേ— എന്നാൽ നിങ്ങൾ അല്ലെങ്കിൽ കിടക്കുവിൻ. കുറെ ഉറങ്ങിയാൽ എല്ലാം ഭേദമാകും.

എന്നു പറഞ്ഞ് ഒരു കോസരി വിരിച്ചുകൊടുത്തു. ജനവാതിലിന്റെ കതകുകളടച്ച് അദ്ദേഹം പുറത്തേക്കു പോന്നു. അഗതൻ സുഖനിദ്രയിലും ആയി.

ഏകദേശം നാലുമണിമുറ ഉറങ്ങിയതിന്റെശേഷം അഗതൻ ഉണർന്ന് എഴുന്നേറ്റു. മേലാസങ്കലം ഒരു വേദനയുണ്ടാവുകയാൽ എഴുന്നേല്ക്കുവാൻ വളരെ ഞെരുങ്ങി. ഒരുവിധം എണ്ണിറ്റു പുറത്തു വരുമ്പോഴേക്കും പാചകൻ ചായ പലഹാരം മുതലായവ കൊണ്ടുവന്നു ഹാജരായി. അദ്ദേഹം ചായ മുഴുവനും കുഴിച്ചു. പലഹാരത്തിന് അത്ര രുചിയുണ്ടായില്ല. പിന്നെ മേനവൻ എങ്ങോട്ടു പോയി എന്നു പാചകനോട് ചോദിച്ചു. അദ്ദേഹം തോട്ടത്തിലേക്കു പോയിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ വരും. വേണമെങ്കിൽ വിളിക്കാം.” എന്നു പറഞ്ഞ് പാചകൻ തിരിയുമ്പോഴേക്കും മേനവൻ അവിടെ എത്തി.

മേനവൻ—എന്താ, ഉറക്കം സുഖമായോ? ചായ കുഴിച്ചുവോ?

ആഗതൻ—കുറെ ഉറങ്ങി. ചായയും കുഴിച്ചു. എങ്കിലും തലക്കു സുഖം തോന്നിത്തുടങ്ങിയിട്ടില്ല.

മേനവൻ—കുരു തേച്ചുകുളിയുംകൂടി കുഴിഞ്ഞാൽ എല്ലാം സുഖപ്പെടും. അസാരം മുട്ടവെള്ളവുമകൂടി വെക്കുവാൻ പറയാം.

എന്നു പറഞ്ഞു ഭൃത്യന്റെ മുഖത്തേക്കു മനു നോക്കി. ഭൃത്യൻ ഉടനെ ഒരു കുട്ടകമെടുത്തു കുളുത്തിലേക്കു പോവുകയും ചെയ്തു.

ഇവർ അല്പനേരം കാരോന്നു സംസാരിച്ചിരുന്നതിന്റെശേഷം ഗോവിന്ദമേനവൻ സ്നേഹിതനെ നോക്കി “എനിക്കു നിങ്ങളോടു വളരെ വർത്തമാനങ്ങൾ ചോദിച്ചറിയുവാനുണ്ട്. ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾക്കു സുഖക്കേടുകൊണ്ടു് അതു നാളെക്കുറിച്ചറിയുകയല്ലേ നല്ലതു്.” എന്നു ചോദിച്ചു.

“അവിടുത്തെ സൗകര്യംപോലെയാവാമല്ലോ. എനിക്കും വളരെയെല്ലാം പറയുവാനുണ്ട്. നേരം അസ്തമിക്കാറായിത്തുടങ്ങി. അതുകൊണ്ടു വർത്തമാനം പറയുന്നതു വിരുന്നെക്കുറിച്ചറിയുകാം” എന്നു് ആഗതനും പറഞ്ഞു. “എന്നാൽ നമുക്കു കുളിക്കുവാൻ പോവുക” എന്നു പറഞ്ഞു് ഗോവിന്ദമേനവൻ സ്നേഹിതനോടുകൂടി കുളുക്കുടലിലേക്കു പോയി.

ആഗതനു് അന്നു രാത്രിയിലും ഉറങ്ങിന്നു തടവിയുണ്ടായില്ല. ഭക്ഷണംകഴിഞ്ഞു രണ്ടുപേരും മുകളിലേക്കു പോയി. അവർ കുറച്ചുനേരം സംസാരിച്ചിരുന്നതിന്റെശേഷം കിടക്കുകയും ചെയ്തു.

ഗോവിന്ദമേനോൻ കിടന്നമാത്രയിൽതന്നെ കുറേ കണ്ണുനീർ വീണു. ആഗതൻ ഉറക്കംവന്നില്ല. അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ഉരുണ്ടു, എണീറ്റു ഇരുന്നു, പിന്നെയും കിടന്നുരുണ്ടു മാത്രം പറ്റാത്തതിനാലാകെ കഴിച്ചു കൂട്ടി. ആ സമയത്തു് അദ്ദേഹത്തിന്നു് അതിയായ ഒരു കളിമുതൽ തോന്നി. എന്നല്ല, ക്ഷണകൊണ്ടു് ദേഹം കിടന്നിടം വിറച്ചുതുടങ്ങി. മുൻപു പുതച്ചിരുന്ന മുണ്ടിന്നുപുറമെ ഒരു ചകലംസംകൂടി എടുത്തു പുതച്ചു. എന്നിട്ടും വിറയലോ കളിമുതൽ നിന്നില്ല. പിന്നെ ഒന്നു ചുരുണ്ടുകിടന്നുനോക്കി. എന്നിട്ടും ഉപദ്രവത്തിന്നു യാതൊരു ഭേദവും ഉണ്ടായില്ല. ഇങ്ങിനെ അല്പസമയം കഴിഞ്ഞു. ഉടനെ അദ്ദേഹം ബോധരഹിതനാവുകയും ചെയ്തു.

നേരം പ്രഭാതമായി. ദിനകലങ്ങളെല്ലാം ഉണന്നു ശബ്ദിച്ചുതുടങ്ങി. പനിമതിഭഗവാൻ ചരമാചലസാനക്ഷകളിൽ ഏതൊ തിരസ്കരണിക്കുള്ളിൽ മറഞ്ഞു. അരുണസാരഥി ഉദയസാനക്ഷകളിൽ ഇരുളാകുന്ന തിരശ്ശീലയെ നീക്കി രംഗപ്രവേശം ചെയ്തുതുടങ്ങി. പക്ഷികളുടെ കളികളുശബ്ദംകേട്ടു ഗോവിന്ദമേനോൻ ഉണന്നിരുന്നു. കൈതുമ്മി, കണ്ണുതുടച്ചു മങ്ങിക്കുത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ദീപകണ്ടു തൊഴുതു. ആ സമയത്തു് അങ്ങേ മുമ്പെത്തിയിരുന്ന ഹൃദയകാരങ്ങളും 'ആവു, ആവു' എന്നു ചില ശബ്ദങ്ങളും കേട്ടു. മേനോൻ പരിഭ്രമിച്ചു് എണീറ്റു് അടുത്തുചെന്നു്, "സ്നേഹിതാ, സ്നേഹിതാ" എന്നു് ഒന്നു രണ്ടുപ്രാവശ്യം വിളിച്ചു. ഉത്തരം ഇല്ല. എന്നാൽ കലകുടിവിളികളുയരുന്നതായെപ്പോഴു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദേഹം

ത്തിൽ കൈവെച്ചുനോക്കിയപ്പോൾ കനൽപ്പാത്തു കയ്യു
വെച്ചതുപോലെ തോന്നി. “ഓ, ഒരു മാതിരി ശക്തി
യായി പനിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ” എന്നു പറയുമ്പോഴേക്കു “വെ
ള്ളം” എന്നു ഒരു ഭീനസ്വരം കേൾക്കുകയാൽ ഗോവിന്ദ
മേനോൻ വരാന്തയിൽച്ചെന്നു “രോമൻനായർ, രോമൻനാ
യർ” എന്നു വിളിച്ചു.

എവിടെ രോമൻനായർ? ആരു വിളിക്കുകൾക്കും? ഈ
അവസരത്തിൽ ഈവകക്കാർക്കു ബോധമുണ്ടോ? നല്ല സു
ഷുപ്തികാലമാല്ല അതു? പ്രായേണ ഇവരുടെ ജോലികൾ
കഴിഞ്ഞാൽ കുറഞ്ഞു് ഒരു പത്തു പടിയെങ്കിലും കയ
റി ഇറങ്ങാത്താൽ സുഖമില്ല. ഉറക്കം വരികയും ഇ
ല്ല. അന്ത്യയാമത്തിലേ ഇവർക്കു കിടക്കുവാൻ തരമാവുക
യുള്ളു. പിന്നെയുണ്ടോ ഈ സമയത്തു വിളിച്ചാൽ അ
വർ ഉണരുന്നു? ഒരുപക്ഷെ അവിടെ ഉണ്ടായില്ലെന്നും
വരാം.

ആൾ വിളിക്കുകൾക്കുതായപ്പോൾ മേനവൻ “ഭോ
രതി, ഭാരതി” എന്നു വിളിച്ചു. ഭാരതി അങ്ങ അര
യിൽ കിടക്കുകയായിരുന്നു. മേനോൻ രോമൻനായരെ
വിളിക്കുന്ന ശബ്ദം കേട്ടു് അവർ ഉണർന്നിരുന്നു. അപ്പു
ന്റെ വിളിക്കുട്ടു് അവർ ഉടനെ കാടി അടുക്കലേക്കു
ചെന്നു.

ഗോവിന്ദമേനവൻ പുത്രിയെ നോക്കി “കാച്ചു വെ
ള്ളം തിളപ്പിച്ചു വേഗം കൊണ്ടുവരു. അടുക്കളയിലേക്കു
പോയി ബുദ്ധിമുട്ടേണമെന്നില്ല. നീ കിടന്നിരുന്നു മുറി

യിൽ ചുമാലമാറയിൽ ആ ട്രേസ് ഇരിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. സ്റ്റിരിട്ടം' അവിടെത്തന്നെയുണ്ട്. ഇതാ ഈ കുപ്പി പ്ലാത്രത്തിലേ വെള്ളം കൊണ്ടുപോയി നല്ലവണ്ണം തിളപ്പിച്ചു കൊണ്ടുവരു" എന്നു പറഞ്ഞു.

അവൾ ഉടനെ വെള്ളം തിളപ്പിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു കൊടുത്തു. ഗോവിന്ദമേനോൻ അതു മുടാറി കുറേക്കുറേയായി രോഗിക്കു കുടിക്കുവാൻ കൊടുത്തു. അപ്പം ചെള്ളം അകത്തു ചെന്നപ്പോൾ രോഗി ബ്രേവ് എന്നൊരു ശബ്ദം പുറപ്പെടുവിച്ചു.

മേനവൻ മകളെ നോക്കി "വേീ ഇവിടെ നില്ക്കൂ" ഞാൻ ഇപ്പോൾ വരാം" എന്നു പറഞ്ഞു താഴ്ന്നു വന്ന് ശങ്കരാ, ശങ്കരാ' എന്നു വിളിച്ചു. അതിന്നുത്തരമായി കോലായിയുടെ തെക്കേമുലയിൽനിന്നു പിടഞ്ഞെണ്ണിറു മുഖം തുടച്ചും കുടമകെട്ടിയും വസ്ത്രക്കുഴപ്പിനാദികളെ ശരിപ്പെടുത്തിയുംകൊണ്ട് ഒരു സതപം മേനവന്റെ മുഖിൽ പ്രവേശിച്ചു. "വേീ ഈ ഏഴത്തു ഡോക്ടർ ചിതബെയറുനു കൊടുത്തു" അദ്ദേഹത്തെ ഉടനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരണം. നമ്മുടെ വണ്ടിയും കൊണ്ടു പോയ്ക്കൊള്ളൂ. വേഗം വരണം" എന്നു പറഞ്ഞു വാലിയകാരനെ അയച്ചുതിന്നശേഷം മേനോൻ ദേഹശുദ്ധിവരുത്തി പതിച്ചിൻ പടി ഇശ്ശാപ്രാത്മനയ്ക്കു കഴിച്ചു മുക്കളിൽ വന്നു. ഭാരതി അവിടെത്തന്നെ നില്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. മേനവൻ "ഇനി താഴത്തേക്കു പോയ്ക്കൊള്ളൂ" എന്നു പുത്രിക്കു് അനുവാദം കൊടുത്തു. "വെള്ളം മുടാറിയിട്ടുണ്ട്; ഇനി മുടുവിടിപ്പിക്കണം" എന്നു് അവൾ ചോദിച്ചതിന്നു്, "ഇ

പ്പോൾ വേണ്ട. വേണമെങ്കിലും ഡോക്ടർ വന്നിട്ടു മതി” എന്നു പറഞ്ഞു. ഭാരതി താഴത്തേക്കു പോവുകയും ചെയ്തു.

മേനവൻ അല്പനേരം രോഗിയുടെ അടുത്തിരുന്നു. ഡോക്ടർ വരുന്നുണ്ടോ എന്നു ജനവാതിലിന്റെ പടി തുറന്നുനോക്കി. എന്തൊരു മഞ്ഞറാണു്. ജനവാതിൽ വഴിയായ് ഫിമകണങ്ങൾ തിക്ഷിത്തിരക്കി അകത്തേക്കു പ്രവേശിച്ചതുടങ്ങി. ഉടനെ ജനൽ അടച്ച് അദ്ദേഹം താഴത്തു കോലായിൽ വന്നു നിലപായി. അപ്പോൾ കാരാൾ പടികടന്നു പരിഭ്രമത്തോടുകൂടി വടക്കുപുറത്തേക്കു് കാടിപ്പോകുന്നതു കണ്ടു. “രോമൻനായരോ” എന്നു മേനവൻ ചോദിച്ചതിന്നു്, അതേ എന്ന് ഒരു ചുമയോടുകൂടിയിട്ടാണു മറുപടി പുറപ്പെട്ടതു്. മേനോൻ അതുകേട്ടു് ‘ഉം’ എന്നൊന്നു മൂളി. അപ്പോഴേക്കും ഡോക്ടർക്കായി അയച്ച വണ്ടിയും പടിക്കൽ വന്നെത്തിക്കഴിഞ്ഞു. വണ്ടിയിൽനിന്നു ഡോക്ടരും, കൊമ്പെണ്ടരും ഇറങ്ങി അകത്തേക്കു കടന്നു. ശങ്കരൻ ഡോക്ടരുടെ കൈപ്പെട്ടി കൊണ്ടുവന്നു കോലായിൽവെച്ചു. ഡോക്ടർ മേനവനെ നോക്കി ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് “രോമ്പാ നാളുമ്പി പാത്തു് കിട്ടു്” എന്നു പറഞ്ഞു കോലായിലേക്കു കയറി. സ്പെഷ്യലിയുടെ വരവുകൊത്തു നില്ക്കുയാണു്” എന്നു മേനോൻ പറഞ്ഞു.

ഡോക്ടർ—യാരേക്കു് ശീക്കു; അവരെക്കു പട്ടത്തു് കുറാൻ?

മേനവൻ — എന്റെ ഒരു സ്നേഹിതനാണു ദീനം. അദ്ദേഹം മുകളിൽ ആണു കിടക്കുന്നതു്.

“അനാൽ മേലെ പോരാം” എന്നു പറഞ്ഞു മേനവൻ മുമ്പിച്ചു പിന്നാലെ ഡോക്ടറും കൊമ്പെഴുത്തും മുക്കിലേക്കു പോയി.

ഡോക്ടർ രോഗിയെ തൊട്ടുനോക്കി. ഉടനെ പെട്ടിതറന്നു “തെർമോമീറ്റർ” എടുത്തു വെച്ചുനോക്കി “കേന്ദ്രത്തെ ഡിക്രി ഇതുകേ” എന്നു പറഞ്ഞു മേനവന്റെ നേക്കു തിരിഞ്ഞു. മേനവൻ കന്നു പരിഭ്രമിച്ചു.

ഡോക്ടർ “കൊഞ്ചം ശുദ്ധതണി വെക്കശ്ശേ” എന്നു പറഞ്ഞു പെട്ടിയിൽനിന്നു ചില കുപ്പികളെടുത്തു തിരിച്ചും മറിച്ചും നോക്കി അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും മാറി വെച്ചുതുടങ്ങി.

രാമൻനായർ ചൂടുവെള്ളം കൊണ്ടുവന്നു വെച്ചു. ഡോക്ടർ പച്ചവെള്ളവും അതിൽ ചേർത്തു ശീതാക്കും ശീപ്പെടുത്തി, ഒരു കുപ്പിയിൽനിന്നു കുറച്ച് കഷായം അതിൽ വീഴ്ത്തി, ഒരു പ്ലാനൽത്തണി അതിൽ മുക്കി രോഗിയുടെ മേലാസകലം തുടച്ചു. നെറ്റിയിൽ “ഐസ് ബാഗ്” വെക്കുകയും ചെയ്തു. പിന്നീട് രണ്ടുമൂന്നുകുപ്പികളിൽനിന്നും മരുന്നുകൾ ഒരു കുപ്പിക്കിണുത്തിൽ പകർന്ന്, ഒരുതരം പൊടിയും ചേർത്തു യോജിപ്പിച്ചു മേനവന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. മേനവൻ അതു ഡോക്ടറുടെ ഉപദേശപ്രകാരം കറേജ്യായി രോഗിക്കു കൊടുത്തു. ഡോക്ടർ—പോരാം; ഒരു മണിക്കൂർ പിറ്റാഴ് ബാക്കിയിരുപ്പിനെ കൊടുക്കു. ബാർലിചാട്ടർ പലതടവയായ് കൊടുക്കുവേണം; സായന്തനം നാഴി മിപ്പും.

കൊടുക്കലാം. കണ്ഠികിഞ്ചി ഭരണം കൊടുക്കുമേണ്ട. സായന്തനം കൊടുക്കുർത്തക്ക് മരുന്ത ശേതു് തരേൻ. നാളെ കാലപുരം വണ്ടി അനുപ്തകോരം, നാൻ വരേൻ. സായന്തനം തേർമോമിറാർ' ചെയ്തു പാക്കുവേണം. നൂത്തിരണ്ടു ഡിക്രിമിൽ കെഴഞ്ചിരുന്താ നാൽ ബോക്കു'ക്കളെയ് ഐസ് പോട്ടു നെററിമേലേയ് വൈക്കുവേണം. അല്ലാവുടിൽ വേണ്ടാം

എന്നു പറഞ്ഞു മരുനുകൾ തെയ്യാർ ചെയ്തുകൊടുത്തു ഡോക്ടർ പോയി.

പിറേദിവസം കാലത്തു മണി ഏഴടിക്കുമ്പോഴേക്കും ഡോക്ടർ എത്തി, രോഗിയെ പരിശോധിച്ചു. പനി അഞ്ചു 'ഡിഗ്രി' കുറഞ്ഞിരുന്നു. ഡോക്ടർ മേനവനോടു — "അവർക്കു തൂക്കം വന്താനാൽ തൂക്കട്ടം; തൂക്കി സമയത്തിലെ കൂപ്പിട്ടു മരുന്തയ് കൊടുക്കുവേണ്ടാം. എഴുന്നിരികുസമയത്തു കൊടുത്താൽ പോരും?" എന്നു പറഞ്ഞു അന്നെക്കു വേണ്ടതായ ഭക്ഷധൗരം എല്ലാം തെയ്യാർ ചെയ്തുകൊടുത്തു പോയി.

ഗോവിന്ദമേനവന്റെ ഈ അതിഥി ആരാണെന്നു റിഞ്ഞാൽക്കൊള്ളാമെന്നുള്ള ഉൽക്കണ്ഠ എന്റെ പ്രിയവായനക്കാർക്കുണ്ടായിരിക്കുമല്ലോ. അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി അല്പമൊന്നു വിവരിക്കാം.

ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ വേനം ലക്ഷ്മീപുത്രനാണ്. വീട്ടുപേർ പൂവള്ളിക്കൽ എന്നാണ്. കുരുണാകരൻനായർ എന്നാണ് പേര്. പൂവള്ളിക്കൽ 'തറവാട്ട്' അരി

ഷ്ടങ്ങൾ കൂടാതെ ഒരുമാതിരി കഴിഞ്ഞുകൂടുവാൻതക്ക സ്വപ്നമുള്ളതായിരുന്നു. ആ തറവാട്ടിൽ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ മാതാപിതാക്കൾ കർമ്മാർത്ഥനായതും മാതാവു മാധവി അമ്മയും ഇദ്ദേഹവും മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പിതാവു ചെറുമംഗലത്തു ബ്രഹ്മദത്തൻനമ്പൂതിരിയായിരുന്നു. കർമ്മാർത്ഥനായതുകൊണ്ട് മൂന്നാമത്തെ വയസ്സിൽ ബ്രഹ്മദത്തൻനമ്പൂതിരി ഇഹലോകവാസം വിട്ടു. മാധവിയമ്മ ഇപ്പോൾ നടന്നുവരുന്ന അമ്പലമുക്ക് സ്വീകാരത്തിൽ മനസ്സുള്ളവളല്ലായിരുന്നു. പലരും ഉത്സാഹിച്ചു നോക്കിയിട്ടും പുനർവിവാഹത്തിന് അവർ വഴിപ്പെട്ടില്ല. കാരണവർ കർമ്മാർത്ഥനായതും ചിലരെക്കൊണ്ടു പറയിച്ചുനോക്കി. തന്റെ ജനനം വൈധവ്യത്തോടെ ഒട്ടക്കുന്നതാണു ശ്രേയസ്സെന്നായിരുന്നു ആ സാധവിയുടെ മറുപടി. കർമ്മാർത്ഥനായതുകൊണ്ട് സ്തൂലിൽ ചേർത്തു പഠിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള ചിലവുകൾ നടത്തിവന്നിരുന്നതു മാധവി അമ്മതന്നെ ആയിരുന്നു. കാരണവർ കർമ്മാർത്ഥൻ സ്വപ്നേ ലുബ്ധനും കോപിഷ്ഠനും ആണ്. അദ്ദേഹത്തിന് ഇംഗ്ലീഷുവിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ വളരെ വെറുപ്പുമാണ്. അതുകൊണ്ടാണു കർമ്മാർത്ഥനായതുകൊണ്ട് പഠിത്തച്ചിലു മാധവി അമ്മ നടത്തേണ്ടിവന്നത്. കർമ്മാർത്ഥനായവർ പത്താംക്ലാസ്സു പാസ്സായതും മാധവി അമ്മ ലക്ഷ്മീപുരംവിട്ടു അന്തകപുരത്തിലേക്കു പോയതും ഒരേകാലത്താകുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിനു പിന്നീട് പഠിക്കേണ്ടതിനു വൈഷമ്യങ്ങൾ നേരിട്ടു.

മാതാപിതാ സ്വഭാവത്തെപ്പറ്റി മുൻവിവരിച്ചിട്ടു

ണ്ടല്ലോ. പോരെങ്കിൽ പൂവള്ളിക്കൽ ഒരു അമ്മായിയുടെ രംഗപ്രവേശത്തോടുകൂടി അനന്തിരവന്റെ പരിത്വം തീരെ “വേട്ടിവെച്ചുകളി”യായി. ചിലരുടെ ശിപാശിമൂലം കാമുകുടി പഠിപ്പിക്കാമെന്ന് അമ്മാമൻ മനസ്സിലാമനസ്സോടെ സമ്മതിച്ചിരുന്നുവെങ്കിലും അമ്മായിയുടെ തലയിണമന്ത്രം കമരൻനായരുടെ ആ ബാധയെ നിഷ്കൂഴം നശിപ്പിച്ചു. കരുണാകരൻനായർ ചെറുപ്പത്തിൽത്തന്നെ സ്വാത്മത്യാഗം, ഭൂതദയ, പരോപകാരതല്പരത, ഗുരുജനഭക്തി, ദൈവവിശ്വാസം, കൃത്യനിഷ്ഠ, സുശീലത മുതലായ സൽഗുണങ്ങൾക്കു വിട്ടുനിലമായിരുന്നു. ബ്രഹ്മദത്തൻനമ്പൂതിരിയുടെ പ്രതിച്ഛായയായിരുന്നതിനുംപുറമെ സമുഖനും അരംഗദൃഢശാത്രനും ആയിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു പഠിത്തത്തിനാണെങ്കിൽ വളരെ മോഹം; മാതാപിതാക്കൾ മരിച്ചിരിയ്ക്കുക; വേറെ ബന്ധുക്കളാരും ഇല്ലാതിരിയ്ക്കുക; അമ്മാമൻ ഇടഞ്ഞിരിയ്ക്കുക; അതിന്ന് അമ്മായി കിടി പിടിയിയ്ക്കുക; തന്റെകയ്യിൽ കരരൊ കാശുപാലും ഇല്ലാതിരിയ്ക്കുക; ഇതെല്ലാത്തിൽ ആ സംഗ്രഹം എന്തു ചെയ്യും? പിന്നെയും ചിലരെക്കൊണ്ട് അമ്മാമനോടു പറയിച്ചുനോക്കി. ഫലപ്രാപ്തിയുണ്ടായില്ല. കരുണാകരൻനായർ കഴങ്ങി. ചുരുവാൻ മുണ്ടില്ല. തേച്ചുകളിയുടെ കാര്യം പറയുകതന്നെ വേണ്ട. ഭക്ഷണംമന്ത്രം രണ്ടു നേരം കിട്ടിപ്പോന്നിരുന്നു. അതും ‘ഗ്രാഹപാലകൻ’ കൊടുക്കുംപോലെയാണ് അമ്മായി കൊടുത്തുപോന്നിരുന്നത്. ‘ഹാ കഷ്ടം! എത്ര കഷ്ടം വേണ്ടതാണ് ഇപ്പോൾ ചില അമ്മായിമാരെക്കൊണ്ട്

കുഷ്ഠാവസ്ഥയിൽ പെട്ടിരിക്കുന്നത്. കരുണാകരൻനായർ സഹിക്കവയ്യാതായപ്പോൾ കുമാരൻനായരോട് അമ്മാമ, എന്തെ ഇങ്ങിനെ ദ്രോഹിക്കരുതെ. ഞാൻ വല്ലാതെ കഷ്ടപ്പെടുന്നു. എനിക്ക് ഇക്കൊല്ലമെങ്കിലും കോളേജിൽ ചേർന്ന് പഠിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ട്. ദയവു ചെയ്യണം. അമ്മയുടെ സ്വപ്നം പണമുള്ളതും അമ്മാമന്റെ കൈവശത്തിലാണല്ലോ. അതെങ്കിലും ചിലവിട്ടു പഠിപ്പിച്ചാൽ കൊള്ളാം” എന്നു പറഞ്ഞു.

കുമാരൻനായർ ദേവപ്പുത്തോടെ നേരിന്റെ കോലേജും, നിന്റെ അമ്മയുടെ പണവും, നീയും—നിനക്ക് എന്റെ നേരിട്ടറിന് ഇത്ര പറയാമായി, ഇല്ലേ. ഇംഗ്ലീഷ് പഠിച്ചോരാക്ഷണ്ടോ വകതിരിച്ച്—പേ, തെമ്മാടി, പടികടന്നു പുറത്തുപോ,” എന്നു പറഞ്ഞു. കരുണാകരൻനായർ ഒന്നും മിണ്ടാതെ അവിടെനിന്നും പോന്നു. ഒന്നരണ്ടു ദിവസം അവിടെ കിടന്നു തിരിഞ്ഞു. പിന്നീട് ചുറ്റിയ മുണ്ടിന് ഇണയില്ലാതെ നാടു വിട്ടു പോയി. കുറെ ദിക്കുകളെല്ലാം അലഞ്ഞുനടന്നതിനുശേഷം ഉപജീവനത്തിനു യാതൊരു മാറ്റവും കാണാതിരിക്കെ പട്ടാളത്തിൽ ആളെ ചേർക്കുന്നുണ്ടെന്നു വിവരം കേട്ടു. ഉടനെ അദ്ദേഹം അതിൽ ചേരുകയും ചെയ്തു.

കരുണാകരൻനായർ പട്ടാളത്തിൽ ചേർന്നാലത്തു ഗോവിന്ദമേനോൻ അതിലെ ‘ലെഫ്റ്റിനന്റ് ജനറാൾ’ ആയിരുന്നു. കരുണാകരൻനായരെ കണ്ടപ്പോൾത്തന്നെ ഗോവിന്ദമേനവന് അദ്ദേഹത്തിൽ പ്രീതി ജനിച്ചു. അ

പ്രീതി ദിനംപ്രതി വർദ്ധിച്ചുതുടങ്ങി. ഇവർ രണ്ടു പേരും കരുമിച്ചുതന്നെ താമസം ഉറപ്പിച്ചു. എല്ലാ ബന്ധത്തേക്കാൾ അധികം വലുതു സ്നേഹബന്ധമാണല്ലോ. കരുണാകരൻനായരുടെ ബുദ്ധിവിശേഷംകൊണ്ടും യുദ്ധവൈദഗ്ദ്ധ്യംകൊണ്ടും മറ്റും അദ്ദേഹത്തിന്നു മുറയ്ക്ക കയററം കിട്ടിത്തുടങ്ങി. ഒടുവിൽ ഗോവിന്ദമേനവൻ രാജിവെച്ചു പോരുന്നസമയം ആ സ്ഥാനം വഹിച്ചതു നമ്മുടെ മേനവന്റെ ഈ അതിഥിതന്നെയായിരുന്നു. ഇദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ ഇവിടെ വരുവാനുള്ള കാരണവും മറ്റും അടുത്ത അവസരത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടു നമുക്ക് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭീനസ്ഥിതിയെത്തന്നെ കണ്ടുകൂടി അന്വേഷിക്കുക.

സ്കൂളിലേക്കു പോകുന്നതിന്നുമുമ്പും, വിട്ടുവന്നതിന്നുശേഷവും ഭാരതീയുടെ താമസം രോഗിയുടെ അടുക്കൽത്തന്നെയായിരുന്നു. രോഗിക്കു കൗഷധം കൊടുപ്പാനും അരുഹാരം കൊടുക്കുവാനും മറ്റും അവർത്തന്നെയായിരുന്നു. ഇവളുടെ ശുശ്രൂഷാദിവിഷയങ്ങളിലുള്ള നൈപുണ്യം പ്രശംസനീയമായിരുന്നു. രോഗിയുടെ ഹിതം അറിഞ്ഞു പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതിന്ന് ഇവർക്കുള്ള വശത എത്രയും ധ്യാപനീയംതന്നെ. ഇവർ സ്കൂളിലേക്കു പോകുന്ന സമയമെല്ലാം രോഗിയുടെ അടുത്തു ഗോവിന്ദമേനവനും ഉണ്ടാകും. ഡാക്ടറുടെ വരവുപോക്കുമായി ദിവസം നാലഞ്ചു കഴിഞ്ഞു. രണ്ടാംദിവസം വൈകുന്നേരം മുതൽ പനിക്കാശപാസം കണ്ടുതുടങ്ങി. ഹേനി ഞാൻ വരേണ്ടതില്ലെന്നും മേരുനുകൾ അയച്ചുതരാമെന്നും

ഡാക്ടർ പറയുകയാൽ ശങ്കരൻ ദിവസവും ആസ്ത്രി
ഗമനം ചെയ്യേണ്ടിവന്നു.

പത്തു ദിവസംകൊണ്ടു പനി രീരെ വിട്ടു. എങ്കിലും
ദേഹം ബലപ്പെടുവാൻ കന്നര മാസത്തോളം വേണ്ടിവ
ന്നു. ഒരു ദിവസം ഭാരതി രോഗിയുടെ അടുത്തിരിക്കുക
യായിരുന്നു. കരുണാകരൻനായർ ഭാരതിയെ നോക്കി
ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

കരുണാകരൻനായർ—ഞാൻനിമിത്തം കുട്ടി വല്ലതെ
ബുദ്ധിമുട്ടുന്നുവല്ലോ. നന്മ ക്ഷീണവും ബാധിച്ചിരി
ക്കുന്നു.

ഭാരതി—എന്തിനെക്കുറിച്ചാ ബുദ്ധിമുട്ട്? ഭീനത്താൽ ബുദ്ധി
മുട്ടുന്നതു നിങ്ങളല്ലേ? ക്ഷീണം ബാധിച്ചിരിക്കുന്നതും
നിങ്ങൾക്കുണ്ടല്ലോ.

കരു—നാ—കുട്ടിയുടെ പേരെന്താണ്? ഭാഗ്യവി എ
ന്നോ, അതോ, ഭാരതി എന്നോ?

ഭാരതി—അതെ, ഭാരതിതന്നെ.

കരു—നാ—കണ്ടിട്ട് എട്ടു കൊല്ലമായല്ലോ. അന്നു കണ്ട
തിൽ—

ഭാരതി നിങ്ങൾ അധികം സംസാരിക്കരുതെന്നു ഡോ
ക്ടർ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ദേഹം ഇളകിയാൽ രണ്ടാമ
തും പനിപ്പാൻ ഇടയാകും.

കരു—നാ—കുട്ടി അല്പം പ്രതിച്ഛായതന്നെ; പ്രകൃതി
യിലും. ഞാൻ ഉറക്കം സംസാരിക്കുന്നില്ലല്ലോ. കുറേ
ശ്ല സംസാരിക്കാതെ കഴിയുമോ. കുട്ടി പറിക്കുന്നുണ്ടോ?
ഭാരതി—ഉവ്വ്.

കരുനാ—എന്താ പഠിക്കുന്നത്. ഇംഗ്ലീഷോ?

ഭാരതി—ഇംഗ്ലീഷും പാട്ടും ഉണ്ട്.

കരുനാ—എത്രാംക്ലാസ്സിലാണ്?

ഭാരതി—ആറിലാണ്.

ഇവരുടെ സംഭാഷണം ഇത്രത്തോളം എത്തിയപ്പോഴേക്കു, ഗോവിന്ദമേനോൻ മകളിലേക്കു ചെന്നു. അമ്മയെ കണ്ടപ്പോൾ ഭാരതി താഴത്തേക്കിറങ്ങിപ്പോയി. ഗോവിന്ദമേനോൻ—ഇപ്പോൾ ക്ഷീണത്തിന് കരുമാതിരി ആശ്വാസം തോന്നുന്നുണ്ടോ?

കരുനാ—കുറേയ്ക്കു പുറത്തിറങ്ങി നടന്നാൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ട്. അതിനു ധോക്കൂർ സമ്മതിക്കുന്നില്ലത്രെ.

ഗോവിന്ദമേനോൻ—അതു ശരിയാണ്. കുറച്ച ദിവസം കൂടി കഴിഞ്ഞു പുറത്തിറങ്ങിയാൽ മതി. ക്ഷീണം നല്ലവണ്ണം മറയട്ടെ.

കരുനാ—ഇപ്പോൾതന്നെ ക്ഷീണം മാറിയിരിക്കുന്നു. കുറേയ്ക്കു നടക്കാമെന്നാണു തോന്നുന്നത്. എങ്കിലും നിങ്ങളുടെ അഭിപ്രായത്തെ വണ്ഡിക്കുന്നില്ല.

ഗോമേ—ഞാൻ വല്ലാതെ പഠിച്ചിട്ടുപോയി. എന്തൊരു പനിയായിരുന്നു! ഞാൻ ചെയ്ത സൂത്രം—അല്ലെങ്കിൽ ഏന്റെ പൂർവ്വികന്മാർ ചെയ്ത സൂത്രം കൊണ്ടെങ്കിലും നിങ്ങൾ ഈ ദീനത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടുവല്ലോ. അതുതന്നെ ഭാഗ്യം.

കരുനാ—ഈ ഒരു ഘട്ടം എനിക്ക് ഇവിടെ സംഭവിച്ചതുകൊണ്ടു ഞാനാണു ഭാഗ്യവാൻ. അല്ലെങ്കിൽ എ

ഒൻപതാം കഥ നാമവേശേഷമായിത്തീർന്നു. ഏതാൽ നിങ്ങളെയെല്ലാം ബുദ്ധിമുട്ടിക്കണ്ടിവന്നുവല്ലോ എന്നു വിചാരിക്കുമ്പോൾ എന്റെ ഹൃദയം തകരുന്നു.

ഗോ-മേ—ഈ വിഷയത്തെക്കുറിച്ച് വ്യസനിക്കരുത്. ആപത്തിൽ ഉപകരിക്കാത്ത മിത്രത്തെക്കൊണ്ടും മുട്ടിനുപകരിക്കാത്ത ദ്രവ്യംകൊണ്ടും അന്ത്യകാലത്തുപകരിക്കാത്ത പുത്രനെക്കൊണ്ടും എന്തു പ്രയോജനമാണുള്ളത്?

കുരു-നാ—അതു ശരിയാണ്.

ഗോ-മേ—സ്നേഹിതാ, ഇതുവരെയും വർത്തമാനങ്ങൾ കേൾക്കാനും ചോദിച്ചിരുന്ന കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ. ക്ഷീണം മാറട്ടെ എന്നു വെച്ചിട്ടാണു ചോദിക്കാത്തത്. ഇങ്ങനെയൊക്കെ മൂന്നുനാലു മാസമായി നിങ്ങളുടെ ഏഴുത്തുകൾക്കു കൂടി കിട്ടാത്തതുകൊണ്ടു വ്യസനിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾ പട്ടാളത്തിൽനിന്നു തന്നെയോണോ വരുന്നത്?

കുരു-നാ—അല്ല, ഇപ്പോൾ നാട്ടിൽനിന്നാണ്.

ഗോ-മേ— (ആശ്ചര്യത്തോടെ) എന്നേ നാട്ടിലേക്കു പോയത്? അമ്മാമനായിട്ടുള്ള മുഷിച്ചിൽ തീർന്നുവോ?

കുരു-നാ—ആ കഥ ഒന്നും പറയേണ്ട. കഴിഞ്ഞമാസം പതിനാറാമതിനായി അമ്മാമനു ദീനം കലശലാണെന്നു് ഒരു കമ്പി കിട്ടി. അവധികിട്ടി പുറപ്പെടേണ്ടതിന്നു് കരഃശ്വവേണ്ടിവന്നു. നാട്ടിൽ ചെന്നപ്പോൾ അമ്മാമൻ മരിച്ചിട്ടു ദിവസം ഏഴു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

വീട്ടിൽ ചെന്ന സമയം പൂട്ടം മുദ്രയും അല്ലാതെ അവിടെ ആരും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അമ്മാമന്റെ ഭിന്നം വൈഷമ്യത്തിലായതോടുകൂടി അമ്മായി വീട്ടിലുള്ള സകലമുതലുകളും നാടുകടത്തിക്കഴിഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നു. അന്യായപ്പെട്ട വിധി സമ്പാദിച്ചവരായ കടക്കാർ വീടു മുതലായത് ജപ്തിചെയ്ത് മുദ്രവെച്ചിട്ടു. ഞാൻ അയൽവീട്ടിൽ താമസിച്ചു. പുലർച്ചെ അടിയന്തിരം ചുരുക്കത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടി.

ഗോ-മേ—കുമാരൻനായർ വലിയ ലുബ്ധനായിരിക്കെ ഇത്ര വളരെ കടംവന്നതെങ്ങനെ?

കുരു-നാ—ഞാൻ പോരുന്നതുവരെ അദ്ദേഹം വലിയ ലുബ്ധൻതന്നെയായിരുന്നു. അമ്മായിയുടെ പഞ്ചതന്ത്രപ്രയോഗംകൊണ്ട് പിന്നീട് മട്ടൊന്നു മാറി. ആ ഇടയിൽ അമ്മായിയുടെ ഉടപ്പിറന്നവന്റെപേരിൽ ഒരു ക്രിമിനൽകേസ്സും ഫയലായി. ആ കേസ്സിനു വേണ്ട ചിലവുകളെല്ലാം അമ്മാമൻതന്നെയാണു നടത്തിയിരുന്നത്. പുജിക്കുവേണ്ടി ജാമ്യവുമായി നില്ക്കേണ്ടിവന്നു. ഒടുവിൽ പുജി ചാടിപ്പോയി. ജാമ്യസ്സും ബ്രതലയിലും പെട്ടു. ആ കേസ്സിൽ പതിനായിരത്തോളം നഷ്ടംവന്നു എന്നാണു കേട്ടത്. വീടും വസ്തുക്കളും പണയപ്പെട്ടു. പിറിയുന്ന അഭാവങ്ങളെല്ലാം അമ്മായിയുടെ മടിശ്ശീലയിലും ആയി. കടക്കാരു് ഒരു വൈപോലും പലിശ കൊടുത്തിട്ടുമില്ല. കടക്കാർ അന്യായപ്പെട്ടതോടുകൂടി അമ്മാമനു ഭിന്നവുമുണ്ടായി.

ഗോ-മേ—ഓ, ഹോ! ഇത്ര കലശലായോ?

കുരുനാ—വിന്നീട്ട കടക്കാരെല്ലാവരും എന്റെ നേർക്കു
തിരിച്ചു. പിടിയും വലിയും ആയി. കടവും ധനവും
കൂടി കണക്കാക്കി നോക്കിയപ്പോൾ ഏകദേശം ഉറു
പ്പികുപ്പ് എട്ടുണവീതം കടക്കാർക്കു വീതിപ്പാൻ വകയു
ണ്ടെന്നു കണ്ടു. എന്റെ തലച്ചാരിപ്പോയി. ഒരു പതി
നായിരം ഉറുപ്പികയുണ്ടെങ്കിൽ ഒരുമാതിരി നിലനി
ത്താം. എന്റെ കൈവശം നാലായിരം ഉറുപ്പികയു
ള്ളതും കാലാവധി വെച്ചു ബാങ്കിൽ അടച്ചിരിക്കുകയാ
ണ്. ഇവിടുന്നു വല്ലഭകാരവും ചാടിപ്പോയാൽമതി
എന്നുള്ള വിചാരവുമായി. ഒടുവിൽ സകല മുതലുകളും
വിറ്റു കടം തിരിയ്ക്കുവാൻ എനിക്ക് പൂർണ്ണസമ്മതമാണെന്നും,
ഇതിലുണ്ടാവുന്ന യാതൊരു ലാഭചേതങ്ങൾക്കും
ഞാൻ ഉത്തരവാദിയല്ലെന്നും, ഈ തരവാട്ടസംബന്ധ
മായ എല്ലാ അവകാശങ്ങളും ഇതോടുകൂടി ഒഴിഞ്ഞി
രിക്കുന്നു എന്നും മറ്റും കാണിച്ചു് ഒരു ഹരജി കൊടു
ത്തു് അവിടെനിന്നും പോന്നു. പട്ടാളത്തിലേയ്ക്കു പോ
കുന്നതിന്നുമുമ്പു് നിങ്ങളെ കണ്ടു കണ്ടുപോകാമെന്നു
വിചാരിച്ചാണു് ഈ വഴിക്കു തിരിച്ചതു്.

ഗോമേ—കഷ്ടം! നിങ്ങളുടെ തരവാട്ട് ഇങ്ങിനെയാക്കി
പ്പോയല്ലോ!

കുരുനാ—എന്തു ചെയ്യാം! എന്റെ തലയിലെടുത്തു്
എന്നല്ലാതെ എന്താണു പായുവാനുള്ളതു്?

ഗോമേ—നിങ്ങളുടെ മനസ്സും ദേഹവും ഒരുപോലെ മു
ട്ടുപിടിച്ചുതിനാലായിരിക്കാം വെട്ടെന്ന് ഈ പനി ഇ
ങ്ങുവാൻ കാരണമെന്നു തോന്നുന്നു.

കുരുനാ—അങ്ങിനെയായിരിക്കാം.

ഗോമേ—(പടിഞ്ഞാട്ടു നോക്കിട്ട്) ഓ! നേരം അസ്തമിക്കു
റായി. ഞാൻ തോട്ടത്തിലേയ്ക്ക് ഒന്നു പോയിവരട്ടെ,
എന്നു പറഞ്ഞു താഴത്തേയ്ക്കു പോയി.

കുരുണാകരൻനായർക്കു് കാരോദിവസം ചെല്ലുന്തോ
റും ഭക്ഷണത്തിന്നു രുചിയും ഭേദത്തിന്നു ബലവും ഉണ്ടാ
യിത്തുടങ്ങി. കുറേക്കൂടി കാര്യമായി മുറത്തും, തോട്ടത്തി
ലും, അത്യാവശ്യം പുറത്തും സഞ്ചരിക്കുവാൻ പ്രയാസ
മില്ലതായി. ഒന്നാമാസംകൊണ്ടു നല്ലവണ്ണം സുഖപ്പെ
ട്ടു. ഒരു ദിവസം ഗോവിന്ദമേനവനും കുരുണാകരൻനാ
യരും പകൽ ചായകഴിഞ്ഞിരിക്കുമ്പോൾ കുരുണാക
രൻനായർ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു.

കുരുനാ—സ്നേഹിതാ, ഞാൻ വന്നിട്ടു വളരെ ദിവസമാ
യല്ലോ. ഇനി അവധി കഴിയുവാൻ ഇരുപതു ദിവസ
മേയുള്ളു. ഭേദത്തിന്നും നല്ല ബലമുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. എ
നിയ്ക്കു പോകുവാൻ നിങ്ങൾ അനുവാദംതരണം.

ഗോമേ—ഇരുപതു ദിവസമുണ്ടല്ലോ. ബലപ്പെടേണ്ട
ഘട്ടമായിട്ടില്ല. പത്തുപത്തുണ്ട് ദിവസവുണ്ടു് കഴി
ഞ്ഞു പോകാം.

കുരുനാ—അതു പോരാ. ഇപ്പോൾ പട്ടാളത്തെ മെസേ
പ്പോട്ടേമിയയിലേയ്ക്കു മാറ്റിയിരിക്കുന്നു.

ഗോമേ—എന്നാലും നാലുദിവസവുണ്ടു് കഴിഞ്ഞു പോ
യാൽമതി.

കുരുനാ—അങ്ങിനെ ആവാം. നിങ്ങൾ എനിയ്ക്കുവേണ്ടി
ബുദ്ധിമുട്ടിയതു വിചാരിയ്ക്കുമ്പോൾ, നിങ്ങൾക്കു് ഏതും

വും കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഈ കടം തീർക്കുവാൻ എന്താൽ സാധിക്കുമോ, ചൈവത്തിന്നറിയാം.

ഗോ-മേ—പ്രത്യുപകാരമേയ്ക്കാൻ ചെയ്തിട്ടുള്ള പ്രവൃത്തിയല്ല ഇത്. സഹജീവികളിൽ പരസ്പരം ചെയ്യേണ്ടതായ ഒരു കൃത്യമാണ് ഇത്. നോം കുൽക്കത്താവിൽ താമസിച്ചിരുന്ന കാലത്തു്, ഒരു ദിവസം ഗംഗയിൽ ബോട്ടു മുങ്ങിയതും, നിങ്ങൾ അതിപ്രയത്നം ചെയ്ത് എന്തേയും എന്റെ ഭാര്യയേയും മരണത്തിൽ നിന്നു രക്ഷപ്പെടുത്തിയതും മറ്റും ഒരു സമയം നിങ്ങൾ മറക്കുന്നില്ലായിരിക്കാം. എന്നിട്ടും അതെല്ലാം ഇന്നലെ കഴിഞ്ഞകൂട്ടത്തിൽ തോന്നുന്നു. അന്നു നിങ്ങൾ ഇല്ലെങ്കിൽ ഞാനും ഈ കുട്ടികളും ഉണ്ടോ? അതിന്റെ ഒരു ശതാംശമെങ്കിലും ആയിട്ടില്ല ഈ പ്രവൃത്തി എന്താണ് എന്നിട്ടു തോന്നുന്നത്. അതു പോലെ. ഇപ്പോൾ നല്ല കാരറുണ്ട്. നമുക്കൊന്നു ലാത്താൻ പോവുക.

എന്നു പറഞ്ഞ് അവർ രണ്ടുപേരും പുറത്തേയ്ക്കുപോയി. അവിടന്നു നാലാംദിവസം കരുണാകരൻനായർ ഗോവിന്ദമേനവനോടും, ഡോക്ടർ ചിതംബരയ്യനോടും മറ്റും യാത്ര പറഞ്ഞു മെസൊപൊട്ടമിയയിലേക്കു പോയി.

രണ്ടാമദ്ധ്യായം.

ഒരു ദിട്ടം.

പരോൽക്കഷ്ണത്തിൽ അസുയാലുക്കളായിട്ടാണ് ഈ പ്രവഞ്ചത്തിൽ അധികംപേരെ കണ്ടുവരുന്നത്. മറ്റൊരുത്തനെ കടക്കിപ്പൊട്ടത്തണമെന്നും, താൻ സുഖിക്കണമെന്നും, ഏതുവിധനയും അന്യദ്രവ്യം അപഹരിക്കണമെന്നും ഉള്ള മോഹം പ്രായേണ അസുയാലുക്കുകളിൽ ജനിക്കുന്നതാണല്ലോ. അസുയസ്സും കാഷ്ണിസ്സും ഭരണധമിപ്പെന്നു പ്രസിദ്ധമല്ലേ? അവരുടെ ഉദ്യമത്തിന്നു തൽക്കാലം തടവും കണ്ടുവരുന്നില്ല. അതിനാൽ ദൈവവും അവർക്കു അനുകൂലമായിരിയ്ക്കുമോ എന്നുതന്നെ ശങ്കിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

നമ്മുടെ കരുണാകരൻ നായർ കോഴിക്കോട്ടിന്നു പുറപ്പെട്ട്, ഉദ്യോഗസ്ഥലത്തെത്തുന്നതിന്നുമുമ്പ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹതവിധി അവിടെ എത്തിയിരിയ്ക്കുന്നു. അദ്ദേഹം അവധിയെടുത്തു പോയിട്ട് ഒരു മാസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, ആ സൈന്യത്തിലെ മേലധികാരി സയ്യാവർക്കർ അക്കാലമരണത്തെ പ്രാപിച്ചു. പിന്നീട് ആ സ്ഥാനം വഹിച്ചത് ഒരു തമിഴനാണ്. ആയാൾ പ്രകൃത്യാ കോപശീലനും, മേനിക്കണ്ടപ്പനും, അഹംഭാവിയും ആയിരുന്നു. സേവപറഞ്ഞു പിന്നിൽ കൂടുന്നവരോട് വളരെ വിശ്വാസമാണ്. കരുണാകരൻനായർക്കു കയറാം കിട്ടി വരുന്നതുകണ്ടു അസുയാലുക്കളായ ആ സൈന്യവകുപ്പിലെ ചില ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ, ഈ ഘട്ടത്തിൽ കരുണാക

രൻനായരെ ദ്രോഹിക്കേണ്ടതിലേയ്ക്കു ചില വഴികൾ ആലോചിച്ചുതുടങ്ങി.

കരുണാകരൻനായരുടെ കീഴദ്യോഗസ്ഥന്മാരിൽ ധർമ്മലിംഗംപിള്ളയും, മുനിസ്സാമിനായഡുവും, വേണുഗോപാലൻചെട്ടിയാരുമടക്കമുള്ള ഒരു ദിചസം ഇതിനെപ്പറ്റി ഒരു സംഭാഷണം നടത്തി.

ധർമ്മലിംഗംപിള്ള — മരിച്ചുപോയ നമ്മുടെ മേലധികാരിയ്ക്കു് ഒരു തോന്നിയാൽ അതുതന്നെ കാര്യം. സർപ്പിസ്സും പാർപ്പും ഒന്നും അദ്ദേഹത്തിന്നാവശ്യമില്ല. കാര്യം ഇല്ലാത്ത ആൾ യോഗ്യനായാൽത്തന്നെ മതി. അതുകൊണ്ടല്ലേ ആ മലയാളികൾ ലെഫ്റ്റനൻ്റ് ജനറൽസ്ഥാനം കൊടുത്തതു്? എന്തുകൊണ്ടു് നോക്കിയാലും ആ സ്ഥാനം നമ്മളിൽ ഒരാൾക്കു കിട്ടേണ്ടതല്ലേ!

മുനിസ്സാമിനായഡു — അയാൾ പട്ടാളത്തിൽ കേവലം ഒരു ശിപായിയായിട്ടല്ലേ ചേർന്നതു്? ഇംഗ്ലീഷും മറ്റും അറിയാം. അതു പോട്ടേ. ഇപ്പോൾ ഒരു പതിനാറു് കൊല്ലത്തിലധികമായിട്ടുണ്ടോ അയാൾ ഇതിൽ ചേർന്നിട്ടു്? ഇതിനിടയ്ക്കു് അയാൾ മലവെള്ളം കുടിക്കുന്നതു പോലെയല്ലേ കയറിയതു്! അതു വിചാരിയ്ക്കുമ്പോൾ —

വേണുഗോപാലൻചെട്ടിയാർ — അതു ശരിയാണ്. അയാളിൽ സാധുവർകളേക്കാൾ അധികം പ്രതിപത്തി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മദാമ്മയ്ക്കാണ്. അയാളെക്കണ്ടാൽ അവർക്കു് തന്റെടത്തെന്നയില്ല. പിന്നെയെങ്ങിനെയാണ് കയറാം കിട്ടാതിരിയ്ക്കുക?

ധർമ്മ — പിള്ള — വാസ്തവത്തിൽ അയാൾ ഒരു സുമുഖനും,

ഗുണവാനും കാര്യപ്രാപ്തിയുള്ളവനാണെന്നു സമ്മതിക്കാതെ കഴികയില്ല. എങ്കിലും നമ്മുടെ സർവ്വീസ്സോടും കണക്കാക്കാതെ അയാളെ കയറ്റിവെച്ചതു തീരെ നന്നായില്ലെന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം.

മുൻ—നമ്മൾ എത്രകാലമായി ഈ കരേ നിലയിൽ തന്നെ ഇരിക്കുന്നു?

പേൺ—ഞാൻ പലതവണയും സർവ്വവർക്കുളോട് കയറ്റത്തെക്കുറിച്ച് അപേക്ഷിച്ചുനോക്കി. അപ്പോഴെല്ലാം കഴിവുവരുമ്പോൾ തരാമെന്നു പറഞ്ഞതല്ലാതെ ഇതുവരെയും കാര്യത്തോടടുപ്പിച്ചിട്ടില്ല.

ഡബ്—അതൊക്കെ ഇരിക്കട്ടെ. ഈ തക്കത്തിൽവെച്ച് ഒന്നു തകിടംകുറിക്കുവാൻ തരമുണ്ടോ എന്ന് പരീക്ഷിച്ചുനോക്കണം. കഴിഞ്ഞുകൊല്ലം ടെക്സാസിൽ ഉള്ള യുദ്ധത്തിൽ എനിക്ക് കാട്ടേണ്ടതായ കീർത്തിമുദ്ര അയാൾക്കല്ലെ കിട്ടിയത്? അതു സേവവഴിക്കല്ലെ പോയത്?

മുൻ—അതു ശരിയാണ്. ഇപ്പോൾ ഉത്സാഹിച്ചാൽ പറ്റുവാൻ എളുപ്പമുണ്ട്. പുതിയ മേലധികാരിയ്ക്ക് അദ്ദേഹം കണ്ടു പരിചയമില്ലല്ലോ. ഭരപക്ഷം കൊണ്ടുപിടിച്ചാൽ സാധിച്ചേക്കാം.

പേൺ—മേലധികാരി കണിശക്കാരനാകുകൊണ്ട് കൃത്യം തെറ്റിക്കണ്ടാൽ തരംതാഴ്ത്തുകയോ, പണിയിൽനിന്നു പിരിയുകയോ ഉടനെ നടത്തും.

ഡബ്—നമ്മൾ തക്കംകിട്ടുമ്പോൾ മേലധികാരിയെ ചിലതെല്ലാം പറഞ്ഞു ധരിപ്പിച്ചു, നായർ വരുമ്പതി

അമൃതം വിരിയുകയെന്നു. അദ്ദേഹം അഭിമാനിയായതുകൊണ്ടു മേനിപിടിപ്പിച്ചാൽ കയറുന്ന മട്ടകാരനാണല്ലോ.

ഇവർ ഇങ്ങിനെ തീരുമാനപ്പെടുത്തിയതിന്റെ പിറ്റേദിവസം മേലധികാരി 'ലീച്ച്' കാരടെ പേർപട്ടിക നോക്കിക്കാണിരിക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ ധർമ്മലിംഗം പിള്ള മുതൽപേരും അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നു.

മേലധികാരി—ലെഫ്റ്റനന്റ് ജനറലും കരുണാകരൻ നായർ ഫാജറായോ? അയാളുടെ അവധി ഇന്നോടെ അവസാനിച്ചുവെന്നു.

ധർമ്മലിംഗം—അദ്ദേഹം എത്തിക്കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. നാളെ ചാഞ്ചേട്ടക്കുവേണ്ട ഫാജറായാൽ മതിയല്ലോ.

ജോലികഴിഞ്ഞു മേലധികാരി ആപ്പീസ്സുമുറിയിൽ നിന്നു പുറത്തുപോയി ഉലാത്തിത്തുടങ്ങി. ധർമ്മലിംഗം പിള്ള മുതൽപേർ ബഹുമാനപൂർവ്വം പിന്നിലുംകൂടി. ധർമ്മലിംഗം—നാളെ മുതൽ പൊടിച്ചുരത്തണം. ലെഫ്റ്റനന്റ് ജനറലുടെ വരവായല്ലോ.

മേലധികാരി—ഉം, എന്താ പൊടിച്ചുരത്തിന്നു കാരണം?

മുൻസ്റ്റാമി—വിശദീകരിക്കുന്നില്ല.

മേ—അ—പിന്നെ എന്താ ധർമ്മലിംഗംപിള്ള പറഞ്ഞതിന്റെ സാരം?

ധർമ്മലിംഗം—(കാമരാനിച്ചുകൊണ്ട്) കാര്യത്തിന്റെ 'ഡബ്ബൽ'തന്നെ.

മെ-അ — ഏതു ഡഡബഡൽ; അയാൾ നല്ല മാതിരി
കാരനല്ലെന്നുണ്ടോ?

വേണ — ആൾ കണ്ടാൽ നല്ല യോഗ്യൻതന്നെ.

മെ-അ — നിങ്ങളുടെ സമാധാനം കേൾക്കുമ്പോൾ അയാൾ
ഉള്ളപ്പോൾ നിങ്ങൾക്ക് എന്തൊരു ഒരു അഭിപ്രായമുണ്ടോ?
മുള്ളതുപോലെ തോന്നുന്നുവല്ലോ.

ഡർമിംഗം — ക്ഷമിക്കണം. എന്റെ മേലധികാരിമാരെ
കുറിച്ചു ഗുണഭോഷം പറയുവാൻ എനിക്ക് ഒട്ടും പാ
ടുള്ളതല്ല. അങ്ങിനെ പറയുന്നതു ന്യായവുമല്ലെന്ന് അ
വിടേയ്ക്കുതന്നെ അറിയാമല്ലോ.

മെ-അ — ഞാൻ അയാളുടേയും മേലധികാരിയായിരി
ക്കുക, അയാളെപ്പറ്റിയുള്ള വിവരങ്ങൾ അറിഞ്ഞി
രിക്കേണ്ടതു് ആവശ്യമാണ്. ഉള്ളതു പറയുവാൻ മടി
ക്കേണമെന്നില്ല.

മുൻസ്റ്റാൻ — മരിച്ചുപോയ മേലധികാരി സംസ്ഥാപകൻ
ണ്, അയാളെ കയറ്റിക്കയറ്റി ഈ സ്ഥാനത്തു കൊ
ണ്ടു വെച്ചതു്.

മെ-അ — അപ്പോൾ സേവ വഴിക്കാണ് അയാൾക്കു കയ
റ്റം കിട്ടിയതെന്നു തോന്നുന്നു.

ഡർമിംഗം — സേവയോ, എന്തൊ! ഇതിലും പഠിപ്പാ
സർട്ടിഫിക്കറ്റും ഉള്ള ആളുകളെങ്കിലും ചുവട്ടിൽ ഇരിക്കുക
അയാൾക്ക് ഉടനടി കയറ്റമാണ് അനുഭവം കണ്ടു
വരുന്നതു്. സംസ്ഥാപകന്റെ മദാമ്മയ്ക്കും അയാളെ പ
ട്ടരെ കാര്യമാണ്.

മെ-അ-ക! മരിച്ചുപോയ മേലധികാരി നല്ല യോഗ്യനാണെന്നും, കീഴ്ജ്യോഗസ്ഥനായിട്ട് വളരെ പ്രതിപത്തി ഉള്ളവനും കാര്യങ്ങളുടെ ഗുണദോഷങ്ങളെ ചിന്തിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുന്നവനാണെന്നുമാണ് ഞാൻ കേട്ടിട്ടുള്ളത്. പക്ഷേ സ്രീകൾ നിമിത്തം ചിലപ്പോൾ യോഗ്യർക്ക് കൂടി അബദ്ധം പിണയുന്നുണ്ട്. ഏതാൽ സേവചിന്തയ്ക്കു തന്നെ സംശയമില്ല; എന്നാൽ, അയാളുടെ മട്ട്?

മുനസ്സാമി—ആരേയും കൂട്ടാക്കാത്ത ഒരു മട്ടുകാരനാണ്. മെ-അ—ശരി, പിന്നെ?

ധർമ്മലിംഗം—ആകപ്പാടെ കരളീകാരിയും കീഴ്ജ്യോഗസ്ഥനാണെന്നു വെറുതെ കുറുപ്പുത്തുകയും ദ്രോഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവനാണ്. അതാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രധാനഗുണമെന്നു പറയേണ്ടത്.

ഇവരുടെ സംഭാഷണം ഇത്രത്തോളമായപ്പോൾ മേലധികാരിക്ക് ഒരു കമ്പി വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു കേട്ട്, അദ്ദേഹം ബംഗ്ലാവിലേക്കു പോയി. ധർമ്മലിംഗംപിള്ള മുതൽ പേരും അവരുടെ ഭരദ്ദേശബീജം കത്തിയിട്ട് അകരണിപ്പത്തിയെ നിറിക്കിച്ചു കൊണ്ടു് ഇരുന്നു.

കരുണാകരൻ നായർ അന്നു വൈകുന്നേരത്തന്നെ ഹാജരാവുകയും പിറേറ ദിവസം മുതൽ ചഞ്ജു ഏറ്റുവാങ്ങുകയും ചെയ്തു. കരുണാകരൻ നായർ അവിടെ വന്നപ്പോഴാണ്, സന്ധ്യകൾക്കുള്ള മണവും പുതിയ മേലധികാരിയുടെ പ്രവേശവും അറിഞ്ഞത്. അദ്ദേഹം വന്നുത്തന്ന പുതിയ മേലധികാരിയെ കണ്ടു വന്നതും ചെയ്തതും

ജപ്പോൾ മേലധികാരി ഇദ്ദേഹത്തെത്തന്നെ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. “ഉദ്യോഗം ശരിയ്ക്കു നോക്കിക്കൊള്ളൂ” എന്നു പറഞ്ഞതല്ലാതെ വേറെ യാതൊന്നും ചോദിക്കുകയോ പറയുകയോ ഉണ്ടായില്ല. കരുണാകരൻ നായർക്കു മേലധികാരിയുടെ സ്വഭാവം കണ്ടെത്തേണ്ടതും ആകപ്പാടെ തൃപ്തികരമായി തോന്നിയില്ല.

മരണം ഒരു രണ്ടു കഴിഞ്ഞു. ഒരു ദിവസം മേലധികാരി ഉലാത്തുവാൻ പോയ സമയം ധർമ്മലിംഗംപിള്ളയും പിന്നാലെ കൂടി. മേലധികാരി പിള്ളയെ നോക്കി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:

മേലധികാരി—നിങ്ങൾ ഭരണ പറഞ്ഞതു ശരിയാണെന്നു തോന്നുന്നു. നായർ എന്നെ കാണുവാൻ ചെന്നപ്പോൾ ഞാനയാളെ തന്നെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. കണ്ടെടുകൊണ്ടു് അയാൾ വലിയ അറിയാനിടയൊന്നാണു് എന്നിങ്ങു തോന്നിയതു്.

ധർമ്മലിംഗം—സ്വാമി, ഞങ്ങൾ വ്യാജം പറയാറില്ല.

പറയുകയുമില്ല. അവിടന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ ഉള്ള വസ്തുത പറഞ്ഞു എന്നേ ഉള്ളു.

മേലധികാരി—അതുമാത്രമല്ല, ഇന്നലെ ഞാൻ അനാട്ടിന്റെ ആപ്പിസ്തൂരികടുത്തു ചെന്നപ്പോൾ തൊപ്പിയും ഉടുപ്പും എടുത്തുവെച്ചു്, ഒരു നേരിയ ഷർട്ടുമാത്രം ധരിച്ചുകൊണ്ടാണു ജോലി എടുക്കുന്നതു കണ്ടതു്. അയാൾ എന്നെ കണ്ടു എന്താണു തോന്നുന്നതു്. എന്നിട്ടും യാതൊരു ഭാവഭേദവും ഉണ്ടായില്ല. ഒരു മാതിരി

രി അധികപ്രസംഗിതനെയെന്ന് എനിക്ക് തോന്നുന്നുണ്ട്.

ധർമ്മലിംഗം — എന്തോ എനിക്ക് തോന്നുന്നു. അറിഞ്ഞുകൂടാ. ഞങ്ങൾക്ക് വേറെ ഒരു പോക്കില്ലാത്തതിനാലാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീഴിൽ ജോലി എടുത്തു കഴിച്ചു കൂട്ടുന്നത്.

മേലധികാരി — നിങ്ങൾ പറഞ്ഞപ്പോൾ ഞാൻ അസാരം തെറ്റിദ്ധരിച്ചു ഇപ്പോഴല്ലാം ശരിയായി അറിയപ്പെട്ട തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

ഇവർ ഇങ്ങിനെ കേൾക്കുന്നു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു നായരുടെ ആപ്പീസ് മുറിക്കുക. ആ സമയത്ത് അവിടെ ഒരു ബഹളമായിരുന്നു. കീഴ്ദ്വാരാഗസ്ഥന്മാരുടെ ജോലികളിൽ തെറ്റുകണ്ടു പിടിച്ചു, കരുണാകരൻ നായർ അവരോടു കലഹിക്കുന്ന സമയമായിരുന്നു. ധർമ്മലിംഗം വിളി, “ഇതാ, കണ്ടില്ലേ; ഇങ്ങിനെയുണ്ടു പതിവ്. സർവ്വകാര്യം ഇങ്ങിനെ കഴിഞ്ഞുകൂടും,” എന്നു പറഞ്ഞു. മേലധികാരി കനം മിണ്ടിയില്ല. അദ്ദേഹം കനം കണ്ടില്ലെന്നു നടിച്ചു അവിടെനിന്നു പോയി. ഇങ്ങിനെ ഹിന്ദുവേദപ്രതിഷ്ഠയായ ധർമ്മലിംഗം വിളി മുതൽ വേരുടെ ഏഷ്വരപ്രയോഗം മുറയ്ക്കു നടന്നു വന്നിരുന്നു.

മേലധികാരി കരുണാകരൻ നായരെ കാണുമ്പോൾ ഒരു തൃപ്തിയില്ലായ്മ നടിച്ചു തുടങ്ങി. ശരിയായിട്ടുള്ള റിക്കാർട്ടുകളിലും കൂടി കുറവ് ചിലിക്കുന്നതു കണ്ട് നായർ വല്ലാതെ പരിഭ്രമിച്ചു. “ഇതെന്തു കഥയാണ്. ഞാൻ ജാഗ്രതയോടെ പ്രവൃത്തിയെടുത്തിട്ടും, മേലധികാരി തെ

ററാണല്ലോ കല്പിക്കുന്നത്. തെറ്റുണ്ടായിട്ടാണെങ്കിൽ തരക്കേടില്ല. ഞാൻ ഗൗരവപ്പെട്ട സംഗതികൾക്കും കൂടികടലാസ്സു കൊടുത്താൽ ശരിയായ മറുപടി കിട്ടിക്കോളാൻ തെരുങ്ങുന്നു. ഇതിനുള്ള കാരണം എന്തായിരിക്കും.” കരുണാകരൻ നായർ ഇങ്ങിനെ കാരാണ വിചാരിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ തപാൽ ശിപായി കരേഴത്തുകൊണ്ടുവന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്നു കൊടുത്തു. നായർ ലക്ഷക്കൂട്ട പൊട്ടിച്ചു വായിച്ചു. അദ്ദേഹം ഒരു ദീർഘശ്വാസത്തോടുകൂടി അവിടെ കിടന്നു പോയി. എഴുത്തിലെ വാചകം താഴെ പറയും പ്രകാരമായിരുന്നു.

കോഴിക്കോട്,

പ്രിയമിത്രമേ,

മേ. 25-00-08

നിങ്ങൾ ഇവിടെനിന്നു പോയതിനുശേഷം സുഖമായിരിക്കുന്നുവെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. നിങ്ങളുടെ കത്തുകിട്ടാത്തതാൽ ഞാൻ അത്യാധികം വ്യസനിക്കുന്നു. ഇവിടെത്തെ കഥ ഞാൻ എന്തു പറയട്ടെ! ദുർഭാഗ്യവാനാരിൽ അഗ്രഗണ്യനായ എനിക്ക് ഇനി എന്തെല്ലാം ദുഃഖങ്ങൾ അനുഭവിച്ചിട്ട് വേണമോ മരിക്കാൻ, എന്നുള്ളതു ഒരഭവത്തിന്റേതല്ല. ഹാ, വിവരം എഴുതുവാൻ കൈ വിറയുന്നു. നെഞ്ച് തകരുന്നു. എന്റെ ഭാര്യ (ആൺകുട്ടികളിൽ മൂത്തവൻ) ഇമ്മാസം ഏഴാം തിയ്യതി വിഷബാധയാൽ പാലോകം പ്രാപിച്ചു. രണ്ടാമൻ കേശുവിന്റേ ഉടനെ ഒരു അൾസ്യൂലീനം പിടിച്ചെടുത്തു. എന്തെല്ലാം വിധത്തിൽ ചികിത്സിച്ചു നോക്കിട്ടാ യാതൊരു ഫലവും ഉണ്ടായില്ല. അതാളും അയാളുടെ ജ്യേഷ്ഠനെ അനുഗമി

ച്ച. അയ്യോ... .. ചെയ്യട്ടേ! ദൈവം തന്നെ ശിക്ഷ അനുഭവിക്കുകയല്ലാതെ എന്തു ചെയ്യുവാൻ കഴിയും. ബാക്കി സംഗതി വഴിയെ. മറുപടിക്കു അപേക്ഷ.

എന്നു് സ്വന്തം

എം. ഗോവിന്ദമനവൻ (ഒപ്പു്)

കരുണാകരൻ നായർ എഴുത്തു വായിച്ചു ചിന്താകുലനായി കിടക്കുമ്പോൾ മേലധികാരി പെട്ടെന്ന് അവിടേക്കു കയറിവന്നു. അദ്ദേഹം വന്നതു കരുണാകരൻ നായർ അറിഞ്ഞതെ ഇല്ല. മേലധികാരി കുറച്ചുനേരം അവിടെത്തന്നെ നിന്നു. നായർക്കു യാതൊരു ഭാവഭേദവും കണ്ടില്ല. കാണുവാൻ തരമുണ്ടോ! സ്വന്തം തന്റെ ദുർഗ്ഗതയെ വിചാരിച്ചു വിചാരിച്ചു വ്യസനിച്ചിരിക്കുക; അതോടുകൂടി തന്റെ പ്രണേയസ്നേഹിതനും സംഭവിച്ച ആപത്തുകളും അറിഞ്ഞപ്പോൾ പിന്നെ പർവ്വതങ്ങളുണ്ടോ? കരുണാകരൻ നായർക്കു കിടപ്പു കണ്ടിട്ടു മേലധികാരി അത്യാത്മം കുപിതനായി. തന്റെ വന്നതിനെ അറിയിക്കുണ്ടെന്നതിന്നോ എന്നു തോന്നുവണ്ണം ഒന്നു ചുമച്ചു് അവിടെനിന്നു പോയി.

ചുമകേട്ടു കരുണാകരൻ നായർ മനോരാഗ്യത്തിൽ നിന്നും നിപുത്തനായി നാലു പാടും ഒന്നു നോക്കി. മേലധികാരി പോകുന്നതു കണ്ടു് ഒന്നു പരിഭ്രമിച്ചു. ചുമച്ചതു് ഇദ്ദേഹം തന്നെയായിരിക്കുമോ എന്നു ശങ്കിച്ചു. അവിടെ ചേറെ ആരയും കാണാത്ത സ്ഥിതിക്കു് അദ്ദേഹം തന്നെയാകുമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു. ഇദ്ദേഹം എപ്പോൾ വന്നു! ദൈവമേ, എന്റെ മനോരാജ്യംകൊണ്ടു ഞാൻ അ

ത്ത് അറിഞ്ഞില്ലല്ലോ. ക്രൂനിക്കൻ പറഞ്ഞാൽ കുരു' എന്ന മട്ടിലായല്ലോ ഈ സംഭവം. ഇനി എന്തെല്ലാമാണാവോ വരാൻപോകുന്നത്. എല്ലാം ദൈവത്തിന്നുമാത്രം അറിയാം. മേലധികാരിയെ ബഹുമാനിച്ച് ഒപ്പുവന്ന കുറും വലിയ കുറും തന്നെ" കുരുണാകരൻ നായർ ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ, ഒരു ശിപായി മേലധികാരിയുടെ ഒരു കുരിശിനോടു അടുത്തുനിന്നു കൊണ്ടുവന്നു കൊടുത്തു. അതിലെ വാചകം താഴെ പറയും പ്രകാരമായിരുന്നു: —

നീങ്ങുവോ ബഹുമാനപ്പെട്ട ഒരു ഉദ്യോഗത്തെയെന്നല്ലോ ഭരിക്കുന്നത്. നിങ്ങളുടെ പ്രവൃത്തി കണ്ടാൽ, ഈ ഉദ്യോഗത്തിന് ഒരു അർഹപ്പെടുന്ന പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. മദ്യപാനം ചെയ്ത മത്തനായി മേലധികാരിയേയുംകൂടി ബഹുമാനിക്കാതെ കിടക്കുകയല്ലേ ഉണ്ടായത്? ഞാൻ അവിടേയ്ക്കു വന്നു നിങ്ങൾ അറിഞ്ഞുവോ? അരമണിക്കൂർനേരം ഞാൻ അവിടെ നിന്നിട്ടു നിങ്ങൾ എന്നെ കണ്ടുവോ? നിങ്ങൾക്കു പട്ടാളനിയമം അറിയാമല്ലോ. എന്തൊരു സമയത്തും മേലധികാരിമാരുടെ വരവിന്നു നിരീക്ഷിച്ചും അവരെ സഭാ ബഹുമാനിച്ചും ഇരിക്കേണ്ടതായ കീഴ്ദ്യോഗസ്ഥന്മാർ തെറ്റി നടന്നാലുള്ള ശിക്ഷ ഇന്നുതന്നെ അറിഞ്ഞിരിക്കുമല്ലോ. ഇന്നു മാത്രമല്ല ഇതുപോലെ പല സന്ദർഭങ്ങളിലും നിങ്ങളുടെ പല തെറ്റുകളും ഞാൻ കണ്ടിരിക്കുന്നു. ഇതുവരെയും ക്ഷമിച്ചുവന്നു എങ്കിലും ഇനി ക്ഷമിക്കുവാൻ തരമില്ല. ആയതുകൊണ്ടു നിങ്ങളെ ഉദ്യോഗത്തിൽനി

ന്നു നീക്കംചെയ്യാതിരിക്കത്തക്കവണ്ണം മതിയായ സമം
ധാനം ഉടനെ ബോധിപ്പിച്ചുകൊള്ളണം.”

ഈ കുറിപ്പു വായിച്ചു ഉടനെ സാധുവായ കരുണാ
കരൻ നായരുടെ മുഖം രക്തമറു വിളിവിശായി. ആ
സമയത്തു്, അപ്പം അകലെയായി ധർമ്മിംഗംപിള്ള മു
ത്തപ്പേർ ബഹുരസം നടിക്കുന്നതും തമ്മിൽ ചിലതു് ഗു
ഡമായി സംസാരിക്കുന്നതും അദ്ദേഹം കണ്ടു. അപ്പോ
ഴും നായർക്കു പ്രകൃതമൊന്നും മനസ്സിലായില്ല.

കരുണാകരൻനായർ ഇതിനെന്താണു സമംധാ
നം ബോധിപ്പിക്കേണ്ടതെന്നറിതാതെ അപ്പനേരം ആ
ലോചിച്ചിരുന്നതിന്നുശേഷം താഴെ പറയുന്നപ്രകാരം ഒരു
മറുപടി എഴുതി താൻതന്നെ മേലധികാരിയുടെ കൈ
യിൽ കൊണ്ടുപോയിക്കൊടുത്തു.

ഞാൻ മേലധികാരിമാരെ സദാ ബഹുമാനിക്കു
ന്നവനും അവരിൽ ഭക്തിയുള്ളവനും അവരുടെ കല്പന
കളെ കണിശമായി അനുസരിക്കുന്നവനാകുന്നു. അവ
രിൽ യാതൊരു അനാദരവും ഞാൻ ഇതുവരെ കാണി
ച്ചിട്ടില്ലെന്നാണ് എന്റെ വിശ്വാസം. അബദ്ധത്താൽ
വല്ല തെറ്റും ഞാൻ പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതിന്നു
സവിനയം മാപ്പു ചോദിച്ചുകൊള്ളുന്നു. ഇന്ന് അവിടു
ന്ന് എന്റെ അപ്പീസ്സുമുറിയിൽ വന്നിരുന്നതു് ഞാൻ
അറിഞ്ഞില്ലെന്നുള്ളതു ശരിതന്നെ. ഞാൻ മദ്യപാനം
ചെയ്തിട്ടല്ലാ കിടന്നിരുന്നതു്. ഞാൻ ഒരിക്കലും ആ കൃ
ത്യം ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നു സത്യവും ചെയ്യാം. എന്റെ
ഒരു അപൂർവിത്രത്തിന്റെ കൈയ്ക്കുള്ള കിട്ടിയതിൽ അദ്ദേ

മത്തിന്നു സംഭവിച്ചതായ ദൈവശിക്ഷകളെ കാത്തു ചിന്താപാപശനായി കിടക്കുകയായിരുന്നു. അതിനാൽ അവിടുത്തെ ആഗമനം അറിയുവാൻ തരമായില്ല. അവിടുന്നു ദൈവവുമായി ആ അപരാധത്തിന്നു മാപ്പുതരണമെന്നു വീണ്ടും അപേക്ഷിക്കുന്നു.”

മേലധികാരി അതെന്നു ചായിച്ച് കരുണാകരൻ നായരെ ക്രോധഭാവത്തോടുകൂടി ഒരു നോക്കിയതല്ലാതെ യാതൊരു മറുവടിയും പറഞ്ഞില്ല. നായർ മറുവടി നിരീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു കുറെ നേരം അവിടെത്തന്നെ നിന്നു. ഒടുവിൽ മേലധികാരി സമാധാനമെന്നും പറയാതെ ബംഗ്ലാവിടലക്കും, കരുണാകരൻനായർ മനസ്സുമാധാനമില്ലാത്തതന്റെ വസതിയിലേക്കും തിരിച്ചു.

കരുണാകരൻനായർക്ക് അന്നുരാത്രി ഉറക്കം ഉണ്ടായില്ല. അദ്ദേഹം പല പ്രകാരത്തിലുള്ള ആലോചനയിൽ ഉൾപ്പെട്ടുപോയി. “ഞാൻ നാട്ടിൽപോയി വരുന്നതിന്നിടക്ക് ഇവിടെ എന്തെല്ലാം മാറ്റങ്ങളാണു സംഭവിച്ചത്! മേലധികാരിയായിരുന്ന സായ്യാവർകൾ മരിച്ചു. മുൻപ് എന്നെ ബഹുമാനിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കീഴ്ദ്വാരാസ്ഥാനാരിൽ ഒരുവനെക്കിലും ഇപ്പോൾ എനിക്ക് ബഹുമാനമില്ല. എന്നുതന്നെയല്ല, എന്റെ ദർശനവുമായി അവിടെ ചതുർഥീചന്ദ്രദർശനമായിട്ടാണു കണ്ടുവരുന്നത്. പുതിയ മേലധികാരിക്ക്, ഞാൻ പറയുന്നതെല്ലാം വ്യാജം; പ്രവർത്തിക്കുന്നതെല്ലാം കുറാം! ഈ തെറ്റിദ്ധാരണയ്ക്കുള്ള പഴി എന്തായിരിക്കും? ഇത് അദ്ദേഹം

ത്തിന്റെ സ്വതന്ത്രയുള്ള പ്രകൃതിയാണെന്നു വിചാരിപ്പാനും തരമില്ല. ഈ ഒരു പ്രവൃത്തി എന്റെ നേക്കല്ലാതെ വേറെ ആരോടും പ്രവർത്തിച്ചു കാണുന്നില്ല. ധർമ്മലിംഗംപിള്ള മുതൽപേർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വലിയ സേവകാരായിട്ടും കാണപ്പെടുന്നു. അവർ വല്ലതും പറഞ്ഞു അദ്ദേഹത്തെ തെറ്റിദ്ധരിപ്പിച്ചതായിരിക്കുമോ? ഹേ, അങ്ങിനെ വരുവാൻ തരമില്ല. വൃഥാ ഒരുവനിൽ ദോഷം കിട്ടിക്കുന്നത് പാപമല്ലേ? അവർക്ക് എന്നല്ല, ഒരുത്തർക്കും ഞാൻ ഒരു ദോഷവും ചെയ്തിട്ടില്ലല്ലോ. ഇത് എന്റെ കാലദോഷമെന്നല്ലാതെ വേറെ ഒന്നും പറയാൻ കാണുന്നില്ല. ഈ സ്ഥിതിക്ക് ഇനി മേൽ ഞാൻ എങ്ങിനെയാണ് ഇവിടെ ജോലി എടുത്തു കഴിച്ചു കൂട്ടേണ്ടത്?" അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ മറ്റൊരു വിധത്തിലുള്ള ആലോചനയും ഉദിച്ചു. "ഉദ്യോഗവും വേണ്ട, മണ്ണാങ്കട്ടയും വേണ്ട, വലിച്ചു ഭൂമി എറിഞ്ഞു പോയാൽ എന്താ? ഞാൻ ഇത്രകാലം ജോലി എടുത്തുകൊള്ളാമെന്ന് ഈ പട്ടാളത്തിലേക്കു ബോണ്ടു കൊടുത്തിട്ടില്ലല്ലോ. പിന്നെ എന്താണ് ഇത്ര ആലോചിപ്പാനുള്ളത്? പക്ഷേ, കഴിഞ്ഞുകൂടാൻ ഒരു മാർഗ്ഗം വേണ്ടേ? വേറെ വല്ല ഉദ്യോഗവും ഭരിക്കുന്നതിനുള്ള പഠിപ്പം ഇല്ലല്ലോ—ഉം, എന്തിനാണ് ഉദ്യോഗം? എന്തിനാണ് പഠിപ്പ്? ആരെ പുലർത്തേണ്ടതിലേക്കാണ് ഈ കുഷ്ടപ്പാട് വെട്ടുന്നത്. മാതാപിതാക്കളേയോ, സഹോദരിസഹോദരന്മാരേയോ, ഭാര്യ മക്കൾ ഇവരേയോ രക്ഷിക്കേണ്ടത്. ഈ കരലട്ട് എന്നിങ്ങനെ വേണ്ടെന്നു ദൈവം മുൻകൂട്ടിത്തന്നെ

വിധി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ അത്.....ഭാര്യ... അതുണ്ടായിട്ടുവേണ്ടേ മക്കളുടെ കാര്യം പാപാൻ? കല്യാണം കഴിക്കേണ്ട ചുമതലക്കാരൻ ഞാൻതന്നെയല്ലേ? ആ ഒരു ഏല്പാടുതന്നെ എനിക്കു വേണ്ട. സ്വയംകൃതാനന്ദത്തിൽ ആവുന്നതും ചെന്നു ചാടാതെ കഴിക്കേണ്ടത് അത്യാവശ്യമാണ്. ഞാനേകൻ. 'ചിസ്തീണ്ണാ പൂമി വീ നരംശ്വ ബഹവഃ' എന്നുണ്ടല്ലോ. ഞാൻ നാളെ ഉദ്യോഗം രാജിക്കൊടുക്കും. മരിക്കുന്നതുവരെയും വേലയെടുത്തു തുലയുന്നതെന്തിന്. പല പുണ്യക്ഷേത്രങ്ങളും ഉണ്ട്. അസംഖ്യം തീർത്ഥങ്ങളും ഉണ്ട്. അവിടങ്ങളിൽ ചെന്നു സ്നാനദർശനദികളെക്കൊണ്ടു പാപനിവൃത്തി വരുത്തി നാലാപുരുഷന്മാർക്കു പ്രാപിക്കുന്നതല്ലേ ഉത്തമം? ശരി, എനിക്കതു മതി. വേറെ ഒന്നും വേണ്ട. കഷ്ടപ്പാടുമുണ്ടാതെ കഴിയേണ്ടതിലേക്കുള്ള പണം ഞാൻ സമ്പാദിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ." ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ച് അദ്ദേഹം ആ രാത്രി ശിവാശ്രമമായിത്തന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടി.

പ്രഭാതമായപ്പോൾ നായർ താല്പരലിക്തൃത്വങ്ങളെ കഴിച്ചു മതിയായ കാരണങ്ങളോടുകൂടി ഒരു രാജിഹർജി ഏഴുതി മേലധികാരിയുടെ കയ്യിൽ സമർപ്പിച്ചു. അദ്ദേഹം ഹർജി വായിച്ചുനോക്കി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖസ്തോഭം ഒന്നുമാറി. കരുണാകരൻ നായരെ ഒന്നു തുറിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു. മേലധികാരി—എന്താ ഇപ്പോൾ പണി രാജിവെക്കുവാൻ ഉറച്ചതിന്റെ കാരണം?

കുരുനാ (തൊഴുതുകൊണ്ട്) പ്രഭോ! കാരണങ്ങളെല്ലാം
ഹർജിയിൽത്തന്നെ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

മേലധികാരി—അതു ഞാൻ വായിച്ചുനോക്കി.

കുരുനാ—അതിൽ വിവരിച്ചിട്ടുള്ളതെല്ലാംതെ വേറെ വി
ശേഷിച്ചൊന്നും എനിക്ക് പഠിപ്പിച്ചു.

മേലധികാരി—ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾക്കു നല്ല ദേഹബലമു
ണ്ടല്ലോ. ഈ സമയത്തുതന്നെ ഉദ്യോഗം രാജിക്കൊ
ടുക്കേണ്ടത്?

കുരുനാ—ദേഹബലമുള്ള കാലത്തുതന്നെയാണു ഹർജി
യിൽ കുറഞ്ഞു സംഗതികളും നടത്തേണ്ടത്. നേനി
നും ശേഷിയില്ലാതെ വരുന്ന സമയത്തു പുണ്യം ചെയ്
യുവാൻ സാധിക്കുമോ?

മേലധികാരി—ഓ, നിങ്ങൾ ഒരു യോഗിയായവനുള്ള
ഭാവമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നുവല്ലോ.

കുരുനാ—ഞാൻ അങ്ങിനെയാണെന്നു ഇപ്പോൾ തീരുമാ
നപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ല. കുറെ ശിക്ഷാടനം ചെയ്യണമെന്നു
ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളു.

മേലധികാരി—മേൽവടിയിലേയ്ക്കുയക്കട്ടെ. ഹർജിയിൽ
രാജി അനുവദിച്ചു വരുന്നതുവരെ അവധിക്കുപേക്കി
ച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, അതിപ്പോൾ അനുവദിക്കുന്നതല്ല.
ബാക്കി മേൽവടിയിലെ കല്പന വരുംപോലെ. ഇ
പ്പോൾ പൊയ്ക്കൊള്ളൂ.

കുരുനാകുരുന്നായർ മടങ്ങിപ്പോന്നു. രാജ്യത്തു
ത്തു രാജി അനുവദിച്ചു വന്നു. ഉടനെ ചാൺജ് എഴുതിച്ചു
കൊടുത്തു, സ്വസ്ഥചിത്തനായിട്ടു നായർ പട്ടാളം വിട്ടു
പിരിഞ്ഞു.

ദിചസം രണ്ടുകഴിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം മദിരാശിയിലേക്കു പോകേണ്ടതിലേക്കു, ഉടുപ്പിട്ട് തെയ്യമായി അടുത്ത റെയിൽവെ സ്റ്റേഷനിൽ ചെന്നുചേർന്നു. വണ്ടി വരുവാൻ അല്പം താമസമുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം “വെയിറ്റിങ്ങ് റൂമിൽ” ഇരിയ്ക്കുമ്പോൾ അവിടെയുണ്ടായിരുന്നവരിൽ ചിലർ താഴെ പറയുന്നപ്രകാരം സംസാരിക്കുന്നതു കേട്ടു.

ഒന്നാമൻ—കേട്ടില്ലേ, സർ, പി. യൻ. ബാങ്ക് പൊളിഞ്ഞത്?

രണ്ടാമൻ—അതുവോ! ഞാൻ കേട്ടില്ലല്ലോ.

ഒന്നാമൻ—താൻ കേൾക്കാനുള്ള സമയമായില്ല. ഇന്നത്തെ ഡെമിലി? പത്രത്തിലാണു കണ്ടത്. എന്നുതന്നെയല്ല, സർക്കാർ മുദ്രയും കാവലും വെച്ചിരിയ്ക്കുന്നുവത്രേ. കടക്കാർക്ക് ഉറപ്പികൾ അരയണകൂടി കൊടുക്കുവാൻ മുതലിപ്പെന്നാണു കാണുന്നത്.

രണ്ടാമൻ—അപ്പോൾ വളരെ പേർക്കു ദോഷം നേരിട്ടുവാൻ ഇടയുണ്ടല്ലോ.

ഒന്നാമൻ—വളരെ വളരെ പാർട്ടിട്ടുണ്ടാവൂ.

ഇവരുടെ ഈ സംഭാഷണം കേട്ടു കരുണാകരൻനായരുടെ മുഖം കുറുത്തു. ഹൃദയം തുടിച്ചു. തല വട്ടം ചുറ്റി. “ആവൂ! സുഖമായി—ചീട്ട നശിച്ചു—ഉദ്യോഗം രാജിവെച്ചു—ബാങ്ക് പൊളിഞ്ഞു—അല്പം സമ്പാദിച്ചതും തുലഞ്ഞു—ഇനി ഏന്താണു്, ഒന്നുപിള്ള. സഖമേ, സുഖം! ഞാൻ മദിരാശിക്കുപിള്ള, ഒരു ‘എമ്പ്രാശിക്കു’പിള്ള”. എ

ന്നു വിറുവിറുത്തുകൊണ്ട് അവിടെനിന്നെന്നീരൂ പുറത്തേക്കു പോയി.

ചിറ്ററു ദിവസം കരുണാകരൻനായർ തന്റെ സകലസംഗതികളും കാണിച്ചു ഗോവിന്ദമേനോൻ ഒരു കത്തയച്ചു. അന്നുതന്നെ ഇന്നു ദിക്കിലേക്ക് എന്നു തിരിച്ചു പെട്ടെത്താതെ അമരംവിടിക്കാത്ത തോണിപ്പോലെ അദ്ദേഹം ദേശാന്തരത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടുകയറും ചെയ്തു.

—o-o-o-o—

മൂന്നാമദ്ധ്യായം.

ഒരു വെള്ളപ്പൊക്കം.

പ്രിയവായനക്കാരേ, ഇനി നടക്കുവാൻപോകുന്ന കഥ ഒരുനാട്ടിലാകുകൊണ്ടു നിങ്ങളെ അവിടെക്കു ക്ഷണിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

ഗോദാവരീനദിയുടെ ഉത്തരതീരത്തായി വിശാല പൂരി എന്നൊരു പ്രദേശമുണ്ട്. അവിടെ ഒരു മാതിരി കച്ചവടസ്ഥലങ്ങളും, ചില പ്രഭുക്കന്മാരുടെ സുഖവാസത്തിനുവണ്ടി പണിയിച്ചിട്ടുള്ള ബംഗ്ലാവുകളും, ചില ഇടപ്രഭുക്കന്മാരുടെ ഗൃഹങ്ങളും മറ്റും ഉള്ളതിന്നു പുറമെ ഒരു പോലീസ് സ്റ്റേഷനും ഒരു റജിസ്ട്രാപ്പീസും കൂടി ഉണ്ടായിരുന്നു. ഗോദാവരിയിൽ നിരന്തരമായി ഒഴുകുന്ന ജലംനിമിത്തം ആ പ്രദേശത്തു് അതാതു കാലങ്ങളിൽ ഉണ്ടാകേണ്ടതായ സസ്യദികൾക്കു് യാതൊരു കുറവും സംഭവിക്കുക പതിവില്ല. ഉഷ്ണകാലത്തു് ആ പ്രദേശം അതിസുഖാവഹംതന്നെയായിരുന്നു.

സാധാരണ ഒരു വർഷത്തിൽ കയ്പതുമാസക്കാലം കൃഷിക്കാരും തദ്ദേശവാസികളിൽ ചിലരും മന്ത്രമേ ആ നാട്ടിലുണ്ടാവരുള്ളൂ. എന്നാൽ മദ്ധ്യവേനലക്കാലം അവിടം വളരെ ആറുത്തിരക്കുണ്ടായിരിക്കും. ഉഷ്ണനിമിത്തം പല പട്ടണങ്ങളിൽനിന്നും ജലീൻദർമാരും ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും വിദ്യാർത്ഥികളും ആ പ്രദേശത്തു വന്നു താമസിക്കുക പതിവാണ്.

മുനല്പ്രായത്തിൽ വിചരിച്ച സംഭവം നടന്നതിന്റെ അടുത്തകൊല്ലം മദ്ധ്യവേനലിലുള്ള ഉഷ്ണപോലെയുള്ള ഒരു ഉഷ്ണ അതുവരേയും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ആ കൊല്ലം കാലവർഷംതന്നെ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണ്. വെയിലിന്റെ തീക്ഷ്ണതകൊണ്ടു സകലജീവജാലങ്ങളും ഗതാസൂകപ്പെട്ടു മട്ടിലായിത്തീർന്നു. വലിയ പട്ടണങ്ങളിലും ഇടനാടുകളിലും മറ്റും കുടിപ്പറമ്പുകൂടി വെള്ളം ഇല്ലാതെയായി. അസംഖ്യം ജനങ്ങൾ സ്വഗൃഹങ്ങളേയും ഉപേക്ഷിച്ച് ജലമുള്ള പ്രദേശങ്ങളെ അന്വേഷിച്ചു പോയിത്തുടങ്ങി. പലരും പല ദിക്കുകളിലായി സ്ഥലംപിടിച്ചു തുടങ്ങി.

ഈ സമയത്തു നമ്മുടെ വിശാലപുരി ജനഭരിതമായി തീർന്നിരിക്കുന്നു. ജനങ്ങൾക്കു താമസിക്കുവാൻ കെട്ടിടങ്ങൾ തികയാത്തതിനാൽ കൂടാരമടിച്ചും മരച്ചുവട്ടിലുമായി അനവധി ജനങ്ങൾ താമസമുറപ്പിച്ചു.

ഒരു ദിവസം രാത്രി മണി പന്ത്രണ്ടടിച്ചതിനുശേഷം ഒരു ഇടിമഴക്കുവും മിന്നലും ആരംഭിച്ചു. അതോടുകൂടി മഴയും തുടങ്ങി. തുടങ്ങിയ മഴയാകട്ടെ, ധാരാളി

യദാത അതിഗാഢീയുത്തോടെ വളരേനേരം ചെയ്തു. ഈ ടാരത്തിലും മരച്ചവട്ടിലും മറ്റും താമസിച്ചിരുന്നവർ കാടി അലഞ്ഞുതുടങ്ങി. ഗ്രാമങ്ങളിൽ പാത്തിരുന്നവർ ഹിടുകൾ ചോന്നാലിക്കുകയാൽ ഇരിയ്ക്കുവാൻകൂടി സ്ഥലമില്ലാതെ കാരോ മുക്കിലും മൂലയിലുമായി. ബംഗ്ലാവുകളിൽ താമസിക്കുന്നവർ കൊടുംകാരുകൊണ്ടും, ഇടിമിന്നൽ, മഴ മുതലായതുകൊണ്ടും വലിയ വൃക്ഷങ്ങൾ പുഴുങ്ങി വീഴുകനിമിത്തം ഉള്ള ഭയങ്കരശബ്ദങ്ങൾ കേട്ടും വളരെ ഭയപ്പെട്ടു വശായി. ഗോദാചരിയിലെ ജലം ക്രമത്തിൽ കയറിത്തുടങ്ങി. എന്തിനധികം? പ്രഭാതത്തോടുകൂടി ആ പ്രദേശമെല്ലാം ജലമയമായിത്തീർന്നു. ഇതിനിടയ്ക്ക് അസംഖ്യം ബംഗ്ലാവുകളും, മാളികകളും വീശ്തകുന്ന്പോകയും ചെയ്തു.

ഇതുതന്നെയാണല്ലോ പ്രകൃതിയുടെ മാരം. ഇന്നലത്തെ സ്ഥിതിയും ഇന്നത്തെ സ്ഥിതിയും കേൾക്കുന്നോക്കുമ്പോൾ ഒരു പതിനഞ്ചു നാഴികകൊണ്ടുണ്ടായ ഭേദഗതി ആശ്ചര്യകരംതന്നെ. ദൈവവിലാസം ആർക്കറിയാം. നദിയിൽക്കൂടി എത്ര വൃക്ഷങ്ങളാണ്, എത്ര ഭവനങ്ങളാണ്, എത്ര സാമാനങ്ങളാണ്, എത്ര ജനങ്ങളാണ്, എത്ര നാല്കോലികളാണ് കലിച്ചുപോകുന്നത്. ഇതു കാണുവാൻ കൂടിയിരിക്കുന്ന ജനങ്ങൾക്ക് ഒരു കയ്യടക്കമില്ല. കഴുകിപ്പോകുന്നവരിൽ ചിലർ പ്രയാസപ്പെട്ടു കര പററുന്നു. ചിലർ കരക്കലോളം അടുക്കുമ്പോഴേക്കും കൈകാൽ തളന്ന് മുങ്ങിപ്പോകുന്നു. ഉദാരന്മാരായ ചില കാണികൾ തങ്ങളാൽ കഴിയുവിധം ചിലരെ രക്ഷിക്കുന്നു. ദുരാഗ്രഹികളും

യ ചിലർ പെട്ടി, പാത്രം മുതലായതു വിടിക്കുവാൻ യത്നിക്കുന്നു. ഈ ശ്രമക്കാരിൽത്തന്നെ പലരും നാമാവശേഷമായിത്തീരുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ ഇത്ര അസംഖ്യം ജനങ്ങൾ കൂടിയിട്ടുള്ളതിൽ അധികം പേരും കണ്ടുനില്ക്കുകയാണ് ചെയ്തിരുന്നത്. രക്ഷാസാഹികളെല്ലാം അത്യന്തം ക്ഷീണിക്കുകയും ചെയ്തു.

ഹാ! കഷ്ടം!! ഇതാരും കണ്ടെന്നില്ലേ? ഒരു മരത്തിന്റെ അവലംബിച്ച് ഒരാൾ കലിച്ചുവരുന്നു! 'രക്ഷിക്കണം! രക്ഷിക്കണം!' എന്ന് അയാൾ വിളിച്ചു നിലവിളിക്കുന്നു. കാരുകൊണ്ടും വെള്ളത്തിന്റെ ഒഴിക്കിൻ ശബ്ദംകൊണ്ടും ആ സാധുവിന്റെ നിലവിളി ആരും കേൾക്കുന്നില്ല. പുഴയുടെ മദ്ധ്യത്തിൽക്കൂടി കലിച്ചുവരുന്ന ആ മനുഷ്യൻ അവലംബമായി ഉണ്ടായിരുന്ന തടിയും ഒഴുക്കിന്റെ ശക്തികൊണ്ട് അയാളിൽനിന്നു വേർപെട്ടുപോയി. ആ മനുഷ്യൻ കുറെ ദീന്തിനോക്കി. കയ്യും കാലും തളന്നു വെള്ളത്തിൽ മുക്കിത്തുടങ്ങി. തീരസ്ഥാനം രിൽ ചിലർ അയാളെ രക്ഷപ്പെടുത്തേണ്ടതിലേക്കു വെള്ളത്തിൽ ചാടുവാൻ ശ്രമിച്ചു. അവർക്കു സാധിച്ചില്ല. ആ സമയത്തെ പ്രവാഹം അത്രക്കു ഭയങ്കരമായിരുന്നു. അവരെല്ലാവരും ഭയപ്പെട്ടു മടങ്ങിയതേ ഉള്ളൂ. ഒഴുകുന്ന ആളുടെ തല മാത്രം കാണാനാണു്. അല്പനേരവുമകൂടി കഴിഞ്ഞാൽ അയാളുടെ കഥ അവസാനിക്കുമെന്നുള്ള ഘട്ടത്തിലായി.

അപ്പോഴേക്കും ഒരാൾ തന്റെ പ്രാണനേയും പണയംവെച്ചു പെട്ടെന്നു വെള്ളത്തിലേക്കു് എടുത്തുചാടി നീ

നിത്തുടിച്ച് കരവിധം, ആ കഴുകുന്ന മനുഷ്യന്റെ സമീപത്തെത്തി അയാളെ കടന്നുപിടിച്ചു. കഷ്ടം! രണ്ടുപേരുംകൂടി മുങ്ങി. ഏനിന്നു രണ്ടു എന്നല്ലാതെ എന്താണു പറയേണ്ടതു്?

രണ്ടു നിമിഷം കഴിഞ്ഞു. കുറെ താഴത്തായിട്ടു് ആ രണ്ടുപേരും പൊങ്ങി. ചാടിപ്പിടിച്ച ആൾ ഒരു കൈകൊണ്ടു് മറെറാ ആളെ പിടിച്ചും മറെറാ കൈകൊണ്ടു് തുഴത്തും അതിശക്തി പ്രയോഗിച്ചു് എണ്ണത്തിന്റെണുമായി കരകൂടുത്തു.

കഴുകിപ്പോയിരുന്ന ആൾക്കു കരയ്ക്കടുത്ത സമയം തീരെ ബോധമുണ്ടായിരുന്നില്ല. രക്ഷകൻ ബോധരഹിതനെ ഏടുത്തു് തന്റെ മസ്കുകളിൽ കമഴ്ത്തിക്കിടത്തി അഞ്ചെട്ടു പ്രാവശ്യം വട്ടം തിരിഞ്ഞു. ബോധരഹിതൻ കുടിച്ചിരുന്ന വെള്ളമെല്ലാം കുടു കൂടെ ഛർദ്ദിച്ചു. അപ്പോൾ അല്പം ബോധമുണ്ടായി.

ഒരു മണിക്കൂർ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആപൽഗ്രസ്തൻ പൂണ്ബോധം വന്നു. തന്നെ ശുശ്രൂഷിച്ചുകൊണ്ടു് അടുത്തിരിക്കുന്ന ആളെ അയാൾ കണ്ടു. ആ സമയത്തു സമീപത്തുണ്ടായിരുന്ന മറ്റു ചിലർ കഴുകിവന്ന ആളെ നോക്കി, നേിങ്ങാർക്കു് ആയുസ്സു പരിചുണ്ണമയ്യുമുണ്ടു്. നിങ്ങളെ രക്ഷപ്പെടുത്തുവാൻ ഞങ്ങളിൽ പലരും ശ്രമിച്ചിട്ടും സാധിക്കാതെയിരിയ്ക്കുമ്പോൾ, ഇദ്ദേഹം തന്റെ ജീവനെക്കൂടി ഗണിക്കാതെ ഞങ്ങളെ രക്ഷപ്പെടുത്തി. ഒരിയ്ക്കൽ നിങ്ങൾ രണ്ടു പേരുംകൂടി മുങ്ങിയതു കണ്ടു് രണ്ടാളുടേയും കഥ കഴിഞ്ഞുവെന്നു ഞങ്ങൾ വിചാരിച്ചു.

ഭാഗ്യത്താൽ രണ്ടുപേരും രക്ഷപ്പെട്ടുവല്ലോ” എന്നു പറഞ്ഞു കേട്ട്, കഴുകിവന്ന ആൾ ഒരു ഭീശപശുപാസത്തോടുകൂടി രക്ഷകനെ നോക്കി, “പ്രഭോ, ഞാൻ അങ്ങയെ വന്ദിക്കുന്നു. എന്റെ പ്രാണദാതാവായ അങ്ങക്കു ജഗദ്ഭീശപരൻ ഭീശപായസ്സു നമസ്കൃതം. ആജീവനാന്തം ഞാൻ അങ്ങക്കു കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.” ഇത്രയും പറഞ്ഞപ്പോഴുടൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. സന്തോഷധീകൃതതാൽ തൊണ്ടയിടി സംസാരിക്കുവാൻ വയറാർയി. ഹർഷശ്രോതാർ പൊഴിഞ്ഞുതുടങ്ങി.

ഏകദേശം ഒമ്പതു മണിയോടുകൂടി കാരും മഴയും തീരെ ശമിച്ചു. മഴക്കാറുകൾ നീങ്ങി വെയിൽ കണ്ടുതുടങ്ങി. ശീതാന്തന്മാരായ ജനങ്ങൾ വെയിൽ കണ്ടതും വസുദികൾ ഉണക്കിയും അവരവർ പാറിയിട്ടുള്ള കഷ്ടതകളെ പറഞ്ഞും വിലപിച്ചും, ഇനി എന്താണു പ്രവർത്തിക്കേണ്ടത് എന്നു നിശ്ചയമില്ലാതെ അലഞ്ഞും തുടങ്ങി. പലരും പല വഴിക്കായി പോയിത്തുടങ്ങി.

ഈ സമയത്തു് കഴുകിവന്ന ആൾ രക്ഷിതാവിനെ നോക്കി, “അല്ലയോ മഹാത്മൻ, ഞാൻ എന്തു തന്നിട്ടാണ് അങ്ങയെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തേണ്ടത്? എന്റെ പ്രാണനെത്തന്നെ അങ്ങക്ക് അടിമപ്പെടുത്തിയപ്പോൾക്കൂടി എന്റെ ആത്മാവു കൃതകൃത്യതയെ പ്രാപിക്കുന്നതല്ല” എന്നു പറഞ്ഞു.

രക്ഷകൻ—പ്രഭോ! അങ്ങിത്രയൊക്കെ ധ്യാനിക്കത്തക്കവണ്ണം ഞാൻ എന്താണു പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുള്ളത്? ഞാനല്ലെങ്കിൽ മറ്റൊരാൾ പ്രവർത്തിക്കുന്ന കൃത്യമല്ല ഇ

തു്? കരാൾ വൃഥാ മരിയ്ക്കുന്നതു കണ്ടുകൊണ്ടു നില്പാൻ
ആകെങ്കിലും ധൈര്യമുണ്ടാകുമോ?

കഴുകിപ്പന്ന ആൾ — ആ കൃത്യം നിറവേറിയതു നിങ്ങളാ
ണല്ലോ. അസംഖ്യം ജനങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നില്ലേ?
വേറെ ആരെക്കൊണ്ടും സാധിച്ചില്ലല്ലോ!

രക്ഷകൻ — ആ ഭാഗം സാരമില്ല. ഞാൻ പുറപ്പെട്ട
പ്പോൾ ബാക്കിയുള്ളവർ പിൻവാങ്ങി എന്നല്ലാതെ
അന്യഥാ വിചാരിപ്പാൻ തരമില്ല. 'പേരോപകാരം
തന്മിദം ശരീരം' എന്നല്ലേ?

കഴുകിപ്പന്ന ആൾ — മഹാശയ! വാഗ്വാദംകൊണ്ടു നി
ങ്ങളെ ജയിക്കുവാൻ എന്നാൽ സാധിക്കയില്ല. (അ
ദ്ദേഹത്തിന്റെ കഴുത്തിൽ കിടന്നിരുന്ന ഒരു നവരത്നമാരം എടു
ത്തു പിടിച്ചു) ഇതാ, ഏറ്റവും ലഘുവായ ഒരു സംഭാവ
ന. ഇതു പ്രാണരക്ഷക്കു പ്രതിഫലമായി തരുന്നതല്ല.
കേവലം നന്ദിസൂചകം മാത്രമാകുന്നു. എന്റെ രാ
ജ്യത്തായി ഇതിനെ സ്വീകരിച്ചാലും.

ആ മാല ഉദ്ദേശം പതിനായിരം ഉറപ്പിക വിലമ
തിക്കത്തക്കതായിരുന്നു. ഏകിലും രക്ഷകൻ ആ മാല
യെ നോക്കുകപോലും ചെയ്യാതെ, തൊഴുതുകൊണ്ടു്,
'പ്രഭോ! ഞാനും ഒന്നുപേക്കിപ്പുകൊള്ളുന്നു. നിങ്ങൾ ദ
യവുണ്ടായി ആ അപേക്ഷയെ സഫലമാക്കിത്തന്നുകൊ
ള്ളാമെന്ന് ഒരു വാഗ്ദാനം ചെയ്യണം.

കഴുകിപ്പന്ന ആൾ — (സന്തോഷത്തോടുകൂടി) നിങ്ങളുടെ അ
പേക്ഷ ഏതുതന്നെയായിരുന്നാലും വേണ്ടില്ല, അതി
നെ സാധിപ്പിച്ചുകൊള്ളാം, സത്യം.

രക്ഷകൻ—പ്രഭോ, ഞാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നത് ഏറ്റവും സ്വല്പമായ ഒരു കാര്യമാണ്. പരിഭവമുണ്ടാകരുത്. ഇപ്പോൾ ഞാൻ ചെയ്തിരിയ്ക്കുന്ന സഹായം എത്രയോ ലഘുതരമാണ്. അതിനുവേണ്ടിയോ മറ്റോ യാതൊരു പ്രതിഫലമോ സമ്മാനമോ വാങ്ങുവാൻ അങ്ങ് എന്തെ നിശ്ചയിക്കരുത്. ഇതാണ് എന്റെ അപേക്ഷ.

പ്രിയവായനക്കാരെ, ഒഴുകിവന്നിരുന്ന ആൾ ഒരു കോടീശ്വരനായിരിക്കുമെന്ന് ആ മാലനിമിത്തം നമുക്ക് അനുമാനിക്കാമല്ലോ. അദ്ദേഹം ചെയ്ത പ്രതിജ്ഞ എത്രയും ശ്രദ്ധപൂർവ്വമായിരിക്കുന്നു. ഈ ഒരു സന്ദർഭത്തിൽ ആരെങ്കിലും നിരാലുക്കളായിരിക്കുമോ? ഇപ്പോഴല്ലേ നമ്മുടെ ദാരിദ്ര്യഭാവം തീർക്കേണ്ടതായ ഘട്ടം? ഈ ഒരു ഘട്ടത്തിൽ നമ്മുടെ രക്ഷിതാവ് (പുഴയിൽനിന്ന് ആളെ രക്ഷിച്ചവൻ) അല്ലാതെ വേറെ ആരായിരുന്നാലും ഒരു കബോചദവിയിൽ എത്തുമെന്നുള്ളതു നിസ്സംശയമാണല്ലോ.

ഒഴുകിവന്ന ആൾ ഈ വാക്കു കേട്ടു കുറച്ചു നേരം സ്തബ്ധനായി നിന്നുപോയി. പിന്നീട് ഇങ്ങനെ വിചാരിച്ചു:—“ഇതെന്തു കഥയാണ്? ഇങ്ങിനെയും ചിലരുണ്ടോ? ഈ കലിയുഗത്തിലും കൃത്യഗുപ്തന്മാരുടെ ആവിഭാവം അത്യാശ്ചര്യംതന്നെ! ഇദ്ദേഹം സാമാന്യനല്ല. അകൃതിക്കൊത്ത പ്രകൃതിയും, അബുദ്ധ്യത്തിൽ ഇല്ലായില്ലായ്മയും പരോപകാരത്തിലുള്ള അസക്തിയും കാണുമ്പോൾ ഇദ്ദേഹം ഒരു മഹാപുരുഷൻതന്നെയാണെന്നു

ഇതിന്നു സംശയമില്ല. അല്ലെങ്കിൽ ആരെയിലും
 തിനായിരം രൂപ വിലമതിക്കാവുന്ന ഈ മൂല്യമേറിയ പക്ഷി
 കൂടോ? എന്നല്ല കന്നം സ്വീകരിക്കാതെ ഏതെന്നു വലി
 യ കടക്കുന്നോക്കി വെക്കുകയല്ലേ ചെയ്തത്? ഓ! ഇതെ
 നെതാരു അതുകൊണ്ടാണോ! ഇദ്ദേഹം ആരായിരിക്കും?" ഇ
 ണ്ണിനെ കേൾക്കുന്നു വിചാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ര
 ക്ഷിതാവു അദ്ദേഹത്തെ നോക്കി, "പ്രേമോ, എനിക്കു പോ
 കവാൻ അനുവാദം തരണം" എന്നു വളരെ വിനീതനാ
 യി അപേക്ഷിച്ചു.

കഴുകിവന്ന ആൾ രക്ഷകന്റെ കൈ പിടിച്ചുകൊ
 ണ്ടു്, "പ്രാണദാതാധേ! എന്റെ കരപേക്ഷ; അതായത്,
 ഇന്നു നാം എന്റെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോയി ഒരു ദിവസ
 മെങ്കിലും എന്റെ കന്നിച്ചിരുന്ന, ലഘുവായ ഒരു ആ
 തിഥ്യത്തെ സ്വീകരിച്ചതിന്റെശേഷം, നിങ്ങളുടെ ഇ
 ഷ്ടംപോലെ ചെയ്തുകൊള്ളുന്നത് എനിക്കു സമ്മതമാ
 ണ്ടു്" എന്നു പറഞ്ഞു. ആ വാക്കു കേട്ടു്, രക്ഷകൻ, അ
 ല്ലമൊന്നാലോചിച്ചു്, "പ്രേമോ, എനിക്കു തിന്നും സമ്മത
 മില്ലാത്തതാണ്. എങ്കിലും മഹാനായ നിങ്ങളെ അല
 ക്ഷ്യമാക്കി ചെയ്തു എന്നു വരുകിൽ അതു പാപകരമല്ലേ?
 ആയതുകൊണ്ടു് ആ ഒരു സംഗതി മാത്രം സ്വീകരിക്ക
 ന്നതിന്നു ഞാൻ തയ്യാറാണ്" എന്നു പറഞ്ഞു.

പിന്നീട് രണ്ടു പേരും ഒരു വണ്ടികേറി പോവുകയും
 ചെയ്തു.

നാലാമദ്ധ്യായം.

ഒരു സ്വേത്ത്.

നേരം പ്രഭാതമായിത്തുടങ്ങി. ആദിത്യഭഗവാൻ തമസ്സുകൊണ്ടാകലമായിരിക്കുന്ന ധരിത്രീതലത്തെ തന്റെ കരങ്ങളാൽ ഒരു ഭിഷഗ്വരൻ രോഗിയുടെ ദേഹത്തെത്തന്നപോലെ മനമകംവണ്ണം തലോടിത്തുടങ്ങി. സരോജിനിയൊക്കട്ടെ ജാത്യാ തന്റെ ശത്രുവായ ശശാങ്കന്റെ അഭാവത്താലും, പ്രിയചിത്രദർശനത്താലും ഉണ്ടായ സന്തോഷംനിമിത്തം വികസിതവദനയായ് ഭവിച്ചു. ഭംഗങ്ങളുടെ സ്വകാരവും പക്ഷികളുടെ കളകളിതവും കേട്ടാൽ അവയും ദിനകരഭഗവാന്റെ ഗഗനാരോഹണവേളയിൽ 'ഋഗ്വജസ്സം' മാദിവേദവോഷങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന ദ്വിജവരന്മാരെപ്പോലെ തങ്ങളുടെ ദ്വിജത്വത്തെ സാക്ഷാത്കരിക്കുകയാണോ എന്നു തോന്നും. പല്ലവരമണീയങ്ങളായ ആദിത്യാശ്ചികുര ക്രമത്തിൽ പ്രസരിച്ചുതുടങ്ങിയപ്പോൾ 'ചിജയനഗരം' പട്ടണത്തിലെ വെണ്മൊട്ടങ്ങളും, ദേവതാനികേതനങ്ങളും മറ്റും സുവണ്ണദ്രവങ്ങളാൽ സേചനംചെയ്യപ്പെട്ടവയോ എന്നു തോന്നുമാറുവിലസിത്തുടങ്ങി. സകലൈശ്വര്യത്തോടും, സദാനന്ദത്തോടും ശോഭിച്ചിരുന്ന ആ പട്ടണത്തിലെ അനേകായിരം ഗൃഹങ്ങൾ മോദഭരിതങ്ങളായിരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും, ഈ സന്ദർഭത്തിൽ 'ജയചന്ദ്രസേനൻ' ജമിന്താരുടെ ബംക്ലാവു മാത്രം അത്യന്തം ശോകാവസ്ഥയിൽ എത്തിയിരിക്കുന്നു.

ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമിന്താർ വലിയ കോട്ടീശപരനും, ആ നഗരത്തിനെന്നല്ല, അടുത്ത നഗരങ്ങൾക്കകൂടി രാജാവിനെപ്പോലുള്ള ഒരുക്കം ആകുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്നു സുമാർ അയ്യമ്പത്തഞ്ചുവയസ്സു പ്രായം കാണാം. അദ്ദേഹം സത്യവാനും ന്യായസ്ഥനും ആശ്രിതന്മാരിൽ ആത്മസ്നേഹമുള്ളവനുമാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്നു സഹോദരീ സഹോദരന്മാരാരും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. മൂന്നു വിചാരം ചെയ്തിട്ടും അപത്യസുഖം അദ്ദേഹത്തിന്നു ദൈവം അനുവദിച്ചു കൊടുത്തിട്ടില്ല. സന്താനവിഹീനനായ അദ്ദേഹത്തിന്നു സകലസൗഭാഗ്യങ്ങളും കാനനചന്ദ്രികപോലെ പരിണമിച്ചു.

ഇപ്പോൾ ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമിന്താർ ഒരു രോഗത്തിൽ പെട്ടിട്ടു നാലുമാസത്തോളമായി; ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ കളത്രത്രയവും ഭർതൃശുശ്രൂഷക്കുവേണ്ടി ബലശുദ്ധമായി ഭർതാവിന്റെ ആഗമനത്തെത്തന്നെ നിമിഷിച്ചുകൊണ്ടു പരലോകത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. അടുത്ത ബന്ധുക്കളും ഭാര്യാപുത്രന്മാരും ഇല്ലാതിരിക്കുന്ന ഇദ്ദേഹത്തെ ശുശ്രൂഷിച്ചാൻ ശമ്പളക്കാരല്ലാതെ പേരെ ആരും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. “ഞങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്ത ചാച്ചക്കാരണെന്നും ഞങ്ങളാണ്” അദ്ദേഹത്തെ വേണ്ടപോലെ ശുശ്രൂഷിക്കേണ്ടതെന്നും” മറ്റും നടിച്ചുകൊണ്ടു ചില വിരുതന്മാർ കിട്ടിയതു തട്ടിയെടുക്കുവാൻ ലാക്കനോക്കി അലഞ്ഞുനടക്കുന്നതുണ്ട്.

ഡാക്ടർമാർ എസ്സു. കുന്റയ്യം, കെ. വെങ്കിട്ടറാവു

വും, ടി. ഗോവിന്ദൻ നായഡുവും, ജമിനാറെ ബഹുജാ
ഗ്രതയായി ചികിത്സിച്ചുവരുന്നുണ്ട്; ഇവരിൽ ആരെ
ക്കിലും കരാറു രോഗിയുടെ അടുത്തില്ലാത്ത സമയമില്ല.
ഇവർ ആ പട്ടണത്തിൽവെച്ച് പ്രസിദ്ധവൈദ്യന്മാരാക
ുന്നു. ഇവരുടെ ചികിത്സകൊണ്ടു യാതൊരു ഭേദവും കാ
ണാത്തതിനാൽ മിസ്റ്റർ കെ. വെങ്കിട്ടറാവുവിന്റെ അഭി
പ്രായപ്രകാരം മലയോരത്തിൽനിന്നു പ്രസിദ്ധവൈദ്യന്മാ
രായ ചില നാട്ടുചികിത്സകന്മാരെ വരുത്തി കുറ്റകരവും
അവർ ചില ചികിത്സകൾ നിശ്ചയിക്കുകയും ചെയ്തു.
എന്നാൽ ഇവയെല്ലാം ഭസ്മത്തിൽ മോദിച്ചതുപോലെ
യെല്ലാതെ യാതൊരു ഫലപ്രാപ്തിയുമുണ്ടാക്കിയില്ല. ടി
നംപ്രതി രോഗം അധികമായി വരികയാണുണ്ടായതു.
ജമിനാരുടെ സകലഭാരങ്ങളേയും നോക്കിവരുമ്പോൾ,
ചികിത്സാദികളെ ചെയ്യിക്കുന്നതും, മറ്റും അദ്ദേഹത്തി
ന്റെ സ്വന്തം വക്കീലും ക്ലിസ്റ്റർയും ആയ വക്കീൽ
കെ. രാമറാവു അവർകളായിരുന്നു; അദ്ദേഹം തന്റെ
ജോലിക്കൂടി ബദൽ ആളെ ഏല്പിച്ചതിനെല്ലാത്താഴും
ജമിനാരുടെ അടുക്കൽത്തന്നെ പരിചയ്ക്കാവാനായിരുന്നു.

കുറേ ദിവസം കാലത്തു് ഏകദേശം എട്ടുമണി സമ
യത്തു വക്കീൽ രാമറാവു അവർകളും ഡാക്ടർ കെ. വെ
ങ്കിട്ടറാവു അവർകളും ടി. ഗോവിന്ദനായഡു അവർകളും
കൂടി രോഗിയുടെ അടുക്കൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. അവർ
ദീനസ്ഥിതിയെപ്പറ്റി സംസാരിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ രോഗി
യ്ക്കു പെട്ടെന്നു് ഒന്നരണ്ടു മുട്ടലുണ്ടായി. ഡാക്ടർമാർ മുഖ
ത്തോടു മുഖം നോക്കി. ഉടനെ ചില മരുന്നുകൾ കൊടു
ത്തു. വക്കീലദ്ദേഹം ഡാക്ടർമാരോടു്,

“ഇതെന്താ ഇപ്പോൾ ഒരു വിശേഷസംഭവം ഉണ്ടായത്?”

വെങ്കിട്ടറാവു — ഇതു രണ്ടു പ്രകാരത്തിലുണ്ടാവാൻ വഴിയുണ്ട്. കഥം കെട്ടി നിന്നിട്ടുമാവാം, ശപഥവികാരം കൊണ്ടുമാവാം. കഥസംബന്ധമാണെങ്കിൽ ഇപ്പോൾ കൊടുത്ത മരണകൊണ്ടു ഭേദം കാണാം.

വക്കീൽ — അല്ലെങ്കിൽ —

നായഡു — രണ്ടു മണിക്കൂർ —

വക്കീൽ വളരെ ചിന്താപരവശനായിത്തീർന്നു. “ദൈവമേ, എന്തു ചെയ്യേണ്ട? ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ അവസ്ഥ വിചാരിക്കുമ്പോൾ — എന്തു പറയട്ടേ. ഇദ്ദേഹത്തിന് അടുത്ത അവകാശികൾ ആരും ഇല്ലാത്ത സ്ഥിതിക്ക് — പോലീസ്സുകാർ വന്ന് ശവം ഏടുക്കണമെന്നു വരികിൽ — ഈ മഹാന്റെ കീർത്തിക്കു ന്യൂനത ഭവിക്കുമെന്നു ഇതു നിസ്സംശയമാണല്ലോ. ഇദ്ദേഹത്തോടു് ആ വിഷയത്തെപ്പറ്റി വല്ലതും ചോദിക്കുന്നതെങ്ങിനെ? ടീഗ്ലാലോചനയുള്ള ഇദ്ദേഹം ഇതിന്നോരവഴി ചെയ്തു വെക്കുതിരിപ്പാൻ കാരണമെന്തു്?” ഉങ്ങിനെ വക്കീൽ ഭാരോന്നം വിചാരിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ രോഗി വക്കീലിനെ നോക്കി, “സബ്ബ്... രജി... സൂറ...” എന്നു പറഞ്ഞു. വക്കീൽ രോഗിയോടു് “ഏന്താ രജിസൂറൊ വരുത്തേണമോ?” എന്നു ചോദിച്ചു. രോഗി ഭേണമെന്നു ശിരകമ്പനം കൊണ്ടുറിയിച്ചു. വക്കീൽ ഉടനെ സ്വന്തം മോട്ടോർകാറോടുകൂടി ഒരു ഹരജിക്കടലാസ്സും രജിസൂറു് അയച്ചു കൊടുത്തു. പത്തു മിനിറ്റിനുള്ളിൽ സബ്ബ് രജിസൂറർ ഹര

ജരായി. വക്കീൽ റജിസ്ട്രാറെബഹുമാനിച്ചിരുന്നതിന്നു ശേഷം രോഗിയോടു് സൺബ് റജിസ്ട്രാർ വന്നു് എന്നു പറഞ്ഞു. രോഗി കിടക്കയുടെ ചുവട്ടിൽനിന്നു താക്കോലെടുത്തു വക്കീലിന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു് ഒരു അൽമാറി മുണ്ടിക്കാണിച്ചു. വക്കീൽ അൽമാറി തുറന്നപ്പോൾ മുദ്രവെച്ച ഒരു ലക്കോട്ടം ഒരു ആധാരവും കണ്ടു. വേറെ യാതൊന്നും അതിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. വക്കീൽ അതെടുത്തു രോഗിയെ കാണിച്ചു. രോഗി കയ്യു നീട്ടി അതു മേടിച്ചു റജിസ്ട്രാറുടെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. റജിസ്ട്രാർ ആധാരം വായിച്ചുനോക്കി ലക്കോട്ടിന്മേൽ ഏഴുതിയിരുന്ന തൂണോക്കി. വക്കീലിന്റെ മുഖത്തുനോക്കി കന്നു ചിരിച്ചു.

വക്കീലിന്നു കയ്യുമൊന്നും മനസ്സിലായില്ല. സൺബ് റജിസ്ട്രാർ ആ ആധാരത്തെ വക്കീലിന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. വക്കീൽ അതു വായിച്ചുനോക്കി അശ്ചര്യപരതന്ത്രനായി ഭവിച്ചു.

ആ ആധാരം വക്കീൽ രാമറാവു അചർകളുടെ പേക്ക് ഏഴുതിട്ടുവെച്ച ഒരു മുക്താർനാമമായിരുന്നു. അതിൽ ഏഴുതിയിരുന്നതിന്റെ സാരാംശം താഴെ പറയും പ്രകാരമാകുന്നു

ജമീന്ദാരുടെ സകലസ്ഥാവജേംഗമസപത്തുക്കളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു ആത്മമിത്രത്തിന്റെ പേക്ക് ഒരു കന്യുത്തൈഴുതി ആ ലക്കോട്ടിൽ അടക്കം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നും, ഈ മുക്താർറജിസ്ട്രാടുകൂടി ലക്കോട്ടം റജിസ്ട്രാർ ചെയ്യേണ്ടതാണെന്നും, തന്റെ മരണാനന്തരം ശവസം

സ്കന്ദദൈവങ്ങളും, അടിയന്തിരവും മുക്തൃംഗിൽ പറയുന്ന സംഖ്യ ചിലവുചെയ്ത വക്കീൽ അചർകരതന്നെ നടത്തിക്കേണമെന്നും, പിന്നീട് വക്കീലവർകൾ ഹരജി മൂലം ലക്ഷോട്ടം വെട്ടിച്ച് ആ കസ്യത്തിൽ കാണുന്ന ആളെ കണ്ടുപിടിച്ചു തന്റെ സകലസ്വത്തുക്കളും, ആ ആളെ ഏല്പിച്ചുകൊടുത്തു രശ്മിതി വാങ്ങേണമെന്നും, അതുവരെ തന്റെ സകലസ്വത്തുക്കളുടെ ചുമതലയും വക്കീലവർകൾക്കുതന്നെയാണെന്നും മറുമായിരുന്നു.

സബ്ജിസ്റ്റർ ആധാരം വക്കീലിന്റെ കയ്യിൽ നിന്നു വാങ്ങി രോഗിയെ നോക്കി “ഈ മുക്തൃംഗനാമവും ലക്ഷോട്ടിൽ അടക്കം ചെയ്തിട്ടുള്ള കസ്യത്തും നിങ്ങൾ സ്വന്തം കൺസ്റ്റാബിൾ ഏഴുതിവെച്ചിട്ടുള്ളതാണോ?” എന്നു ചോദിച്ചു.

രോഗി—അ...തേ...

റജിസ്റ്റർ—ഇതിൽ കാണുന്ന ഒപ്പും മുദ്രയും നിങ്ങളുടെതായല്ലേ?

രോഗി—അ...തേ...

റജിസ്റ്റർ—എന്നാൽ റജിസ്ട്രി ചെയ്യുകയല്ലേ?

രോഗി—അ—

സബ്ജിസ്റ്റർ ആധാരവും ലക്ഷോട്ടം റജിസ്ട്രി ചെയ്ത് പോവുകയും, ലക്ഷോട്ടിന്മേൽ കാണുന്ന ജമീന്ദാരുടെ പേരും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുദ്രയിൽ കാണുന്ന അക്ഷരങ്ങളും റജിസ്ട്രി നമ്പ്രും അഞ്ചാം ബുക്കിൽ ചേർത്തു ലക്ഷോട്ടം ഇരിമ്പുവെട്ടിക്കുള്ളിൽ സൂക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു.

അതേണിട്ടു് സമയം കഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കും രോഗി

കുറേ രണ്ടാമതും ഒരു മുട്ടലുണ്ടായി. ഉദ്ദേശം മണി പത്തോ
ടക്കൂടി ഹാംഗിങ്ങ് അടുത്തടുത്തു രണ്ടു മൂന്നു മുട്ടലുണ്ടാവുക
യും, കണ്ണിലെ കൃഷ്ണമണികൾ രണ്ടു മൂന്നു പ്രാവശ്യം പ
ട്ടംതിരിഞ്ഞു നിറുകയിൽ നില്ക്കുകയും, വേറൊരു മുട്ട
ലോടുകൂടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്വാസവായു നാസാദപാ
ത്തിലൂടെ പോവുകയും ചെയ്തു.

ജമിന്ദാരുടെ ശ്വാസംസ്തംഭാരാദികൾക്കും, അടി
യന്തരദിവസം ചെയ്യേണ്ടതായ കൃത്യങ്ങളും, സർപ്പാണി
മുതലായ ധർമ്മചിലവു വകയിൽ കെ. രാമറാവു അവർ
കൾ യാതൊരു ലോഭവുംകൂടാതെ നടത്തി. അടിയന്തി
രം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം കസ്യത്തു പുറത്താക്കേണ്ടതി
ലേക്കു ജമിന്ദാരുടെ മരണരജിസ്ട്രോടുകൂടി വക്കീലവർ
കൾ രജിസ്ട്രാർ അവർക്കുളുടെ മുമ്പാകെ ഒരു ഹരജി
ബോധിപ്പിച്ചു.

ആ സമയത്തു രജിസ്ട്രാപ്പീസിൽ കൂടിയിട്ടുള്ള ജന
ങ്ങൾ ഇത്രയെന്നു പറയുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. “ഈ
സപത്തു കിട്ടത്തക്കവണ്ണമുള്ള ഭാഗ്യവാൻ ആരായിരി
ക്കും?” എന്നാചാനുള്ള ഉൽക്കണ്ഠയാടുകൂടി സകലജ
നങ്ങളും കസ്യത്തു വായിച്ചു കേൾക്കേണ്ടതിലേക്കു ശ്രദ്ധാ
ലുക്കളായും നിശ്ശബ്ദരായും നില്ക്കുമ്പോഴാണ് സബ്ജി
സ്ട്രാർ ലക്കോട്ടു പറഞ്ഞത്. കസ്യത്തു വാചകം വക
പ്പു ബുക്കിൽ ചേർത്തിനുശേഷം രജിസ്ട്രാർ പുറത്തു വ
ന്നു നിന്നു.

ആ സമയത്തു് കാരോരുത്തരുടേയും ഉള്ളിൽ കിട
ന്നു പറയുന്ന വിചാരങ്ങൾ എന്തായിരിക്കുമെന്ന് പറ

യേശുതില്ലല്ലോ. മനുഷ്യ, നീ വല്ലാത്തതാണ്. നീ ക
രു നിമിഷംകൊണ്ടു രാജവദവിയിലും സ്വർഗ്ഗാദിലേക്കു
ളിലും സഞ്ചരിക്കുന്നു. ഉടനെ അധഃപതിക്കുകയും ചെയ
യുന്നു. നിന്റെ മോഹത്തിന്നതിരണ്ടോ? നീ കരോന്നു
വിചാരിച്ച് അലയുന്നതു കണ്ടാൽ ഈ ലോകം മുഴുവനും
നീ കരസ്ഥമാക്കുമെന്നു തോന്നുന്നുവല്ലോ. കഷ്ടം! നീയെ
വിടെ? നിന്റെ മോഹമെവിടെ? ഇതൊന്നും വിചാരി
ക്കാതെ വെറുതെ ചാടി തുള്ളുന്നതെന്തിന്? തോണി
യിൽ കിടന്നോടിയാൽ കരയ്ക്കുടക്കുമോ? എല്ലാം ദൈ
വേച്ഛപോലെ വരുമെന്നു സമാധാനിക്കുകയാണു നല്ല
ത്. കേഴവിൻ ചുവട്ടിൽ ശ്വാക്കൾ എന്തു പോലെ ഇ
പ്പോൾ എത്ര ജനങ്ങളാണ് ആശാപാശത്താൽ ബദ്ധ
രായി രജിസ്ട്രാപ്പീസിൽ ചെയിയും കൂപ്പിച്ചു നില്ക്കു
ന്നത്!

സഞ്ച രജിസ്ട്രാർ എല്ലാവർക്കും കേൾക്കത്തക്കവണ്ണം
കമ്പ്യൂത്തു വായിച്ചു. അതുവരേയും നിശ്ശബ്ദമായിരുന്നു
ആപ്പീസു ശബ്ദായമാനമായിത്തീർന്നു. കരോരുത്തർ കര
രോ തരം ജല്പിച്ചുതുടങ്ങി. ഉള്ളിലുള്ള അസമ്യത പര
ഞ്ഞുകൂടുക എന്നപ്പോഴെ ഇതിന്നൊരത്ഥവും ഇല്ല.
ആകപ്പോടെ ഒരു ബഹളം എന്നേ പറയേണ്ടു.

കമ്പ്യൂത്തിലെ സാരം:—മുമ്പു വിശാലപുരിയിലു
ണ്ടായ വെള്ളപ്പൊക്കത്തിൽപ്പെട്ട ജയചന്ദ്രസേനൻ ജ
മിന്ദാരെ ആരു വിചാരിച്ചിട്ടും ക്ഷേിക്കുവാൻ സാധിക്കാ
തെ അദ്ദേഹം മുങ്ങി മരിക്കുമെന്നു ദിക്കായപ്പോൾ ഒരു മ
ഹാൻ തന്റെ പ്രാണനെയും കൂടി ഗണിക്കാതെ വെള്ള

ത്തിൽ ചൂടി അദ്ദേഹത്തെ രക്ഷപ്പെടുത്തിയെന്നും, ആ രക്ഷിതാവു ലക്ഷ്മീപുരത്തു പൂവുളിക്കൽ കുമാരൻ നായരുടെ അനന്തിരവൻ കരുണാകരൻ നായരാണ് എന്നും, തന്റെ പ്രാണദാതാവായ അദ്ദേഹത്തിന് എന്തു കൊടുത്താലാണ് തന്റെ മനസ്സു തൃപ്തിപ്പെട്ട കൃതാർത്ഥതയെ പ്രാപിക്കുക എന്നു വിചാരിച്ചിരിക്കെ ജമിന്ദാർ പെട്ടെന്നു ദീവണിൽ പെടുകയും, ആ ദീനം വൈഷമിയ്ക്കുമെന്നു തനിയ്ക്കുതന്നെ ബോദ്ധ്യം വരികയാലും തനിയ്ക്കുടുത്ത അധികാരികളായിട്ട് ആരുമെന്നെ ഇല്ലാത്തതിനാലും, തന്റെ പ്രാണദാതാവിനെ ജീവനേക്കാൾ അധികം പ്രതിപത്തി തേന്നുകയാലും, തന്റെ സ്ഥാപനജംഗമങ്ങളായ സകലസ്വത്തുക്കളും ആ കരുണാകരൻ നായർക്ക് കസ്യത്ത് എഴുതി വെച്ചതാണ് എന്നും അതോടുകൂടി കരുണാകരൻ നായരുടെ ഒരു ചെറുഹോട്ടോ (പ്ലംഗ്യാപടം)വും ലഭിക്കും ചെയ്തിരിക്കുന്നു എന്നും മറ്റും ആയിരുന്നു.

ഈ സാരം ഗ്രഹിച്ചപ്പോഴേക്കും ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ മുൻപറഞ്ഞ ബഹുജനരായത്ത്. ഭാരതത്തിനും അവരവരുടെ സമസ്തതീപ്രസാദപോലെ ഭാരതം വരണമെന്നു കൊണ്ടു് എല്ലാവരും വിരിഞ്ഞു. വക്കീൽ ആളെ കണ്ടുപിടിക്കേണ്ടതിന്നു സബ് രജിസ്ട്രാറോടു ഫോട്ടോ ആവശ്യപ്പെടുകയും, രജിസ്ട്രാർ ഫോട്ടോവിൻമേൽ രജിസ്ട്രീ മുദ്രവെച്ചു വക്കീലിനോടു രശീതി വാങ്ങി ഫോട്ടോ കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു.

കരുണാകരൻനായരുടെ പിവത്തിന്നു വക്കീല

ദേഹം ലക്ഷ്മീപുരത്തേക്ക് എഴുന്നുകത്തുകൾ നടത്തിയ
തിൽ പൂവള്ളിക്കൽ എന്നൊരു തറവാടുണ്ടായിരുന്നു എ
ന്നും, ആ തറവാടു് ഇപ്പോൾ കടത്തിന്നു വിരൂപായിരി
ക്കുന്നു എന്നും, ആ തറവാട്ടിൽ കരുണാകരൻനായർ
തെ ആരുതന്നെ ഇല്ലെന്നും, അദ്ദേഹവും ഇപ്പോൾ നാ
ടുവിട്ടു പോയിട്ടു കറെ കാലമായിരിക്കുന്നു എന്നും, അദ്ദേ
ഹം എത്ര ദിക്കിലാണെന്ന് ആർക്കും നിശ്ചയിച്ചില്ല എന്നും
മറ്റും അറിഞ്ഞു. അതിന്നുശേഷം ഇന്ത്യയിലെ പ്രസി
ദ്ധപത്രങ്ങളിലും, ഇംഗ്ലണ്ട്, ജർമ്മനി, അമേരിക്ക, ഫ്രാൻ
സ്, റഷ്യ മുതലായ അന്യരാജ്യങ്ങളിലുള്ള പത്രങ്ങളിലും
ഈ കസ്യത്തുചിഹ്നം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു.

അദ്ധ്യായം.

‘തേദി വള്ളി കാലിൽ തടഞ്ഞു.’

കരുണാകരൻനായർ പട്ടാളം വിട്ടിട്ട് ഏകദേശം
മൂന്നുകൊല്ലത്തോളമായി. ഇതിനിടക്ക് ആ സൈന്യ
ത്തിൽ പാതയെക്കുറിച്ചു വിശേഷസംഭവങ്ങളൊന്നും ഉണ്ടാ
യിട്ടില്ല. കരുണാകരൻനായർ പത്തു മണി കഴിഞ്ഞതിന്നു
ശേഷം ധർമ്മലിംഗം പിള്ളയും മുനിസ്സാമി നായഡു
വും വേണുഗോപാലൻ ചെട്ടിയരും പാളയത്തിൽ മദ്യ
പാനം ചെയ്തു മത്തനായി കരമോന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടി
രിക്കെ, ആ പട്ടാളത്തിലെ വേറെ ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥൻ ക
രുണാകരൻനായർ അതിലെ പോകുന്നതുകണ്ടു. വേ
ണുഗോപാലൻ ചെട്ടിയർ ‘എന്താണോ അത്?’ എ
ന്ന് ആ ഉദ്യോഗസ്ഥനോടു ചോദിച്ചു. ഇതു ‘ഡെയിലി

പത്രം മറന്നു അയാൾ മറുവടി പറഞ്ഞു. “ഇങ്ങനെ
കൊണ്ടുവെച്ചു, ഞാണെന്നു നോക്കൂ. അതുകൊണ്ട് വേ
ണ്ടു. നിങ്ങളെ വാഴിക്കിൻ. വിശേഷവിധി വാഴിച്ചാൽ
മതി.” എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ ആ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ താ
ഴെ പറയുന്നപ്രകാരം ഒരു പരസ്യം വായിച്ചു:—

ഒന്നു പരസ്യം.

ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമീൻദാർ ഇമ്മാസം പത്താംതി
യതി പരലോകം പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ
മരണദിവസം രജിസ്ട്രി ചെയ്യപ്പെട്ട ലക്കം 30-ാം
പാട്ടിച്ചുനോക്കിയതിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ
സ്ഥാപനം ഗമയായ എല്ലാ സ്വത്തുക്കളും “ലക്ഷ്മീപുര
ത്തു പൂജിക്കൽ” വിട്ടിൽ കമാരൻനായരുടെ അന
ന്തിരവനം ജമീൻദാരുടെ പ്രാണദാതാവായ കരുണാക
രൻനായർ ജമീൻദാരുദേഹം ഒന്നു എഴുതിവെച്ചിരി
ക്കുന്നതായി കണ്ടിരിക്കുന്നു. കരുണാകരൻനായരുടെ വി
വരത്തിന് എഴുത്തുകത്തുകൾ നടത്തിയതിൽ യാതൊര
റിയും കിട്ടാത്തതിനാൽ ഇതു പ്രസിദ്ധം ചെയ്യുന്നതാണ്.
അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി വിവരമുള്ളവർ താഴെ
കാണുന്ന മേൽവിലാസക്കാരന് അറിവുതന്നാൽ കൊ
ള്ളാമെന്നു താല്പര്യപ്പെടുന്നു. എന്നു വക്കീൽ കെ. രാമ
റാവു. മേൽവിലാസം:—

കെ. രാമറാവു അവർകൾ ബി. എ., ബി. എൽ.

ചൈക്കോർട്ട് വക്കീൽ

വിജയനഗരം.

ഈ പരസ്യം കേട്ടുകൂട്ടുമ്പോൾ അവിടെ ഉണ്ടായ കോലാഹലം ഇന്നുകാരമാണെന്ന് ഏഴുതി അറിയിപ്പാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. ധർമ്മലിംഗംപിള്ള “ഹാക് ഫ്. ഏ. ഏ. എന്താണ് ആ കഴുണുകഴുണോ കോഡീ ഷപഴുണോ” എന്നു ചോദിച്ചു. ചെട്ടിയർ കന്നം മിണ്ടാതെ കിടന്ന കിടപ്പിൽത്തന്നെ സ്കന്ദിച്ചുപോയി. നായഡു ബ്രേബ്ബട. അവന്റെ ബാഗ്ഗോം കണ്ടിള്ളെ” എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു മാറത്തു കൈവെച്ചു.

ധർമ്മലിംഗംപിള്ളക്ക് ഇരിപ്പ് ഉറയ്ക്കാതായി. സ്വതന്ത്രതന്നെ അസുയാലുക്കളായിരിക്കുക; അതിലുവെച്ചു തന്റെ വിരോധിക്കു “കേബേവദവി” ലഭിച്ചു എന്നറിയുക; മദ്യലഹരി തലയിൽ കയറിയിരിക്കുക; ഈ പെട്ടത്തിൽ ഏതൊരുവനും തലചുറ്റി പോകാതിരിക്കുമോ? അയാൾ ഇരിപ്പിടത്തിൽനിന്ന് ഏഴുനേല്പാൻ ഭാവിച്ചു. കാലുറയ്ക്കുന്നില്ല. “എന്താ; പൂമി കിഡന്നുറുന്നതു്?” എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് കരുവിധം എണീറ്റുനിന്നു. തലതിരിയുകയും കറലുകൾ ഇടുകയും ചെയ്തയാൽ അയാൾ ഇടത്തോട്ടും വലത്തോട്ടും ചാഞ്ഞു് ആകമാനം ഒരു വട്ടപ്പാലം ചുറ്റി വെട്ടിമുറിച്ചു മരംപോലെ മുനിസ്സാമി നായഡുവിന്റെ മേൽ ചെന്നുവീണു. നായഡുവും ഭ്രമിക്കുധാരം ഞാനോ; എനിക്കുധാരം ഭ്രമിയോ” എന്നു വിചാരിച്ചിരിക്കുമ്പോഴുണ്ടു പിള്ള അയാളുടെ മേൽ പതിച്ചതു്. ഓവർ രണ്ടുപേരുംകൂടി ചടവട എന്നു ചെട്ടിയർ കിടന്നിരുന്ന കസേലമേൽ ചെന്നുവീണു. ചെട്ടിയരും ആ പേതനാകു്ത്തിൽ കരഭിനയം നടിക്കു

കുയും ചെയ്തു. ഇതു കണ്ട് ആഗതനായ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ അമ്പരന്നു നിന്നുപോയി.

ചെട്ടിയാക്ക് ഒരുമാതിരി വേദന പാറി. അയാൾ ഉടനെ എണീറ്റു പിള്ളക്ക് ഒരു തള്ളും, നായഡുവിന് ഒരു ഇടിയും കൊടുത്തു. അവരുടെ വീഴ്ചയിൽത്തന്നെ പാറിട്ടുള്ള വേദനക്കു പുറമെ ചെട്ടിയാരുടെ സമ്മാനവും കൂടി ചേർന്നപ്പോൾ കത്തുന്ന തീയിൽ നെയ്യു വീഴ്ത്തിയതു പോലെ അവർ ക്രോധം വലിച്ചു. അവർ രണ്ടുപേരും ചെട്ടിയാരുടെതിന്മേൽ. ചെട്ടിയാർ “എന്നാലൊരു കുയ്യ നോക്കാം” എന്നു പറഞ്ഞ് അവരോടും നേരിട്ടു.

മനുഷ്യരെ ചീത്തയാക്കുവാൻ മദ്യത്തെപ്പോലെ വേറെ എന്തെങ്കിലും ഒരു വസ്തു ഉണ്ടോ? അതിന്റെ ലഹരി രുചിയിൽ കയറിയാൽ പിന്നെ ബോധമുണ്ടാവില്ലെന്നുള്ളതു പ്രസിദ്ധമല്ലേ? സ്നേഹത്തോടുകൂടി പെരുമാറുന്നവരും ഈ പെട്ടത്തിൽ അടിപിടി കൂടുകയും മറ്റും ചെയ്യുന്നത് ഒരുത്തരല്ല. ഇതു സുരാദേവിയുടെ മാഹാത്മ്യമെന്നു പറയാൻ പാടുള്ളു. കള്ളുകടയിലേക്കു കയറിപ്പോകുമ്പോൾ കൈകോർത്തുപിടിച്ചും നേരംപോക്കു പറഞ്ഞും രസിച്ചുംകൊണ്ടിരിക്കുന്നവർ തിരികെ വരുമ്പോൾ തമ്മിൽ പലേ പുലശ്ശങ്ങൾ പറഞ്ഞും അടിപിടി കൂടിയും മാട്ടം വേലി മുതലായവ തള്ളിനീക്കിയും വരുന്നതു നമ്മൾ കാണാറുണ്ടല്ലോ. വഴിയിൽ കണ്ടുമുട്ടുന്നവർക്കു ഇതിലൊന്നെങ്കിലും ഒരു സംഭവന ചെയ്യാതിരിപ്പാൻ അവർ നിവൃത്തിയില്ല. ഒരുപക്ഷേ തങ്ങളുടെ ഏജമാനന്മാരെത്തന്നെ കണ്ടാലും യാതൊരു കലുഷവും ഉണ്ടാവുന്നതല്ല.

ധർമ്മലിംഗംപിള്ള മുതൽ പേർ തമ്മിൽ പ്രഹരി
ക്കുകയും കുത്തുകയും കെട്ടിപ്പിണഞ്ഞു മറിയുകയുമായി
ഒരു നാഴികനേരം കഴിച്ചുകൂട്ടി. ഈ ലഹള കേട്ട മേലധി
കാരി അവരോടുകൂടി കാടിയിറങ്ങി. അപ്പോഴും ഇവരുടെ ല
ഹള നിലച്ചിട്ടില്ലായിരുന്നു. മറ്റൊരു ഉദ്യോഗസ്ഥനും
കണ്ടുനില്ക്കുകയായിരുന്നു. മേലധികാരിയെ കണ്ടിട്ടും
അവർ യാതൊരു കലുഷവും ഉണ്ടായില്ല. ഉടനെ മേല
ധികാരി ഒരു റിപ്പോർട്ട് ഉയർത്തി. അതു കേട്ട് എടുത്തു
പട്ടം ഉൾപ്പെടെയെത്തിയവർ വന്നു. അവർ ഇവരെ പിടിച്ചു നീ
ക്കി നിറുത്തി. ഹാ—എന്നൊരു വേഷം—അവരുടെ
മേലേപ്പോലും മുറിവേറ്റു രക്തം കലിക്കുന്നുണ്ട്. മേലധി
കാരി അവരോടു ചിട്ടയോടെ ചോദിച്ചതിന്നു വാലും ശൂന്യ
മില്ലാത്ത മറുപടിയുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം മറ്റൊരു
ഉദ്യോഗസ്ഥനോടു ചോദിച്ചു വർത്തമാനമറിഞ്ഞതിന്നു
ശേഷം ഇവരെ ബന്തോവസ്സ് ചെയ്താണ് കല്ലറകളോടു
ത്തു് അവിടെനിന്നു പോയി. പോകുമ്പോഴും അദ്ദേഹം
ഇങ്ങിനെ കാര്യം വിചാരിച്ചുതുടങ്ങി:—

“ഇതെന്തൊരു കഥയാണ്! ഇവർ ഒരു മാതിരി
നല്ല ഉദ്യോഗത്തിലിരിക്കണമെന്നല്ലല്ലോ. കള്ളു കുടിച്ചു
ബോധമില്ലാതെ ഇന്നു പ്രവർത്തിച്ചതിന്നു നിയമപ്രകാരം
ഇവരെ വെടിവെച്ചു കൊല്ലേണ്ടതാണെന്നു സംശയമില്ല.
എന്നെ കണ്ടിട്ടുംകൂടി അവർ യാതൊരു കലുഷവും
ഉണ്ടായില്ലല്ലോ. ഇതു മേൽവടിയിലേക്ക് എഴുത്താതിരി
പ്പാനും തരമില്ല. എഴുതിയാലോ; ഇവരുടെ കാര്യം തീ
ച്ചതെന്നു. ഇതിന്നുമുമ്പ് ഇങ്ങിനെ ഇവർ പെട്ടു കണ്ടി

ട്ടം ഇല്ല. ഇവരിൽ എനിക്ക് അതിയായ അനുകമ്പയു
മുണ്ട്. ഞാനെന്തു ചെയ്യേണ്ട? ഏതായാലും എഴുതുകത
ന്നെ. അതിലൊന്നുകിലും അഭിപ്രായപ്പെട്ടു നോക്കാം”
അദ്ദേഹം ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ചു പിറേറ ദിവ
സം മേലധികാരത്തിലേക്ക് എഴുതി അയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു.

* * * * *

ധർമ്മലിംഗംപിള്ള മുതൽപേർ പട്ടാളത്തിൽനിന്നു
ബഹിഷ്കരിക്കപ്പെട്ടിട്ട് ഇപ്പോൾ ഒരു മാസത്തോളമായി
ക്കുറേണം. ഇവർ മുമ്പുതന്നെ “പീടം കുടിയും” ഇല്ലാത്ത
വരാണെങ്കിലും ഇപ്പോഴത്തെ കുടികൊണ്ട് അതേവരെ
സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ളതും പൊടിച്ചുതമായി. “ഭ്രഷ്ടസ്ത്ര കാണ്യാ
ഗതിഃ” എന്ന മട്ടിൽ അവർ എന്തിനും സന്നദ്ധനാ
യിത്തീർന്നു. ഇവർ ഒരാൾക്കും, കൂട്ടായും, പലേ കടങ്കയ്ക്കു
കളും പ്രവർത്തിച്ചു ജീവിച്ചു തുടങ്ങി. ഒരു ദിവസം ഇവർ
മൂന്നുപേരുംകൂടി ഒരു കാട്ടിൽ ഇരിക്കുമ്പോൾ ഒരു സംഭവ
ണമുണ്ടായി. ധർമ്മലിംഗംപിള്ള പറഞ്ഞു: — “കഷ്ടം! ന
മ്മുടെ തലയിലെഴുത്തു ഇങ്ങിനെയാകട്ടേ. അന്നു നാം
എന്താണു പ്രവർത്തിച്ചത്? അതുകൊണ്ടല്ലേ ഇപ്പോൾ
ഇങ്ങിനെ കിടന്നു അലയറായത്? വളരെ സ്നേഹിച്ചി
രുന്ന മേലധികാരിയും നമ്മെ സഹായിച്ചില്ലല്ലോ.”

വേണുഗോപാലൻ ചെട്ടിയാർ — മേലധികാരിയുടെ ഒരു
ദയവുകൊണ്ടാണു കരണശിക്ഷ കിട്ടാഞ്ഞത്. അല്ലെ
ങ്കിൽ അന്നത്തെ സംഭവത്തിന്നു നമ്മെ വെടിവെച്ചു
കൊല്ലേണ്ടതായിരുന്നു.

ധർമ്മലിംഗം—നമ്മൾ പാപ്പർമാരും നായർ വലിയ ജമിന്ദാരുമായി. അമ്പട! അവന്റെ ഭാഗ്യം.

മുനുസ്സാമിനായഡു —അയാൾ “പേപ്പ”റിലല്ലേ ജമിന്ദാറായിട്ടുള്ളൂ?

വേണുഗോപാലൻ —അതു ശരിയാണ്. ആളെ കണ്ടുകിട്ടുക കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നുള്ളതു തീർച്ചതന്നെ. അതുകൊണ്ടാണല്ലോ ഇങ്ങിനെ പരസ്യപ്പെടുത്തിയത്.

ധർമ്മലിംഗം—(കറുപ്പാചോടിച്ച്) അയ്യ! ഇപ്പോൾ അയാളെ കണ്ടുകിട്ടിയാൽ—

മുനുസ്സാമിനായഡു —എന്താ! വിചരം അയാളെ അറിയിച്ചു നല്ല സമ്മാനം വാങ്ങിച്ചുകൊടുക്കുമെന്നോ?

വേണുഗോപാലൻ —അതോ സേവയ്ക്കുകടി അയാളുടെ കരയ്ക്കുസ്ഥനായിക്കൊടുക്കുമെന്നോ?

ധർമ്മലിംഗം—എനിക്ക് അയാളുടെ സമ്മാനവും വേണ്ട, കരയ്ക്കുസ്ഥതയും വേണ്ട. അയാൾ ജമിന്ദാറായി കാണുകയോ? വയ്യ. വയ്യ. ഒരിക്കലും വയ്യ. എന്റെ കണ്ണിന്നുനേരെ കണ്ടെത്തിയാൽ—

മുനുസ്സാമിനായഡു —എന്തു ചെയ്യും?

ധർമ്മലിംഗം —ഇതുകൊണ്ട് അവന്റെ കഥ—

എന്നുപറഞ്ഞത് അരയിൽനിന്ന് ഒരു കുറാരി എടുത്തു പിടിച്ചു. അതു കണ്ടു ബാക്കി രണ്ടുപേരും ഒന്നു ചിരിച്ചു.

വിജയനഗരം പട്ടണത്തിൽനിന്നു പത്തുമയിൽ പടിഞ്ഞാറായി ശോഭിച്ചുകിടക്കുന്ന ഒരു മലയുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ കൂടി വിരപ്പുരിയിലേക്കു പോകുന്ന ഒരു റോഡുണ്ട്

ആ രോഡ് എല്ലാത്തരം വണ്ടികൾക്കും ഗതാഗതം ചെയ്യാൻ സൗകര്യപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. മലയുടെ കിഴക്കു അടിവാരം മുതൽ പടിഞ്ഞാറെ അടിവാരംവരെ സുമാർ എട്ടുമയിൽ ദൂരം കാണാം. പകൽസമയങ്ങളിലുംകൂടി ജനങ്ങളോ വണ്ടികളോ കൂട്ടമായിട്ടല്ലാതെ ഒറ്റയ്ക്ക് പോകുക പതിവില്ല. വനമൃഗങ്ങളുടേയും കുളിനാരുടേയും ബാധ നല്ലവണ്ണമുള്ളതിനാൽ മാത്രിഗമനം തീരെ ഇല്ലെന്നതന്നെ പരയാം. ആ വനമദ്ധ്യത്തിലാണ് മുൻപറഞ്ഞ മൂന്നുപേരും സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നിരുന്നത്.

പകൽ ഏകദേശം മണി അഞ്ചായി. ആ സമയത്തു പടിഞ്ഞാറേനിന്നു മണ്ഡിതശിംഷ്കനും കറുപ്പായവസ്രധാരിയുമായ ഒരു സന്യാസി വന്നിരുന്നു. അയാൾ ഓരടി ഉയരമുള്ള ഒരു കത്ത പുരുഷനാണ്. അയാളുടെ വിശാലമായ നെറ്റിത്തടവും വീരസംകവിഞ്ഞൊഴുകുന്ന നയനങ്ങളും ആയുതങ്ങളായ ഭുജങ്ങളും വിസ്താരമേറിയ മാറിടവും അയാൾ തൽക്കാലം സാത്വികഗുണമേലംബിയായിരുന്നു എങ്കിലും രാജസഗുണത്തെയാണ് അധികം പ്രകാശിപ്പിച്ചിരുന്നത്. അയാളുടെ കയ്യിൽ ഒരു യോഗദണ്ഡും ഒരു പിച്ഛമോത്തുമല്ലാതെ വേറെ യാതൊന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ധർമ്മവിംഗംപിള്ള തൽപേർ അയാളെ കണ്ട് ഹേതാ ഒരു സന്യാസിയെ പുറപ്പാട്. ഇവന്റെ കയ്യിൽ എന്തുണ്ടായിരിക്കും? ഗേപിക്കട്ടയോ ഭസ്മസ്തംഭിയോ അല്ലാതൊന്നുമുണ്ടാകുമെന്നുനിശ്ചയിച്ചു. എന്ന് അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരിക്കുക, അപ്പോൾ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിട്ട് അല്ലയോ ഒരു വി.

ജമോന്തയുണ്ട്” എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ, “അതെങ്കിൽ അത്; വെറുതെ വിടാൻ പാടില്ല” എന്നു നായഡുവും പിന്താങ്ങി.

ഇവർ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞുകൊണ്ട് സത്യാസിയുടെ അടുത്തു ചെന്നു സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. സത്യാസിയും അവരെ നോക്കി ആശ്ചര്യപ്പെട്ട നീക്കമേറിയ ധർമ്മലിംഗം പിള്ള സത്യാസിനോടു നീങ്ങിയെ എവിടെവെച്ചോ കണ്ടുപിടിച്ചതുള്ളതുപോലെ തോന്നുന്നുവല്ലോ” എന്നുപറഞ്ഞു.

സത്യാസി — ഉണ്ടായിരിക്കാം. എന്നു തൽക്കാലം നിങ്ങൾ അറിഞ്ഞില്ലെങ്കിലും ഞാൻ നിങ്ങളെ അറിയും.

സത്യാസിയുടെ ഒരു കേട്ടപ്പോൾ അവരുടെ സംശയം തീർന്നു.

ധർമ്മലിംഗം പിള്ള — അല്ല, നമ്മുടെ കരുണാകരൻ നായരല്ലേ ഇതു? എന്നു മുതൽക്കാണ് ഈ വേഷം കെട്ടി തുടങ്ങിയതു്?

കരുണാകരൻനായർ — കുറേക്കാലമായിട്ട് ഇങ്ങിനെയാണ്.

നായഡു — നിങ്ങളെ കാണാതെ കണ്ട് എത്രകാലമായി? ഈ ഒരു സന്ദർഭം ദൈവകല്പിതംതന്നെ.

ധർമ്മലിംഗം — നിങ്ങളെ ഒരു കണ്ണു കണ്ടാൽക്കൊള്ളാമെന്നു തോന്നിത്തുടങ്ങിട്ടു കുറച്ചു ദിവസമായി. പല ദിക്കിലും അന്വേഷിച്ചു. ദൈവഗത്യാ ഇന്നു കണ്ടുകിട്ടിയതു ഭഗ്യംതന്നെ.

കരുണാകരൻനായർ — നിങ്ങൾ മൂന്നുപേരും സഞ്ചാധിക

ഉായി പുറപ്പെടുവാനുള്ള കാരണമെന്തായിരിക്കും? ഇപ്പോൾ ഉദ്യോഗമില്ലെന്നുണ്ടോ?

ധർമ്മലിംഗം—ആ കഥയൊന്നും പറയേണ്ട. നിങ്ങൾ ആ നെസ്സുപിടിച്ച മേലധികാരിയുടെ കീഴിലിരിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്നുവെച്ചല്ലേ പണി രാജിവെച്ചു പോന്നത്? സാമാന്യക്കാരാൽ അയാളുടെ കീഴിൽ പണി എടുക്കുമോ? ഞങ്ങളും അധികം താമസിയാതെ പണി വലിച്ചെറിഞ്ഞു പോന്നു. അന്നു മുതൽക്കു ദേശസംസ്ഥാനമാണ്.

കരുണാകരൻനായർ—ഇതു വിചാരിക്കാത്ത ഒരു സംഭവമാണ്.

ചെട്ടിയാർ—നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾ എങ്ങോട്ടുദ്ദേശിച്ചാണു പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്?

കരുണാകരൻനായർ—എന്റെ യാത്രയിൽ അങ്ങിനെ ഒരു ഉദ്ദേശം കല്പിക്കുക പതിവില്ല. ചെന്നൈത്തു ചെന്നു എന്നു ഉള്ളു. നിങ്ങളെങ്ങോട്ടാണു പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്?

ധർമ്മലിംഗം—വിജയനഗരത്തിൽ വന്നിട്ടു കുറച്ച ദിവസമായി. വീരപുരിയിലേക്കു പോകണമെന്നു വിചാരിച്ചിട്ടാണു ഈ വഴിക്കു തിരിച്ചത്. ഇന്നു പുറപ്പെടുവാൻ തോന്നിയതു ഞങ്ങളുടെ ഭാഗ്യംതന്നെ.

കരുണാകരൻനായർ—നേരം സന്ധ്യയാവാറായല്ലോ. വീരപുരിയിലേക്ക് ഇനിയും നാലു മയിലുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു.

ധർമ്മലിംഗം—നാലല്ല; പത്തായിക്കൂടെ. എന്നാലെ

ന്താ! നിങ്ങളെ കണ്ടുകിട്ടിയില്ലേ? ഇനി നിങ്ങളെ
വെറുതെ വിടുമോ? നിങ്ങളും ഞങ്ങളൊന്നിച്ച്—എ
ന്നാൽ വളരെ രസമുണ്ട്.

കരുണാകരൻനായർ—എനിക്കു യാതൊരു വിരോധവുമി
ല്ല. എനിക്കുങ്ങിനെ ഒരു സിദ്ധാന്തവുമില്ല. നിങ്ങളു
ടെ ഇഷ്ടത്തിനുവേണ്ടി അങ്ങിനെയും ചെയ്യാം.

ഇവരിങ്ങിനെ കാരോന്നു സംസാരിച്ചുകൊണ്ട് വീ
രപുരിയിലേക്കു തിരിച്ചു. ഇനി നടക്കുവാൻ പോകുന്ന
സംഭവത്തിന്നു താൻ സാക്ഷിഭൂതനാവാൻ കഴിയില്ലെ
ന്നു വിചാരിച്ച് അഭിത്യാഭഗവാനും ചരമാണ്ണിക്ക
ളിൽ മറഞ്ഞു. ദിക്കാസകലം അന്ധകാരമയമായി
ഭവിച്ചു. മുമ്പിൽ കരുണാകരൻനായരും പിന്നാലെ
തൊട്ടുതൊട്ടതെയായി ധർമ്മലിംഗംപിള്ള മുതൽപേ
രും നടന്നുതുടങ്ങി. കഷ്ടം! സാധുവായ കരുണാക
രൻനായർ ഈ ദൃഷ്ടന്മാരുടെ മനസ്സുന്തെന്തറിഞ്ഞി
ട്ടുണ്ടോ! വെളുത്തതെല്ലാം പാൽ? എന്നതല്ലാതെ അ
ന്യഗ്രാമം വിചാരിച്ചിട്ടുള്ളവനല്ല. അദ്ദേഹം നിശ്ചിന്ത
നായും സന്തുഷ്ടചിത്തനായും ഇതാ ഘാതുകന്മാരുടെ മു
മ്പിൽ നടക്കുന്നു. ധർമ്മലിംഗം പിള്ള അരയിൽനിന്ന്
ഒരു കുറാരി എടുത്ത് നായരുടെ മുതുകിനു നേരെ ഈ
ക്കോടെ ആഞ്ഞു ഒരു കുത്തു കുത്തി. “നോരായണ—”
എന്ന് ഉറക്കെ ഒരു ശബ്ദത്തോടുകൂടി നായർ നില്പതുപ
തിച്ചു. അവർ നായരെ തൊട്ടുനോക്കി അനക്കമില്ലെന്നു
കണ്ട്, “നീന്റെ ജമീന്താർ ഭാഗ്യം എന്റെ കുറാരി മുമ്പ
യിൽ അവസാനിച്ചു,” എന്നു ധർമ്മലിംഗം പിള്ള പറ

ഞ്ഞു. അയാൾ ആ കുറുക്കി വലിച്ചെടുത്തു. അപ്പോഴേക്കും ഒരു മോട്ടോർവണ്ടി വരുന്ന ശബ്ദം കേട്ട്, അവർ പരിഭ്രമിച്ച് അവിടംവിട്ടു ഓടിപ്പോയി.

നാം ദൈവമെന്നൊരാൾ ഉണ്ടെന്നു് ഓർക്കുന്നുണ്ടോ? അദ്ദേഹത്തിന്റെ അപാരമഹിമയെ നാം അറിയുന്നുണ്ടോ? സകലത്തിനും സാക്ഷിഭൂതനായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശയം അറിഞ്ഞിട്ടുള്ളവർ ആത്മമന്ദിരമായില്ല. അന്ത്യമാചിന്തിതം കാര്യം ദൈവമന്ത്രം ചിന്തയേൽ. നാം ഒന്നു വിചാരിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുമ്പോൾ ദൈവം അതിന്നു വിപരീതമായ ഫലത്തെ കൊടുക്കുകയും, അതുപോലെ അവിചാരിതങ്ങളായ ചിലതുകൾ സാദിക്ഷകയും ചെയ്യുന്നു.

ഔതുകന്മാർ ഓടിപ്പോയ ഉടനെ മുൻപ്രസ്താവിച്ച വണ്ടി അതിവേഗത്തോടെ, കുത്തോറു കിടക്കുന്ന ആളുടെ സമീപത്തെത്തി. ഡ്രൈവർ പെട്ടെന്നു വണ്ടി നിർത്തിയതു കണ്ട്, വണ്ടിയിൽ ഇരുന്നിരുന്ന ആൾ വല്ലാതെ ഒന്നു പരിഭ്രമിച്ചു. കാരണം ചോദിച്ചപ്പോൾ, ഡ്രൈവർ ആ വഴിയെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു. വണ്ടിയിലിരുന്നിരുന്ന ആൾ വിളക്കിന്റെ പ്രകാശംകൊണ്ട് കാര്യം മനസ്സിലായപ്പോൾ പെട്ടെന്നു വണ്ടിയിൽ നിന്നിറങ്ങി. വഴിയിൽ കിടക്കുന്ന ആളുടെ അടുത്തു ചെന്നു് സൂക്ഷിച്ചു നോക്കി. അല്ലോ, ഇദ്ദേഹം ഒരു സത്യാന്വിതനല്ലോ! കുത്തോറിട്ടാണല്ലോ കിടക്കുന്നത്! കുത്തു കൊണ്ടിട്ട് അധികം നേരം ആയിട്ടും ഇല്ല. രക്തപ്രവാഹം ഇനിയും നിലച്ചിട്ടില്ല. കഷ്ടം! ഈ കടംകയ്യ് ആർ പ്രവർത്തി

ച്ച.” ഇങ്ങിനെ വിചാരിച്ച് അദ്ദേഹം കുറച്ചുനേരം പരിഭ്രമിച്ചു നിന്നുപോയി.

സ്നേഹിതരേ, ഈ സന്ദർഭത്തിൽ വന്നിരുന്ന ആൾ ആരായിരിക്കുമെന്നുള്ള ജിജ്ഞാസ നിങ്ങൾക്കുണ്ടായിരിക്കുമല്ലോ. അദ്ദേഹം ജയചന്ദ്രസേനൻജമിന്ദാരുടെ മുക്താർക്കാരനായ വക്കീൽ കെ. രാമറാവു ആയിരുന്നു. അദ്ദേഹം വിരഹപരിയിൽനിന്ന് ഒരു കേസ്സുകഴിഞ്ഞു മടങ്ങി വരികയായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഈ ആതുരനെക്കണ്ടു വളരെ സന്തോഷപ്പെട്ടു. “ഇപ്പോൾ മരിച്ചിട്ടില്ല. കുടുംകുലം അനക്കുന്നുണ്ട്. ഏതായാലും ഇങ്ങിനെ ഇട്ടേച്ചു പോകാൻ പാടില്ല. അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതു മനുഷ്യധർമ്മമല്ല. അതിലുംവെച്ച് ഇദ്ദേഹം ഒരു സന്യാസിയുമായിരിക്കട്ടെ—സംശയിപ്പാനില്ല.” അദ്ദേഹം ഇങ്ങിനെ തീരുമാനപ്പെടുത്തി, സന്യാസിയുടെ മേൽ പുറങ്ങിട്ടുള്ള രക്തമെല്ലാം തുടച്ചു വെട്ടുപ്പു വരുത്തി, മുറി തുണി വെച്ചു കെട്ടി, അയാളെ വണ്ടിക്കുള്ളിൽ കിടത്തി. അസമയമായതിനാൽ അതിഃവഗത്തിൽ വണ്ടി ഓടിച്ചു പോവുകയും ചെയ്തു.

വക്കീൽ തന്റെ ഗൃഹത്തിലെത്തിയ ഉടനെ ഡോക്ടർ കെ. വെങ്കിട്ടറാവുവിനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരുന്നതിന്നു തന്റെ കാര്യമുണ്ടൊട്ടു. സന്യാസിയെ ഒരു മുറിയ്ക്കുകയ്ക്കു കിടത്തി. പത്തു മിനിറ്റിനകത്തു ഡോക്ടറും വന്നു. ഡോക്ടർ മുറി പരിശോധിച്ചു കഴുകി വെട്ടുപ്പുവരുത്തി മരുന്നുവെച്ചു കെട്ടുകയും, ബോധമുണ്ടാകുവാനുള്ള ചില കൗഷധങ്ങൾ കൊടുക്കുകയും, കുറച്ചു പഞ്ഞിയിൽ

കുരു മരുന്തെടുത്തു ശ്രോണിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. വക്കീൽ ഡോക്ടറോട്, “മേരി എത്രത്തോളം അപായകരമാണ്?” എന്നു ചോദിച്ചു. “കേതു കൊണ്ടിരിക്കുന്നത് മർദ്ദസ്ഥലം വിട്ടിട്ടാണ്. എങ്കിലും പനിക്കാതിരുന്നാൽ രക്ഷപ്പെടും” എന്നു ഡോക്ടർ പറഞ്ഞു. കുറച്ചുനേരം കഴിഞ്ഞിട്ടും സന്യാസിക്കു ബോധമുണ്ടായില്ല. ഡോക്ടർ പിന്നെയും ചില പ്രയോഗങ്ങളൊക്കെ ചെയ്ത്, “ഞാൻ ഇപ്പോൾ പോകട്ടെ. നാളെ കാലത്തു് ഏഴു മണിക്കു വരാം” എന്നു പറഞ്ഞു പോയി. വക്കീലും കുളി, ഭക്ഷണം മുതലായതു കഴിച്ചു സന്യാസിയുടെ അടുക്കൽ കുറച്ചുനേരം ഇരുന്ന്തിന്നശേഷം തന്റെ ഭൃത്യന്മാരോട്, സന്യാസിയുടെ അടുത്തു് ഉറക്കമൊഴിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കണമെന്നാജ്ഞാപിച്ചു കിടന്നുറങ്ങുവാൻ പോയി.

പിറേദിവസം മണി ഏഴടിച്ച്പ്പോഴേക്കും ഡോക്ടർ ഹാജരായി. വക്കീൽ സന്യാസിയുടെ അടുക്കൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഡോക്ടർ സന്യാസിയെ തൊട്ടുനോക്കി. വക്കീൽ — പനിച്ചിട്ടില്ല, അല്ലേ?

ഡോക്ടർ — ഇല്ല — എങ്കിലും ഇന്നുംകൂടി സൂക്ഷിക്കണം. പനിക്കില്ലെന്നാണു തോന്നുന്നത്. കുറേയ്ക്കു ബോധവും ഉണ്ടായിത്തുടങ്ങിയിട്ടുണ്ട്.

വക്കീൽ — ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ കൊണ്ടുവന്ന സ്ഥിതിക്കു ഭേദപ്പെട്ടുകണ്ടാൽ ഞാൻ ഭാഗ്യവാനായി.

ഡോക്ടർ — സാർ, ഇദ്ദേഹം നിങ്ങളുടെ ചാർജ്ജ്ക്കരിൽ കരാളാണോ? ഇദ്ദേഹം എന്താ സന്യാസിയാകുവാനുള്ള കാരണം? ഇദ്ദേഹത്തിന്നു് ഈ കത്തു് എങ്ങിനെ

പാറി? ഇന്നലെ വേറെ ചില ബദ്ധപ്പാടുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ട് വർത്തമാനമൊന്നും ചോദിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

വക്കീൽ—ഇദ്ദേഹം എന്റെ ചാർജ്ജ്ക്കാരനും പരിചയക്കാരനും അല്ല. ഞാൻ വീരപുരിയിൽനിന്നു മടങ്ങി വരുമ്പോൾ മലയുടെ നടുക്കായി റോട്ടിൽ ഇദ്ദേഹം കിടക്കുന്നതു കണ്ടു. മരിക്കാത്ത സ്ഥിതിക്ക് ആരായാലും ചേണ്ടതില്ല, രക്ഷിക്കേണ്ടതു മനുഷ്യധർമ്മമല്ലേ? ആയതുകൊണ്ടാണ് ഇങ്ങോട്ടു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നത്.

ഡോക്ടർ—സർ, ഈ വിചാരം എല്ലാവർക്കും ഉണ്ടാവുന്നതല്ല. എന്നേതാ ഭാഗ്യവശാലാണ് അങ്ങു കണ്ടുമുട്ടിയത്.

എന്നു പറഞ്ഞു മുറി കെട്ടഴിച്ചു കഴുകി വെട്ടുപുവരുത്തി വീണ്ടും മരുന്നവെച്ചു കെട്ടി യാത്ര പറഞ്ഞു പോവുകയും, അപ്രകാരം വൈകുന്നേരവും വന്നു ചേണ്ടതെല്ലാം ചെയ്തതും ചെയ്തു.

പിറേ ദിവസമാണ് സന്യാസിക്കു പൂണ്ണബോധമുണ്ടായത്. അദ്ദേഹം കണ്ണുമിഴിച്ചു നാലുപാടും കുന്നോക്കി. ഡോക്ടറും വക്കീലും അടുത്തിരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അപ്പോൾ സന്യാസിക്കു് എന്തെന്നില്ലാത്ത കരാശയും ജനിച്ചു.

“ഞാനിപ്പോൾ എവിടെയാണ് കിടക്കുന്നത്? ഈ സ്ഥലം ഏത്? ഞാൻ കാട്ടിലായിരുന്നുവല്ലോ. എന്നെ ഇവിടേക്കു കൊണ്ടുവന്നതാരാണ്? എന്റെ അടുക്കലിരിക്കുന്ന ഇവർ ആരായിരിക്കും?” ഇങ്ങിനെ കരരോന്നു വിചാ

രിച്ചു നല്ലപാടും നോക്കി. അപ്പോൾ വക്കീൽ സത്യം സിദ്ധോട്:—നീങ്ങളെ ജഗദീശ്വരൻ രക്ഷിക്കട്ടെ. നിങ്ങൾക്ക് ഈ ആപത്തൊന്നിനെ സംഭവിച്ചു? നിങ്ങൾ ഒരു സത്യം സിദ്ധപ്പെടുത്തണം തോന്നുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു നിങ്ങൾക്കിങ്ങിനെ കരാറുള്ള വരുവാൻ ഞാൻ വിചാരിച്ചിട്ട് ഒരു കാരണവും കാണുന്നില്ല. ദയവുണ്ടായി നിങ്ങളുടെ താല്പര്യം മറച്ചുവെക്കാതെ ഞങ്ങളെ ഗ്രഹിപ്പിച്ചാൽ കേരളത്തിന്റെ അപകടമുണ്ടാകുമെന്നു പറഞ്ഞു. സത്യം സിദ്ധപ്പെടുത്താൻ പ്രാണദാതാക്കളായ നിങ്ങൾക്കു വന്നു. ഞാൻ ഒരു സത്യം സിദ്ധപ്പെടുത്താൻ എന്റെ പ്രവൃത്തി. ഈ ആപത്തു പറ്റിയ ദിവസം ഞാൻ ഒരു കലരിയിൽ ഇടി വരികയായിരുന്നു. അപ്പോൾ—എന്റെ—

എന്നു് അലോചിപ്പിപ്പിൻ നിറുത്തി, ഇങ്ങിനെ വിചാരിച്ചുതുടങ്ങി. “ഇവരോട് ഞാൻ കഷ്ടതാ സംഗതി എങ്ങിനെയാണു പറയേണ്ടതു്? പ്രാജം പറയുവാൻ പാടുണ്ടോ? ഒരിക്കലും വയ്യ. എന്റെ പ്രാണദാതാക്കളായ ഇവരോട് പ്രാജം പറയുന്നതു ദൈവത്തോട് പറയുന്നതു പോലെയാണല്ലോ? നേരപറഞ്ഞാൽ അവർ ഞാൻ മൂലം ആപത്തുണ്ടായി എന്നും വരുത്താം. അതിന്നു ഞാൻ എന്തിന്നു് തുനിയുന്നു. അവരുടെ കർമ്മഫലം അവർ അനുഭവിച്ചുകൊള്ളും. ഇപ്പോൾ ഞാൻ അനുഭവിച്ചതു് എന്റെ മജ്ജന്മകർമ്മഫലമായിരിക്കണം. അതിന്നു മറ്റു ചിലരെ കുറപ്പെടുത്തിയിട്ട് ആവശ്യമെന്തു്?” ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ചു പറഞ്ഞു: “എന്റെ വി

ന്നാലെ ചില ആളുകൾ കൂടി. നേരം ഇരുട്ടായിരുന്നു. ഇരുട്ടുകൊണ്ടെന്നും തിരിച്ചറിയുവാൻ പാടില്ലായിരുന്നു. അവർ കള്ളന്മാരായിരുന്നിരിക്കണം. എന്റെ കൈവശം ഒരു പിശുട്ടുമൊത്തയല്ലാതെ വേറെ യാതൊന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അവരുടെ ഇഷ്ടത്തിനുപുത്തി വരഞ്ഞതിനാൽ ഈ പ്രവൃത്തി ചെയ്തതായിരിക്കാം.”

വക്കീൽ—നിങ്ങൾ മുമ്പിലും അവർ പിന്നിലുറയ്ക്കിയിരിക്കാം നടന്നിരുന്നത്, അല്ലേ?

സമ്പ്രദായം—അതെ.

വക്കീൽ സമ്പ്രദായയുടെ മുഖം സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി എന്തൊരു കരഗാധാലോചനയിൽപ്പെട്ടതുപോലെ കുറച്ചു നേരം ഇരുന്നുപോയി. ആ സമയത്തു ഡോക്ടർ വക്കീലിനോടു സ്വകാര്യമായി ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു.

ഡോക്ടർ—നിങ്ങൾ എന്തൊരു ഒരു വലിയ ആലോചനയിൽപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്?

വക്കീൽ—(സ്വകാര്യമായിട്ട്) എനിക്കൊരു സംശയം വന്നിരിക്കുന്നു. അതിനെപ്പറ്റി ആലോചിക്കുകയാണ്. ഡോക്ടർ—ഉം, എന്താ അതു പറയുവാൻ പാടില്ലാത്തതാണോ?

വക്കീൽ—കാണാ പരയാം. വരട്ടെ—ഇദ്ദേഹത്തോടു ചിലതു കൂടി ചോദിച്ചറിയുവാനുണ്ട്. ഞാനൊന്നുകത്തേക്കു പോയിവരട്ടെ.

വക്കീൽ അകത്തേക്കുപോയി മടങ്ങി വന്നതിനുശേഷം സമ്പ്രദായയോടു വീണ്ടും ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചുതുടങ്ങി.

വക്കീൽ—നിങ്ങളുടെ സ്വന്തം നാടേതാണ്?

സന്യാസി—ഞാൻ ചെല്ലേന്നേടമല്ലാം എന്നിങ്ങനെ നാടതന്നെ.

വക്കീൽ—അവധൂതനാകു് അങ്ങിനെയാണ് എന്നു എനിക്കറിയാം. ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾ ആ മട്ടിലായിട്ടില്ലെന്ന് എന്നിങ്ങനെയെന്നു. നിങ്ങൾ പിറന്ന വളർന്ന വന്ന രാജ്യവും മറ്റുമാണ് എന്നിക്കുറിയേണ്ടതു്.

സന്യാസി—ഞാൻ മലയാളിയാണ്. ശുഭ്രകുടുംബത്തിൽ ജനിച്ചവനാണ്.

വക്കീൽ—ഏതു രാജ്യക്കാരനാണ്?

സന്യാസി—ലക്ഷ്മീപുരത്തുകാരനാണ്.

വക്കീൽ—നിങ്ങളുടെ വീട്ടുപേരും മറ്റും കേട്ടാൽ കൊള്ളാം.

സന്യാസി—അതറിഞ്ഞിട്ടു നിങ്ങൾക്കു് യാതൊരു പ്രയോജനവും ഇല്ലെന്നാണ് എന്നിങ്ങനെയെന്നതു്. അവിടെ എന്റെ വീടും ഇല്ല, കുടുംബങ്ങളും ഇല്ല. ഞാൻ ഏകൻ—പിന്നെ—

വക്കീൽ—നിങ്ങളെ ചികിത്സിച്ച ഡോക്ടർക്കു് വിവരം ഡയറിയിൽ ചേർക്കുന്നതിനാണ്. ദയവുണ്ടായി വിവരം പറഞ്ഞാൽ കൊള്ളാമെന്നുപേക്ഷിക്കുന്നു.

സന്യാസി—അയ്യോ! ഈ അല്പകാൽത്തിനുവേണ്ടി നിങ്ങൾ ഇങ്ങിനെ ഗൗരവപ്പെടുത്തി പറയാല്ലെ! എന്റെ വീട്ടുപേർ പൂവുള്ളിക്കൽ എന്നായിരുന്നു.

വക്കീൽ—(സന്തോഷത്തോടുകൂടി) നിങ്ങളുടെ പേര്?

സന്യാസി—കരുണാകരൻനായർ എന്നാണ്.

വക്കീൽ—നിങ്ങളുടെ കാരണവന്റെ പേര്?

സന്യാസി—കുമാരൻനായർ.

സന്യാസിയുടെ വർത്തമാനമറിഞ്ഞപ്പോൾ വക്കീലിന്റെ മുഖം പ്രസന്നമായി. ഹൃദയം തണുത്തു. കുഞ്ഞുകുട്ടിയിൽനിന്നു ഹർഷശ്രവണം പെർഴിഞ്ഞുതുടങ്ങി. “തേടിയവള്ളി കാലിൽ തടഞ്ഞു”തുപോലെ ഇഷ്ടാത്മത്തെ സംധിഷ്ടിച്ചതന്നു ദൈവത്തെ അദ്ദേഹം മനസാവദിച്ചു. വക്കീൽ—നിങ്ങൾ എന്താ ഈ വേഷം കെട്ടി നടക്കുന്നത്? കാരണം വിശദമായി പറഞ്ഞു കേട്ടാൽക്കൊള്ളാം. മഹാനായ നിങ്ങൾ നിരസിക്കില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

സന്യാസി—മഹനീയരേ! നിങ്ങൾ ആരാണെന്നു ഇതുവരെയും എനിക്കു മനസ്സിലായിട്ടില്ല. എങ്കിലും നിങ്ങൾ ശ്രേഷ്ഠമായ മനോഹരമുള്ളവരാണെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. കേവലം ഒരു ഭിക്ഷുവായ എന്നെ നിങ്ങൾ ഇങ്ങിനെ പുകഴ്ത്തി പറയുന്നതു ശരിയല്ല. നിങ്ങളുടെ ശാസനക്ക് ഇന്നെന്നല്ല ആജീവനാന്തംതന്നെ ഈ ദേഹം അടിമപ്പെട്ടതാണെന്നു വിചാരിക്കണം. ആ ഏതോടു “ദേവവുണ്ടാവണ”മെന്നും “കരുണയുണ്ടാവണ”മെന്നും മറ്റും നിങ്ങൾ പറയരുത്. ആ ഭാരം വഹിക്കത്തക്കവണ്ണം ഞാൻ ശക്തനല്ല. വിശേഷിച്ചു നിങ്ങൾ എന്നെ എങ്ങിനെ കണ്ടെത്തി? ഇങ്ങോട്ടു കൊണ്ടുവരുവാൻ കാരണമെന്ത്? നിങ്ങൾക്ക് എന്നിൽ ഇത്ര കരുണയുണ്ടാവാൻ നോം തമ്മിൽ എന്തു ബന്ധമാണുണ്ടായിട്ടുള്ളത്? എനിക്കു വേണ്ടി

നിങ്ങൾ ക്ലേശിച്ചതിന്നു പ്രത്യുപകാരം ചെയ്യാൻ എന്നാൽ സാധിക്കുമോ? നിങ്ങൾക്ക് അനന്തകോടി വന്ദനം. ജഗദീശപരൻ നിങ്ങളെ കടാക്ഷിക്കട്ടെ! എന്റെ വിവരം ചുരുക്കി പറയാം.

എന്നു പറഞ്ഞത് അദ്ദേഹം തന്റെ ബാല്യം മുതൽ പട്ടാളം വിട്ടുപിരിയുന്നതുവരെയുള്ള വർത്തമാനങ്ങൾ പറഞ്ഞറിയിച്ചു.

വക്കീൽ — ഡിശാലപുരിയിലെ വെള്ളപ്പൊക്കസമ

യ്ക്കത്തു നിങ്ങൾ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നുവോ?

സന്യാസി — അന്നവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നു.

വക്കീൽ — ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമിന്ദാറെ വെള്ളത്തിൽ

നിന്നു രക്ഷപ്പെടുത്തിയതു നിങ്ങളുണ്ടോ?

സന്യാസി — ഈ ചോദ്യത്തിന്റെ താല്പര്യം എനിക്കു മ

നസ്സിലാവുന്നില്ല. ഞാൻ വിചാരിച്ചാൽ കൊള്ളെ ര

ക്ഷിക്കുവാൻ കഴിയുമോ? എല്ലാം ദൈവസങ്കല്പമല്ലേ?

വക്കീൽ — നിങ്ങളുണ്ടു ജമിന്ദാരുടെ ബകുളാവിലേക്ക് അ

ദ്ദേഹം ഒന്നിച്ചു പോയി, ഇല്ലേ?

സന്യാസി — ഞാൻ ആവുന്നതും കൂടാതെ കഴിപ്പാൻ ശ്ര

മിച്ചുനോക്കി. എന്ത് കഴികഴിവുകൾ പറഞ്ഞിട്ടും അ

ദ്ദേഹം സമ്മതിച്ചില്ല. ഒടുവിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ

ഇഷ്ടത്തെ അനുസരിച്ചു.

വക്കീലും ഡാക്ടറും മുഖത്തോടുമുഖം നോക്കി ഒന്നു ചിരിച്ചു. ഡാക്ടർ വക്കീലിനോടു മുൻചോദിച്ച

ചോദ്യത്തിന്നു് അദ്ദേഹം സമാധാനം പറയാതെത്തന്നെ

ഡാക്ടർക്കു കാര്യം മനസ്സിലായി. വക്കീൽ ഡാക്ടറോടു്

ഈ മുറി ഉണങ്ങുവാൻ എത്ര ദിവസം വേണ്ടിവരുമെന്നു ചോദിച്ചതിന്നു ചുരുങ്ങിയത് ഒരു മാസം വേണ്ടിവരുമെന്നു ഡാക്ടർ മറുവടിയും പറഞ്ഞു. 'ചികിത്സയുടെ കാര്യം'—എന്നു വക്കീൽ ചോദിച്ചപ്പോൾ ഡാക്ടർ "ആ കാര്യം പ്രത്യേകിച്ചു പറയണമെന്നില്ല. വിശേഷിച്ച്—ഈ സ്ഥിതിക്ക്" എന്നു പറഞ്ഞു.

ഡാക്ടർ യാത്ര പറഞ്ഞു പോയി. സത്യംസിയുടെ ശുശ്രൂഷാവിഷയത്തിൽ വക്കീലവർകൾ ഇതിലധികം ശ്രദ്ധ കാണിച്ചാൻ തരമില്ലെന്ന മട്ടിൽ ചെയ്തുവരുന്നുണ്ട്. 'ഏരിക്ക്' ഈ ഒരു ഭാഗ്യം സിദ്ധിച്ചുവല്ലോ! ഞാൻതന്നെ ധന്യൻ. അന്നു ഞാൻ കണ്ടില്ലെങ്കിൽ—അല്ല: ഞാനാണോ ചെന്നു കണ്ടത്? ദൈവം എന്നെ അവിടേക്കു കൊണ്ടുപോയി ഇദ്ദേഹത്തെ കാട്ടിത്തന്നു. എല്ലാം ദൈവേച്ഛ. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ദിനം സുഖപ്പെടുത്തുവരേ വിവരമൊന്നും മനസ്സിലാക്കാൻ പാടില്ല. പിന്നീട് വേണ്ടതുപോലെ ചെയ്യാം." വക്കീലദ്രോഹം ഇങ്ങിനെ കാരണ വിചാരിച്ചും ദിനംപ്രതി മുറിയുടെ സ്ഥിതി നോക്കി സമാധാനിച്ചും ദിവസമെണ്ണി കഴിച്ചുകൂട്ടി.

“ആരുമില്ലാത്തവന്നു ദൈവം തുണ”

—o—o—o—

ആറാമദ്ധ്യായം.

—

ഒരു ഉദ്യോഗസൽക്കാരം.

ഒരു മാസംകൊണ്ടു കരുണാകരൻനായരുടെ പ്രണം ഉണങ്ങി. ദേഹത്തിന്നും നല്ല ബലം വെച്ചു. ഒരു മാസ

ക്കുലം കാരും വെയിലും കൊള്ളാത്തതിനാലും പോഷകദ്രവ്യങ്ങൾ മുറയ്ക്കു് ഉപയോഗിച്ചു വന്നിരുന്നതിനാലും ദേഹകാന്തി പൂർവ്വാധികം വലിച്ചു. കരുണാകരൻനായർ ഇടക്കിടക്കു് അവിടം വിട്ടുപോകുവാൻ ശഠ്യംപിടിക്കുകയും വക്കീലവർകൾ രണ്ടുദിവസം കഴിഞ്ഞു പോയാൽമതി എന്നു നിട്ടിക്കൊണ്ടുപോകയുമായിട്ടാണ് ഈ ഒരു മാസക്കുലം കഴിഞ്ഞു കൂടിയതു്. ഒരു ദിവസം നായരും വക്കീലുംകൂടി ചിലതു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ കരുണാകരൻനായർ സ്പോർട്ടിംഗ് ഞാൻ ഇവിടെ വന്നിട്ടു് ഒരു മാസത്തിൽ പരമായല്ലോ. മരിപ്പാൻ ഭാവിച്ചിരുന്ന ഞാൻ നിങ്ങളുടെ കൃപകൊണ്ടു രക്ഷപ്പെട്ടു. എന്നുതന്നെയല്ല—എനിക്കുവേണ്ടി നിങ്ങൾ കുറെ ദ്രവ്യവും ചിലവിട്ടു. എന്തെ നിങ്ങൾ പുത്രനിർവ്വിശേഷം സ്നേഹിച്ചു വരികയും ചെയ്യുന്നുണ്ടു്. ഇതിന്നു തക്കതായ കാരണമെന്നും ഞാനോർത്തിട്ടു കാണുന്നില്ല. യാത്രചോദിക്കുമ്പോഴെല്ലാം നിങ്ങൾ സമ്മതിക്കുന്നതുമില്ല. ഇനി അവിടുന്നു തടസ്സം പറയരുതു്. എനിക്കു് ഇന്നു പോയാൽകൊള്ളാമെന്നുണ്ടു്. കൃപയുണ്ടാവണം” എന്നു പറഞ്ഞു.

വക്കീൽ—എന്താ ഇത്ര ബദ്ധപ്പാടു്?

കരുണാകരൻനായർ—എനിക്കു പല ക്ഷേത്രങ്ങളും പല തീർത്ഥങ്ങളും സന്ദർശിക്കേണ്ടതുണ്ടു്. ഇപ്പോൾ ദേഹവും സുഖപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഞാനിന്നു പുറപ്പെട്ടു. ഇനി നിങ്ങളെ ബുദ്ധിമുട്ടിച്ചതുമാതി.

വക്കീൽ—എയി! അങ്ങിനെ പറയരുതെ. ബുദ്ധിമുട്ടോ;

എനിക്കോ; നിങ്ങൾ നിമിത്തമോ? ഒരിക്കലുമില്ല. നിങ്ങളെപ്പോലെയുള്ള മഹാത്മാരെ ശുശ്രൂഷിച്ചിട്ടെങ്കിലും എന്റെ പാപം ശമിക്കട്ടെ.

കരുണാകരൻനായർ — പ്രഭോ! മതി, മതി. നിങ്ങളിങ്ങിനെ പറയരുതെ. അലഞ്ഞു നടക്കുന്ന കേവലം തെണ്ടിയായ ഞാനോ മഹാൻ? ശിവ! ശിവ!!

വകീൽ — നിങ്ങൾ പറയുന്നത് ശരിയാണെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നില്ല. മനുഷ്യരിൽ മഹത്വത്തെ പല പ്രകാരത്തിലും പ്രതിപാദിച്ചു വരുന്നുണ്ട്. വിദ്യകൊണ്ടും, ധനംകൊണ്ടും, ആഭിജാത്യംകൊണ്ടും, തപസ്സുജ്ഞാനം മുതലായ അനേകവിഷയങ്ങളിലും ജനങ്ങൾ മഹത്വത്തെ പ്രാപിക്കുന്നുണ്ട്. മുമ്പു ഹീനസ്ഥിതിയിലായിരുന്നതാണോ? പിന്നീടു യോഗ്യതയെ പ്രാപിച്ചുകൂടുന്നുണ്ടോ? അങ്ങിനെയുള്ള പുരണപുരുഷന്മാരെ നാമിന്ന് ഈശ്വരനെപ്പോലെ ആദരിച്ചു വരുന്നില്ല? പ്രസിദ്ധകവിയായ 'കോളിദാസൻ' ആദ്യകാലത്തിൽ ആട്ടിടയനായിരുന്നില്ലേ? ഇംഗ്ലീഷുകവികളിൽ അത്രഗണ്യനായ 'ഷേക്സ്പിയർ'ുടെ ചെറുപ്പത്തിലെ ഹീനസ്ഥിതി ആരും മറന്നിട്ടുള്ളതല്ല. ആദികവിയായ വാല്മീകി മഹഷിയുടെ ആദിചരിത്രം ലോകവിശ്രുതമല്ലേ? ദിവ്യമായ കലാലഭവനത്തിൽ ജനിച്ചവനല്ല ശാലിവാഹനൻ? ഇതുപോലെ ഏത്രയോ ജനങ്ങൾ മുമ്പു ഹീനസ്ഥിതിയിലിരുന്നു പിന്നീടു മഹാത്മാരായി തീർന്നിരിക്കുന്നു.

കരുണാകരൻനായർ — ഈ വക യാതൊന്നുമില്ലാത്ത എ
ന്നിൽ ആരോപിച്ച മതപത്തിന് അധിഷ്ഠാനഭ
ഷ്ടം വന്നു എന്നാണു ഞാൻ പറഞ്ഞതിന്റെ സാരം.
വക്കീൽ—അതും ശരിയല്ല. പുരുഷഭാഗ്യം ആർ കണ്ടി
രിക്കുന്നു? നാളെക്ക് അങ്ങനെയൊരു കരു കോടീശ്വരനാ
യി ഭവിക്കരുതെന്നുണ്ടോ?

കരുണാകരൻനായർ—പ്രഭോ! ഈ വക വിചാരിച്ചു മ
നപ്പാൽ കുടിക്കുന്നവക്ക് ഇത് സുഖപ്രദമായിരിക്കും.
എനിക്ക് ആ വക മോഹംതന്നെ ഇല്ല. വെറുതെ പറ
ഗ്ഗാഭംകൊണ്ടു യാതൊരു പ്രയോജനവുമില്ല. ഇന്നു
തന്നെ എനിക്ക് പോയാൽക്കൊള്ളാമെന്നുണ്ട്. അ
തിന്നു നിങ്ങൾ അനുവദിക്കണമെന്നു താഴ്മയാക്കി വി
ണ്ടും അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

വക്കീൽ—എന്റെ കരപേക്ഷ: നാളത്തെ ഒരു ദിവസം
കഴിഞ്ഞുപോകുന്നതിന്നു വിരോധമില്ല.

കരുണാകരൻനായർ—ഉം—നാളെ എന്താണു വിശ
പ്പം? ഇങ്ങിനെ എത്രനാളായി നാളെ, നാളെ, എ
ന്നു നിങ്ങൾ എന്നെ ഇട്ടു കളിപ്പിക്കുന്നു? ഇനിയും അ
തു് അവസാനിപ്പിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടില്ലേ.

വക്കീൽ—ഇല്ല. നാളത്തെ ഒന്നാം ദിവസം കഴി
ഞ്ഞാൽ പിന്നെ ഞാൻ അധിപി പറയുന്നില്ല. ഇതു
തിച്ചതന്നെ.

കരുണാകരൻനായർ—അപ്പോൾ നാളെ എന്തെങ്കിലും
ഒരു വിശേഷമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു!

വക്കീൽ—പറയത്തക്ക വിശേഷം ഒന്നും ഇല്ല. എങ്കി

ലും—ചന്ദ്രക്കത്തിൽ ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥർക്കാരം വേണമെന്നു വെച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിന്നു നിങ്ങളുടെ സാന്നിദ്ധ്യവുമൂടി ഉണ്ടായിരുന്നാൽക്കൊള്ളാമെന്നു എന്നിക്കാഗ്രഹമുണ്ട്.

കരുണാകരൻനായർ—ഇതാണോ നാളെ? ശരി. എനിക്ക് ഈ വകയിൽ ലേഖം മോഹമില്ലെന്നുതന്നെയല്ല വളരെ വെറുപ്പുണ്ടുതാനും. മോഹമില്ലാത്തതിന്നു എന്നെ നിർബ്ബന്ധിക്കരുതേ. ഞാൻ നിതര മാപ്പു ചോദിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

വക്കീൽ—മാപ്പു ചോദിക്കത്തക്കവണ്ണം നിങ്ങൾ യാതൊരു പരമധർമ്മം ചെയ്തിട്ടില്ലല്ലോ. എന്റെ പ്രീതിക്കായിട്ടെങ്കിലും നിങ്ങൾ വരതെ കഴികയില്ല. ഇതിന്നു വിരോധം പറയുന്നില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

കരുണാകരൻനായർ കഴിഞ്ഞി. തന്റെ പ്രാണദായകമായ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ അപേക്ഷയെ നിരസിക്കുന്നതിന്നു നായർക്കു വളരെ മടിയുണ്ട്. എന്തു ചെയ്യും? 'പ്രവൃത്തികളിലും കഴികഴിവുകൾ പറഞ്ഞുനോക്കിട്ടും ഫലിക്കില്ലെന്നു കണ്ടു കടുവിൽ അദ്ദേഹം വക്കീലവർകളുടെ ഇഷ്ടത്തെ മനസ്സിലാക്കുന്നതോടെ സമ്മതിച്ചു.

വക്കീൽ കെ. രാമറാവു അവർകൾ ഉദ്യോഗസ്ഥർക്കാരത്തിന്നു പതിനഞ്ചു ദിവസങ്ങൾക്കു മുമ്പുതന്നെ എല്ലാം എപ്പോഴും ചെയ്തു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പ്രധാനപ്പെട്ട ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർക്കും പ്രഭുക്കന്മാർക്കും മറ്റും തക്കപിരിയിൽ അച്ചടിച്ചിട്ടുള്ള ക്ഷണനക്കത്തുകൾ അയച്ചു. കത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമിന്ദാ

രുടെ മരണദിവസം രജിസ്ട്രി ചെയ്യപ്പെട്ട സ്പെത്തുടമസ്ഥനായ പി. കെ. നായരെ കണ്ടുകിട്ടുകയാൽ ജമിനാരുടെ ഉദ്യോഗത്തിൽവെച്ച് ഈ മാസം ഇരുപത്തഞ്ചാം തിയ്യരി പകൽ നാലുമണിക്ക് അദ്ദേഹത്തിന് ഒരു ഉദ്യോഗസൽക്കാരം നൽകുകയും, ആ സഭാമദ്ധ്യത്തിൽ വെച്ച് സ്പെത്തും അതുപ്രകാരമുള്ള സകല സ്വത്തുക്കളും അദ്ദേഹത്തെ ഏല്പിച്ചുകൊടുക്കുകയും ചെയ്യാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുകൊണ്ട് അതിലേക്കു മഹാനുരായ നിങ്ങളുടെ സാന്നിദ്ധ്യത്തെ അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു എന്നും മറ്റുമായിരുന്നു. ഈ ക്ഷണനവത്രം കിട്ടിട്ടുള്ള എല്ലാ ജനങ്ങളും എന്തു ജോലിത്തിരക്കുണ്ടായിരുന്നാലും വേണ്ടിപ്പ, ഈ 'ഗാർഡൻ പാർട്ടി'ക്കു പോകാതെ കഴികയില്ലെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി.

ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമിനാരുടെ പ്രധാന മന്ദിരത്തോടു തൊട്ടു തെക്കുഭാഗത്തായി അര മയിൽ ചതുരശ്രത്തിൽ ഒരു ഉദ്യോഗമുണ്ട്. ആ ഉദ്യോഗം നാലു ഭാഗവും ഉയർന്ന മതിലുകളെക്കൊണ്ട് ചുറ്റപ്പെട്ടിരുന്നു. കിഴക്കുഭാഗത്തു വിസ്താരമേറിയ ഒരു ഗയിറും വടക്കുഭാഗത്തു ജമിനാരുടെ ബങ്കളാവിലേക്കു കടക്കുന്നതിന് ഒരു ദ്വാരവും സ്ഥാപിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഗയിറുകടന്നു പടിഞ്ഞാറ് ഏകദേശം മൂന്നു 'ചങ്ങലപ്പാട്' നീളത്തിൽ ഒരു ചെറിയ റോഡും ആ റോഡുവസാനിക്കുന്നിടത്തു് ഉദ്ദേശം അഞ്ഞൂറാളുകൾക്കു തിരക്കില്ലാതിരിയ്ക്കത്തക്കവണ്ണം വിസ്തൃതവും വൃത്താകാരവുമായിട്ട് ഒരു സ്ഥലവുമാണ്. ആ പ്രദേശം ഒരു കോൽ ഉയരത്തിൽ പണി ചെയ്തിട്ടുള്ള മ

തിൽക്കെട്ടുകൊണ്ട് ആവരണം ചെയ്യപ്പെട്ടിരുന്നു. അതിനുള്ളിലായി നട്ടുവളർത്തി ഒരു ഉയരത്തിൽ വെട്ടി ശരിപ്പെടുത്തിട്ടുള്ള വിവിധതരം പൂച്ചെടികളും നേത്രാകർഷകമായ വിധത്തിൽ ശോഭിച്ചിരുന്നു. ചെറുമതിലിന്റെ പിമ്പുറത്തായി ചുറ്റും മുല്ല, പിച്ചുക, മുതലായ പതകളാലും അശോകം, ചമ്പകം, പനിനീർ, മന്താരം, തുടങ്ങിയ പലതരം പുഷ്പവൃക്ഷങ്ങളാലും ഭാവ്, പുലാവ്, ചെറുനാരകം, മാതളനാരകം, മുതലായ ഫലവൃക്ഷങ്ങളാലും അതിമനോഹരമായിരുന്നു. ഉദ്യാനത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറെ അറ്റത്തായി ഒരു താമരക്കുളവും ആ കുളത്തോടു തൊട്ടു വടക്കുവശം ഒരു ക്രീഡാതടാകവും ഉണ്ട്. ആ തടാകപ്രദേശം ഹംസം, ചക്രവാകം, മുതലായ പക്ഷിപ്രാതങ്ങളെക്കൊണ്ടും അവയുടെ കളനിർഘ്രാഭങ്ങളെക്കൊണ്ടും ചക്ഷുഃശ്രവണമണിയവും ചുറ്റും സമ്പൂർണ്ണഫലങ്ങളോടുകൂടി നിൽക്കുന്ന തെങ്ങ്, കവുങ്ങ് മുതലായതുകളെക്കൊണ്ടു ഹൃദയാകർഷകമായിരുന്നു. ശൈത്യസമരഭൃത്തോടുകൂടിയ മന്ദമാരുതനാകട്ടെ, കൃത്യനിഷ്ഠയുള്ള ഒരു ഉദ്യാനപാലകനെപ്പോലെ എപ്പോഴും അവിടെ സന്നിഹിതനായിരുന്നു. എന്നതന്നെയല്ല, തന്റെ സമ്പാദ്യമാകുന്ന കസുമാമോദത്തെയും തന്നെത്തന്നെയും അഭ്യാഗതന്മാരുടെ സന്തോഷത്തിനായി ചില വഴിക്കുകയാൽ ഉദാരനായ ഒരു ഗൃഹസ്ഥൻ എന്നപോലെ എല്ലാവരാരും ആസേച്ഛമാനനും മാനിതനും ആയിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ഗോർഡൻപാർട്ടി'ക്കുവേണ്ടി പ്രത്യേകമായി അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട ആ ഉദ്യാനം നന്ദനോദ്യാനമോ എന്നു തോന്നിപ്പോകും.

ഇരുപത്തഞ്ചാംതിയ്യതി പകൽ രണ്ടുമണിയോടുകൂടി ഗാർഡൻപാട്ടിക്കുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ തെയ്യംറായിക്കഴിഞ്ഞു. മണി മുറങ്ങിപ്പോയി. ആഗതന്മാരെ യഥായോഗ്യം സല്ക്കരിച്ചിരുത്തുന്നതിന്നു മുപ്പതു വളൻറിയർമാർ ഉണ്ടായിരുന്നു. അവർ ബഹുജാഗ്രതയോടെ, വരുന്നവരുടെ യോഗ്യതയനുസരിച്ച് അവരവർക്കുചിതങ്ങളായ ആസനങ്ങളിൽ ഉപവേശിപ്പിക്കുന്നു. ക്ഷണക്കത്തുകൾ കിട്ടീട്ടുള്ള എല്ലാ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും പ്രഭുക്കന്മാരും എത്തിക്കഴിഞ്ഞു. വക്കീലവർകൾ സബ്ജിസ്ട്രാർ അവർകൾക്കയച്ച ക്ഷണക്കത്തോടുകൂടി കമീഷൻവെച്ച് ഹാജി കൊടുത്തപ്രകാരം അദ്ദേഹവും സ്പെന്തോടുകൂടി എത്തിട്ടുണ്ട്. മണി നാലടിക്കുവൻ പത്തു മിനുട്ടുണ്ട്. സഭാവാസികളെല്ലാം ഗയിററികളേക്കു നോക്കിക്കൊണ്ടിരിപ്പായി. ഡാക്ടർ വെങ്കിട്ടറാവുവും മറ്റും ഗയിററികൾ തെയ്യംറായി നിൽക്കുന്നുണ്ട്. അപ്പോൾ ഒരു ഇരട്ടക്കേരിരവണ്ടി വരുന്നതുകണ്ട് എല്ലാവരും ഉത്സാഹഭരിതരായി നിന്നു.

വണ്ടി അടുത്തു വന്നു. വണ്ടിക്കുള്ളിൽ വക്കീൽ രാമറാവു അവർകളും ഉയന്നുതരം ഉടുപ്പുകളണിഞ്ഞ വേറെ ഒരാളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ ആൾ ഇന്നാളാണെന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. കരുണാകരൻനായരും വക്കീലും ഗൃഹത്തിങ്കൽനിന്നു പുറപ്പെടുന്നതിന്നുമുമ്പ് അവർ തമ്മിൽ ഒരു “വോക്കയുദ്ധം” കഴിച്ചിട്ടാണു പുറപ്പെട്ടത്. കരുണാകരൻനായരോടു നല്ല ഉടുപ്പുകൾ ധരിക്കുവാൻ വക്കീലവർകൾ അപേക്ഷിച്ചു. നായർ അതി

ന്നു സമ്മതിച്ചില്ല. വക്കീൽ ഒഴിച്ചില്ല. “എന്നാൽ ഞാൻ വരുന്നതേ ഇല്ല.” എന്നു നായരും, “കൊണ്ടു പോകാതിരിക്കില്ല”ന്നു വക്കീലും. എന്തിനധികം പറയുന്നു; അന്ന് കരുമണിമുതൽ മൂന്നരമണിവരെ ഇവർ ഇങ്ങിനെ തർക്കിച്ചതിന്റെ ശേഷം വക്കീൽ ഒരു മാതിരി ജയം നേടി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇഷ്ടപ്രകാരം നായരെ ഉടുപ്പുകൾ ധരിപ്പിച്ചു വണ്ടി കയറ്റി എന്നു പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞുവല്ലോ.

വണ്ടി ജമിന്ദാരുടെ ഗോപുരപാദത്തിന്നടുത്തു. കരുണാകരൻ നായരുടെ സ്റ്റേജം കണ്ടു മാറി. അവിടുത്തെ അലങ്കാരങ്ങളും മറ്റും കണ്ടു ഗാർഡൻപാട്ടി ജമിൻദാരുടെ സ്ഥലത്തുവെച്ചാണെന്നറിഞ്ഞു. നായരുടെ ഭാവപ്പകുച്ചുകളിട്ട് “എന്താ നിങ്ങൾ പരിഭ്രമിക്കുന്നത്?” എന്നു വക്കീൽ ചോദിച്ചു. “ഈ ജമിന്ദാരുടെ ബങ്കളാവല്ലേ? ഇവിടെവെച്ചു നടത്തുന്ന ഉദ്യാനവിരുന്നിന്നാണാൻ”—എന്നു കരുണാകരൻ നായർ പറയുമ്പോഴേക്കും വക്കീൽ “അതു സാരമില്ല; നമുക്കൊക്കെ അവിടേക്കു പോകുവാൻ പ്രത്യേകം ക്ഷണം വേണമോ?” എന്നു ചോദിച്ചു. കരുണാകരൻനായർ “എങ്കിലും” എന്നു ചൂരി ക്ഷണത്തിനിടക്കു വണ്ടി ഗയിററികൽ നിർത്തിച്ചിട്ടുള്ള “ആച്ചി”ന്റെ മുൻഭാഗത്തെത്തി. മംഗള വാദ്യങ്ങളും “ചീയെഴ്സ്സ്” വിളികളും മുഴങ്ങിത്തുടങ്ങി. അപ്പോഴേക്കും ഡാക്ടർ വണ്ടി തുറന്നു കരുണാകരൻ നായരുടെ കൈ പിടിച്ചിറക്കി, സഭാസ്ഥലത്തേക്കു പ്രവേശിപ്പിച്ചിരുത്തി. നായർക്ക് ഇതെല്ലാം വളരെ അത്ഭുതകരമായിരുന്നു. ഉ

ഇതിൽ പലേ വിചാരങ്ങളും കടന്നുകൂടി: “ഇതു ജമിനാരുടെ ഉദ്യോഗം; അദ്ദേഹത്തിന്റെ വക ഉദ്യോഗസ്ഥക്കാരം; അദ്ദേഹമോ അത്യുത്സാഹശാലി; അദ്ദേഹത്തെ ഇവിടെ എങ്ങും കാണാനില്ല; അദ്ദേഹം എവിടെ; ഇതെന്തൊരു തൂത്തമാണ്; പ്ലാറ്റർ ഫോറത്തിൽ രണ്ടു പടങ്ങൾ നിർത്തിവെച്ചിട്ടുണ്ട്: ഒന്നു ജമിനാർ അവർകളുടേതാണ്. മറേതാ എന്റെ പടംപോലെ തോന്നുന്നുവല്ലോ. അതാ അവിടെ നിർത്തുവാനുള്ള കാരണമെന്തായിരിക്കും?” കരുണാകരൻ നായർ ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ഡാക്ടർ സഭാധാസികളെ തൊഴുതുകൊണ്ടു് “അല്ലയോ മന്ത്രിജനങ്ങളേ! ഇന്നു നടക്കാൻ പോകുന്ന ‘ഗോർഡൻപാട്ടി’യിൽ ആദ്യം ലഘുഭക്ഷണവും പിന്നീടു ‘ചീറി’”ങ്ങുമാകുകൊണ്ടു് ഞങ്ങൾ തെയ്യം ചെയ്തിട്ടുള്ള ഏറ്റവും ലഘുതരമായ ഒരു ചായസ്സുതക്കാരം സ്വീകരിപ്പാൻ നിങ്ങളോട് പേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു” എന്നു പറഞ്ഞു.

അവരവരുടെ ഇരിപ്പടങ്ങളുടെ സമീപത്തേക്കു പല വിധങ്ങളായ പലഹാരങ്ങളും വഴങ്ങളും ചായ, കാപ്പി, മുതലായ പാനീയങ്ങളും സ്വച്ഛങ്ങളായ പാത്രങ്ങളിൽ ആക്കി നിർമ്മലവേഷധാരികളായ ആളുകൾ കൊണ്ടുവന്നു് ആവശ്യംപോലെ വകുന്ന് കൊടുത്തുതുടങ്ങി. എല്ലാവരും ഇച്ഛാനുസരണം ലഘുഭക്ഷണം കഴിച്ചു.

ഭക്ഷണാനന്തരം കൈ കഴുകി ശുദ്ധിവരുത്തി യഥാസ്ഥാനംതന്നെ എല്ലാവരും ഇരുന്നു. വകിൽ കരാരാവുഅവർകൾ എണീറ്റു നിന്നു് “ഇന്നത്തെ സഭ

യിൽ അഗ്രാസനാധിപത്വം വഹിച്ചാൻ ബഹുമാനപ്പെട്ട ഫൈക്കോർട്ട് ജഡ്ജി എം. വരദാചാരിയർ ബി. എ ബി. എൽ. അവാർക്ജോട്ട് അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു” എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ മൂന്നു നാലു പ്രഭുക്കന്മാരും ഒന്നു രണ്ടുദ്യോഗസ്ഥന്മാരും അതിനെ പിൻതാങ്ങി. ജഡ്ജി അവാർക്ജോട്ട് എഴുന്നീറ്റ് സഭാനാഥന് ഇരിക്കുവാൻ തെയ്യം ചെത്തിയെന്നു അസനത്തിൽ ഉപവേശിച്ചു. ഡാക്ടർ കുരുണാകരൻ നായരുടെ കൈപിടിച്ച് എഴുന്നേല്പിക്കുവാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ നായർ “ഇതെന്തു കഥയാണ്? ഇവരെന്നെ എവിടേക്കു കൊണ്ടുപോകുവാനാണ് ഭാവിക്കുന്നത്?” എന്ന് മനസ്സിൽ വിചരിക്കുമ്പോഴേക്കും ഡാക്ടർ അദ്ദേഹത്തെ സഭാനാഥന്റെ വലത്തു ഭാഗത്തിട്ടിരിക്കുന്ന കസാലയിൽ കൊണ്ടുപോയി ഇരുത്തി. തെക്കു വശത്തുള്ള കന്നാടം സീററിൽ സബ്ജിന്റേസ്ട്രാളും ബാക്കി കസാലകളിൽ പ്രധാനപ്പെട്ട പ്രഭുക്കന്മാരും വടക്കു വശത്തിട്ടിരുന്ന കസാലകളിൽ വടക്കിലും മറ്റു ചില ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും ഇരുന്നതിന്റെ ശേഷം സംഗീതം ആരംഭിച്ചു.

കാൽമണിക്കൂറു നേരം കണ്ണാനന്ദകരമായ സംഗീതമുണ്ടായി. പിന്തിട്ട സഭാനാഥൻ എണ്ണീറു നിന്നു സഭാവാസികളോടു ബഹുമാനപൂർണ്ണരും ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു തുടങ്ങി:—നേമുട ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമീൻദാരുടെ ഉദ്യോഗത്തിൽ വെച്ച് ഇന്നു നടത്തുന്ന ഈ സഭയുടെ ഉദ്ദേശം നിങ്ങൾക്കു കിട്ടിയിരിക്കുന്ന ക്ഷണക്കത്തു മൂലം അറിഞ്ഞിരിക്കുമല്ലോ. ഇന്നത്തെ ഈ അദ്ധ്യക്ഷസ്ഥാനം എന്നിങ്ങു സിദ്ധിച്ചതിൽ ഞാൻ ഏറ്റവും ധന്യനാ

യിരിക്കുന്നു. ഇന്നിവിടെ നാം അനുഭവിക്കുവാൻ പോകുന്ന സന്തോഷങ്ങൾ (1) പരേതനായ ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമീൻദാരുടെ സകല സ്ഥാവരജംഗമസ്വപത്തുക്കൾക്കും അവകാശിയായി ഭവിച്ച ആ പുണ്യപുരുഷന്റെ സന്ദർശനം, (2) കുറേക്കാലമായി നാഥനില്ലാതെ നിസ്സജസ്സായി കിടന്നിരുന്ന ജമീൻദാരുടെ ഈ മന്ദിരം പൂർണ്ണവകാശിയായ നായകനോടുകൂടി കാണുക; (3) ഇതുവരേയും ഒമ്പതുതുകാരനെ കണ്ടു കിട്ടാത്ത നിമിത്തം സകല ഭാരങ്ങളും വഹിച്ചു വന്ന മിസ്റ്റർ കെ. രാമറാച്ചു, ദൈവഗത്യാ കണ്ടു കിട്ടിയ ഉടമസ്ഥൻ സകലസ്വപത്തുക്കളും എല്പിച്ചു കൊടുത്ത കൃതകൃത്യതയെ പ്രാപിക്കുന്നതിനെ അനുഭവിക്കുക. ഇവയിൽ നാം എല്ലാവരും ഒരു പോലെ സന്തോഷിക്കുക. മാതൃസഭ്യരേ, ഇന്ന് നമുക്കു സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള ഈ ഭാഗ്യം ദൈവകല്പിതമാണ്. എനിക്കു ഇപ്പോൾ ഇത്രമാത്രമേ പാവാറുള്ളൂ” എന്നു പറഞ്ഞു സഭാനാഥൻ ഇരുന്നു.

സഭാനാഥന്റെ ഉപക്രമപ്രസംഗം കേട്ടപ്പോൾ കരുണാകരൻ നായർ ഇടിവെട്ടു കൊണ്ടതുപോലെ ഒന്നു ഞെട്ടി. പല പ്രകാരത്തിലുള്ള വിചാരപരമ്പരകൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയസോപാനത്തികളിൽ കൂടി വില്ലുപുഴുക്കി പോലെ പാഞ്ഞു തുടങ്ങി. “എന്തു! ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമീൻദാർ മരിച്ചുവോ? ഓ കഷ്ടം! അദ്ദേഹമായി ഒരു മൂന്നു നാലു ദിവസത്തെ പരിചയം മാത്രമേ എനിക്കുണ്ടായിരുന്നുള്ളുവെങ്കിലും, ഉദാരശീലനായ അദ്ദേഹത്തോടു് ഒരു പന്തിരണ്ടു പെരുമാറിയതുപോലെ

യാൺ എനിക്കുതോന്നുന്നത്. അദ്ദേഹത്തിന്നു സന്താനങ്ങൾ ഉണ്ടായിട്ടില്ലേ? സന്താനമുണ്ടെങ്കിൽ അന്യന്ത് കന്യേയത് എഴുതുവാൻ കാരണമുണ്ടോ? ഞാൻ ഇവിടെ വന്നു സമയത്തു് അദ്ദേഹത്തിന്നു മൂന്നു ഭാര്യമാർ ഉണ്ടായിരുന്നുവല്ലോ; അവർ മൂന്നു പേരും കേവലം വന്ധ്യകളായിപ്പോയോ? അയ്യോ! ഇപ്പോൾ അവരും ഇല്ലെന്നുണ്ടോ? അവരിൽ ഒരാളെങ്കിലും ജീവിച്ചിരിക്കുന്ന പക്ഷം ഈ കൃത്യം വേണമെന്നില്ലല്ലോ. ദൈവമേ! ഈ പുണ്യംതാമസിന്റെ കഥ ഇങ്ങിനെ ആയിപ്പോയല്ലോ! ആട്ടെ. ഇനിയത്തെ അവകാശി ആരായിരിക്കും? ഒരു പുണ്യപുമാനെ കാണുവാൻ എന്റെ കണ്ണുകൾ ആശിക്കുന്നു” എന്നു വിചാരങ്ങളോടുകൂടി അദ്ദേഹം അവിടെ ഇരുന്നിരുന്നവരെ എല്ലാം കണ്ടു നോക്കി. പക്ഷേ ആളെ കണ്ടറിവാൻ സാധിച്ചില്ല. കരുണാകരൻ നായർ ഇങ്ങിനെ വിചാരിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ വക്കീലവർകൾ എണീറ്റു സഭാധ്യക്ഷനേയും സഭയേയും വന്ദിച്ചു് ഇപ്രകാരം വിജ്ഞാപനം ചെയ്തു. മോന്ത്യരേ! നമ്മുടെ ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമീൻദാരുടെ മണലിടവസം രജിസ്ട്ര് ചെയ്യിക്കപ്പെട്ട മുക്ത്യാർ മൂലം ഞാൻ ഇന്നേ തിയ്യതിവരെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സകല സ്വത്തുക്കളുടേയും ചുമതല വഹിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്ന് എല്ലാവർക്കും അറിയാവുതാണല്ലോ. ഇതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കന്യേയത്വമസ്ഥന്ന് ഈ സഭയിൽവെച്ചു സകല സ്വത്തുക്കളും എല്പിച്ചുകൊടുക്കേണമെന്നുള്ള ഉദ്ദേശത്തോടുകൂടിയാണ് ഈ യോഗം കൂടീട്ടുള്ളതു്. കന്യേത്താകട്ടെ, കല്പിട്ട വാങ്ങുവാൻ ഉടമസ്ഥനില്ലാത്തതിനാൽ ഇതുവരെ

യും ആപ്പീസിൽത്തന്നെ ഇരിക്കേണ്ടിവന്നു. ഇന്ന് എന്റെ അപേക്ഷപ്രകാരം ക്സെന്തോട്ടക്സി സബ്ജെക്ടിവ് അധികാരി ഫാജറായിട്ടുണ്ട് (സബ്ജെക്ടിവ് നോക്കി) അവിടുന്ന് ആ ക്സെന്തോട്ടക്സി ഈ സഭാസമക്ഷം വായിച്ച് ഉടമസ്ഥൻ കൊടുക്കേണ്ടതിലേക്ക് അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു.” എന്നു പറഞ്ഞു ഇരുന്നു. സബ്ജെക്ടിവ് എഴുതിയ എല്ലാവരും കേൾക്കത്തക്കവിധം ക്സെന്തോട്ടക്സി വായിച്ച് അതു മേശമേൽ വെച്ച് ഇരുന്നു. ആ സമയത്തുണ്ടായ റെസ്റ്റാഡനാശവും ആ സ്ഥലമാസകലം മുഴങ്ങി.

സഭാനാഥൻ എഴുതിയ നിന്ന്, മോന്ത്സഭാവാസകളേ! ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമീൻദാരന്റെ എല്ലാ സ്ഥാപനങ്ങളുമായ സ്വത്തുക്കൾക്കും ഇന്നു മുതൽ ഇതാ! ഈ ഇരിക്കുന്ന (കരുണാകരൻ നായരെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ട്) മഹാനാണു പുണ്യാവകാശി, എന്നു ഇപ്പോൾ എല്ലാവരും അറിഞ്ഞുവല്ലോ. ഈ രാജ്യവാസികളായ നാം ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമീൻദാരന്റെ സ്ഥാനമാനങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് എതുപ്രകാരം ആദരിച്ചുവന്നുവോ, ആ ആദരവിന്നു യാതൊരു കറവു കൂടാതെ ഇദ്ദേഹത്തിൽ അനുവർത്തിക്കണമെന്നു നിങ്ങളോട് ഞാൻ അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു. (കരുണാകരൻ നായരെ നോക്കി) മോന്ത്സഭാവാസകളേ! ജമീൻദാരദ്ദേഹം നിങ്ങളെ പുത്രനിവിശേഷം സ്നേഹിച്ച് എഴുതി വെച്ചിരിക്കുന്ന ക്സെന്തോട്ടക്സി കൈപ്പറ്റി കല്പിതകൊടുക്കുകയും അവിടുത്തെ ആശ്രിതനായ ജനങ്ങളെ വേണ്ടതുപോലെ സംരക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യണമെന്ന് അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു.” എന്നു പറഞ്ഞിരുന്നു.

കരുണാകരൻ നായർ എന്തു സമാധാനമാണ് പറയുന്നത്. അദ്ദേഹത്തിനു സ്വബോധം ഉണ്ടോ എന്നതാണ് സംശയമാണ്. കണ്ണുകളിൽനിന്ന് അശ്രുജലം വെഴിഞ്ഞുതുടങ്ങി. കരക്കരംപോലും ഉച്ചരിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റേ സാധിച്ചില്ല. അകപ്പാടെ അദ്ദേഹം സ്കൂളുനായി ഇരുന്നുപോയി.

കരുണാകരൻ നായരുടെ ഇരിപ്പു കണ്ടു വക്കീലവർകൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൈപിടിച്ചുകൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു. “പ്രഭോ! നിങ്ങൾ മിന്നാതെ ഇരിക്കുന്നതിന്റെ താല്പര്യം മനസ്സിലാക്കുന്നില്ല. ഏതൊരു മനുഷ്യനും ഈ സന്ദർഭത്തിൽ സന്തോഷിക്കാതിരിക്കുമോ? നിങ്ങളുടെ മുഖം പ്രകാശവിഹീനമായി കാണുവാൻ കാരണമെന്തു്? മഹാശയ! നിങ്ങളുടെ മനസ്സിലുള്ള വിചാരങ്ങളെ തള്ളിക്കളഞ്ഞു സ്വയംവന്നു വരികുന്ന ലക്ഷ്മിയെ സ്വീകരിക്കുക. ഞങ്ങളെ കൃതകൃത്യന്മാരാക്കി ചെയ്യുക. ജമീൻദാർ അവർകളുടെ അഭിലാഷത്തെ സാധിപ്പിച്ചു പരലോകത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു നിത്യസമാധാനം ഉണ്ടാക്കിത്തീർക്കുക മെഴുവ്യഭാവത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു സന്തോഷത്തോടുകൂടി കസ്യത്തു കൈക്കൊള്ളുക.” എന്നു പറഞ്ഞു വക്കീൽ ഇരുമ്പപ്പോൾ ഒരുവിധം ഞരങ്ങിപ്പിടിച്ചു കരുണാകരൻ നായർ എണീട്ടുനിന്നു സഭാനാഥനും സഭാവാസികൾക്കും വന്ദനം ചെയ്തു താഴെ വിവരിക്കുംപ്രകാരം പറഞ്ഞു:—

“അല്ലയോ! മാനുസഭസ്യരേ! ഞാൻ നാടും വീടുമില്ലാത്തവനും നിത്യസഞ്ചാരിയും ആയ ഒരുവനാണെന്നു

മുന്യുതന്നെ പാഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. ആ എനിക്കു മഹാനുരായ നിങ്ങളുടെ പുരോഭാഗത്തുനിന്നു രണ്ടു വാക്കു പറയുവാനുള്ള പഠിപ്പാ പരിചയമോ ഇങ്ങാവില്ലെന്നുള്ളതു തീർച്ചതന്നെ. ഞാൻ ഐഹികവിഷയത്തിൽ വിരക്തി വന്നു ദേശാടനം ചെയ്യുന്ന കാലത്താണ് വിശാലപുരിയിൽവെച്ചു ശ്രീമാൻ ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമീൻദാർ അ വർകളെ കാണുവാൻ സംഗതി വന്നത്. ആ മഹാശയൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സർവ്വസ്വത്തേയും എങ്കൽ സ്ഥാപിക്കത്തക്കവണ്ണം അദ്ദേഹത്തോടു യാതൊരു വിധത്തിലും ഞാൻ ബന്ധപ്പെട്ടിട്ടില്ലെന്നാണ് എനിക്കു തോന്നുന്നത്. വെള്ളത്തിൽനിന്നു പിടിച്ചു കയറ്റി എന്ന ഒരു സംഗതി മാത്രമേ പറയാനുണ്ടെങ്കിലും ഉള്ളൂ. ആ സംഗതി എത്രയോ തുച്ഛമാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രവൃത്തി എത്രയോ മഹത്തമമാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. എനിക്ക് ഈ ധനാഗമം സന്തോഷാവഹവും, സുഖപ്രദവുമല്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ കുറെക്കാലമായി പരിചയിച്ചവന്നിരുന്ന് സത്യാസവൃത്തിക്ക് ഇത് ഏറ്റവും ദോഷകരമാകുന്നു. ധനമുണ്ടായാൽ അഹങ്കാരം വർദ്ധിക്കും. തന്മിമിത്തം പ്രമാദവും, പ്രമാദത്താൽ കലഹവും, കലഹത്താൽ നാശവും ആണു സംഭവിക്കുന്നത്. ഈ നാശവൃക്ഷത്തിന്റെ നാരായവേരായ ധനത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു മേൽഗതി നേടണമെന്നായിരുന്നു എന്റെ വിചാരം. അതിനായിട്ടുണ്ടു ഞാൻ യത്നിച്ചവന്നിരുന്നതും. അതിന്നിടയിലാണ് ഇങ്ങിനെയും ഒരു സംഭവിച്ചത്.

ഹാ! ഒരു ശപാവിനെ സിംഹവേഷം ചമയിച്ചു മൂ

ഗരാജന്റെ ആസ്ഥാനത്തിടുത്തിയെങ്കിലും ആ വേഷ
ധാരിയാൽ മൃഗാധിപന്റെ ഗജ്ജനാദികളെ ചെയ്യു
വാൻ സാധിക്കാത്തതുപോലെയല്ലേ ഞാൻ ഈ ജമീൻ
ദാരുടെ സ്ഥാനം വഹിപ്പാൻ പോകുന്നത്? ഇതു വി
ചാരിക്കുമ്പോൾ എനിക്ക് ലജ്ജ തോന്നുന്നു. മാനുജന
ങ്ങളേ! ജമീൻദാരുദേഹം എന്റെ പേർക്കു കസ്യത്തു എഴുതി
വെച്ചു. വക്കീലവർകൾ ആ സ്വത്തുക്കളെ പരിപാലി
ച്ചു. അദ്ദേഹം ആളെ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലെങ്കിലും മരണഘട്ട
ത്തിൽനിന്ന് എന്നെ രക്ഷിച്ചു. പല ഉപായവും പാ
ഞ്ഞു ഇവിടേക്ക് ആനയിച്ചു. ഈ രാജ്യവാസികളായ
എല്ലാവരും എന്നെ ഈ സ്വത്തുക്കൾക്ക് അവകാശിയോ
യി സ്വീകരിച്ചു. ഈ സ്ഥിതിക്ക് കേവലനായ ഞാൻ
അതിനെ തീരെ നിരസിച്ചു എന്നു വന്നാൽ എന്നെ
സ്വാമിദ്രോഹിയെന്നോ ദൈവദ്രോഹി എന്നോ ജന
ങ്ങൾ അഭിപ്രായപ്പെടുമെന്നുള്ളതു നിസ്സംശയമാണ്.
ആയതുകൊണ്ട് ഉദാരഗുണവാനുമായ നിങ്ങളെല്ലാവ
രും എന്നെ സഹോദരസ്നേഹത്തോടെ സഹായിക്കുകയും
എന്റെ പ്രാണദാതാവും ജമീൻദാരുടെ പ്രാണസ്നേഹി
തനുമായ വക്കീലവർകൾ ഇതേവരെ ഏതൊരു പ്രകാ
രം ഇവിടുത്തെ അധികാരങ്ങൾ നടത്തിവന്നിരുന്നുവാ,
അതുപോലെതന്നെ മേലിച്ചും നടത്തിവരികയും ചെയ്യു
ന്നപക്ഷം നിങ്ങളുടെ പ്രീതിക്കായി ഈ സ്ഥാനത്തെ
സ്വീകരിപ്പാൻ എനിക്ക് സമ്മതമാണ്” എന്നു പറഞ്ഞു
ഇരുന്നു. ആ സമയത്തുണ്ടായ ഹസ്തതാഡനരവം ഈ
ശുഭവാന്തയെ സ്വർഗ്ഗസ്ഥനായ ജമീൻദാരുവർകളെ അ

രിയിക്കുവാനോ എന്നുതോന്നുമാറ് ആകാശപയ്ക്കന്തം മുഴങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

ഉടനെ സഭാനാഥന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരം വക്കീൽ അമ്പർകൾ ഒപ്പുവെക്കേണ്ടതു കരുണാകരൻനായരുടെ മുന്തിരിയിൽവെച്ചു. കരുണാകരൻനായർ ഒപ്പിട്ടവൻ പേനയെടുത്തപ്പോൾ കൈ വിറച്ചുതുടങ്ങി. കരുവിധം ധൈര്യമവലംബിച്ച് ഒപ്പിട്ടുകൊടുത്തു. സഭാനാഥൻ കസ്യത്തെടുത്തു കരുണാകരൻനായരുടെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. കരുണാകരൻനായർ എഴുന്നേറ്റു സഭയേയും സഭാനാഥനേയും പ്രത്യേകിച്ചു ജമീൻദാരുടെ പടത്തേയും വന്ദിച്ച് കസ്യത്തു വാങ്ങി ഇരുന്നു. തൽസമയം വക്കീൽ കണക്കുകളും താക്കോലുകളും കരുണാകരൻനായരുടെ മുൻപിൽവെച്ചു. ഉടനെ പ്രഭുക്കന്മാരിൽ പ്രധാനപ്പെട്ട രണ്ടുമുനുപേർ അനുഭവദൈവസമയമായ പ്രസംഗം നടത്തിയതിനുശേഷം സഭാധ്യക്ഷൻ എഴുന്നീറ്റ് ഉപസംഹാരപ്രസംഗം തുടങ്ങി.

“അല്ലയോ മാന്യസദസ്യരേ! അന്ധകാരമയമായിരിക്കുന്ന അർദ്ധരാത്രി നക്ഷത്രശോഭയത്താലെല്ലെപ്പോലെ ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമീൻദാരുടെ ഈ മന്ദിരം കരുണാകരോദയത്താൽ ശോഭമാനമായി കാണുവാൻ സംഗതി വന്നതുകൊണ്ടു നാം ഇന്നു കൃതാർത്ഥരായി. കരുണാകരൻനായരെ കണ്ടുപിടിച്ചു പൊതുജനസമക്ഷം അദ്ദേഹത്തിനു സകലസപത്തുകളേയും ഏല്പിച്ചുകൊടുക്കത്തക്കവണ്ണം തീരുമാനിച്ചു വക്കീലവർകളുടെ ആലോചനാശ

ക്രിതി അതിശ്ലാഘനീയംതന്നെ. വിശിഷ്ട “ഭാഗ്യം ഫല
തി സർവത്ര ന വിദ്യാ ന ച പൗരഷം” എന്ന പാഠം
നാം പഠിച്ചതുപോലെയുമായല്ലോ: മഹാജനങ്ങളേ, എ
ല്ലാം ദൈവതന്ത്രമാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ലീലാവിനോ
ദങ്ങളെ ആർ കണ്ടിരിക്കുന്നു! സകലപ്രവഞ്ചങ്ങളുടേയും
നിയന്താവായ ഈശ്വരൻ ഈ സഭാവാസികളായ നമ്മ
ളേയും വിശേഷിച്ചു മഹാഭാഗ്യശാലിയായ ഈ കരുണാ
കരൻനായരേയും കരുണാപുരസ്സരം കാത്തുരക്ഷിക്കട്ടെ!!”
എന്നു പറഞ്ഞു സഭാനാഥൻ ഇരുന്നു. ആ സമയത്തുണ്ടാ
യ മംഗളവാദ്യഘോഷംകൊണ്ടും, ഹസ്തതാഡനശബ്ദം
കൊണ്ടും, ചീയേഴ്സ് വിളികൊണ്ടും, ദിക്കുസകലം മു
ഴങ്ങി.

ഉടനെ വക്കീൽ എഴുന്നീറ്റ് സഭാനാഥനേയും കരു
ണാകരൻനായരേയും മാലയണിയിച്ചു. ഡാക്ടറും, മ
റ്റും സഭാവാസികളെ പനിപ്പീർ തളിക്കുകയും അവർ
ചെറുനാരങ്ങ മുതലായതു കൊടുക്കുകയും ചെയ്തതിന്റെ
ശേഷം സഭാനാഥനു നന്ദി പറഞ്ഞു മംഗളകരമായി
സഭ പിരിയുകയും ചെയ്തു.

സഭയിൽ ഇരുന്നിരുന്നവരും, ഗൈറുവരെ തിരി
ത്തിരിക്കി നിന്നിരുന്നവരും, അകത്തുപ്രവേശിപ്പാനിടമി
ല്ലാതെ ഗൈയിറികൽത്തന്നെ എത്തിച്ചുനോക്കി നിന്നി
രുന്നവരും, ആയ അസംഖ്യം ജനങ്ങളിൽവെച്ചു മൂന്നു
പേർ ഒഴികെ ബാക്കി എല്ലാവരും ഒരുപോലെ സന്തോ
ഷിച്ചു. ആ മൂന്നുപേർ ഇന്നുവരാണെന്നു വായനക്കാർക്ക്
ഉഛിഷ്കാവുന്നതാണല്ലോ.

ഏഴാമദ്ധ്യായം.

സ്ഥലമരണം.

ഗാർഡൻപാട്ടി കഴിഞ്ഞു എല്ലാവരും പിരിഞ്ഞതിന്നുശേഷം വക്കീലും ഡാക്ടറും ശുഭേച്ഛയർപ്പിപ്പതിൽ ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമീൻദാരുടെ ഗൃഹത്തിങ്കൽ കരുണാകരൻനായരെ പ്രവേശിപ്പിച്ചു. വക്കീൽ പെട്ടി, ആൽമാരി, മുതലായവയെ ലീസ്സ് പ്രകാരം ഒത്തുനോക്കി കരുണാകരൻനായരെ എല്ലിച്ചുകൊടുത്തു. അതു കണ്ടു കരുണാകരൻനായർ ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു.

കരുണാകരൻനായർ—സപാമി! നിങ്ങളുടെ ഉദ്യമം എന്താണെന്ന് എനിക്കു മനസ്സിലാവുന്നില്ല. ഈ കറുത്തു ന്നു ഗോഷ്ടികളുടെ അർത്ഥം എന്താണ്?

വക്കീൽ—ഇതു ഞാൻ ചെയ്യേണ്ട ചുമതലയാണ്. അല്ലാതെ ഗോഷ്ടിയും മറ്റുമല്ല. ഇതെല്ലാം ലീസ്സിൻപടി ശരിയായിരിക്കുന്നു. ഞങ്ങൾക്ക് ഇപ്പോൾ പോകുവാൻ സമയമായിത്തുടങ്ങി. അതിന്ന് അനുവാദം തരണം.

കരുണാകരൻനായർ—(വക്കീലിന്റെ കൈ പിടിച്ചുകൊണ്ട്) ഇതാണ് ഇപ്പോൾ കേമമായത്. എന്നെ പുലിയെ പിടിച്ചു കൂട്ടിയിട്ടുടക്കുന്നതുപോലെ തനിയെ ഇവിടെ വിട്ടു പോകുന്നത് ഉചിതമാണോ? ഞാൻ സഭയിൽ വെച്ച് അപേക്ഷിച്ചതെല്ലാം മറന്നുപോയോ?

വക്കീൽ—പ്രഭോ! മറന്നിട്ടില്ല. മറക്കുകയുമില്ല. ഇപ്പോൾ

അങ്ങോട്ടു പോയിട്ടു കുറച്ചുവശ്യമുണ്ട്. നാളെ വന്നു കണ്ടുകൊള്ളാം.

കുറുണാകരൻനായർ — ശരി, നിങ്ങൾക്കു ഇപ്പോൾ പോകാതെ നിവൃത്തിയില്ലാത്തപക്ഷം നിശ്ചയിക്കുന്നതു ന്യായമല്ലല്ലോ. നാളെ വരുവാനുമാന്തിക്കയില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

വക്കീലും ഡാക്ടറും യാത്ര പറഞ്ഞു പോയി. കുറുണാകരൻനായർ ഒരു ചാരുക്കസാലയിൽ കിടന്നുകൊണ്ടു് കാരോന്നു വിചാരിച്ചു തുടങ്ങി. “ഇതെന്തൊരു സംഭവമാണ്. അന്യഥാ ചിന്തിതം കാര്യം ദൈവമന്യത്ര ചിന്തയേൽ” എന്ന മട്ടിൽ ഞാൻ ഉദ്ദേശിച്ചു നടന്നിരുന്ന പ്രവൃത്തി ഒന്നു്, ഇപ്പോൾ ദൈവം കൊണ്ടുവന്നു സംഘടിപ്പിച്ചതു് മറ്റൊന്നു്, മനുഷ്യൻ വിചാരിച്ചിട്ടുള്ളതു് എല്ലാം നടക്കില്ലെന്നുള്ളതിന്നു് ഇതുതന്നെ ദൃഷ്ടാന്തമല്ലേ?” എന്നും മറ്റും ആലോചിച്ചു കുറച്ചുനേരം കിടന്നതിന്നുശേഷം നേരം സന്ധ്യയായതു കണ്ടു് അദ്ദേഹം കുളുത്തിലേക്കു പോകുകയും ചെയ്തു.

മാസങ്ങൾ കണരണ്ടു കഴിഞ്ഞു. ഇതിനിടയ്ക്കു കുറുണാകരൻനായർ പലേ ധർമ്മചിലവുകളും പുറപ്പെടുത്തി: കന്നാമതു്, ജമീന്ദാരുടെ ശ്രാദ്ധദിപസം സാധുക്കൾക്കു ധർമ്മചിലവു നടത്തേണ്ടതിന്നുവേണ്ടി കുറേ ദ്രവ്യം ഗവണ്മെണ്ടിനെ അധികാരപ്പെടുത്തി റജിസ്ട്രു് ചെയ്തുവെച്ചു. മൺമത്തേതു വിദ്യാഭ്യാസവിഷയമായിരുന്നു. പത്തു ക്ലാസ്സുവരെ ഉള്ളതായ ഒരു ഇംഗ്ലീഷ് ഹൈസ്കൂളും ശിരോമണിവരേയുള്ള ഒരു സംസ്കൃതപാഠശാലയും ഫീസ്സി

ല്ലാതെ പഠിപ്പിക്കുവാനുള്ള ഏല്പാടുകളോടുകൂടി സ്ഥാപി
ച്ചു. ഡാക്ടർ കെ. വെങ്കിട്ടറാവു അദ്ധ്യക്ഷൻ പതി
നായിരം രൂപ സമ്മാനദാനം ചെയ്തു. സ്ഥലംകൊത്തുസ്ഥ
ന്മാർ, ഗുരുസ്തന്മാർ, ഗൃഹജോലിക്കാർ, ഇവർക്കു യഥാ
യോഗ്യം സംഭാവനകളും കൊടുത്തു.

കുരു ദിവസം കരുണാകരൻനായരും വക്കീൽ അ
ദ്ധ്യക്ഷൻകൂടി കരോണം സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കു
മ്പോൾ ഒരു തപ്പാൽശിപായി ഒരു രജിസ്ട്രാർ കൈ
ണ്ടുവന്നു വക്കീലിന്നു കൊടുത്തു. വക്കീൽ കപ്പിട്ട ലക്കോ
ട്ടു വാങ്ങി. അപ്രതീക്ഷിതമായി രജിസ്ട്രാപ്പീസിൽനി
ന്നും തന്നിഷ് ഇങ്ങിനെ ഒരു ഉരുപ്പടി വരുന്നതിന്റെ ക
രണം എന്തായിരിക്കുമെന്നു കുറച്ചു ആശ്ചര്യത്തോടെ ക
വർ പൊട്ടിച്ചു വായിച്ചു. ആ ആശ്ചര്യം കരോക്കൂടി വർദ്ധി
ച്ചു. കരിക്കൽകൂടി വായിച്ചുനോക്കി. ഒരു ദീഗ്വശ്വാസ
ത്തോടുകൂടി കരുണാകരൻനായരെ നന്നു നോക്കി. ആ
നോട്ടത്തിൽ ആശ്ചര്യം, ബഹുമാനം, സ്നേഹം, ഈ വ
ക രസങ്ങൾ ഇടകലർന്നു സ്പർശിച്ചിരുന്നു. ഗൽഗദാക്ഷര
ത്തോടുകൂടി കരുണാകരൻനായരോടു് “പ്രഭോ! ഇതെ
ന്തൊരു കഥയാണ്?” എന്നു ചോദിച്ചു. “ഞാൻ ചെ
യ്യേണ്ടതായ ഒരു കടമയാണ് ഇത്. അതിൽ ആശ്ചര്യ
പ്പെടത്തക്കവണ്ണം ഒന്നുമില്ല” എന്നു നായർ മറുവടി പ
റഞ്ഞു. “ഞാൻ നിങ്ങൾക്കു് ഇതിന്നു തക്കവണ്ണം പ്രവ
ർത്തിച്ചിട്ടുള്ളതെന്താണ്?” എന്നു വക്കീൽ രണ്ടാമതും ചോ
ദിച്ചതിന്നു “ജമീൻദാരദ്രോഹം ഇങ്ങിനെ ചെയ്യത്തക്കവ
ണ്ണം ഞാനെന്നു പ്രവർത്തിച്ചു” എന്നായിരുന്നു കരുണാക

മൻനായരുടെ മറുപടി. പിന്നീട് അല്പനേരം രണ്ടുപേരും മൌനികളായിരുന്നു.

പ്രിയവായനക്കാരോ! ആ ലക്ഷാട്ടിൽ വന്ന സാധനം എന്തായിരിക്കുമെന്നു നിങ്ങൾക്കറിവാനാശയുണ്ടായിരിക്കുമല്ലോ. ജമീന്ദാരുടെ ഗൃഹവും ആ ഗൃഹം സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന സ്ഥലവും ആ ഗൃഹത്തിങ്കലുള്ളതായ എല്ലാ ഇളകുന്ന മുതലുകളും ജമീന്ദാരുടെ ഭൂസ്വത്തിൽ നേർ വകുതിയും വക്കീൽ കെ. രാമറാവു അവർകൾക്ക് കരുണാകരൻനായർ ദാനം ചെയ്തതായി എഴുതി രജിസ്ട്ര് ചെയ്ത് അപ്പീസിൽനിന്ന് വക്കീലവർകൾക്ക് നേരിട്ടു അയച്ചു “ദാനപത്ര”മായിരുന്നു അത്.

വക്കീൽ — പ്രഭോ! നിങ്ങളുടെ ഈ സാഹസം കടുപ്പമായിപ്പോയി.

നായർ — യാതൊരു കടുപ്പവുമില്ല. നിങ്ങൾ എന്നെ രക്ഷിച്ചിട്ടുള്ള സ്ഥിതിക്ക് ഇത് ഏറ്റവും ലഘുതരമാണ്. ഇനി ഒന്നു പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. ഇടക്കും തലക്കും നിങ്ങളുടെ ഈ സംബോധന എനിക്കു പത്മ്യമല്ല.

വക്കീൽ — അതിരിക്കട്ടെ, സാരമില്ല. നിങ്ങളുടെ ഈ ഉദ്യമം കാണുമ്പോൾ ആശ്രിതനായ് ഞങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ച് ഇവിടം വിട്ടു പോകുവാനാണു ഭാവമെന്നു തോന്നുന്നു.

നായർ — അങ്ങിനെ വിചാരിച്ചിട്ടില്ല. പക്ഷേ എന്റെ രോഗ കിടക്കത്തു വാസസ്ഥാനം ഒന്നു മാറിയാൽ കൊള്ളാമെന്നാണ്.

വക്കീൽ — എന്താ, ഇവിടെ സുഖമില്ലെന്നുണ്ടോ?

നായർ—ഇവിടെ സുഖമില്ലായ്മയല്ല. സ്വദേശം ശ്രേഷ്ഠമാണല്ലോ. വിശിഷ്ട സ്വഗൃഹം അതിവിശിഷ്ടം തന്നെ.

വക്കീൽ—എങ്കിലും നിങ്ങൾ ഈ ഗൃഹം വിട്ടുപോകുന്നത് ഏറ്റവും വ്യസനകരമായതുമാണ്.

നായർ—നിങ്ങളെയൊന്നല്ലോ ഇതിൽ സ്ഥിതിചെയ്തതക്കവണ്ണം ഞാൻ സങ്കല്പിച്ചിരിക്കുന്നത്.

വക്കീലിന്റേ പിന്നെ പറയാൻ സമാധാനമില്ലാത്തതായി. തനിക്ക് ഇങ്ങിനെ ഒരു സമ്പത്തു ലഭിക്കുമെന്നു സ്വപ്നത്തിൽപ്പോലും വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. ആശിച്ചിരുന്നുമില്ല. കരുണാകരൻനായരുടെ ഉദാരഗുണങ്ങളെ ആലോചിച്ച് അദ്ദേഹം ആശ്ചര്യപരതന്ത്രനായി ഭവിച്ചു. ഈ ഒരു അനൗപമം അന്യദേശാലങ്കാരമായി ഭവിക്കുവാനല്ലേ പോകുന്നത് എന്നു വിചാരിച്ചപ്പോൾ വക്കീലവർകളുടെ വ്യസനങ്ങൾക്ക് അതിരില്ലാതെ ആയി. ഇതു വിരോധിക്കുവാൻ പാടുള്ളതുമല്ല. വിരോധിച്ചാൽ നിൽക്കുന്നതുമല്ല. അദ്ദേഹം എന്തു ചെയ്യും? കരുണാകരൻനായരുടെ ഉദ്ദേശങ്ങളെ വക്കീൽ മനസ്സല്ലോ മനസ്സോടെ സമ്മതിച്ചു.

കരുണാകരൻനായർക്ക് സ്വദേശമായ ലക്ഷ്മീപുരത്തുവന്നു വീടു പണിയിക്കേണ്ട ഭാരം വേണ്ടിയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പൂർവ്വഭവനം ലേലത്തിൽക്കൊണ്ടതു വക്കീൽ കെ. രാമകുറുപ്പു ബി. എ., ബി. എൽ. അവർകൾ ആയിരുന്നു. അദ്ദേഹം പഴയ വീടു പൊളിച്ചു നീക്കി പുതിയ പരിഷ്കാരമട്ടിൽ ഒരു ഗൃഹം പണിയിച്ചു. വീടു

വളരെ വെട്ടുപ്പും കയ്യുക്കുമുള്ളതും ഉപയോഗത്തിന്നു വേണ്ടപ്പെട്ട എല്ലാ സ്ഥലങ്ങളോടുകൂടിയതുമായിരുന്നു. വിശേഷിച്ചു ഗൃഹത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറുവശം സമാർ 8 ഏക്കർ സ്ഥലം ചുറ്റും ഒരു പൂങ്കാവനം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിന്റെ മദ്ധ്യത്തിങ്കലായി ഒരുമാതിരി വലിയ വൃക്ഷങ്ങളിൽ പടന്നുപിടിച്ചു പ്രതിദിവസവും പുഷ്പിതങ്ങളായ ലതാഗണങ്ങളാലും, അതിന്നു ചുറ്റും പല തരങ്ങളായ പൂച്ചെടികളാലും ആ പ്രദേശം ഒരു ലതാഗൃഹംപോലെ ശോഭിച്ചിരുന്നു. ആ ലതാഗൃഹമദ്ധ്യത്തിങ്കൽ കുളിർക്കല്ലുകൊണ്ടു നിർമ്മിച്ച ഒരു മണ്ഡപവുമുണ്ട്. ആ പൂങ്കാവനത്തിന്നും ഗൃഹത്തിന്നും ചുറ്റും പുറത്തുനിന്നു നോക്കിയാൽ കാണാത്തവിധം ഉയരത്തിൽ മതിൽ കെട്ടിയിട്ടുണ്ട്. ഉദ്യാനത്തിലേക്കു കടന്നുപോകുവാൻ ഗൃഹത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറു തട്ടത്തിൽനിന്നും തെക്കെ മുറ്റത്തുനിന്നും പടിഞ്ഞാറ്റ് കോമോ വാതിലുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഗൃഹത്തിന്റെ കിഴക്കുഭാഗത്തു് ഒരു പടിപ്പുര മാത്രമേ ബഹിർഗ്ഗമനത്തിന്നു ദ്വാരമുള്ളൂ. ആകപ്പാടെ ആ സ്ഥലം വളരെ മനോഹരമായിരുന്നു. വക്കീലവർകൾ ആ ഗൃഹത്തിന്നു “ഭാരതീവിലാസം” എന്ന നാമധേയവുമിട്ടു.

വക്കീൽ രാമകുറുപ്പു അവർകൾ ഒരു ദിവസം ഉച്ചയ്ക്കു ഭക്ഷണം കഴിച്ചു മാളികകളിൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. അദ്ദേഹം കമാലോചനയിൽപ്പെട്ടു കുറച്ചുനേരം അങ്ങമിങ്ങം നടന്നു. പിന്നീട് ചാരുക്കസേരയിൽ ചെന്നു കിടന്നു് ഒരു വർത്തമാനപത്രവുമെടുത്തു വായനതുടങ്ങി. അതും മുപ്പിഞ്ഞു് കാരോന്നു വിറുവിറുത്തുതുടങ്ങി.

ആ സമയത്ത് ഒരു പ്രൗഢാംഗന ആ അറയ്ക്കുകയ്ക്കു പ്രവേശിച്ചു.

ആ സ്ത്രീ കുഴക്കം വിരൂപയല്ലെങ്കിലും അവളുടെ ചില ചേഷ്ടകളെക്കൊണ്ട് ഒരു ബീഭത്സതയാണ് അധികം കാണപ്പെടുന്നത്. അവളുടെ കൈകൾക്കു ജോലിയില്ലാത്ത സമയത്തും ജോലികളുടെ ഇടയ്ക്കും തലയ്ക്കും അവയ്ക്കു പ്രത്യേകമായി അവൾ കല്പിച്ചുകൊടുത്തിട്ടുള്ള ജോലി തലയിൽ ചേർത്തപ്പലാണ്. സംസാരസമയങ്ങളിലെല്ലാം താടിയിൽ ഇടത്തോട്ടും വലത്തോട്ടും ആട്ടി അവസാനവാചകത്തോടുകൂടി താടിയിൽ വലത്തുഭാഗത്തേക്ക് ഉയന്നി നിറുത്തുകയാണ് പതിവ്. ഈ കരളിനയം സൗന്ദര്യത്തിന് ഒരു പ്രധാനാംശമായിട്ടാണ് അവൾ കരുതിവന്നിരുന്നത്. ആഘോഷവനിതമാരുടെ നയനങ്ങളോട് ഏതാനും സാദൃശ്യപ്പെടുന്ന കണ്ണുകളെ അലർന്നി മീലിത്തുള്ളാക്കിയും ചുണ്ടുകൾ ചെരിച്ചുമുള്ള അവളുടെ ഹാസം, ഏതൊരു മനുഷ്യക്കും ഹാസാസ്വദമായി ഭവിക്കുന്നതാണ്. അവളുടെ പരിപ്ലിന്റെ കരയ്ക്കും വക്കീലും അവളുമായുള്ള സംഭാഷണംകൊണ്ട് വെളിപ്പെടുന്നതാകയാൽ ആ ഭാഗം എഴുതുന്നില്ല. അവൾ വക്കീലിന്റെ കിടപ്പും സമ്പ്രദായവും കണ്ടു മനസ്സിൽത്തോടുകൂടി 'അല്ലാ! ഇതെന്തൊരു കിടപ്പാണ്?' എന്നു ചോദിച്ചു.

വക്കീൽ—(തിരിഞ്ഞുനോക്കിട്ട്) എന്താ വിശാലാക്ഷിക്ക് എന്റെ കിടപ്പു ബോധിച്ചില്ലെന്നുണ്ടോ?

വിശാലാക്ഷി—ബോധിക്കാത്തതല്ല. അങ്ങയുടെ ദേഹം

ഈ രാജ്യത്തും മനസ്സു മനോരാജ്യത്തിലും ആയിക്കണ്ട
പ്പോൾ അങ്ങിനെ ചോദിച്ചുപോയി എന്നു ഉള്ളു.
വക്കീൽ — ഞാൻ മനോരാജ്യത്തിൽ കിടക്കുകയാണെന്നു
വേതി എങ്ങിനെ അറിഞ്ഞു?

വിശാലാക്ഷി—എന്താ, എനിക്കൊന്നും അറിഞ്ഞുകൂടെ
ന്നോ? നിങ്ങളോളം പഠിപ്പ് ഇല്ലെങ്കിലും ശീലാവതി,
പത്തുപുത്തം, പതിന്നാലുപുത്തം, ഇതുകൊണ്ടൊക്കെ ഞാ
നും പഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഒരുക്കൂട്ടമൊക്കെ എനിക്കും അ
റിയാം.

വക്കീൽ—(പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) എന്താ, ഇപ്പോൾ ഇ
ങ്ങോട്ടു പോന്നത്? കാര്യം വല്ലതും പറയാനുണ്ടോ?

വിശാലാക്ഷി—അതോ ഈയുടെ വരുന്ന കക്ഷികളെ ക
ക്കെ മടക്കിക്കളയുന്നത് എന്താണു്? കോടതിക്കുപോ
ക്കു വേണ്ടുന്നവെച്ചുവോ? പണ്ടത്തു പണിക്കരുടെ
കേസുപ്രസംഗം ഇമ്മാസം 25-ാംനമ്പറാണെന്നും
അതു കഴിഞ്ഞാൽ രണ്ടു ദിവസത്തിനത്തു നമ്പ് വിധി
പറയുമെന്നും വിധികഴിഞ്ഞാൽ രണ്ടു കിഴി കയ്യിലാ
ണെന്നും അതുകിട്ടിയാൽ വിചാസ്മാൻ (വിശാലാക്ഷിയ
മ്മയുടെ മകൾ വിചാസിനി) പണ്ടം പണിയിക്കാക്കെ
ന്നമല്ലേ പറഞ്ഞിരുന്നത്? അവരുടെ റിക്കാർട്ടുംകൂടി ഇ
ന്നലെ മടക്കിക്കൊടുത്തുവെന്നാണല്ലോ കേട്ടത്?

വക്കീൽ—വിശാലാക്ഷി അത് എങ്ങിനെ അറിഞ്ഞു?

വിശാലാക്ഷി—എനിക്കു ചെവിയില്ലെന്നോ?

വക്കീൽ—ഇനി എനിക്കു പ്രാക്ടീസ്സു വേണമെന്നിപ്പ.

വിശാ—പ്രകടിപ്പു വേണ്ടുന്നവെച്ചാൽ ഇനി എന്താ ക

ഴിഞ്ഞുകൂടുവാൻ മാറ്റം? ഉള്ള പണമൊക്കെ സ്ഥലം പണിയ്ക്കു പൊടിതട്ടി.

വക്കീൽ—പ്രകടിച്ചോ? (എന്നു ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) എനിക്കു മുൻസീപ്പി ഉദ്യോഗത്തിന്നു കല്പന കിട്ടിയിരിക്കുന്നു. ഈ മാസം 10-ാംനു കോഴിക്കോട്ടു ഡിസ്ട്രിക്ട് മുൻസീഫ് കോട്ടിൽ ചെന്നു ചാർജ് ഏറ്റെടുത്തുവെന്നുണ്ടു കല്പന. അതുകൊണ്ടാണു റിക്കാർട്ടു മടക്കി കൊടുത്തതു്.

വിശാ—നന്നായി. അപ്പോൾ ഞാൻ ഒരു മുൻസീപ്പിന്റെ ഭാര്യയ്ക്കു കൂടി അടുമല്ലോ.

വക്കീൽ—അതുകൊണ്ടെന്നാ വിശേഷം?

വിശാ—എത്ര ആളുകളാണു് എന്നു കണാൻ വരും? ഇനി കുറപ്പിക്കു പഞ്ചാര വാങ്ങു. കുൽക്കണ്ടത്തന്നെ ധാരാളം പൊടിച്ചു ചേക്കാം. പിന്നെ—ഹാ!

വക്കീൽ—അതൊന്നും തരമാകയില്ല. കൈക്കൂലിക്കു സ്സിൽ കേശവമേനോന്റെ പണി തുലഞ്ഞതു കേട്ടിട്ടില്ലേ?

വിശാ—അതു് അയാളെ കൊള്ളാഞ്ഞിട്ടു്. “കേക്കൻ പോകുന്നപക്ഷം നിക്കുപോകണം.” അതിനാണു വശതയേണ്ടതു്. അതൊക്കെ പോട്ടെ. നിങ്ങളുന്തേ മനോരാജ്യം വിചാരിച്ചിരുന്നുതു? അതു പറയു.

വക്കീൽ—ഞാൻ ഈ സ്ഥലത്തെ കുറിച്ചു വിചാരിക്കുകയാണു്.

വിശാ—ഏ—നിങ്ങൾ ജോസ്വ്യാ പടിച്ചിട്ടുണ്ടോ? അതു

ഞാനറിഞ്ഞില്ലേ! പിന്നെ എന്തിനാണ് ഇവിടുത്തു
കാരെക്കെ പാഴ്ചക്കും മറ്റും പോണത്?

വക്കീൽ—പ്രശ്നവിചാരത്തിന്നു പാഴ്ചക്കാ മറ്റൊര പോ
കണം.

വിശ്വ—ഇത് അതല്ലകിൽ പിന്നെ എന്തു വിചാരമാണ്?

വക്കീൽ—ഈ വിചാരവഴി വേറെയാണ്.

വിശ്വ—അതെ—പെണ്ണിനല്ലേ സ്വാത്മവിചാരമുള്ളൂ?
ഇയ്യിടെ മണ്ണിനുംകൂടി തുടങ്ങിട്ടുണ്ടോ?

വക്കീൽ—(ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) ആ വക വിചാരങ്ങളൊന്നു
മല്ല. നമ്മൾ ഇവിടെനിന്നു പോയാൽ ഈ സ്ഥല
ത്തെ എന്തുചെയ്യണമെന്നാണ് ആലോചിക്കുന്നത്.

വിശ്വ—അതിന്നിത്ര ആലോചിക്കാനുണ്ടോ?

വക്കീൽ—അതുവ്വലോ. ഇതിന്ന് കരുപടി പണം ചിലവു
ചെയ്തുപോയിട്ടില്ലേ?

വിശ്വ—അതുകൊണ്ട്?

വക്കീൽ—നമ്മൾ ഇല്ലെങ്കിൽ ഇതു നാനാവിധമായി
പോകുമല്ലോ.

വിശ്വ—വാടകക്കു കൊടുക്കണം.

വക്കീൽ—വാടകക്കു കൊടുത്താൽ പിന്നെ വരുമ്പോൾ
കഴുക്കോലുംകൂടി കാണുകയില്ല.

വിശ്വ—കെട്ടിച്ചമക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ലല്ലോ; പിന്നെ
എന്താ ചെയ്യാൻ കണ്ടിരിക്കുന്നത്?

വക്കീൽ—തരംവന്നാൽ വില്ക്കണമെന്നാണ്.

വിശ്വ—വിശേഷം! ഈ ആലോചനയാണ് നന്നായത്;

വക്കീൽ—ഉം. എന്താണത്?

വിശാ—അന്നു പറഞ്ഞതൊക്കെ ശരിയായി. വിലാസു
നുള്ള പണ്ടങ്ങളും എനിക്ക് എന്നു പറഞ്ഞ വീടും
സ്വപ്നത്തിൽക്കണ്ട കാഴ്ചതന്നെ. നാവെടുത്താൽ ന
ണയല്ലാതെ കന്നം പറയിപ്പു. കണ്ണല്ലാത്തതൊക്കെ
പൊന്നാക്കിത്തരാമെന്നും മറ്റും പറഞ്ഞു ഫലിപ്പി
ക്കാൻ നല്ല മിടുക്കുണ്ട്. കാര്യമടുക്കുമ്പോൾ പുളളി ക
ളളി തെറ്റിക്കും. കൊള്ളാം: ഇങ്ങനെയുള്ള ഇതിന
ല്ലേ കൊള്ളു.

വക്കീൽ—ഏയ്, അങ്ങിനെ വിചാരിക്കേണ്ട. ഇതു വി
റാൽ ആ പണം പിന്യെ ആക്കും?

വിശാ—ആവോ? എനിക്ക് അറിയാമോ? അഞ്ചുമണി
ക്കു ക്ലബ്ബിൽ പോയാൽ രാത്രി പതിനൊന്നുമണിക്കല്ലേ
മടങ്ങി എത്തുള്ളൂ. അതിനിടക്ക് ആക്കല്ലാം
കൊടുക്കേണ്ടതുണ്ടോ ആവോ? ദൈവത്തിന്റേതാ.

വക്കീൽ—(കോപത്തോടെ) വിശാലാക്കി, അപരാധം വി
ളിച്ചു പറവാൻ സൂക്ഷിച്ചിട്ടുവേണം, കേട്ടോ.

വിശാ—ഇല്ലാത്തതു പറയാനല്ലേ സൂക്ഷിക്കേണ്ട?

വക്കീൽ—ഇപ്പോൾ ഉള്ളത് എന്താണ്? വല്ലതും പറ
യാതെ പാടുനോക്കി പോയിക്കൊള്ളു.

വിശാ—ഞാൻ പോയ്ക്കൊള്ളാം. എന്നെക്കൊണ്ട് ഉപദ്ര
വം വേണ്ട; അവിടേക്കു യോഗ്യത കൂടിയല്ലോ. ഇനി
ക്കെ നല്ലതിനെ തിരഞ്ഞു് എടുക്കാമല്ലോ. അന്ന്
എന്നെ “പൊന്നേ” “കേണ്ണ” എന്നൊക്കെ പറ
ഞ്ഞിട്ടല്ല മയക്കിയതു്? അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ വരു
മോ? നിങ്ങൾക്ക് ആരുകൂട്ടാക്കും? വിലാസുവിന്റെ അ

മുൻ മരിച്ചതുകൊണ്ടല്ലേ എനിക്ക് ഇങ്ങിനെ കഷ്ടപ്പാട് വന്നത്? പാവം—ആ “പെഞ്ചവണ്ണക്കിട്ടി,” ആ ഗോവിന്ദമോനോന്റെ മകൾ—അവളെ പിടിപ്പാൻ ഏതെല്ലാം തരത്തിൽ വല വീശി. ആ സാധുക്കുട്ടി ഈ കോട്ടാളിന്റെ തലയിൽ പെടാഞ്ഞത് അവളുടെ ഭാഗ്യം. സ്ഥലം പണിക്കാലത്താണല്ലോ അവൾക്കു വല വീശിത്തുടങ്ങിയത്. അവളെക്കൊണ്ടു വരുന്നതിന്നു മുൻപുതന്നെ സ്ഥലത്തിന്ന് അവളുടെ പേരു കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞു. പെണ്ണിന്റെ കാര്യം വായിൽ മണ്ണടിച്ചു. മണ്ണിന്റെ പേര് മണ്ണിൽതന്നെ വേരൂന്നി. പിന്നെ കണ്ട പെണ്ണുങ്ങളെ പിടുത്തംകൂടി എന്റെ അമ്മ എന്നെ ബലികഴിച്ചുവിട്ടു.

ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു പുലമ്പിക്കൊണ്ടു “ശേടപട” എന്നു കോണിപ്പടി ചിറങ്ങി വിശാലാക്ഷി താഴത്തേക്കു പോയി. വക്കീൽ പിന്നെയും കാരോന്നു വിചാരിച്ചുതുടങ്ങി. “ഈ സ്ഥലം ഞാൻ വില്ക്കുവാൻ ഉദ്ദേശിച്ചാൽ വക്കീതിചില കിട്ടുവാൻ ഞെരുങ്ങും. കരുത്തൻ ഇങ്ങോട്ട് ആവശ്യപ്പെടുന്നതായാൽ ഇരട്ടി കിട്ടുവാനും മതി. വിററാൽ കൊള്ളാമെന്നുള്ള ഉദ്ദേശം ചില സ്നേഹിതന്മാരെ അറിയിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവരാരും ഇതേവരെ വന്നിട്ടില്ലല്ലോ” ഇങ്ങിനെ വിചാരിച്ചിരിക്കെ ഉമ്മറത്തു് ഒരു ചുവ കേട്ടു. ഉടനെ വക്കീൽ—

“അതാരാ, രാമനോ?”

“അതെ ഏമാനോ?”

“എന്താ വന്നത്?”

“ആരോ ഒരു ജോഹ്വൻ കാണാൻ വന്നിരിക്കുന്നു. ഞാൻ അറിയുകയുണ്ട്” എന്നു പറഞ്ഞു വാലിയകാരൻ താഴത്തേക്കുപോയി.

“ഇതെന്തു ശല്യമാണ്. ഞാൻ പ്രാക്ടീസ്സ് നിറുത്തിട്ടും പിന്നെയും ആളുകൾ വന്നു വെറുതെ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നുവല്ലോ? മുമ്പുള്ള കക്ഷിക്കാരുടെ റിക്കാർട്ട് മുഴുവനും മടക്കിക്കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞു. പുതിയ കക്ഷിയുവാൻ ആ വശ്യപ്പെടുന്നവരോട് കാര്യം പറഞ്ഞു പറഞ്ഞു തോററു. ഇനിയും ആളുകൾ വരുന്നതിന്നു കുറവിലുണ്ട്.” ഇങ്ങിനെ ഓരോന്നു വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു വക്കീൽ താഴത്തു വന്നപ്പോൾ ഉയന്നതരം ഉടുപ്പുകളോടുകൂടിയ ഒരു യോഗ്യവൃന്ദം കണ്ടു.

വക്കീലിന്നു് ആളെ മനസ്സിലായില്ലെങ്കിലും മയ്യാദ പ്രകാരം വദനംചെയ്തു് ഒരു കസേര നീക്കി ഇട്ടുകൊടുത്തു് ‘ഇരിക്കാം’ എന്നു പറഞ്ഞു. ആഗതൻ പ്രതിവദനംചെയ്തു കസേരയിൽ ഇരുന്നു. വക്കീൽ ആഗതന്നഭിമുഖമായി ഇരുമ്പതിന്റെ രശ്മി ഏല്പിക്കുന്നുവെന്നു വരുത്തിയത്? എന്നു ചോദിച്ചു.

ആഗതൻ—ഞാൻ വിജയനഗരത്തിൽനിന്നു വരുന്നു. വ

ക്കീൽ മിസ്റ്റർ രാമക്കുറുപ്പ് നിങ്ങൾതന്നെയല്ലേ?

വക്കീൽ—അതെ. എന്താ വല്ല കേസ്സുനിമിത്തം വന്നതാണോ?

ആഗതൻ—അല്ല; നിങ്ങളെ ഒന്നു കണ്ടുപോകുവാൻ കാര്യമാണ്.

വക്കീൽ—നിങ്ങളുടെ പേര്?

ആഗതൻ — കരുണാകരൻ നായർ.

വക്കീൽ — നിങ്ങളുടെ വീടു പേര്?

കുരു — പൂവള്ളിയ്ക്കൽ എന്നായിരുന്നു.

വക്കീൽ — കുമാരൻ നായരുടെ അനന്തിരവൻ ആയിരിക്കാം, അല്ലേ?

കുരു — അതേ.

വക്കീൽ — കറ... .. മിസ്റ്റർ കരുണാകരൻ നായരേ! ജയചന്ദ്രസേനൻ ജമീൻദാരുടെ കന്യയുടെ മുമ്പാകെ?

കുരു — (അല്പമനസ്സോടെ) കാ! അങ്ങിനെയും ജനങ്ങൾ പറയുന്നുണ്ട്.

വക്കീൽ — ഹരി! ഹരി! ഞാൻ ആളെ അറിയാത്തതിനിടയിൽ നിങ്ങളെ പേരുതുപോലെ സൽക്കരിക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ലല്ലോ. മാപ്പു ചോദിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

കുരു — അയ്യോ, നിങ്ങൾ ഇങ്ങിനെ പറയരുതേ. എനിക്കു വിശേഷവിധിയായി യാതൊരു യോഗ്യതയുമില്ല. ഞാൻ പഴയ കരുണാകരൻനായർതന്നെ.

വക്കീൽ — നിങ്ങളുടെ ആഗമനത്തെ കുറിച്ചു മുൻകൂട്ടി കരു കാർഡ് അയച്ചിരുന്നു എങ്കിൽ ഏതു വിധത്തിലും ഈ ക്ലേശത്തിന് ഇടയാവില്ലായിരുന്നുവല്ലോ.

കുരു — ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു പുറപ്പെടണമെന്നു വിചാരിച്ചതെന്നു മിനിഞ്ഞെന്നു വെക്കുന്നേരമാണ്. അപ്പോൾത്തന്നെ പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ഇവിടെ ഇന്നു കാലത്തു 12 മണിക്കാണു വന്നതും. കാൽമണിക്കൂറു മുമ്പായാണ് ഇവിടെ വന്നു നിങ്ങളെ കാണണമെന്നും തീർച്ചപ്പെത്തിയത്.

വക്കീലിനു പലേ സംശയങ്ങളും തുടങ്ങി. “ഇദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ പെട്ടെന്നു ലക്ഷ്മീപുരത്തു വരാനുള്ള കാരണമെന്തു്? എന്തുകൊണ്ടെന്നു കാര്യം തലോലം തീർച്ചപ്പെടുത്തിയതാണെന്നല്ലേ പറഞ്ഞതു്? അതിന്റെ താല്പര്യം എന്തു്? കേസ്സാണമില്ലെന്നു മുൻപുതന്നെ ഇദ്ദേഹം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതോ ഈ സ്ഥലത്തെപ്പറ്റി വല്ല കേസ്സും തുടങ്ങുവാൻ ഭാവിക്ഷയമാണോ? അതിനും കാരണമില്ലല്ലോ. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ സമ്മതംർജിയോടുകൂടിയല്ലേ ലേലത്തിൽ വിറ്റതു്? പിന്നെ എന്തുകൊണ്ടിട്ടുള്ള കാര്യം എന്നായിരിക്കാം?” അദ്ദേഹം ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ചും കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ നേിങ്ങളെ കണ്ടിട്ട് കരു കാര്യം ആലോചിച്ചുവരുന്നു. അതുകൊണ്ടാണു് ഇങ്ങോട്ടു വന്നതു്” എന്നു കരുണകരൻ നായർ പറഞ്ഞു. വക്കീൽ — എനിക്ക് മുൻസിഫ് ഉദ്യോഗത്തിന്നു കോഴിക്കോട്ടെക്കൂടി കല്പനയാവുകയാൽ ഞാൻ പ്രാക്ടീസിങ്ങിൽ ഇരിക്കുന്നു. എന്നോട് എന്തു കാര്യമാണു് ഇപ്പോൾ ആലോചിച്ചുവരുന്നതു്?

കരു — അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണു് ഇപ്പോൾ ആലോചിക്കുന്നതോ എന്നൊരു സംശയം ജനിച്ചതു്.

വക്കീൽ — അതു് എന്നാണാവോ? കാര്യം പറയുമല്ലോ.

കരു — വിശദിച്ചുവെന്നുമല്ല. വളരെ പുരാതനമായ ഞങ്ങളുടെ കുടുംബം സ്ഥിതി ചെയ്തിരുന്നതല്ല ഈ സ്ഥലം. കാരണവരുടെ കടത്തിന്നു് അതു ലേലത്തിൽ വി

ററുപോയി. ലേലത്തിൽ കൊണ്ടതും ഈ സ്ഥലം പരിഷ്കരിച്ചതും നിങ്ങളാണെന്ന് അറിഞ്ഞു. നിങ്ങൾക്ക് ഇവിടം വിട്ടു പോകേണ്ടതായി വന്നിരിക്കുന്നുവെന്നും, ആളുകളുണ്ടായാൽ ഈ സ്ഥലം വിറ്റാൽക്കൊള്ളാമെന്നുണ്ടെന്നും ഞാൻ ഇവിടെ വന്നപ്പോൾ കേട്ടു. അങ്ങിനെ വില്ക്കുന്ന പക്ഷം എന്റെ പൂർവ്വികന്മാരുടെ സ്ഥലം എനിക്കു വാങ്ങിയാൽക്കൊള്ളാമെന്നുണ്ട്. ആ ഒരു സംഗതി കണ്ടു സംസാരിക്കേണ്ടതിലേക്കാണ് ഞാൻ ഇപ്പോൾ ഇങ്ങോട്ടിറങ്ങിയത്.

വക്കീലിന്റെ മനസ്സൊന്നു തണുത്തു. തന്റെ ഉദ്ദേശംപോലെ ഒരുപേക്കുകനും ഉണ്ടായി. ഈ ഘട്ടം വിട്ടു കളയുവാൻ പാടില്ല. ഇനിയൊരു സന്ദർഭം കിട്ടുവാൻ ഞെരുക്കമുണ്ട്. എന്നു വിചാരിച്ചു.

വക്കീൽ—ഞാൻ ഈ ഗൃഹം വില്ക്കണമെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ല. വില്ക്കുന്ന പക്ഷം എനിക്കു ചിലവായ സംഖ്യ കിട്ടുവാനും ഞെരുക്കമുണ്ട്. ലേലത്തിൽ കൊണ്ടതുതന്നെ വളരെ നഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടാണ്. പിന്തിട്ടു വീട്ടു പൊളിച്ചു പണിചെയ്തു. പൊളിച്ചു പീടിന്റെ മരങ്ങൾ വിറകിനല്ലാതെ വേറെ ഒന്നിന്നും ഉപയോഗപ്രദമല്ലായിരുന്നു. വിശേഷിച്ചു ചില പുതിയ പരിഷ്കാരങ്ങളും വരുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഇതിന്നൊക്കെ ഒരുപടി അധികച്ചിലവു ചെയ്തുപോയി. ഇതൊക്കെ ചുരുക്കം? ശരിയായ ചില ആരു തരും? നഷ്ടപ്പെട്ടു വിറ്റുപോകത്തക്കവണ്ണം—ഇപ്പോൾ അടിയന്തിരസംഗതികളൊന്നും നേരിട്ടിട്ടില്ല.

കുരു — നിങ്ങൾ നഷ്ടപ്പെട്ട തരണമെന്നു ഞാൻ പറയുന്നില്ല. കുരു മാതിരി രണ്ടു കഷ്ടികൾക്കും ദോഷം പറയാത്ത സ്ഥിതിയിൽ ആക്കിത്തന്നാൽ കൊള്ളാമെന്നു ആവശ്യപ്പെടുന്നുള്ളു.

വക്കീൽ — (കുറച്ചു ആലോചിച്ചിട്ട്) എന്താണു ഞാൻ പറയേണ്ടത്? നിങ്ങളുടെ മുഖത്തു നോക്കി പറയുവാൻ ഞാൻ ഭയപ്പെടുന്നു.

കുരു — എന്തിനു ഭയപ്പെടുന്നു? കുറച്ചും പറയാൻ ഭയപ്പെടണമോ?

വക്കീൽ — നിങ്ങളുടെ സ്വന്തം വീടു വീണ്ടു എടുക്കുന്നതിൽ എന്നിക്കു വളരെ സന്തോഷമാണ്. കുറച്ചു നഷ്ടവും നമുക്കു വന്നാലും ഞാൻ വഹിച്ചുകൊള്ളാം; “കേരളം കൊണ്ടു കളത്തിൽ പോയാൽ കൊണ്ടതിൽ പാതി വില” എന്നുണ്ടല്ലോ. അതുകൊണ്ടു പലരും ആക്ഷേപം പറഞ്ഞു എന്നു വന്നേക്കാം.

കുരു — അന്യന്റെ ബോദ്ധ്യമല്ലല്ലോ കുറച്ചും.

വക്കീൽ കുറച്ചു നേരം ആലോചിച്ചിട്ട് കുരു കടലാസ്സുതുണ്ടു എടുത്തു തന്റെ അഭിപ്രായമെഴുതി കരുണാകരൻ നായരുടെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. കരുണാകരൻ നായർ അതു വായിച്ചുനോക്കി “ചിലവോ?” എന്നു ചോദിച്ചു. “പക്ഷി നിങ്ങൾ വഹിക്കേണ്ടതാണ്” എന്നു വക്കീൽ പറഞ്ഞു. നായർ അതിനു സമ്മതിച്ചു.

“രോഗി ഇച്ഛിച്ചതും പാൽ വൈദ്യൻ കല്പിച്ചതും പാൽ.”

എട്ടാമദ്ധ്യായം.

വിവാഹം

നമ്മൾ മുല്ലക്കൽ ഗോവിന്ദമേനവനെ വിട്ടു പോയിട്ട് കുറെ നാളായല്ലോ. അവിടുത്തെ സ്ഥിതി എന്താണെന്ന് കൂടെ അന്വേഷിക്കുക തന്നെ. ഗോവിന്ദമേനവൻ കുറച്ചു കാലമായി ഒരു ദീനം പിടിപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ആ ദീനം ക്രമത്തിൽ വലിച്ച് ഇപ്പോൾ അത്യാസന്നതയിൽ എത്തിയിരിക്കുന്നു. ഭാരതിയുടെ ശുശ്രൂഷയലും ഡാക്ടർ ചിദംബരയുടെ ചികിത്സാപൈതൃകത്താലും രോഗി ഒരു വിധം ദിവസം നീട്ടിക്കൊണ്ടു പോകുന്നുവെന്നുതന്നെ പറയാം. കാരോ ദിവസം ചെല്ലുന്തോറും ദീനം കാരോ ഡിഗ്രി കൂടുതലായി വരികയാണ്. ഒരു ദിവസം ഡാക്ടർ ഗോവിന്ദമേനവന്റെ അടുക്കൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ മേനവൻ ഡാക്ടറെ നോക്കി പറഞ്ഞു:—സേപാമി, അദ്ദേഹം ഇനിയും വന്നില്ലല്ലോ. അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടു കണ്ടു മരിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ട്. അതുവരെ എന്റെ ജീവൻ ഈ കൂട്ടിൽ കിടക്കുമോ?”

ഡാക്ടർ—നീകൾ അപ്പടിയാനും ഭയപ്പെടേണ്ടാം.

നേത്തേക്കു തന്നെ അവർ തന്നിയനുപിന്നു്. ഇ

ന്നെക്കാവതു നാളെക്കാവതു വരാമലിരിക്കമാട്ടേർ.

ഗോ-മേ—ഒരു സമയം അദ്ദേഹം വിജയനഗരത്തിലേക്കു

പോയിരിക്കുമോ? എന്നാൽ വൈഷമ്യമായി.

ഡാക്ടർ—അവർ ലക്ഷ്മീപുരത്തിൽ വാസമുറപ്പിത്താർ എന്നല്ലവോ നീർ ശൊന്നു്?

ഗോ-മേ — അതെ. എങ്കിലും കാര്യങ്ങളെല്ലാം കിടക്കുന്നതു് അവിടെയല്ലേ? ലക്ഷ്മീപുരത്തു താമസമാക്കിയിട്ടു നാലു മാസമല്ലേ അയിട്ടുള്ളു? ഡാക്ടർ—അപ്പടിയാ. അവർ ഭാഗ്യശാലി എന്നതു് സന്ദേഹമില്ല.

ഇവർ ഇങ്ങിനെ സംസാരിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ശങ്കരൻ മുകളിലേക്കു് കാടിവന്നു് “അങ്ങോൾ വന്നു്” എന്നു പറഞ്ഞു. “അതോ കരുണാകരൻനായരോ?” എന്നു ഗോവിന്ദമേനവൻ ചോദിച്ചു:—“അതേ! അങ്ങോളെന്നെ” എന്നു ശങ്കരൻ പറഞ്ഞു. ഡാക്ടറും മേനവനും സന്തോഷിച്ചു. വേഗം കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുവാൻ അവർ പറഞ്ഞു. പ്രകാരം ശങ്കരൻ പോയി കരുണാകരൻനായരെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു. കരുണാകരൻനായർ രോഗിയെക്കണ്ടു് അല്പനേരം സ്തബ്ധനായി നിന്നുപോയി. എല്ലാം തൊലിയും മാത്രം ശേഷിച്ചുദേഹവും, പൊട്ടുക്കിണറുകളോ എന്നു തോന്നത്തക്കവിധം കണ്ടിൽ ചാടിയ കണ്ണുകളും, ചണ്ടുകൾ തൊണ്ണോടു കൂട്ടിപ്പിടിക്കുകയാൽ ഭയജനകമായി പുറത്തു പ്രകാശിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ദന്തനിരകളും, ചീരത്തണ്ടുകൾപോലുള്ള പാണിചാദങ്ങളും, മത്സ്യക്കൂടിനൊത്ത വക്ഷഃസ്ഥലവും, കണ്ടാൽ എത്ര ധീരചിത്തനായാലും സ്തബ്ധനാവാതെ ഇരിക്കുമോ?

കരുണാകരൻനായരുടെ കണ്ണുകളിൽനിന്നു ധാരധാരയായി അശ്രുജലം ഒഴുകിത്തുടങ്ങി. വൃസനാധികൃത്താൽ കരക്കരംപോലും ഉച്ചരിക്കുവാൻ നാചനങ്ങാതെയായി. ഈ സ്ഥിതിയിൽ നിൽക്കുന്ന കരുണാകരൻനായ

യരെ കണ്ടിട്ടു ഗോവിന്ദമേനവൻ പറഞ്ഞു:—“ഔവു-
ഇനി ഞാൻ മരിച്ചാലും എനിക്കു സ്വപ്നംതന്നെ.”

കരുനാ—(കുറച്ചു ധൈര്യമെടുത്തു) സ്നേഹിതാ! ഇതെ-
ന്തൊരു കഥയാണ്! ഭീനം ഈ മട്ടിലാവുന്നതുവരെയും
വിവരം സൂക്ഷ്മമായി അറിയിക്കാതെ കഴിച്ചുവല്ലോ.
ഒന്നു രണ്ടു ഏഴുത്തുകളിൽ സുഖക്കേടാണ്? എന്നു മാ-
ത്രമല്ല ഏഴുതിയിരുന്നള്ളി? ഹാ! കഷ്ടം! നിങ്ങളുടെ
ഇപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതി കാണുമ്പോൾ എന്റെ ഹൃദ-
യം തകരുന്നു.

ഡാക്ടർ—ഒരുത്തനാൾക്കിപ്പോഴൊക്കെ ഇവരുടെ ഉടമ്പു-
ഇന്തമട്ടിലാണു്. നാൻ നന്നാ വേലശെയ്തിട്ടും ഒന്നും
പ്രയോജനപ്പെടവില്ല.

കരുനാ—ഞാൻ കുറച്ചു ദിവസമായി ഇങ്ങോട്ടു വരണ-
മെന്നു വിചാരിച്ചു തുടങ്ങിട്ടു്. പുതിയ സ്ഥലം ഏറ്റെ-
ടുത്തുകയാൽ അവിടം ഒരു മട്ടാക്കാതെ വിട്ടുപോവാൻ
നിവൃത്തിയില്ലാതെയായി. ഇടക്കു് ഒന്നു രണ്ടു തവണ
വിജയനഗരത്തിലേക്കും പോകേണ്ടിവന്നു. ഈ അവ-
സ്ഥ ഞാൻ മുന്പറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ മറ്റു ജോ-
ലികൾ നീട്ടിവെച്ചിട്ടും ഇതിന്നു മുമ്പു ഞാൻ ഇവിടെ
വന്നേനെ!

ഗോപാ—സ്നേഹിതാ! ഈ സമയത്തെങ്കിലും നിങ്ങൾ
എത്തിയല്ലോ. ഇനി എന്തായാലും വേണ്ടില്ലാ. (ശങ്കര-
നെ നോക്കിട്ടു്) ശങ്കരാ! ഇദ്ദേഹം വന്ന കാലിൽത്തന്നെ
നിലുക്കുന്നതു നീ കണ്ടില്ലേ?

ഉടനെ ശങ്കരൻ ഒരു ചെയർ മേനവന്റെ അടു-

തു കൊണ്ടുവന്നു കൊടുത്തു. കാരോ വർത്തമാനങ്ങൾ പറഞ്ഞു കുറച്ചു നേരം കഴിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം മേനവൻ കരുണാകരൻ നായരോടു് ഇനി വർത്തമാനമൊക്കെ കൂടിയും ഭക്ഷണവും കഴിഞ്ഞിട്ടാവാം' എന്നു പറഞ്ഞു. അതുപ്രകാരം കരുണാകരൻ നായർ കുളിക്കുവാൻ പോയി.

ഡാക്ടർ-മേനേ!—എന്ന ആശ്ചര്യം ഇപ്പോഴുത്ത് ഇവർ മുൻപാത്ത ആളേ അല്ലെ. മുഖത്തെലെ വിളക്കു എന്നു ശോഭിക്കും. ലക്ഷ്മീശോഭനാൻ. എന്നു വിനയം ഹ! ഹ! ഇപ്പടിയല്ലവോ വേണ്ടും. അന്തധന ഗവ്വേ കിടയാതെ.

ഗോ-മേ—ഇതല്ല. ഒരു ചക്രവർത്തിസ്ഥാനം തന്നെ ഇദ്ദേഹത്തിന്നു ലഭിച്ചാലും ഈ വിനയത്തിന്നു യാതൊരു കുറവും ഉണ്ടാവുന്നതല്ല.

ഡാക്ടർ—നോം മൂന്നു പേരിന വാർത്തയെ പത്തി ശീശ്രാ ഗൗനിക്കുവേണം. ദീർഘം ശൈത്യവിടാതെ. നാൻ ഇപ്പോഴു് ആത്തുക്കു പോരേൻ. കാര്യങ്ങളെല്ലാം പേരി വേണ്ടിയതുപോലെ ശൈത്യവിട്ടു്

എന്നു പറഞ്ഞു ഡാക്ടർ പോയി. കരുണാകരൻ നായർ കുളിയും ഭക്ഷണവും കഴിച്ചു ഗോവിന്ദമേനവന്റെ അടുക്കൽ വന്നിരുന്നു. കാരോ നാട്ടുവർത്തമാനങ്ങൾ പറഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം മേനവൻ—“സ്നേഹിതാ എന്റെ അർവസ്ഥ ഞാനെന്നു പറയട്ടെ (ദീർഘശ്വാസത്തോടു കൂടി) എന്റെ കുട്ടികൾ” എന്നു പറയുമ്പോഴേക്കും കുഞ്ഞുക

ളിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. സംസാരിക്കുവാൻ നാവികാതെ
യായി.

കുരുനാ — മിത്രമേ! നിങ്ങളിങ്ങിനെ ഭുജിക്കുന്നത് ശരി
യല്ല. എല്ലാം ദൈവമേയല്ലേ? നാം എന്തു ചെയ്യും.
ഈ സംസാരത്തിൽ സുഖഭുജങ്ങളെ അനുഭവി
പ്പാൻ കടപ്പെട്ടവരല്ലേ നമ്മൾ. അതനുഭവിച്ചല്ലാതെ
തീരുമോ! ഇനി സഹൃദികളെ തീരെ മറന്നു ക
ളയൂ.

ഇവർ കാരോന്നു? ഇങ്ങിനെ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടി
രിക്കുമ്പോൾ ഭാരതി ഒരു കിണറ്റത്തിൽ പാലും കൊണ്ടുവ
ന്നു ഉമ്മറത്തു നില്പായി.

ഗോ — മേ — എന്താണു ഭാരതി! പാലാണോ?

ഭാരതി — അതേ.

ഗോ — മേ — ഇങ്ങോട്ടു കൊണ്ടുവരൂ.

അപ്രകാരം അച്ഛന്റെ അടുക്കലേക്കു കൊണ്ടുവെ
ന്നു കുറേക്കുറേയായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ വായിൽ ക
ഴിച്ചു കൊടുത്തു.

കുരുനാകരൻ നായർ ഭാരതിയെ കണ്ടു. അദ്ദേഹം
ഗോവിന്ദമേനോന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ദീനക്കിടക്കയിൽ കി
ടന്നിരുന്ന കാലത്തു് അവൾ കളിമാറാത്ത ഒരു കുട്ടിയൊ
യിരുന്നു. ഇപ്പോഴോ? യൗവനാരംഭദശയിൽ എത്തിയിരി
ക്കുന്നു ഒരു സുന്ദരി; അതേ സുന്ദരി തന്നെ.

ഒരു തരുണിയുടെ സൗന്ദര്യവർണ്ണനക്കുവേണ്ടി മല
കേരി മറിഞ്ഞു മുഗങ്ങളെ തേടുകയും വെള്ളത്തിൽ ചാ
ടി മുങ്ങി ശ്വാസമുട്ടി കിട്ടിയതിനെ തട്ടി എടുക്കുകയും,

ആകാശത്തേക്കു കോണിവെച്ചു കയറി അമ്പിച്ചിമാനെ
വിടിക്കുകയും, പക്ഷികൾക്കു മല വീശുകയും ചെയ്തു
കൊണ്ട് ഒരു പ്രയോജനവുമില്ല. ഇതുകളെക്കൊണ്ട്
കരുത്തിയുടെ സൗന്ദര്യം പൂർത്തിയാകുമെന്നും തോന്നുന്നി
ല്ല. എന്നുതന്നെയല്ല, അതുകളൊക്കെ മുൻഗാമികൾ
സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളതുമാണ്. അതുകൊണ്ട് എല്ലാ അമയ
വണ്ടും അതാതുകളുടെ ഗുണങ്ങളോടു യോജിച്ചിരിക്കുക
യാൽ നവനവമായ സുഷമയെ ജനിപ്പിക്കുന്നതും വിഷു
ണവേളകളിലെല്ലാം ആകാംക്ഷാജനകമായീയു, കാണി
കളുടെ ഹൃദയാകർഷണത്തിങ്കൽ കാനോപമമായും ഇരി
ക്കുന്ന ഒരു വിശിഷ്ടഗുണം ഏതൊരു വൃക്കത്തിൽ നിറ
ന്തരം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നുവോ അതാണു 'സൗന്ദര്യം' എ
ന്നു പറയപ്പെടുന്നത്. ആ ഗുണത്തിന്ന് അധിഷ്ഠാനഭൂത
യായിരുന്നു കരുണാകരൻ നായരുടെ പുരോഭോഗത്തു പ്ര
ത്യക്ഷീഭവിച്ച ഭാരതിക്കുട്ടി എന്നു പറഞ്ഞാൽ നമ്മുടെ വ
ണ്ണനവിഷയം പൂർണ്ണമായി.

ഭാരതിക്കുട്ടിയുടെ വിശാലങ്ങളായും ചഞ്ചലങ്ങളാ
യും ഉള്ള നയനങ്ങളിൽ തന്റെ പിതാവിന്റെ സ്ഥിതി
കണ്ടിട്ടു ശോകവും, താൻ കൌമാരദശയിൽ രോഗശൂന്യ
ഷയാൽ പരിചയപ്പെട്ട കരുണാകരൻനായരെ കണ്ട
പ്പോൾ എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരു വികാസവും, അദ്ദേഹം
വലിയ ഒരു പ്രഭുവടം പ്രാപിച്ചതായി അറികയാൽ ഒരു
ശങ്കയും, നായർ ദീനക്കിടക്കയിൽ കിടന്നിരുന്ന കാല
ത്തു താൻ കാരോ നേരംവോക്കുകളും വിഡ്ഢിത്വങ്ങളും പ
റഞ്ഞിട്ടുള്ളത് കാക്കമ്പോൾ ഒരു ഭയവും, ഇപ്പോൾ അ

ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ താൻ ചെങ്കുമരണമുണ്ട് എങ്ങി
നെയൊന്നെന്നറിയാത്തതായ ഒരു പരിഭ്രമവും, എന്നുവേ
ണ്ട പലപ്രകാരമേണയുള്ള രസങ്ങളും സ്റ്റരിച്ചിരുന്നു.
താൻ മുമ്പു കണ്ട ഭാരതി ഇവൾതന്നെയൊന്നോ എന്നു
കരുണാകരൻനായർ ആദ്യം കണ്ടു ശങ്കിച്ചുപോയി. ഈ
ദേഹം സ്നേഹിതന്റെ ഭീനസ്ഥിതിയും മകളുടെ പിതൃഭ
ക്തിയും അമ്മയുടെ സൗന്ദര്യംദിഗ്ഗണ്ഡങ്ങളും മറ്റും ചി
ന്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഭാരതി അല്പനേരം പാൽ കൊ
ടുത്തു പുറത്തേക്കു പോയി.

ഗോ-മേ-സ്നേഹിതാ! നിങ്ങൾ പട്ടാളം വിട്ടു പിരിയു
മ്പോൾ ഒരു കത്തയച്ചുതല്ലാതെ പിന്നീട് കുറേക്കാല
മായി എഴുത്തുകൾകളൊന്നും കാണാത്തതിനാലും പത്ര
ങ്ങളിൽ നിങ്ങളുടെ അച്ഛനെയെന്തെ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്തി
യതായ പരസ്യം നിങ്ങൾ അറിഞ്ഞതായൊ നിങ്ങ
ളെ കണ്ടുകിട്ടിയതായൊ മറ്റൊരു മറുപരസ്യം പത്രങ്ങ
ളിൽ കാണാത്തതിനാലും നിങ്ങൾക്കു വല്ല
അപായവും സംഭവിച്ചിരിക്കുമോ എന്നു ശങ്കിച്ചി
രിക്കുമ്പോഴാണ് വിജയനഗരത്തിൽനിന്നു ഗാർഡ്
പാട്ടി കഴിഞ്ഞ പിറ്റേദിവസംതന്നെ നിങ്ങൾ അയ
ച്ച കത്തു് എനിക്കു കിട്ടിയതു്. ആ എഴുത്തു കണ്ട
പ്പോൾ ഉണ്ടായ സന്തോഷം ഇന്ദ്രപ്രകാശമെന്നെന്നു
പറഞ്ഞറിയിക്കുവാൻ അസാദ്ധ്യംതന്നെ. നിങ്ങൾ
അതേവരെ എന്തെല്ലാം പ്രകാരത്തിലുള്ള കഷ്ടതകൾ
അനുഭവിച്ചു? ആ കഥകൾ കേൾപ്പോൾ എന്റെ ഹൃ
ദയം തകരുന്നു.

കുരുനാ—ആ ഭാഗം സാരമില്ല. വിശിഷ്ട മനുഷ്യർക്കു കഷ്ടാവസ്ഥ വരുന്ന കാലത്തല്ലാതെ ഈശ്വരവിചിത്രമുണ്ടാകുന്നതുമല്ല. പക്ഷേ, എന്റെ ഉദ്ദേശം വേറെയായിരുന്നു. ദൈവം അതിന്നു സമ്മതിച്ചില്ലെന്നതന്നെ പറയട്ടെ. ഇപ്പോൾ ഇങ്ങിനെയും ഒരു വേഷം കെട്ടേണ്ടിവന്നു.

ഗോമേ—നിങ്ങളുടെ ആദ്യത്തെ എഴുത്തു കണ്ടപ്പോൾ നിങ്ങളെ ഈ സ്ഥിതിയിൽ ഇനി ഒരിക്കലും കാണാൻ സംഗതി വരുമെന്നു ഞാൻ സ്വപ്നത്തിൽപ്പോലും കേൾക്കുന്നില്ല. രണ്ടാമത്തെ എഴുത്തു വളരെ സന്തോഷപ്രദമായിരുന്നു എങ്കിലും പിന്നീട് ഒരു സംഗതിയെക്കുറിച്ചായിരുന്നു അല്പം ഒരു വിഷാദമുണ്ടായിരുന്നത്. ദൈവധീനത്താൽ അതും തീർന്നുപോയി.

കുരുനാ—ആ വിഷാദമേതു എന്നായിരുന്നു?

ഗോമേ—വേറൊന്നുമല്ല. നിങ്ങളുടെ താമസം വിജയ നഗരത്തിലാക്കുമെന്നല്ലെ വിചാരിപ്പാൻ തരമുള്ളു. ആ സ്ഥിതിക്കു നമ്മൾ തമ്മിൽ വളരെ അകന്നു താമസിക്കേണ്ടിവരുമല്ലോ എന്നു കരുതി അല്പം ഒന്നു വ്യസനിച്ചുപോയി.

ഇവർ ഇങ്ങിനെ കാരോ വിഷയത്തെപ്പറ്റി സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടക്കു ഗോവിന്ദമേനവൻ തന്റെ ഉദ്ദേശത്തെ കരുണാകരൻനായരെ അറിയിക്കണമെന്നു പലതവണയും ശ്രമിച്ചുനോക്കി. എങ്കിലും തൽക്കാലം അതു പറയാതെ വേറെ വിഷയങ്ങളെത്തന്നെ

എടുത്തു വരികയാണ് ഉണ്ടായത്. കാരണം കരുണാകരൻനായരുടെ ഘോഷകളിൽനിന്ന് എന്തെങ്കിലും തന്റെ ഉദ്ദേശവഴിക്കു വല്ല സൂചനയും കിട്ടുമോ എന്നൊന്നു പരീക്ഷിച്ചിട്ടു മതി തന്റെ ഉദ്ദേശം തുറന്നുപറയുവാൻ എന്നു വിചാരിച്ചിട്ടാണു പറയാതിരുന്നത്. ഈ മട്ടിൽത്തന്നെ ദിവസം മൂന്നുകഴിഞ്ഞു. ഈ മദ്ധ്യേ കരുണാകരൻനായരുടെ സംഭാഷണങ്ങളിൽനിന്നു മേനവന്റെ ഉദ്ദേശവഴിക്കുള്ളതായ യാതൊരു കരുക്കളും കണ്ടുകിട്ടിയില്ല. ഗോ-മേ—സ്നേഹിതാ! നിങ്ങൾ ഇതുവരെയും ബ്രഹ്മചാരിയായിത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നുവല്ലോ. അങ്ങിനെയായാൽ മതിയോ?

കരു-നാ—എനിക്ക് അതുതന്നെയാണു സുഖം.

ഗോ-മേ—(കരഞ്ഞുകൊണ്ട്) മിത്രമേ! എന്റെ പുത്രി അനാഥയായിത്തീരമല്ലോ.

കരു-നാ—(പരിഭ്രമത്തോടുകൂടി) ഉം, എന്താ! അവൾക്ക് അനാഥത്വം സംഭവിപ്പാൻ കാരണം?

ഗോ-മേ—അതു പറയാം. അവൾക്കു മാതൃലബ്ധാരോ മറ്റു ബന്ധുവർഗ്ഗങ്ങളോ ആരുംതന്നെ ഇല്ലല്ലോ. അവളുടെ സഹോദരന്മാർ—ഹാ! ദൈവവിധി എന്തു ചെയ്യാം. എന്റെ മരണാനന്തരം അവളുടെ കഥ എന്തായിരിക്കും? ആ ഭാഗം വിചാരിക്കുമ്പോൾ എന്റെ ഹൃദയം തകരുന്നു. സ്നേഹിതാ, നിങ്ങൾ എന്റെ പുത്രിയെ രക്ഷിക്കാമോ?

കരു-നാ—(മേനവൻ പറഞ്ഞതിന്റെ സാരം മനസ്സിലാക്കാതെ)

അതിന്നെന്താ വിഷമം? ഞാൻ അവളെ വേണ്ടതു പോലെ രക്ഷിച്ചുകൊള്ളാം.

ഗോ-മേ-ഞാൻ പറഞ്ഞതിന്റെ സാരം നിങ്ങൾ ഉദ്ദേശിച്ചതുപോലെയല്ല. (കരുണാകരൻനായരുടെ കൈ പിടിച്ചുകൊണ്ട്) എന്റെ അപേക്ഷയെ ഞാൻ തുറന്നുപറയട്ടെ. നിങ്ങൾ അതിനെ നിരസിക്കില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. (തൊണ്ട വിറച്ചുകൊണ്ട്) എന്റെ... പുത്രിയെ... നി...ങ്ങൾ... സഹി...കരി...ക്കണം.

മേനവന്റെ ഈ വാക്കു കേട്ടു കരുണാകരൻനായർ കന്നു നടുങ്ങി. എന്നാൽ അദ്ദേഹിത്തന്റെ ഇതുവരെ സ്ഥിരമായി അനുഷ്ഠിച്ചു വന്നിരുന്ന പ്രവൃത്തിയും സ്രീവിഷയത്തിലുള്ള വിരക്തിയും വിവാഹത്തിലുള്ള വിമുഖതയും മറ്റും ആലോചിച്ചാൽ ഗോവിന്ദമേനവന്റെ അപ്രതീക്ഷിതമായ ഈ വാക്കു കേട്ടുകൂടുമ്പോൾ അദ്ദേഹം നടുങ്ങിയത് ഒട്ടും അതിശയമല്ല. കുറച്ചുനേരം മൌനരേതാടെ ഇരുന്നതിന്റെ ശേഷം അദ്ദേഹം ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു.

കരു-നാ-കല്യാണം കഴിക്കുകയോ! ഞാനോ-നിങ്ങൾക്കു മകളേയോ-അയ്യോ! ഞാൻ ആ കാര്യം ആലോചിക്കുകതന്നെ ഉണ്ടായിട്ടില്ല.

ഗോ-മേ-നിങ്ങളെന്താണ് ഇങ്ങിനെ പറയുന്നത്? വിവാഹം കഴിക്കാതിരിപ്പാൻ കാരണമെന്തു? വിവാഹം മനുഷ്യർക്കു വിധിച്ചിട്ടുള്ള ധർമ്മല്ലേ?

കുരുനാ—അതു മനുഷ്യർ വിധിച്ചിട്ടുള്ള ധർമ്മമാണെങ്കിലും എനിക്കതിൽ മോഹമില്ല.

ഗോമേ—സ്നേഹിതാ! നിങ്ങളെന്നാലോചിച്ചു നോക്കുവിൻ. മനുഷ്യർ കാലധർമ്മത്തെ അനുസരിച്ചു നടക്കേണ്ടതല്ലേ? സന്ത്യാസവൃത്തി അനുഷ്ഠിച്ചിരുന്നത് ഉപേക്ഷിക്കുവാൻ കാരണം ദൈവഗതിയല്ലേ? അതു നിങ്ങൾ വിചാരിച്ചിരുന്നതാണോ? നാം വിചാരിക്കാതെകണ്ടുള്ള സംഗതികൾ ദൈവം നമ്മെക്കൊണ്ടു ചെയ്യിക്കും. ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾ ഒരു സഞ്ചാരിയോ സന്ത്യാസിയോ അല്ലല്ലോ. നിങ്ങൾ ഒരു ഗൃഹനായകനായിരിക്കുന്നില്ലേ? ഒരു ഗൃഹമായാൽ അതിലുള്ള ഗൃഹിണി വേണ്ടതല്ലേ? അതുതന്നെ പോലും, നിങ്ങൾക്കു സഹോദരീസഹോദരന്മാരോ മരുമക്കളോ ആരും തന്നെയില്ലല്ലോ. ആയതുകൊണ്ടു വാൽകൃഷ്ണയിലെ കിലുക്കു അടുത്തു പരിചരിക്കാൻ കടപ്പെട്ട രാധാ വേണ്ടതല്ലേ? ഒരുത്തനായാൽ ഒരുത്തിയെന്ന് എന്ന നാട്ടുനടപ്പിനെ നിരസിക്കുന്നത് യുക്തമാണോ? ഗൃഹസ്ഥാശ്രമത്തിലിരുന്നുകൊണ്ടു ധർമ്മാർത്ഥകാമമോക്ഷങ്ങളെ സമ്പാദിക്കണമെന്നല്ല മനു പാഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്? ഇങ്ങിനെയെല്ലാമിരിക്കെ നിങ്ങൾ മുൻപാഞ്ഞ വാക്കു് അടിസ്ഥാനരഹിതമാണു്.

കുരുനാ—എനിക്ക് പ്രായം അതികൂടിച്ചിരിക്കെ—ചിത്രശേഷിച്ചു ഇങ്ങിനെയുള്ള കുട്ടിയെ—

ഗോമേ—നിങ്ങളെന്താണു് അസംബന്ധം പറയുന്നത്! കാലാതിക്രമം വന്നുപോ ഇല്ലയോ എന്നുള്ളതു് എനി

കുറും അരിയാം. നിങ്ങൾക്കു മുപ്പത്തഞ്ചിൽ പരം വയസ്സായിട്ടില്ലല്ലോ. എല്ലാ കുട്ടികളേക്കാൾ ഒരു വിദഗ്ദ്ധം ഇവർക്കുണ്ടെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല; ആ ഭാഗം ഇരിക്കട്ടെ. പരിജ്ഞാന്റെകൊണ്ടു പരിചയമുണ്ടായിരിക്കുന്നു എങ്കിലും നിങ്ങളുടെ ഗൃഹം ഒരു ഗൃഹശ്രീ ഇല്ലാത്തതുപോലെയല്ലേ കാണപ്പെടുന്നത്? സ്പേഷലിസ്റ്റ്! എനിക്ക് അധികം സംസാരിപ്പാൻ വയ്യ. ക്ഷീണം അധികരിച്ചു വരുന്നു. നിങ്ങളുടെ മനസ്സിലും മനസ്സായും ജീവനും ജീവനായും ഇരിയ്ക്കുന്ന ഒരാൾ സഭാ നിങ്ങളുടെ സമീപത്തുണ്ടാകേണ്ടതാണ്. മറ്റുള്ളവരെയെ. മുമ്പു നാം തമ്മിൽ കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ള സ്കൗണുകൾക്കുണ്ടെങ്കിലും നിങ്ങൾ എന്റെ പുത്രിയെ സ്വീകരിക്കണം.

ഗോവിന്ദമേനവന്റെ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടു കരുണാകരൻനായർ ഇതിവക്തവ്യതാമൃദനായി തീർന്നു. പിന്നീട് അദ്ദേഹം ഓരോന്നു ജ്ഞാതനെ വിചാരിച്ചു തുടങ്ങി. 'ഏതേദേഹം പറയുന്നതെല്ലാം ശരിയാണ്. വിശിഷ്ട ഈ കുട്ടിയുടെ സ്ഥിതി വിചാരിക്കുമ്പോൾ അവളിൽ എനിക്ക് അത്യന്തം കരുണയുടിക്കുന്നു. ഇദ്ദേഹം മരിച്ചാൽ പിന്നെ ഇവളുടെ കഥ എന്തായിരിക്കും! ഞാൻ ഇവിടെ ദീനത്തിൽ കിടന്നിരുന്ന കാലത്തു രക്ഷപ്പെട്ടതുതന്നെ ഇവളുടെ അശ്രാന്തപരിശ്രമംകൊണ്ടുതന്നെയല്ലേ? ഈ സമയത്തു ഞാൻ ഒരു വാശിപിടിക്കുന്നതു മനുഷ്യധർമ്മമാണോ? അതുമാത്രമല്ല ഇന്നവളെ കണ്ടപ്പോൾതന്നെ എന്റെ മനസ്സിൽ എന്തെന്നില്ലം

ത്ത ഒരു വികാരം ജനിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ എത്ര വിധേന വിചാരിച്ചാലും സ്നേഹിതന്റെ അപേക്ഷയെ ഉപേക്ഷിക്കുവാൻ പാടുള്ളതല്ല. എല്ലാം ദൈവസങ്കല്പം” എന്നു തീരുമാനപ്പെടുത്തി അദ്ദേഹം മേനവനെന്നോക്കി “പ്രിയമിത്രമേ! ഞാൻ നിങ്ങളുടെ പുത്രിയെ സസന്തോഷം സ്വീകരിച്ചുകൊള്ളാം” എന്നു പറഞ്ഞു.

ഭാരതീകരുണാകരന്മാരുടെ പാണിഗ്രഹണം അടുത്ത ശുഭമേളത്തിൽ കാലദേശാവസ്ഥയനുസരിച്ചു ഗോവിന്ദമേനവൻ നടത്തുകയും ചെയ്തു.

ഒമ്പതാമദ്ധ്യായം.

ഒരു ബന്ധനം.

ഭാരതീയുടെ പാണിഗ്രഹണം കഴിഞ്ഞു മൂന്നാം ദിവസം ഗോവിന്ദമേനവൻ പാലോകം പ്രാപിച്ചു. ശവസംസ്കാരം കഴിഞ്ഞു കരുണാകരൻ നായർ തന്നെ നടത്തിച്ചു. ഗോവിന്ദമേനവന്റെ മരണത്താൽ ഭാരതീയ കരുണാകരൻ നായരും വളരെ വ്യസനിച്ചു. എങ്കിലും കരുണാകരൻ നായർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദുഃഖം ഒരു പ്രകാരത്തിൽ അമർത്തിവെച്ചു. ഭാരതിക്ക് അതു സാധിക്കാത്തതാൽ അവൾ സഭാ മന്ദോത്സാഹയായും, ശുശ്രൂഷാസ്സായും ദിവസം കഴിച്ചുകൂട്ടി. കരുണാകരൻ നായർക്ക് സ്രീകളോട് ഇടവെട്ടിട്ടുള്ള പരിചയമില്ലെങ്കിലും ഒരു വിധം നല്ല വാക്കുകളെ പറഞ്ഞ് അവളെ സമാധാനപ്പെടു

ത്തി. പുലകുളി, അടിയന്തരം മുതലായതു കഴിഞ്ഞതി
 ന്റെശേഷം ആ ഗൃഹം തൽക്കാലം ഒരാൾക്കു വാടകക്കു
 കൊടുത്തു ഭാരതിയും കരുണാകരൻനായരും സ്വന്തം
 നാട്ടിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. അവരുടെ പാർത്തിരുന്ന പാവുതി
 യമ്മ, രാമൻനായർ, ശങ്കരൻ മുതൽപരെയും കൂട്ടിക്കൊ
 ണ്ടുപോയി. ഇവർ സ്വന്തം ഗൃഹത്തിലെത്തിയശേഷം
 അത്യാഘോഷത്തോടുകൂടി വിവാഹം നടത്തി. ഗോവി
 നദേവൻ പാണിഗ്രാഹണക്രിയ മാത്രം നടത്തിട്ടുള്ളത
 ല്ലാതെ യാതൊരു ആഘോഷവും നടത്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നി
 ല്ല. ആ സമയവും അങ്ങിനെയുള്ളതാണല്ലോ. ആ
 വിവാഹഘോഷത്തിന്നു “പിജനനഗം”ത്തിൽനിന്നു വ
 ക്കിൽ മിസ്റ്റർ കെ. രാമറാവുവും ഡാക്ടർ കെ. വെങ്കിട്ടറാ
 വു അവർക്കും വേറെ പല പ്രഭുക്കന്മാരും വന്നിരുന്നു.
 നഗംവാസികളായ പ്രഭുക്കന്മാരും പ്രഭുപിതൃക്കളും ഉദ്യോഗ
 സ്ഥന്മാരും അവരുടെ ഭായുമാരും മറ്റും സന്നിഹിതരാ
 യിരുന്നു. അന്നേ ദിവസം അനേകർക്കും അംഗഹീന
 ന്മാർക്കും കരുണാകരൻനായർ അന്നവസൂചികളെ കൊ
 ടുത്തു സന്തോഷിപ്പിച്ചു. ആഗതന്മാരായ പ്രഭുക്കന്മാരേ
 യും ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരേയും മറ്റും കരുണാകരൻനായർ
 അഥായോഗ്യം സൽക്കരിച്ചയച്ചു അവരുടെ സ്ത്രീകളെ ഭാ
 രതിയും അവരവരുടെ യോഗ്യതയനുസരിച്ചു സൽക്കരി
 ച്ചു യാത്രയാക്കി.

ഭാരതിക്കു പലേ സ്നേഹിതന്മാരെ കണ്ടുകിട്ട
 കയാൽ അവൾ ഉത്സാഹഭരിതയായി ഭവിച്ചു. ക്രമേ
 ണ പിതൃ പിതൃഗൃഹത്തോടു തീരെ വിസ്മരിക്കയും ചെയ്തു.

എന്നതന്നെയല്ല അവളുടെ മനോഭാവത്തിന്നതന്നെ ത
ല്ക്കാലം ഒരു മാറ്റം സംഭവിച്ചിരിക്കുന്നു. പട്ടണത്തിലുള്ള
എല്ലാ പ്രഭികളും ഉദ്യോഗസ്ഥമഹിഷിമാരും തന്റെ
സ്നേഹിതമാരായി ഭവിക്കുകനിമിത്തം താൻതന്നെ സർവ്വ
ശ്രേഷ്ഠ, എന്നും ധരിച്ചുവശം. തന്റെ എല്ലാ പ്രവൃ
ത്തികളും, സല്പാപങ്ങളും ഭർത്താവിന്നു നന്തോഷപ്രദങ്ങ
ളാണെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ അവൾ ഏറ്റവും ഹൃദയത്തോടു
പോയി. ഗൃഹഭരണവിഷയമെല്ലാം അവൾക്കൊത്തവ
ണ്ണാണെന്നായിരുന്നു. അവൾ ഒരു കാര്യം നിശ്ചയി
ച്ചാൽ അതിന്നു് അപ്പീലില്ല. സർവ്വസമാധാനവും
അവൾക്കു സിദ്ധിച്ചിരുന്നു. ആദ്യമെല്ലാം അവൾ സ്നേ
ഹിതമാരെ ചെന്നു കാണുകയും, അവരെ തന്റെ ഗൃഹ
ത്തിലേക്കു ക്ഷണിച്ചു വരുത്തുകയും ചെയ്തിരുന്നതു ഭർത്താ
വിന്റെ അനുമതി വാങ്ങിട്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ആ ക
രു ഭാരം നിറുത്തിവെച്ചു് അവൾ സേച്ഛയായി നടത്തി
ത്തുടങ്ങി. കരുണാകരൻ നായർ അവളുടെ പ്രവൃത്തികൾ
ക്കു യാതൊരു തടസ്സവും ചെയ്യാത്തതിനാൽ അദ്ദേ
ഹത്തിന്നു് ഇതെല്ലാം സമ്മതമെന്നതന്നെ അനുമാപി
ക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. കരുണാകരൻനായർ കുടുംബഭാ
ഗവിഷയത്തിൽ ഇതുവരെ പ്രവേശിച്ചിട്ടുള്ള കരാളപ്പു
ക്കണ്ടം, കേട്ടു, പ്രവർത്തിപ്പിച്ചും, പ്രവർത്തിച്ചും അറിയേ
ണ്ടതായ ഈ ഒരു വിഷയത്തെപ്പറ്റി യാതൊരു പരിചയ
വുമില്ലാത്ത ഒരു ആളാൽ ഇതു് എങ്ങിനെ നടത്തപ്പെടും?
മറ്റൊരാൾ നടത്തുന്നതിനെ സമ്മതിക്കുകയല്ലേ താമൂള്ളു.
അയതുകൊണ്ടു ഭാരമിന്നു സർവ്വസമാധാനവും സിദ്ധിച്ച
തിൽ കരുതാവുമില്ലല്ലോ.

കാലത്തിന്റെ മാറ്റം അതിശയിക്കേണ്ടതുതന്നെ
യാണല്ലോ. ലക്ഷ്മീപുരം രാജ്യം ഭരിച്ചുവന്നിരുന്ന “മേ
യൂരവൻ” മഹാരാജാവു നാടു നീങ്ങിയിട്ട് ഇപ്പോൾ രണ്ടു
സംവത്സരമേ ആയിട്ടുള്ളു. ഇതിനിടക്ക് ആ രാജ്യത്തു
സംഭവിച്ചിരിക്കുന്ന മാറ്റങ്ങൾക്കു ഒരു കയ്യും കണക്കു
മില്ല. ഇപ്പോഴത്തെ മഹാരാജാവിനു വാല്യകൃം ബാധി
ച്ചിട്ടില്ലെങ്കിലും ബധിരത്വം മേതുവാൽ രാജ്യവാസിക
ളുടെ സങ്കടങ്ങളെ കേൾക്കുവാൻ സാധിച്ചിരുന്നില്ല. കട
ലാസ്സു നോക്കേണ്ടതായ ഭാരം “സേവ്വാധി”ക്കാണല്ലോ.
യുവരാജാവിനു ചെറുപ്പമാണ്. കാര്യപ്രാപ്തിയുണ്ടെ
ങ്കിലും അദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ വിദ്യാത്ഥിനിലയെ വിട്ടി
ട്ടില്ല. എന്നുതന്നെയല്ല കൊട്ടാരം വിട്ടു ബഹിഷ്കര
നം ചെയ്യാറില്ലെന്നുതന്നെ പറയാം. അന്നത്തെ മന്ത്രി
പദം വഹിച്ചിരുന്നതു “ഉസ്മാൻഖാൻ” എന്നു പേരായ
ഒരു പട്ടാണിയായിരുന്നു. മഹാരാജാവിന്റെ ചെ
റുപ്പത്തിൽത്തന്നെ ഉസ്മാൻഖാനെ വളരെ സ്നേഹമായിര
ുന്നു. മന്ത്രി അവർകളുടെ സ്ഥാനാരോഹണത്തോടുകൂടി
ആ രാജ്യം ഒന്നു കീഴ്മേൽമറിഞ്ഞു. വ്യഭിചാരം, മദ്യ
പാനം, ചൂതുകളി, ബലാൽസംഗം, ഇവകൾക്ക് അന്ന്
ആ രാജ്യം ഒരു വിളനിലമായിരുന്നു. ഇവകൾക്കെല്ലാം
ഒരു സുത്രധാരസ്ഥാനം വഹിച്ചിരുന്നതു പ്രകൃത്യാ സ്രീ
ജിതനായ ഉസ്മാൻഖാൻ അവർകളുടെ ഏകപുത്രനായ
“ബിഹാൻഖാൻ” ആയിരുന്നു. പുത്രസ്നേഹംനിമിത്ത
മോ, ഏന്തോ, ഉസ്മാൻഖാൻ അതിനെ തടയുകയോ മ
റ്റോ ചെയ്തിരുന്നില്ല. മുൻപറഞ്ഞവയിൽ ഒന്നാംവിഷ

യത്തിൽ ബീരാൻവാൻ അത്യാസക്തിയുള്ളവനായിരുന്നു. ബീരാൻവാന്റെ പ്രീതിയില്ലാത്തതാൽ അന്നു ജനങ്ങൾക്കു കഴിഞ്ഞുകൂട്ടുവാൻതന്നെ ഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. ആദ്യകാലത്തു ചില സാധുക്കളുംബങ്ങളിൽ ഇയ്യംപ്രാർത്ഥിച്ചുവന്നിരുന്നതിനെ ചിലർ കണ്ടില്ല, കേട്ടില്ല, എന്നു നടിച്ചുവന്നിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അയാളുടെ ബാധ എല്ലാ ഇടങ്ങളിലും പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞുവല്ലോ. “വേദത്തിനാക്കത്തിക്കുക”യും “ചെറുനിക്കുകയുമായി,” ഇയാളുടെ വിനോദം എല്ലാ ഇടങ്ങളിലും നിലനിന്നുപോന്നു. ബീരാൻവാൻ പ്രധാനസേവകൻ അല്ലെങ്കിൽ ധർമ്മചിഹ്നൻ ആയിട്ടു കേശവപ്പണിക്കർ എന്ന ഒരു യോഗ്യനാണ് അടുത്തുകൂടിയിരിക്കുന്നത്. അയാൾ സ്വതഃ ഒരു സാധുക്കളുംബത്തിൽ ജനിച്ചിട്ടുള്ളവനും ചുരുക്കത്തിൽ ഒരു ഉദ്യോഗത്തിലിരുന്നിരുന്നവനും ആയിരുന്നു. ബീരാൻവാന്റെ സചിവൻ ലഭിച്ചതുമുതൽ കേശവപ്പണിക്കർ ഉദ്യോഗക്കയറ്റം കിട്ടിത്തുടങ്ങി. അയാൾ എല്ലാ ദിക്കിലും ‘ഇല്ലത്തെ പൂച്ച’യാണ്. ആ നഗരത്തിലുള്ള എല്ലാ യുവജനങ്ങളും മന്ത്രിപുത്രന്റെ അനുഗാമികളായിത്തീർന്നുവന്നുകൂടി ഇവിടെ പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. എന്തു അഴിമതികൾ നടന്നാലും ചോദ്യംതന്നെ ഉണ്ടോ എന്നു സംശയമാണ്. ഇവക ലക്ഷകൾ മൃഗ്വംകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാലത്താണ് ഭാരതീയുടെ സ്വേച്ഛാസഞ്ചാരവും സ്വാതന്ത്ര്യവും നടത്തിവന്നിരുന്നത്.

കുട്ടികളെ ബാല്യത്തിൽത്തന്നെ ശിക്ഷിച്ചു വേണ്ട

പ്പെട്ട ഉപദേശങ്ങൾ കൊടുത്തു അവരെ നല്ലവഴിക്കു തിരിച്ചുവിടാത്താൽ യൗചനദശയിൽ അവർ ദുർവൃത്തരായിത്തീരുന്നെന്നുള്ളതു നിസ്സംശയമാണല്ലോ. ഒരു മുള മുളച്ചുവരുന്ന സമയത്തു അതിനെ നമ്മുടെ ആവശ്യം പോലെ വളച്ചും ചരിച്ചും മറ്റും ചെയ്തുവന്നാൽ അതു ഉപയോഗപ്രദമായ ഒരു വല്ലക്കുണ്ടായിത്തീരുന്നു. മുത്ത മുള വളച്ചാൽ വളയുന്നതുപോലെ. “യെത്തദഗ്രേമുതമിവ പരിണാമേ വിഷോപമം” ഭാരതീയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യാദിവിഷയങ്ങളെല്ലാം ഇപ്പോൾ കരുണാകരൻനായർ അനിഷ്ടജനകളായിട്ടുണ്ടു പരിണമിച്ചതു്. നാട്ടിലെ കലാപങ്ങൾ വിചാരിക്കുമ്പോൾ നഗരസൂികളോടുള്ള വേഴ്ചയും മറ്റും അവളുടെ ചാരിത്രഭംഗത്തിന്നു മേതുവായിത്തീരുന്നെന്നു നായർ രീതിമാനപ്പെടുത്തി. ഭാരതീയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ കുറക്കുവാനുള്ള വഴികൾ ആലോചിച്ചുതുടങ്ങി. ഉപായത്തിൽ ചിലതു പറയുകയും പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്തു. കഷ്ടം! അതുകൊണ്ടുണ്ടു ഫലപ്രാപ്തി! പൂർ തീവിടിക്കുമ്പോഴാണോ കിണറുകഴിക്കേണ്ടതു്? അയച്ചുവിട്ടതിനെ പെട്ടെന്നു മന്തിയാലുണ്ടു വിടികിട്ടുവാൻ പോകുന്നു! ഈവക കഴപ്പത്തിൽപ്പെട്ടു കരുണാകരൻനായർ ഉഴലുമ്പോൾ ഒരു ദിവസം ഭാരതീ ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു് “നോഥാ! ഇന്നു ഞാൻ ചില സഖിമാരോടൊന്നിച്ചു “മേനോമോഹന” മൈതാനം കാണുവാൻ പോകേണമെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. ഒരു സമയം വരുമ്പോൾ കുറച്ചു വൈകിപ്പോയി എന്നും വരാം. അവിടുത്തെ സന്ധ്യക്കുള്ള കാഴ്ചയാണത്രേ കാ

ണേണ്ടത്. ഇന്നാണത്രേ പന്തയംവെച്ചു കളിക്കുന്ന പ
ത്തുകൂടി” എന്നു കരുണാകരൻനായരോടു പറഞ്ഞു. കരു
ണാകരൻനായർ കനം സമാധാനം പറയാതെ ഇരിക്കു
ന്നതു കണ്ട്,

ഭാരതി—എന്താ, മനോരാജ്യം? ഞാൻ പറഞ്ഞതു കേ
ട്ടില്ലെന്നുണ്ടോ?

കരുണാകരൻനായർ—കാ! കേട്ടു, കേട്ടു.

ഭാരതി—പിന്നെന്താ, കനം പറയാതെ ഇരിക്കുന്നത്?

കരുണാകരൻനായർ—ഇന്നുതന്നെ പോകേണ്ടോ? നാ
ളെയായാൽ പോരേ?

ഭാരതി—അതു പോരാ; ഇന്നുതന്നെ പോകണം. അങ്ങി
നെയാണ് ഇന്നലെ പറഞ്ഞ് ഉറപ്പിച്ചിട്ടുള്ളത്.

കരുണാകരൻനായർ—(കുറച്ചു ദേഷ്യത്തോടെ) ആ ഉറപ്പി
ച്ചതൊക്കെ അവിടെ ഇരിക്കട്ടെ. ഇന്നു പോകുന്നത്
എനിക്കു സമ്മതമില്ല.

ഭാരതി—ഉം. എന്താ, സമ്മതമില്ലാതിരിപ്പാൻ കാരണം?
ഞാൻ പോയിവരുന്നതുകൊണ്ട് എന്താണ് ഇവിടു
ത്തേക്കു തരക്കേട്?

കരുണാകരൻനായർ ഭാരതി! അധികമൊന്നും പറ
യേണ്ട. ഭവതി സേപല്ലുപോലെ സഞ്ചരിക്കുന്നത് തീ
രെ നിർത്തൽചെയ്യണം. കുറേക്കാലമായി ഭവതിയു
ടെ നടവടികൾ എനിക്കു തൃപ്തികരമല്ലാതായിത്തീർന്നി
രിക്കുന്നു. പുറത്തു പോകുന്നവക്കും എന്റെ കരുമിച്ച
ല്ലാതെ കൊക്കു പോകുവാൻ എനിമയ്ക്ക് അനുവദിക്കു
ന്നതല്ല. അകത്തേക്കു പോയ്ക്കേട്ടു.

ഇതുവരേയും ഭർത്തുവെത്തിക്കൽനിന്നു് അഫിതങ്ങ
ളായ വചനങ്ങളെ ശ്രവിക്കാത്ത ഭാരതി അദ്ദേഹത്തി
ന്റെ ഈ വാക്കു കേട്ട സമയത്തു് ഇടിവെട്ടു കൊണ്ടു
പോലെ അല്പനേരം സ്തബ്ധയായി നിന്നുപോയി. ആക
പ്പാടെ അവളുടെ സ്കോഭം ഒന്നു മാറി. മുഖം രക്തവണ്ണ
മായിത്തീർന്നു. കണ്ണുകൾ ചുവന്നു. നിന്നനിലയിൽനി
ന്നിളകാതെ കുറച്ചുനേരം കരുണാകരൻനായരെ നോ
ക്കി ഒരു ദീർഘശ്വാസത്തോടുകൂടി അവിടെനിന്നു പോ
വുകയും ചെയ്തു. അവളുടെ കിടപ്പറയിൽ കടന്നു വാതി
ലടച്ചു് കാരോന്നു പുലമ്പിത്തുടങ്ങി. കരുണാകരൻനാ
യർ എല്ലാം കേട്ടിരുന്നതല്ലാതെ യാതൊരു മറുപടിയും
പറയുകയുണ്ടായില്ല. ഭാരതിയുടെ കാരോ ചയ്യുകളിൽ
നിന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്നു പലേ ശങ്കകളും ജനിച്ചുതുടങ്ങി.
ഭാരതിക്കും ഭർത്താവിന്റെ പ്രകൃതിമാറ്റം കണ്ടു് എന്നെ
ന്നില്ലാത്ത കരുതലും കോപവും വർദ്ധിച്ചുതുടങ്ങി. ഈ
തുവരേയും എന്നോടു യാതൊരുഫിതവും പറയാത്ത ഇ
ദ്ദേഹം ഇന്നൊന്നാണു് ഇങ്ങിനെ കറോരവാക്കു പറവാൻ
ഇള കാരണം? ഇദ്ദേഹത്തിന്നു് എന്റെ പേരിലുള്ള സ്നേ
ഹം അസ്തമിച്ചിരിക്കുമോ? അതോ വല്ലവരും വല്ല ഏഷ
ണികളും പറഞ്ഞു പിടിപ്പിച്ചിരിക്കുമോ? അല്ല; അദ്ദേഹ
ത്തിന്നു മുന്യതന്നെ എന്നെ സ്നേഹമില്ല. അച്ഛൻ എ
ന്നെ സ്വീകരിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾത്തന്നെ അദ്ദേ
ഹം മറുത്തു പറയുകയല്ലേ ചെയ്തതു്? പിന്നീടു് അച്ഛ
ന്റെ ശാശ്വത്താൽ സ്വീകരിച്ചു എന്നല്ലാതെ എന്നെ
സ്നേഹപൂർവ്വം സ്വീകരിച്ചതല്ല. ഇതുവരേയും എന്നെ

ലാളിച്ചിരുന്നത് അച്ഛന്റെ സ്വത്തു കയ്യിലാവുന്നതുവരെ — അതേ, അത്രമാത്രം — ഒരു നാട്യം നടിക്കുകതന്നെയാണ്. അതും സ്വാധീനത്തിലായപ്പോൾ 'കൈട്ടുകഴിഞ്ഞാൽ ബ്രാഹ്മണി പുല്ലുട്ടിൽ' എന്ന് ഒരു തള്ളം. കഷ്ടം! എന്റെ ശിരോലിഖിതം ഇങ്ങിനെ ആയിപ്പോയല്ലോ. ഇപ്പോൾ എന്റെ അച്ഛനങ്ങേക്കിൽ —" എന്നോരോന്നു പറഞ്ഞു കരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

കരുണാകരനായർ സ്വതഃ മൗനശാലിയല്ലായിരുന്നല്ലോ. ഭാരതിയുടെ പരിഭവോക്തികൾ കേട്ടിട്ടും അദ്ദേഹത്തിന്നു യാതൊരു കലുക്കവുമുണ്ടായില്ല. ഭാരതിയുടെ പുറത്തേക്കുള്ള സങ്കീട്ട തീരെ നിറുത്തപ്പെട്ടു. അതിനാൽ അവരിൽ കലഹബീജം അങ്കുരിച്ചുതുടങ്ങി. എന്തായാലും "പത്തനംതിട്ട മദിച്ചാൽ പടിക്കലോളം." ഭാരതിയുടെ പ്രതാപങ്ങളെല്ലാം "ഭാരതീവിലാസ"ത്തിൽത്തന്നെ ലയിച്ചു. കൂട്ടിലിട്ട പുലിയെപ്പോലെ അവൾ അവിടെ കിടന്ന് അലയുകയല്ലാതെ വേറെ എന്തു ചെയ്യും?

സ്നേഹിതരേ! നാം എന്തെങ്കിലും ഒരു കയ്യഴച്ച പ്രവർത്തിക്കണമെങ്കിൽ നല്ലൊണ്ണം ആലോചിച്ചിട്ടു വേണ്ടതാണ്. ആദ്യം മുകളിൽ കയറി പെട്ടെന്നു താഴ്ത്തിട്ടു പോയാൽ അത് അനിഷ്ടപര്യവസായിയായ ഒരു സാഹസചര്യയിത്തീരുന്നതാണ്. അതിന്ന് ഉദാഹരണം ഭാരതീവിലാസംതന്നെ.

പത്താമദ്ധ്യായം.

ഒരു ഗുഡസന്ദർശനം.

ഒരു തറവാട്ടുകാര്യസ്ഥനെ 'കൈടകാര്യസ്ഥ'നാക്കി വെച്ചാൽ പിന്നീടുള്ള അയാളുടെ ജീവിതം അതിശോചനീയംതന്നെ. കേരി ഇരുന്നുണ്ടിരിക്കിൽ ഇരുന്നെങ്ക' എന്നതു മരണത്തേക്കാൾ വലിയതാണല്ലോ. ഭാരതീയരുടെ സ്വാതന്ത്ര്യം നിറുത്തപ്പെട്ടതിനാൽ അവർ ചിറകില്ലാത്ത പക്ഷിപോലെ വശായി. കണ്ണീരും കയ്യുമായി ദിനരാത്രങ്ങളെ കഴിച്ചുകൂട്ടിത്തുടങ്ങി. ആരേയും കാണാതെയും ആരോടും സംസാരിക്കാതെയും ഗൃഹാന്തർഗതനെന്നു കല്പയാപനം ചെയ്തുവന്നു. ഗൃഹത്തിലിരുന്നു മുഷിയുമ്പോൾ ഉദ്യാനത്തിലും അവിടേയും ഇരിക്കുകയുള്ളപ്പോൾ ഗൃഹത്തിലുമായി ചില ദിവസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞുകൂടി.

ഭാരതീയരുടെ സ്നേഹിതന്മാർ അവളെ കാണാത്തതുകൊണ്ട് ഇങ്ങോട്ട് അന്വേഷിച്ചു വന്നുതുടങ്ങി. എന്നാൽ കാരണാകരൻനായർ അവർ അകത്തേക്കു പ്രവേശിക്കുന്നതിന്നുമുമ്പുതന്നെ പല കാരണങ്ങളും പറഞ്ഞു അവരെ മടക്കിക്കളയും. ജൂണിനെ കണക്കാക്കി തപന വന്തത്തിൽ പ്രവേശം ലഭിക്കാത്തതാൽ പിന്നീട് അവരാരും വരാതെയുമായി. കാരണാകരൻനായർ ഭാരതിക്കു ചില ഹിതോപദേശങ്ങൾ ചെയ്യണമെന്നു പലപ്പോഴും വിചാരിച്ചിരുന്നു. അവർ വല്ലതും ഇങ്ങോട്ടു സംസാരിക്കുമ്പോഴല്ലേ തരമുള്ളൂ. ആയതുകൊണ്ട് ഇതേവരെ നായരുടെ

ഉദ്ദേശം സാധിച്ചില്ല. ഒരു ദിവസം ഭാരതി അറയിൽ ഇരിക്കുമ്പോൾ, കുരുണാകരൻനായർ ഉമ്മറത്തു ലാത്തി കൊണ്ട്, അവർക്കു കേൾക്കത്തക്കവണ്ണം ആ നാട്ടിലെ നടവഴിച്ചുതന്നു തന്നെത്തന്നെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. അതുകൊണ്ടുള്ള പ്രയോജനം? അതിന്റെ താല്പര്യം അവർ മനസ്സിലാക്കാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നതു ആരു കണ്ടു? അവർ ചിന്താസാഗരത്തിൽ മുഴുകി ഇരിക്കുകയാണല്ലോ. ഇവർ പരസ്പരം കാര്യം മനസ്സിലാക്കുമ്പോൾ, കോളികിയ കായലിൽ രണ്ടു പൊങ്ങുതടികൾപോലെ അവരുടെ മനോധർമ്മാനുസരണം ചരിച്ചുതുടങ്ങി. ഇവരുടെ മനസ്സു രണ്ടു വഴിക്കായി തിരിഞ്ഞുപോയി. ഇനി ഇവ കണിച്ച് വന്നുചേരമോ; അതോ ഭിന്നിച്ചുതന്നെ കലാശിക്കുമോ! ഏന്തോ! അങ്ങിനെയും ചില മനസ്സുകൾ കഴിഞ്ഞു.

ഭാരതിയ പാവതിയമ്മയുടെ സഹായത്തോടുകൂടി, രണ്ടുനേരവും പുഴയിൽ പോയി കുളിച്ചുവരുവാൻ മാത്രം കുരുണാകരൻനായർ അനുവദിച്ചിരുന്നു. പുഴ ഇവരുടെ ഗൃഹത്തിൽനിന്നു സുമാർ രണ്ടു ഫെർല്ലോൺ കിഴക്കോ ഗത്തായിട്ടാണ്. അതിലിറങ്ങി കുളിക്കേണ്ടതിലേക്കു മുന്നോട്ടു കടവുകളുള്ളതിൽ മദ്ധ്യക്കടവിന്റെ ഉപരിഭാഗത്തായി ഒരു ആൽപ്പുഷ്പം, അതിവിശേഷമായിക്കെട്ടിപ്പുട്ടത്ത തായോടുകൂടി ശാഖോപശാഖകളായി പന്തലിച്ചു പാമ്പന്മാരുടെ ക്ലാത്തിനിവാണെങ്ങിന്നു നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട വിതാനപ്പന്തലോ എന്നു തോന്നത്തക്കവിധം ആ നദി തീരത്തെ അലങ്കരിക്കുന്നുണ്ട്. ഒരു ദിവസം സന്ധ്യാസ

മയത്തു്, ഭാരതി പുഴയിലിറങ്ങി മേൽക്കുഴക്കുകയായിരു
ന്നു. പാവതിയമ്മ കുളി കഴിച്ചു് ഒരു കല്ലിനേൽ കണ്ണട
ച്ചിരുന്നു നാമം ജപിച്ചതുടങ്ങി. വേറെ ചില സ്ത്രീകൾ
അവിടവിടെയായി മേൽക്കുഴക്കുന്നതുണ്ടു്. ഭാരതി, ക
രിക്കൽ തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ മുൻപറഞ്ഞ ആൾ മ
റഞ്ഞുനിന്നു് ആരോ കഥാൾ തന്നെ എത്തിച്ചുനോക്കുന്ന
തുപോലെ തോന്നി. അവൾ പെട്ടെന്നു ഓട്ടി തിരിച്ചുക
ളഞ്ഞു. എന്നോ ഒരു അവിഹിതകഥം ചെയ്തപോലെ
അവളുടെ മനസ്സിൽ ഒരു സങ്കോചമുണ്ടായി. പിന്നെ
തന്റെ ഇരുപാൾപ്പങ്ങളിലും നോക്കി. കുളിച്ചിരുന്ന സ്ത്രീ
കൾ കുറച്ചുകലെയായി നിൽക്കുന്നതു കണ്ടു് അല്പം സമാ
ധാനംകൊണ്ടു. കുറച്ചുനേരം കഴിഞ്ഞതിന്റെശേഷം
അവൾ ഒന്നുകൂടി തിരിഞ്ഞുനോക്കി. അപ്പോൾ ആ
ആൾ അല്പംകൂടി അടുത്തു വൃക്കതപ്പെടുത്തുകാവണ്ണം കാ
ണപ്പെട്ടു. അപ്പോഴും ആ ആളുടെ നോട്ടം ഇവളിൽത്ത
ന്നെയായിരുന്നു. ഭാരതി പരിഭ്രമിച്ചു പാവതിയമ്മയെ
വിളിച്ചു. അതു കേട്ടു് ആ വൃക്കതി മിന്നലെന്നപോലെ
പെട്ടെന്നു മറഞ്ഞുകുളഞ്ഞു. “എന്താ! വിളിച്ചതു്?”
എന്നു പാവതിയമ്മ ചോദിച്ചതിന്നു നേിങ്ങളെ അടുത്തു
കണ്ടിപ്പു, പോകാറായി, അതുകൊണ്ടു വിളിച്ചതാണു്”
എന്നു് അവൾ ഒരു കപടവും പറഞ്ഞു. അവർ രണ്ടു
പേരും ഗൃഹത്തിലേക്കു പോകുന്നവഴിക്കു ഭാരതി ഒന്നരണ്ടു
തവണ തിരിഞ്ഞുനോക്കി. പിന്നിൽ ആരേയും കാണ്മാ
ത്തതിനാൽ സമാധാനപ്പെട്ടു. ഭയത്തിന്നു് അല്പം ആ
ശ്വാസമുണ്ടായി എങ്കിലും വീട്ടുപടിക്കലത്തിയപ്പോൾ

വേറെ ഒരു ഭയം ഉള്ളിൽ കടന്നുകൂടി: ഇനി പ്രവേശിക്കുന്നതു സെൻറർ ജയിലിലേക്കല്ലേ?

പിടാരം ദിവസവും അതേസമയത്തു ഭാരതി കുളിക്കുമ്പോൾ ആ ആൾ അവിടെ ഫാജറുകൊടുത്തു. അന്നും പാവ്തിയമ്മ പതിവുവടി ജപത്തിൽ ഏല്പട്ടിരുന്നു. ഭാരതി ആ ആളെക്കണ്ടതു തലേദിവസത്തേക്കാളും അധികം അടുത്തായിരുന്നു. അടുത്തു വേറെ ആരും ഉണ്ടായിരുന്നതുമില്ല. ഭാരതിയുടെ ഉള്ളിൽ ഭയമുണ്ടായിരുന്നവെങ്കിലും അയാളെ നല്ലവണ്ണം കണ്ടു സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. ആൾ ഒരു സുന്ദരപുരുഷനായിരുന്നു. ഇരുപതിൽ അധികം വയസ്സ് കാണുകയില്ല. ദൈഗ്ദ്ധ്യത്തോടും, നിബിഡതയോടും, നീലിമയോടും കൂടിയ കുടമ കെട്ടി പിൻപുറത്തിട്ടിരുന്നു. മനോഹരമായ മുഖത്ത് ശുശ്രൂഷൾ മുളച്ചുതുടങ്ങിയില്ല. പഴുത്ത ചെറുനാരങ്ങയ്ക്കൊത്തനിറം. ആകമാനം ഒരു നോട്ടത്തിൽ ഒരു സ്രീയാണോ എന്നു ശങ്കിച്ചുപോകും. അന്നും അയാൾ തന്നെ ഉററുനോക്കുന്നതു കണ്ട് അവൾ വ്യാകുലപ്പെട്ടു. അപ്പോഴേക്കും പാവ്തിയമ്മ ജപം കഴിഞ്ഞെന്നിറു. പാവ്തിയമ്മ എണ്ണീറത്തോടുകൂടി ആൾ അപ്രത്യക്ഷനായി. അവർ രണ്ടുപേരും ഗൃഹത്തിലേക്കു പോന്നു. പിന്നീട് രണ്ടുമൂന്നു ദിവസത്തേക്കു ഭാരതി പുഴയിലേക്കുതന്നെ പോയിരുന്നില്ല. നാലാംദിവസം, ഭാരതി പുഴയിൽനിന്നു വരുമ്പോൾ മുൻകണ്ട ആൾ അവൾക്കഭിമുഖമായി വഴിയിൽ മുട്ടിയെത്തി. ഭാരതി പെട്ടെന്നു നിന്നുപോയി. ആ മനുഷ്യനും ഭാരതിയെത്തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടുനി

ന്നു. അത് അമ്പരക്ക് ഒട്ടം രസകരമായിരുന്നില്ല. മു
മ്പിൽ പോകുന്ന പേവ്തിയമ്മ തിരിഞ്ഞുനോക്കി. ഭാര
തിക്കുട്ടി, നേരം സന്ധ്യയായി. വേഗം വരു' എന്നു പറ
ഞ്ഞപ്പോൾ 'ഇതാ! ഞാനൊപ്പമുണ്ട്, കാലിൽ ഒരു കല്ലു
തടയുകയാൽ അല്പം നിന്നുപോയി.' എന്നു ഭാരതി അ
ന്നും ഒരു വ്യാജം തട്ടിവിട്ട് അമ്പര വഴി മാറിപ്പോയി.
അമ്പര പോയതിനുശേഷം ആ യുവാവു 'ഹോ! ഇവളു
ടെ പേരും എത്ര മനോഹരം!' എന്നു പറഞ്ഞതുകൊ
ണ്ട് ഒരു ദീഗ്ദ്ധശ്വാസത്തോടുകൂടി പോയി. ഇങ്ങിനെ
പുഴക്കടവിലായിട്ടും വഴിമധ്യത്തിലായിട്ടും ആ യുവാവ്,
ഇവളെ പലപ്പോഴും സന്ദർശിക്കുകയും, കണ്ടെത്ത സമയ
ത്തെല്ലാം അഭിലാഷസൂചകമായ ചില ചേഷ്ടകളെ കാ
ണിക്കുകയും ചെയ്തുവന്നു. ഇങ്ങിനെ മൂന്നുനാലു മാസം
കഴിഞ്ഞു.

* * * *

നേരം പകൽ പന്ത്രണ്ടു മണി സമയം. അത്യന്ത
വും അതിവിശാലവും ആയ ഒരു മാളികമുകളിൽ, ഒരു
യുവാവ് അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ലാത്തുന്നുണ്ട്. ആ
ആൾ ഇടക്കിടക്കു ദീഗ്ദ്ധശ്വാസം വിടുന്നത് കണ്ടാൽ എ
ന്തോ ഒരു വിചാരവലയിൽ പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്ന് അനു
മാനിക്കാം. ഇടക്കിടക്കു ജനൽവഴി പുറത്തു നോക്കിയും,
ചിലപ്പോൾ 'ഘടികാര' സൂചിയെ നോക്കിയും
കരേനേരം കഴിച്ചുകൂട്ടി. പിന്നീട് ഒരു ചാരകസാല
യിൽ കിടന്ന് കാരോന്നു വിചാരിച്ചുതുടങ്ങി.

'ഹോ! എന്തൊരു സൗന്ദര്യം. ഈ നാട്ടിലെന്ത

ല്ല ഒരു ദിക്കിലും ഇങ്ങിനെ ഒരു സന്ദർഭമുണ്ടെന്ന് എനി-
ക്കു തോന്നുന്നില്ല. അന്നു ഞാൻ പൂർവ്വകാലമായിട്ടെപ്പോഴും
അവളെ കണ്ടപ്പോൾത്തന്നെ എന്റെ ധൈര്യമാസക-
ലം വിട്ടുപോയി. പിന്നീട് പലപ്പോഴും അവളെ കാണ-
വാൻ നംഗത്തിവന്നു. കാണുമ്പോഴെല്ലാം എന്നിൽ കാ-
മാഗ്നി ജ്വലിച്ചിരുന്നു. ഈ ത്രൈലോക്യം ജയിക്കുവാൻ
ആ കണ്ണുകളുടെ ശോഭ കണ്ടതന്നെ മതിയായതാണ്.
ഇവളെ കണ്ട അന്നുമുതൽക്ക് എനിക്ക് വല്ലാത്തൊരു മാ-
റ്റം. എനിക്ക് ഒരു പ്രവൃത്തിയിലും ഒരു ഉത്സാഹമില്ല
നാത്തായല്ല സദാ ഞാൻ അവളുടെ ധ്യാനനിഷ്ഠ-
യിൽ ലയിക്കുകയുമാണല്ലോ സാക്ഷാത്കരിക്കുന്നത്. എ-
ന്നു പുസ്തകമെടുത്തു നോക്കിയാലും ഭാരതീയുടെ സ്വരൂ-
പംതന്നെ ഭൂമികളിൽ പതിയുന്നു! ആശ്ചര്യം! എന്റെ
സ്ഥിതി ഇങ്ങിനെയായിത്തീർന്നുവല്ലോ. ഞാൻ ആരാണ്?
എന്റെ പ്രവൃത്തി എന്താണ്? എനിക്ക് ഇങ്ങിനെ
ഒരു ദുർമ്മോഹം ജനിക്കുന്നത് ന്യായമാണോ? ഇത് ആ-
രെങ്കിലും അറിഞ്ഞുവശായാൻ പിന്നെ ഈ മുഖം പുറ-
ത്തു കാണിക്കുവാൻ തരമുണ്ടോ? ആയി, ചീത്ത! ചീത്ത!
വയ്യ! വയ്യ!! ഒരിക്കലും വയ്യ!!! അങ്ങിനെതന്നെ കവി-
ത്ത ഒരു മോഹമുണ്ടോ? വേണ്ട! വേണ്ട!! അവളെ ഇനി-
മേൽ ഞാൻ കാണുവാൻ ശ്രമിക്കില്ല. തീർച്ചതന്നെ”
അയാളുടെ ചിന്ത ഇത്തരത്തിൽ പര്യവസാനിച്ചു. എ-
ന്നാൽ അടുത്ത ക്ഷണത്തിൽത്തന്നെ ആ യുവാവിന്റെ
വിധം മാറി. ഭാരതീയുടെ അതിഃകാമളവനേയും, വി-
ദ്യുച്ഛിതപോലുള്ള ദോഷകാന്തിയും, മനസ്സിൽപ്രേരവി

യും, മനസ്സിലുദിച്ചുതുടങ്ങി. കിടന്ന കിടപ്പിൽനിന്നു
പിടഞ്ഞെണീറ്റു. ഖടികാരം നോക്കിയപ്പോൾ മണി
നാലടിപ്പാൻ പത്തു മിനുട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹം ഇതേവരെ
ആലോചിച്ചുറച്ചു ധൈര്യം ശിഥിലമായിപ്പോയി. “അ
തേ, ഇപ്പോൾത്തന്നെ, ഒരു നിമിഷംപോലും താമസിക്ക
വാൻ പടില്ല, വല്ലവിധേനയും ചെന്നു കാണുകതന്നെ.”
എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി ആ യുവാവ് വസുവേഷാദിക
ളെ മാറ്റി അവിടെനിന്നു പുറത്തേക്കു പോയി.

ഭാരതചിലാസത്തിലെ ലതാഗൃഹത്തിൽ ഭാരതി
ചിന്താമഗ്നയായിരിക്കുകയായിരുന്നു. ആ സമയത്തു്
ഒരു വൃക്ഷശാഖയിൽ രണ്ടു പക്ഷികൾ ഇരിക്കുന്നതു് അ
വൾ കണ്ടു. അതിൽ ഒന്ന് ആൺപക്ഷിയും, മറ്റൊരു
പെൺപക്ഷിയും ആയിരുന്നു. ആൺപക്ഷിയാകട്ടെ മ
റ്റൊ പക്ഷിയിൽ അനുഷ്ഠിക്കുന്ന സമ്പ്രദായം കണ്ടാൽ ത
ന്റെ പ്രാണസർപ്പം ആ പെൺപക്ഷിയാണെന്നു
തോന്നിപ്പോകും. അതു വെയിൽകൊണ്ടു ക്ലാന്തയായ
തന്റെ പിടയെ തന്റെ ചിറകു വിടർത്തി വീശുന്നു; കള
കൂജിതംകൊണ്ടു് ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നു; പല ആഹാരവ
ദന്യങ്ങൾക്കും കൊത്തിക്കൊണ്ടുവന്നു് അവളുടെ വദന
ത്തിൽ കൊടുക്കുന്നു; പിന്നെയും, അവളുടെ ഹിതമെ
ന്നെന്നറിഞ്ഞു പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതിലേക്കു സന്നദ്ധനായി
വീക്ഷിക്കുന്നു. ഈ വിനോദം കണ്ട ഭാരതി ഇങ്ങിനെ വി
ചാരിച്ചുതുടങ്ങി.

“ഹേ! ഈ പക്ഷികളുടെ വിനോദം അതിരമണീയം
തന്നെ. തിര്യക്കുകളുംകൂടി തന്റെ സഹചാരിണിയിൽ

കാണിക്കുന്ന ആദരവ് വിശേഷബുദ്ധിയുള്ള മനുഷ്യരിൽ കാണാത്തത് അതുതമല്ലേ! അല്ല, തെറ്റിപ്പോയി, മനുഷ്യസാമന്യത്തെ പറയുവാൻ പാടില്ല. എത്രയോ മഹാമാർ അവരവരുടെ കളത്രങ്ങളെ വേണ്ടവിധം ലാളിച്ചുവരുന്നു. ഈ ഒരു ഭാഗ്യം എനിക്കു മാത്രമല്ലേ സിദ്ധിക്കാത്തുള്ളൂ. ആയതുകൊണ്ട് മനുഷ്യസാമന്യത്തെ പഴിക്കുന്നത് ഉചിതമല്ല. കൊടുത്തുവെച്ചതല്ലേ കിട്ടുകയുള്ളൂ. ഞാൻ പൂർണ്ണജന്മത്തിൽ ചെയ്ത ദരിതം അനുഭവിച്ചല്ലാതെ തീരുമോ? പോട്ടെ! ആദ്യത്തെ ഒരു ഭർത്താവ് എന്നെ ലാളിക്കുകയും പിന്നീട് വെറുക്കുകയും ചെയ്തതുകൊണ്ടല്ലേ ഞാൻ ഇങ്ങിനെ സങ്കടപ്പെടേണ്ടിവന്നത്? കഷ്ടം! ഈ ജീവിതത്തേക്കാൾ മരണമാണ് അധികം ശ്രേഷ്ഠമായിട്ടുള്ളത്". അവൾ ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ച് അധോമുഖിയായി ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ എന്താ ഒരു ശബ്ദം കേട്ടു പെട്ടെന്നു മുഖം ഉയർത്തി. അപ്പോൾ അവളുടെ മുമ്പിൽ ഒരു തരുണൻ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു.

ആ യുവാവിനെ സന്ദർശിച്ച സമയത്ത് ഭാരതിയുടെ ഉള്ളൊന്നു നടുങ്ങി. ഭർത്താവു ഗൃഹത്തിലിരിക്കുന്നു. വിശേഷിച്ച് അദ്ദേഹം തങ്കൽ ഏറ്റവും ശങ്കയുള്ളവനും ആയിരിക്കുന്നു. ഈ സ്ഥിതിക്കു വിജനപ്രദേശത്ത് ഒരു യുവാവിനോടുകൂടി അവളെ കാണുവാൻ സംഗതി വന്നാൽ ഭാവി എന്തായിരിക്കുമെന്ന് വിചാരിക്കുമ്പോൾ അവൾ എങ്ങിനെ നടുങ്ങാതിരിക്കും! അല്പസമയം കൊണ്ടു ഭാരതി തന്റെ പരിഭ്രമത്തെ ഒരു മാതിരി അട

കി ആ യുദ്ധവിദനാട് നേിങ്ങുമാറാണ്? ഇവിടെക്കെ
ങ്ങിനെ വന്നു? വന്നിട്ടുള്ള കാര്യമെന്തു്?” എന്നുചോദിച്ചു.
യുദ്ധവു സന്ദർശി, കോപിക്കരുതു്. ഞാൻ പറയുന്നതി
നെ ശ്രദ്ധിച്ചു കേൾക്ക. എന്റെ നാമാദികളെ വി
ന്നിട്ടു പറഞ്ഞുകൊള്ളാം. ഞാൻ ഇപ്പോൾ ഭവതിയു
ടെ ദാസനായിട്ടാണു വന്നിരിക്കുന്നതു. പല സന്ദർ
ങ്ങളിലും ഭവതിയെ സന്ദർശിക്കുകയാൽ എന്റെ കന്
സു ഭവതിയിൽ ലയിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിനെ വീണ്ടെ
ടുക്കുന്നതിന്നു ഞാൻ യത്നിച്ചിട്ടും സാധിക്കുന്നില്ല. ഇ
വിടെ വരേണ്ടതിലേക്കു പലേ വഴികളും ആലോചിച്ചു
നോക്കി. ഒരു വിധത്തിലും പ്രവേശനം ലഭിക്കാ
ത്താൽ ഒടുവിൽ ഈ മതിൽ ചാടിക്കടന്നു. മനോ
മോഹിനി! ഇനി ഭവതിയുടെ കരുണയല്ലാതെ എനി
ക്കു മറ്റൊരു അവലംബമില്ല.

മാരതി—(ആത്മതൃഷ്ണാടകി) എന്തു്! എന്നു കാണാ
നോ! ഈ മതിൽ ചാടിക്കടന്നിട്ടോ! കഷ്ടം, ഈ പ്ര
വൃത്തി കേവലം അനുചിതമായിട്ടുള്ളതല്ലേ? പുരുഷ
ധർമ്മത്തിന്നു യോഗ്യമല്ലാത്ത ഈ പ്രവൃത്തി ചെയ്ത
നിങ്ങൾ ആരുതന്നെയായാലും ഇവിടെ ഒരു ക്ഷണ
നേരം നിൽക്കുവാൻ ഞാൻ അനുവദിക്കുന്നതല്ല. വേ
ഗം പുറത്തേക്കു പോയ്ക്കൊൾക.

യുദ്ധവു—ഭവതി എന്റെ സർവ്വാപരാധങ്ങളും കരുണ
യോടുകൂടി ക്ഷമിക്കുവാൻ ഇതാ, ഞാൻ വീണ്ടും അപേ
ക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു. ഭവതിയോടു രണ്ടു വാക്കു സംസാ
രിച്ചതിന്റെശേഷം ഇവിടം വിട്ടുപോകുന്നതിന്നു തെ
യ്യാറാണ്.

ഭാരതി—നിങ്ങൾ ഇവിടെ നില്ക്കുന്നതും ഏതോട സംസാരിക്കുന്നതും ഒട്ടം യോഗ്യമല്ല. നിങ്ങളിവിടെ നില്ക്കുന്നതു നിങ്ങളുടെ മാനത്തിന്നും പ്രാണങ്ങൾക്കും അപായകരമാണെന്ന് കാണിക്കണം.

യുവാവ്—(ഭീനസ്വരത്തിൽ) അല്ലയോ വധൂരതാമേ! ഭവതിയെ അന്ന് ആ പുഴക്കടവിൽവെച്ചു കാണുവാൻ ഇടവന്ത എനിക്ക് ഇതുവരെ ഒരു നിമിഷമെങ്കിലും സ്വസ്ഥചിത്തനായിരിക്കുവാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ല. എനിക്ക് അന്നുമുതൽ ഭവതിയിൽ അനുരാഗം ഉദിച്ചു തുടങ്ങി. അത് അസ്ഥാനത്തിലും അനുചിതവും ആണെന്നു വിചാരിച്ച് അതിനെ തട്ടക്കേണ്ടതിലേക്കു ഞാൻ എന്റെ ധൈര്യം മുഴുവനും പ്രയോഗിച്ചു പരിശ്രമിച്ചുനോക്കി. എന്നാൽ അതു വിഫലമായി എന്നുതന്നെയല്ല എത്രത്തോളം തടയപ്പെട്ടുവോ അത്രത്തോളം അതു വർദ്ധിക്കുകയും ചെയ്തു. ഭവതിയുടെ മനോഹരരൂപം എന്റെ ഹൃദയത്തിങ്കൽനിന്ന് ഒരിക്കലും വിട്ടൊഴിയുന്നില്ല. ഒരു പ്രവൃത്തിയിലും മനസ്സു നിൽക്കുന്നതുമില്ല. ഭവതിയുടെ ദർശനം കൈനാഴിച്ചു മറ്റു യാതൊന്നുംതന്നെ എന്നെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നില്ല. ഞാൻ പകൽസമയം കാരോ നിമിഷവും കാരോ യുഗംപോലെ കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നു. രാത്രിയിലെ കഥ ഞാൻ ഏന്താണ് പറയേണ്ടത്? 'രോത്രിഃ കല്പശതായതേ' എന്ന് ഒരു മഹാകവി പറഞ്ഞതുപോലെ അനുഭവപ്പെട്ട എനിക്ക് കൃച്ഛലബ്ധമായ നിദ്രാസമയത്തിങ്കൽ ഭവതിയുടെ സപ്തസമാഗമം ഒന്നുമാത്രം ജി

വിതസൗഖ്യത്തെ നൽകുന്നു. എന്നാൽ ഹതഭാഗ്യനായിരിക്കുന്ന എനിക്ക് ആ സൗഖ്യാനുഭവവും അധികനേരം നിലനിൽക്കുന്നില്ല. ഉത്തരക്ഷണത്തിൽ ഉണരുമ്പോൾ ഭവതിയുടെ മനോഹരരൂപം അപ്രത്യക്ഷമാവുകയും ചെയ്യുന്നു. അപ്പോഴത്തെ സങ്കടാവസ്ഥയെ ഞാൻ ആരെ അറിയിക്കുന്നു? ഹതവിധിയെ ശഠിക്കുകയല്ലാതെ എന്തൊരു നിർദ്വാരമാണ് ഉള്ളത്? ഇങ്ങിനെയൊന്നു ഞാൻ രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നത്.

ഭാരതി—(വെറുപ്പോടെ) ജീവിതത്തിലും, മാനത്തിലും കൈതിരിയില്ലാത്ത നിങ്ങൾ സംഭാഷണം നിറുത്തി ഇവിടെനിന്നു പോകുന്നതാണ് ഏറ്റവും ഉചിതമായിട്ടുള്ളതെന്ന് ഞാൻ വീണ്ടും പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു. അങ്ങയോടു സംസാരിക്കുന്നതിന്നു ഞാൻ ഒട്ടുംതന്നെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ല. അങ്ങയുടെ ഈ അപരാധത്തെ ക്ഷമിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇനിയും ഇപ്രകാരം ചെയ്യുന്നതായാൽ അത് ഒരിക്കലും ക്ഷമിക്കത്തക്കതായിരിക്കയില്ല.

അവർ തമ്മിൽ ഇത്രയും സംഭാഷണം നടത്തിയതിന്റെശേഷം ഭാരതി പിന്തിരിഞ്ഞു നോക്കാതെ ഭവനത്തിലേക്കു പോയി. അവൾ കിടപ്പുമ്പോൾ കടന്നു വരവിൽ ബന്ധിച്ച് അസ്വസ്ഥയായി കര നേരം കിടന്നു. പിന്നെ എണീറ്റൊരിക്കൽ ഇപ്രകാരം വിചാരിച്ചതുമില്ല. ഞോൻ ഇദ്ദേഹത്തെ പല തവണയായി കണ്ടുവരുന്നു. അപ്പോഴെല്ലാം അദ്ദേഹം എന്നെ അത്യാസക്തിയോടെ

നോക്കിയിരുന്നതും ആ നോട്ടങ്ങളിൽ പല ആശയങ്ങൾ
സ്ഫുരിച്ചിരുന്നതും ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. ഇപ്പോൾ എന്റെ
അടുത്തു വന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്തരംഗത്തെ മുഴുവ
നും തുറന്നു പറയുകയും ചെയ്തു. ഈശ്വരാ! ഇദ്ദേഹ
ത്തിന്റെ ഈ പ്രവൃത്തി നിന്ദാസ്പദമല്ലേ? ഭർത്താവു കോ
പത്തോടും സംശയത്തോടുംകൂടി എന്നെ അതിജാഗ്രത
യോടെ സൂക്ഷിച്ചുവരുമ്പോൾ ഇപ്രകാരം ഒരു യുവാവി
നോടുകൂടി സഹവസമുണ്ടെന്നറിഞ്ഞാൽ എന്റെ മന
ഹാസനിക്കും പുറമെ ജീവഹാസനിയും നിശ്ചയംതന്നെ. എ
ന്നാലും ആ യുവാവിന്റെ മുഖത്തു നോക്കി കഠിനവാക്കു
കൾ പറയുന്നതിനോ—മനസ്സനുവദിക്കുന്നില്ല. ഭർത്താവു
എന്നെ എത്രത്തോളം ദ്രോഹിയ്ക്കുന്നുവോ അതിൽ നൂറി
രട്ടി ആ യുവാവു എന്നിൽ പ്രേമം നടിയ്ക്കുന്നു. ഇതാ!
ആ യുവാവു, ഇപ്പോഴും എന്റെ മുമ്പിൽ നിന്നുകൊ
ണ്ടു കൈ നീട്ടി യാചിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നുന്നു. ഹാ!
എന്തൊരു മുഖം! എന്തൊരു വിനയം! ദൈവമേ! ഞാ
നെന്നു ചെയ്യേട്ടെ.....ഹേ! ഹേ!! ഞാനെന്താണു വി
ചാരിക്കുന്നത്? ഞാനാർ? എനിക്ക് ഈ വക ആലോ
ചനകൾക്ക് അവകാശമെന്തു? കരിക്കലും പാടില്ല.
ഇനി ഈ വക ആലോചനകൾക്കു ഞാൻ അവസരം
കൊടുക്കയില്ല. മാനംതന്നെ വലിയതു്. സുഖം ക്ഷ
ണികമാണ്.” ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ച് ഭാരതി
അമ്മത്തെ രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടി.

രണ്ടു മൂന്നു ദിവസമായിട്ടു ഭാരതി ഗൃഹം വിട്ടു പുറ
ത്തിറങ്ങിയതേയില്ല. ആ യുവാവുകളെ പൂത്തരിയിൽ

കുലുകുടിച്ച് തുപോലെ ഒന്നാംദിവസംതന്നെ ഭാരതി
യാൽ തിരസ്കൃതനാകയാൽ പല വിചാരങ്ങളോടുകൂടി
ആ ലതാഗൃഹത്തിൽനിന്നു സ്വഗൃഹത്തിലേക്കു മടങ്ങി.
ഒരുവിധം ബാക്കിയുള്ള പകൽ കഴിച്ചുകൂട്ടി. രാത്രിയായ
പ്പോൾ വീണ്ടും വിചാരങ്ങൾ വലിച്ചുതുടങ്ങി. ഭക്ത
ണാദികൾക്കും ശ്രദ്ധയുണ്ടായില്ല. അറയിൽപ്പോയി കി
ടക്കും. കിടപ്പറക്കുന്നില്ല. എണിക്കും. പിന്നെയും കിട
ക്കും. പിന്നെയും എണീറ്റിരിക്കും. ഇങ്ങിനെ ക്രൈടക്കും
വേഗംലേറ്റാങ്ങും ഞാടിയിരിക്കും വിചാരനാൽ ജപിക്കും
ധ്യാനിക്കും പുനരവി കിടക്കും പുനരഹോ” എന്നുമട്ടിൽ
രാത്രിയും കഴിച്ചുകൂട്ടി.

പിറ്റേ ദിവസവും അയാൾ ആ ഉദ്യാനത്തിൽ ചെ
ന്നു സന്ധ്യവരെ ഭാരതിയുടെ വരവിനെ പ്രതീക്ഷിച്ചു
കൊണ്ടിരുന്നു. എന്നിട്ടും അവളെക്കൊന്നൊക്കെയും പിര
ശനായി മടങ്ങിപ്പോരികയും തലേന്നുള്ളതേപ്പോലെ
യോ അതിലും അധികമോ ദുഃഖത്തോടെ ആ നിശയേ
യും കഴിച്ചുകൂട്ടി. ഇന്നല്ലെങ്കിൽ നാളെ എന്ന് ആശ
ബദ്ധനായി അയാൾ ഒഴിക്കാതെ പിന്നെയും രണ്ടു ദിവ
സങ്ങളോടുകൂടി മുൻസ്ഥിതിയിൽത്തന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. നാ
ലാംദിവസം പതിവുപോലെ അവിടെ ചെന്നുകൂടി.
‘കൊതുക്കടി’ കൊണ്ടു കഴങ്ങുകയല്ലാതെ കൊതിച്ചിരുന്ന
കോമലാംഗിയെ കണിക്കൊന്നാൻകൂടി കഴിഞ്ഞില്ല. ഒടു
വിൽ ഭഗവാനായി അയാൾ അവിടെ ഇരുന്നു. കൊ
ണ്ടു് കാരണം വിചാരിച്ചുതുടങ്ങി.

ഞോൻ ഈ ചെയ്യുന്ന പ്രവൃത്തി സാഹസംതന്നെ. എങ്കിലും അതിൽനിന്നു പിൻവലിക്കുവാനായി ഞാൻ ശക്തനാകുന്നില്ല. ദൈവമേ! ഞാനെന്തു ചെയ്യേണ്ടു? അവൾ എന്നിക്കു വശംവദയാകുമോ? അതോ, അനന്തെഎന്റെ പ്രവൃത്തികൾതന്നെ അവളെ നീരസപ്പെടുത്തിയിരിക്കുമോ? അല്ലെങ്കിൽ പിന്നെ എന്തുകൊണ്ടായിരിക്കും അവൾ ഇങ്ങോട്ടു വരാത്തതു്? സംശയമില്ല, കാരണം അതുതന്നെയാണു്. എന്റെ പേരിൽ അല്പമെങ്കിലും ദയ തോന്നിട്ടുണ്ടായിരിക്കുമെങ്കിൽ അവൾ പോകുന്ന സമയത്തു് ഒന്നു തിരിഞ്ഞു നോക്കുകയെങ്കിലും ചെയ്യുമായിരുന്നു. ഈശ്വര! ഇനി ഒരിക്കൽക്കൂടി അവളെ എന്നിക്കു കാണിച്ചുതരണമേ!” അയാളുടെ വിചാരം ഇത്രയുമായപ്പോഴും ആ മനോഹരരൂപംതന്നെ—അയാളുടെ മനസ്സിനെ അപഹരിച്ച ആ ഭാരതിക്കുട്ടിതന്നെ—അതോ, വീണ്ടും അയാളുടെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു.

ഇതേവരെ ആ യുവാവിനു് ഇരുട്ടടഞ്ഞിരുന്ന ഈ ലോകം അപ്പോൾ വീണ്ടും പ്രകാശിച്ചുതുടങ്ങി. പെട്ടെന്ന് അയാളും അവളുടെ ദുഷ്ടിപുടങ്ങൾക്കു ലക്ഷ്മീഭവിച്ചു. ഉദ്യാനത്തിങ്കൽ മന്ദമാരുതസ്സഗ്ത്താൽ ഇളകിക്കൊണ്ടിരുന്ന ലതകളേയും വിവിധങ്ങളായ ചെടികളേയും, കണ്ടാനന്ദിച്ചും, സുമലിഖങ്ങളായ ചില പുഷ്പങ്ങളെ പരിച്ഛേദിച്ചു വസേനിച്ചും മന്ദമായി നടന്നുകൊണ്ടു വരുമ്പോളാണു്, അവൾ വള്ളിക്കുടിലിൽ മറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ആ യുവാവിനെക്കണ്ടതു്. അപ്രതീക്ഷിതമായ ഈ കാഴ്ച ഭാരതി

ക്ക് ആദ്യത്തിൽ അസാമാന്യമായ പരിഭ്രമത്തിന്നു കാരണമായിത്തീർന്നു. അപ്പോൾത്തന്നെ സ്രീകൾക്കു സഹജമായ ലജ്ജാഭാരത്താലോ, അധർമ്മത്തിൽനിന്നും നിവർത്തിപ്പിക്കാൻ ഉത്സാഹിക്കുന്ന മനസ്സാക്ഷിയുടെ പ്രേരണയാലോ ഭാരതിയുടെ തല താഴ്ന്നുപോയി. ആ ഒരു ക്ഷണത്തിൽ പലേ വിചാരപരമ്പരകളും ഹൃദയത്തിൽക്കൂടി പറയുന്നതായി അവളുടെ മുഖഭാവം വ്യക്തപ്പെട്ടു. കടുവിൽ അവൾ തല ഉയർത്തി; താൻ മുമ്പു കണ്ടതു പരമാത്മത്തെക്കുറിച്ചോ എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തുവാനായിത്തന്നെ പോലെ കരിക്കൽക്കൂടി നോക്കി. അതേ, ഇനി ഇവിടെ പ്രവേശിക്കരുതെന്നു താൻ വിരോധിച്ചിരുന്ന ആ യുവാവുതന്നെ. പക്ഷേ അയാളുടെ ഇപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥ മുൻകണ്ടതിൽനിന്നു തീരെ വ്യത്യസ്തപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. രക്തമറ്റു വിളരിയ മുഖത്തോടും, മിക്കവാറും നിജ്ജീവങ്ങളായ കണ്ണുകളോടും, ഏറ്റവും കൃശമായിത്തീർന്ന ശരീരവയവങ്ങളോടും കൂടിയ അയാൾ അതിഭയനീയമായ ഒരു വസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭയത്താലും, പരിഭ്രമത്താലും, വ്യസനത്താലും, അനുകമ്പയാലും ഭാരതി ഇതികത്തവ്യതാമൃഗ്യയായി സ്വപ്നനേരം നിന്നനിചയിൽത്തന്നെ നിന്നുപോയി.

ആടിയുലഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ലതകളാലും ചെടികളാലും വഴി കാണിക്കപ്പെട്ടവളായി ഉദ്യാനദേവതയെപ്പോലെയിരിക്കുന്ന ഭാരതി അരികത്തേക്കു വരുന്നതു കണ്ടു യുവാവ് ആനന്ദപരവശനായി തന്റെ പ്രാണനേക്കാളും സ്നേഹിച്ചുവരുന്ന അവൾക്കു സ്വാഗതോക്തിയും

യികളെ മനുഷ്യാർക്കു ചെയ്യുന്നതിന്നു മാത്രമേ അപ്പോൾ പ്രാപ്തനായുള്ളൂ. എന്തു പ്രവർത്തിക്കേണ്ട എന്നറിയാതെ രണ്ടു പേരും സ്വപ്നനേരം നിന്നു. ഒടുവിൽ ഭാരതി തന്റെ മനോവികാരങ്ങളെ അമർത്തിയുകൊണ്ട് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

ഭാരതി — അല്ല! ഇതെന്തു സംഭവമാണ്? നിങ്ങൾക്കു ഇനിയും വിവേകമുണ്ടായിട്ടില്ലല്ലോ! ഞാൻ എത്ര നിരോധിച്ചു പറഞ്ഞിട്ടും നിങ്ങൾ കേവലം ഒരു മൂഢനെപ്പോലെ പ്രവർത്തിക്കുന്നു? ഈ പ്രവൃത്തി ഭവാനെപ്പോലുള്ള പുരുഷാകസരികൾക്കു ഭൂഷണമാണോ? വിടപ്രമാണികളുടെ പ്രവൃത്തിയല്ലേ ഇത്? ഇതാ, ഇനിയും ഞാൻ ഉപദേശിക്കുന്നു. നിന്ദ്യമായ ഈ ആഗ്രഹത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുക. അതുപോലാ, അപമാനമോ ഉണ്ടാവാനിടവരുമ്പോൾ മുൻപ് ഇവിടെനിന്നു പോവുക.

യുവാവ് — (തൊഴുതുകൊണ്ട്) ഭദ്ര, ഷമിക്കണേ! ഞാനെന്തു ചെയ്യട്ടേ? ഭവതിയെ ഒരു നിമിഷമെങ്കിലും കാണാതിരിക്കുന്നതിന്നു എനിക്കു സാധിക്കുന്നില്ല. ഞാൻ പല വിധത്തിലും മനുഷ്യാനെ സമാധാനിപ്പിച്ചുനോക്കി. ഒട്ടും സാധിക്കുന്നില്ല. അന്നുമുതൽ ഇന്നേവരെ ഭവതിയുടെ ആഗമനത്തെത്തന്നെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു സദാ സമയവും എന്നു പറയട്ടെ—ഇവിടെത്തന്നെ പതുങ്ങിയിരുന്നുകൊണ്ടു സമയം കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നു. അനന്യശരണനായ ഏതെങ്കിലും ഭവതി ഉപേക്ഷിക്കരുത്. എന്നിൽ ഭവതി കരുണ ചെയ്യാത്തപക്ഷം ഈ

സുകുമാരൻ(അപ്പോൾ അയാൾ പറഞ്ഞ പേര് അങ്ങിനെയാണ്.) മദനാഗ്നിയിൽ ദഹിച്ച നാമാവശേഷനായിത്തീരും. എന്റെ അപരാധങ്ങളെ ക്ഷമിക്കുന്നതിനും, രാവു പകലും ഭവതിയെത്തന്നെ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഈ സാധുവിങ്കൽ കരുണയുണ്ടാവുന്നതിനും, ഇതാ—ഞാൻ ഭവതിയുടെ കാൽ പിടിച്ചാശ്രയിക്കുന്നു. കാൽ പിടിച്ചവരെ കടഞ്ഞു ചവിട്ടരുത്.

ഇത്രയും പറഞ്ഞ് ആ സുകുമാരൻ ഭാരതിയുടെ കാൽപ്പുൽ നമസ്കരിക്കുവാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ, ഭാരതി അരുത്! അരുത്!! സാരസം പ്രവർത്തിക്കരുത്?' എന്നു പറഞ്ഞു തടുക്കുവാനായി കയ്യു നീട്ടി. അവളുടെ ആ നീട്ടിയ കയ്യിനെ സുകുമാരൻ പിടിച്ചൊന്നു ചുംബിച്ചു. ആ സമയത്തു ഭാരതിക്കു “വീദ്യപ്ലഹതി”യുടെ പേഗം പൂർവിച്ചപ്പോലെ കരാപേഗം പെട്ടെന്നു്ഭവിച്ചു. അവൾ കരുണപോലെ നിന്നുപോയി. അല്പം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ നിലുവാൻ ശക്തിയില്ലാതായി. അവൾ പതുക്കെപ്പതുക്കെ ചെന്നു കൽത്തറയിലേക്ക് ഇരുന്നു. സുകുമാരനും അവളെ അനുയാനംചെയ്ത് ആ തറയിൽത്തന്നെ സ്ഥിതി ഉറപ്പിച്ചു.

ഇവർ അവിടെ ഇരുന്നതിന്റെ ശേഷം അല്പനേരം ആരും കാര്യം സംസാരിച്ചില്ല. പിന്നീട് സുകുമാരൻ കാരോന്നു പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. ഭാരതി അതിനെ കേട്ടിരുന്നതല്ലാതെ യാതൊരു മറുപടിയും പറഞ്ഞിരുന്നില്ല. സുകുമാരന്റെ വാക്ക് അധികരിച്ചുവരുമ്പോൾ അവൾ ഒന്നോ രണ്ടോ വാക്കുകളെക്കൊണ്ട് അതിനെ നിറുത്താൻ

ചെയ്യുക മാത്രമേ ചെയ്തിരുന്നുള്ളൂ. അവരുടെ മഹസ്സപ്പാ പത്തിൽ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതു നമുക്ക് അനുചിതവും അനുവശ്യവുമാകയാൽ ആ സംഗതി വിട്ടു വായനക്കാരുടെ ശ്രദ്ധയെ ഗ്രഹത്തിലിരിക്കുന്ന കരുണാകരൻ നായരുടെ അടുക്കലേക്കു ക്ഷണിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

ഭാര്യയുടെ പ്രവൃത്തികളിൽ മുന്യതന്നെ അവിശ്വസ്തപ്രഭവനായിരിക്കുന്ന കരുണാകരൻ നായർ നാലഞ്ചു ദിവസമായി അവളുടെ പ്രകൃതിക്ക് അല്പം ഭേദഗതികൾ കണ്ടപ്പോൾ അതിന്റെ കാരണത്തെ കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചു തുടങ്ങി. “അവൾ തോട്ടത്തിലേക്കു പോയാൽ അധികം താമസിക്കാതെ മടങ്ങി വരാറുണ്ട്. എന്നാൽ മൂന്നു ദിവസങ്ങൾക്കു മുമ്പു അവൾ തോട്ടത്തിൽനിന്നു മടങ്ങി വന്നതു പതിവിലും താമസിച്ചായിരുന്നു. എന്നുതന്നെയല്ല, അന്ന് അവളുടെ മുഖത്തിന്നു വളരെ ഭാഷഭേദവും കണ്ടു. പിന്നെ മൂന്നു ദിവസത്തേക്കു തോട്ടത്തിലേക്കു പോയതേയില്ല. ഇന്നുവളരെ നേർത്തത്തന്നെ പോയി. ഇതുവരെ തിരിച്ചു എത്തിയിട്ടുമില്ല. ഇതിന്നു കാരണം എന്തായിരിക്കും?” ഇങ്ങിനെ കരുണാകരൻ നായർ പലതും ആലോചിച്ചു. എന്നിട്ടും മനസ്സമാധാനത്തിന്നു മതിയായ യാതൊരു യുക്തിയും കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ അയാൾക്കു സാധിച്ചില്ല. ഒടുവിൽ അദ്ദേഹം ഉലാത്തുവാനെന്ന ഭാവത്തിൽ തോട്ടത്തിലേക്കു നടന്നുതുടങ്ങി.

പ്രണയപാരവശ്യംകൊണ്ടു മതിമറന്നു. സംസാരിച്ചും കൊണ്ടിരിക്കുന്ന സുകുമാരന്റേയും, തന്റെ പാതിവ്രത്യധർമ്മത്തെ ചിന്തിക്കാതെ—ഈ വിടപ്രമാണിയുടെ പ്ര

നായസംഭാഷണത്തിൽ ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു ഭാര
തിയുടേയും ഭാവി എന്തായിരിക്കും? അവർ ഭാവിയെക്കു
റിച്ചുള്ള ചിന്തതന്നെയില്ല. സുകുമാരൻ ജീവിതാശയേ
യും, അപമാനഭയത്തേയും അതിക്രമിച്ചു കാമാർത്തനാ
ണ്. ഭാരതിയേ, തന്റെ ഭർത്താവിൽ വെറുപ്പു തോന്നി
യിരിക്കുവാനും, സുകുമാരന്റെ ആപാതമധുരങ്ങളായ
ചാടവാക്കുകളിൽ ലയിച്ചിരിക്കുവാനും ഭർത്താവു തന്നെ
പിന്തുടന്നുവരുന്നതുള്ളതു തന്നെ വിചാരിക്കുന്നില്ല. അ
വരുടെ സംഭാഷണം അതേ രീതിയിൽത്തന്നെ നടന്നു
കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. കരുണാകരൻ നായരും അടുത്തടുത്തു
വന്നുതുടങ്ങി. രണ്ടു നിമിഷത്തിനുള്ളിൽ ഈ കുഴപ്പം അ
യാൾക്കു പ്രത്യക്ഷപ്പെടും. അയാളുടെ എല്ലാ സംശയങ്ങ
ളും ഇപ്പോൾ വെളിപ്പെടുകയും ചെയ്യും. എന്നാൽ വി
ന്നീടുണ്ടാവുന്ന ഘോരപരിണാമം എന്തായിരിക്കുമെന്ന്
പ്രിയവായനക്കാരേ, നിങ്ങൾതന്നെ ഉഘാദിച്ചുകൊള്ളു
വിൻ. നിമിഷം കണക്കുകൂട്ടിയിട്ടില്ല. എന്നാൽ ഇനിയും
ചില കാര്യങ്ങൾ ഇവരെക്കൊണ്ടുതന്നെ നിവർത്തിക്കേണ്ടതു
ണ്ടെന്നുള്ള ഈശ്വരസങ്കല്പംകൊണ്ടായിരിക്കും ഭാരതി വെ
ട്ടെന്നു പിന്തിരിഞ്ഞു നോക്കിയത്. ഇളകിക്കൊണ്ടിരുന്ന
ചെടികളുടെ ഇടയിൽകൂടി ഒരാൾ അടുത്തു വരുന്നതാ
യി കണ്ടു. അവളുടെ മനസ്സു സംഭാഷണവിഷയത്തിൽ
നിന്നും നിവർത്തിച്ചു തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ അടുക്കലേ
ക്ക് കാടി. അപ്പോൾ ഭർത്താവു തന്റെ കരളോ പ്രവൃത്തിക
ളും സൂക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നത് അവർക്കു മുമ്പു വന്നു. ഇ
ത്രത്തോളംകൊണ്ടുതന്നെ ഈ വരുന്ന ആൾ ഭർത്താവാ

ണെന്നും അവൾ ഉറപ്പിച്ചു കേൾക്കുകയും ചെയ്തു. അതേ തന്റെ ഭർത്താവുതന്നെ എന്നുവളറിഞ്ഞു. അവളുടെ ധൈര്യം നിശ്ശേഷം നശിച്ചു. എന്തു ചെയ്യേണ്ടുവെന്നറിയില്ലാതെയായി. തനിക്ക് കളിക്കുവാനോ സുകുമാരനെ കളിപ്പിക്കുവാനോ സമയമില്ല. ഭർത്താവ് അടുത്തു വന്നുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തല ചുറ്റുന്നപോലെ തോന്നി. സംസാരിക്കുന്നതിന്നു ശക്തിയില്ലാതായി. ഒരു വിധത്തിൽ താഴ്ന്ന സ്വരത്തിൽ അതാ ഭർത്താവ് എന്നു പറഞ്ഞതോടുകൂടി അവൾ മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു വീണു. അതിനിടക്കു സുകുമാരൻ ഒരു മിന്നലെന്നപോലെ അവിടെ നിന്നും മറയ്ക്കുന്നത് അവൾ കണ്ടു. അപ്പോഴക്കു കരുണാകരൻ നായരും അവിടെ എത്തി.

കരുണാകരൻ നായർ പരിഭ്രമത്തോടെ ഭാര്യയെ താങ്ങി ഇരുത്തി. ഭാരതി, ഇതെന്തു കഥയാണ്? പെട്ടെന്നു വീഴുവാൻ കാരണമെന്തു്? വല്ല സുഖക്കേടും ഉണ്ടോ?" എന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ ഭാരതി ഒരു ഭീഗ്ഗ്വശ്വസത്തോടെ ഹേല്ല. ക്കുമില്ല. എന്താ തലതിരിയുന്നു" എന്നു പറഞ്ഞു് അവിടം വിട്ടു ഗൃഹത്തിലേക്കു പോയിക്കളഞ്ഞു.

ഹേവൾക്ക് എന്താണ് ഇപ്പോൾ തലതിരിച്ചിലിന്നുള്ള കാരണം? എന്തെങ്കിലും പറഞ്ഞാലല്ലേ കാര്യം മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിക്കുകയുള്ളൂ. ഇങ്ങോട്ടു മിണ്ടുന്നില്ലെന്നതന്നെയല്ല അങ്ങോട്ടു കത്തിച്ചോടിച്ചാലുംകൂടി മറുപടി കിട്ടിക്കൊള്ളാൻ ഞങ്ങൾ അദ്ദേഹം ഇങ്ങിനെ വിചാരിച്ചു് ഒരു മണിക്കൂറു നേരം അവിടെ ഇരുന്നു. മൂന്നു നാലടി ദൂരത്തിങ്കൽ ഒരു മുടിലിന്റെ പിൻഭാഗത്തു ശ്വ

സമൃദ്ധി അടക്കി നിശ്ശബ്ദമായി സുകുമാരൻ മറഞ്ഞിരുന്നു. സാധു എന്നൊരു കഷ്ടപ്പാടാണ് അനുഭവിക്കുന്നത്? ഈ ഘട്ടത്തിൽ എന്തൊരു രാജാവായിരുന്നാലും അല്പനായ വരനെ ഭയപ്പെടുകയല്ലാതെ ഗത്യന്തരമില്ലാത്തതാണല്ലോ.

സ്നേഹിതരേ! കോമികൾക്കു കണ്ണിപ്പെട്ട് നുള്ളത് ഏറ്റവും വാസ്തവമാണ്. അവർ മാനുഷരായും പ്രാണനേയും ഗണിക്കുകയില്ല. അതിയോഗ്യതയിലിരിക്കുന്നവരുടേടി ഈ ഒരു വലയിൽപ്പെടുപോകും.

പതിനൊന്നാമദ്ധ്യായം.

ഒരു കഠിനകാലം.

സംവത്സരോത്സവം, ഷൺമാസോത്സവം, മാസോത്സവം എന്നിങ്ങിനെ ജനങ്ങൾക്ക് ആനന്ദപ്രദങ്ങളായ അനേകതരം ഉത്സവങ്ങൾ പല ദിക്കുകളിലും നടന്നുവരുന്നുണ്ട്. ആവക ഉത്സവവീക്ഷണത്തിന് എത്രയും വഴി അകലെനിന്ന് ആബാലവൃദ്ധം അസംഖ്യം ആളുകൾ അടുത്തുകൂടുക പതിവാണ്ല്ലോ. എന്നാൽ റയിൽവെ ആപ്പീസുകളിൽ, ഓരോ മണിക്കൂറുകളിലും നടക്കുന്ന സംഗതികൾ മേൽപ്പറഞ്ഞ ഉത്സവങ്ങളെ അതിശയിക്കത്തക്ക ഒരു ഉത്സവമായി ഗണിക്കപ്പെടാവുന്നതാണ്. പൂർണ്ണമായി ഓരോ പൂരം കയറിവരികയും ഇറങ്ങിപ്പോ

കുകയും ചെയ്യുന്നതുപോലെ കൈയിൽവണ്ടി, പാസ്സി
ബർ, ഷട്ടിങ്, ലോക്കൽ തുടങ്ങിയുള്ള വണ്ടികളുടെ
പോക്കുവരവുസമയത്തു് കാരോ സ്റ്റേഷനിൽ ഉണ്ടാകുന്ന
ആലോചത്തിന്നു് ഒരുവസാനമില്ലെന്നതന്നെ പുറത്തും
അതിൽവെച്ചു വലിയ സ്റ്റേഷനോ വണ്ടി മാറ്റമുള്ള ടി
ക്കോ വല്ല ജങ്ഷനോ മറ്റോ ആയാൽ പിന്നെ പറയേ
ണ്ടതുണ്ടോ? ഈ വക ആപ്പീസുകളിൽ അതിചമകുറുത്ത
ന്നെ. ഫിന്റുകൾ, മുഹമ്മദിയർ, കൃഷ്ണാനികൾ തുട
ങ്ങി അനേകതരം മതക്കാരുടെ ഉത്സവദിനങ്ങൾക്കു പ്രാ
യേണ അതാതു മതക്കാരാണു പോവുക പതിവുള്ളതു്.
എന്നാൽ റയിൽവെ മഹോത്സവത്തിന്നു നിമ്മത്സരനും
രായി മേൽപ്പറഞ്ഞ എല്ലാ മതക്കാരും ഒരുപോലെ പ
ങ്കുകൊള്ളുന്നതു കൊണ്ടാണു് ആ ഉത്സവം എല്ലാ ഉത്സ
വങ്ങളേയും അതിശയിക്കുന്നതെന്നു മുക്തകണ്ഠം പറ
ഞ്ഞതു്.

ആപ്പീസുകളിൽനിന്നു് കാരോ വണ്ടികൾ പുറപ്പെ
ടുന്നതിന്നു സാധാരണ അരമണിക്കൂറു മുമ്പായി അടുത്ത
സ്റ്റേഷനിൽനിന്നു 'ബ്ലോക്കു' കിട്ടും. ബ്ലോക്കു കിട്ടി
യാൽ ഉടനെ പുറത്തു 'ബെല്ല'ടിക്കുന്ന ശബ്ദം കേൾക്കാം.
ആ സമയത്തു വണ്ടികളിലായും, നടന്നും, കാടിയും അ
സംഖ്യം ആളുകൾ ഹാജര കൊടുക്കുകയും, ടിക്കറ്റു വാ
ങ്ങേണ്ടതിലേക്കു തിക്കിത്തിരിക്കിക്കൂട്ടുകയും ചെയ്യുന്നു. 'സീ
ഗിനൽ' താഴ്ന്നു, വഴിയൊരുകാരുടെ സാധനം തൂക്കി
'ബുക്കു' ചെയ്യേണ്ടതു ബുക്കുചെയ്യുക, പാസ്സു വാങ്ങിക്കൊ
ടുക്കുക, ഈവക കോലികൾ എടുത്തതിന്നു് അവർ കിട്ടു

ണ്ടതായ ഫീസ്സിനു വഴിയാത്രക്കാരോടു വഴക്കടിക്കുക, ഈവക ലഹളകളിൽ പോട്ടർമാർ പൊടിപാടിക്കുന്നു. മറ്റു ചില പോട്ടർമാർ ടിക്കറു കിട്ടാതെ തിരക്കിൽപ്പെട്ടുലയുന്ന യാത്രക്കാർക്ക് 'ബ്രേക്കിങ് ക്ലാക്കി'നോടു സേവകൂടി ടിക്കറു വാങ്ങിക്കൊടുത്ത് അവരോടു സംഭാവനകൾ വാങ്ങുന്നു. ചില പോലീസ്സുദ്യോഗസ്ഥന്മാർ ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ കൂടി അധികാരവലിപ്പം നടപ്പു് അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ലാത്തുകളും ജനങ്ങളോടു മുറുകാൻ പറ്റിക്കുകയും ലഹള ഇല്ലാത്തേടത്തു ലഹള ഉണ്ടാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ചില സ്ട്രീകർ തങ്ങളെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്ന പുരുഷന്മാർ ടിക്കറു വാങ്ങുവാൻ പോയി തിരിച്ചു കോണായ്ക്കയാൽ പരിഭ്രമിച്ചു നാലുപാടും നോക്കുന്നു. ചില കുട്ടികൾ പിതാക്കന്മാർ തയ്യാറുചെയ്ത വെച്ചിട്ടുള്ള 'എറഞ്ച്' തുടങ്ങി വിവിധങ്ങളായ പഴങ്ങളേയും പലതരം പലഹാരങ്ങളേയും കണ്ട് അവയെ വാങ്ങിക്കൊടുക്കേണ്ടതിന്നു വാശിപിടിച്ചു് അമ്മമാരുടെ വസ്ത്രങ്ങളിൽ തൂങ്ങുന്നു. ചില വിരതക്കുട്ടികൾ പലതരം പാട്ടുപാടിയും ആട്ടങ്ങളാടിയും ജനങ്ങളോടു പണം പിടങ്ങുന്നു. ചിലർ ലണ്ടൻ, അമേരിക്ക, ജർമ്മൻ മുതലായ പട്ടണങ്ങളെ ഒരുതരം യന്ത്രങ്ങളിൽ ജനങ്ങൾക്കു കാട്ടിക്കൊടുത്തു് വൈസ്സു വാങ്ങുന്നു. പല ജാതിക്കാരും അവരവരുടെ സ്വഭാവകുലിലും അന്യഭാവകുലിലും കുശലങ്ങൾ പറയുന്നതും കാര്യം ദികൾ സംസാരിക്കുന്നതും മറ്റുമുള്ള ആരവങ്ങളെക്കൊണ്ട് ആപ്പീസ്സ് മാരൊലിക്കൊള്ളുന്നു.

വണ്ടിയുടെ 'വിസിൽ' കേട്ടുതുടങ്ങിയതോടുകൂടി ആ

മുക്കളെല്ലാം ഇളകിമറിഞ്ഞു കടൽപ്പോലെ വശായി. അ
രയും തലയും മുറുക്കി സാമാനങ്ങളെടുപ്പിച്ചും എടുത്തും
എല്ലാവരും സന്നദ്ധന്മാരായി നിൽക്കുന്നു. വണ്ടി ഡം
കാരത്തോടുകൂടി പ്ലാറ്റ്‌ഫോമിൽ വന്നുനിൽക്കുമ്പോ
ഴേക്കു വണ്ടിയിൽ നിന്നിറങ്ങുന്നവരും വണ്ടി കയറുന്നവ
രുമായിട്ടു തിരക്കു അസഹനീയംതന്നെ. കൂലിക്കാരുടെ
ലഹളക്കു പുറമെ ചിലർ വഴുതിവീഴുകയും ചിലർ തിക്കി
ത്തിരക്കി കയറുകയും ചെയ്യുന്നു. ചിലർ ഭാര്യമാരുടെ
കൈപിടിച്ചു തിക്കിത്തിരക്കി വണ്ടിയിൽ കയറുമ്പോഴേ
യ്ക്കും തിരക്കുനിമിത്തം അവർക്കു കയറുവാൻ സാധിക്കാതെ
വണ്ടിവിട്ടു വളരെ അകലുകയും ഒരു വിധം ഞെരുങ്ങി
പ്പിടിച്ചു വണ്ടിയുടെ അടുത്തു വരുമ്പോൾ തന്റെ ഭാര്യ
യെ കയറിയ കമ്പൽട്ടമെണ്ട് എന്താണെന്നറിയാതെ
കുഴങ്ങുകയും ചെയ്യുന്നു. ചില പാട്ടിമാർ വീണും, എണ്ണി
രും, വടികത്തിയും, ഭാഗ്യം തൂക്കിയും, അടുക്കുളാട ക
യത്തും വണ്ടിയിൽ കയറി. തിരക്കുനിമിത്തം ഇരിക്കുവാൻ
സ്ഥലമില്ലെങ്കിലും സ്വസാമന്ത്രികൊണ്ടു സ്ഥലമുണ്ടാ
ക്കി ഇരിക്കുന്നു. ടിക്കറ്റുപരിശോധകന്മാർ ടിക്കറ്റു വാ
ങ്ങാതെ വണ്ടികയറിയിട്ടുള്ളവരോടു കയത്തു അവരെ വ
ണ്ടിയിൽനിന്നു പുറത്തേക്കു തള്ളി ഇറക്കുന്നു. കുച്ചവടക്കാർ
അവരവരുടെ സാമാനങ്ങൾ കുന്നുചേർത്തു നീട്ടി വിളിച്ചു
പറഞ്ഞുകൊണ്ടു നടക്കുന്ന ശബ്ദത്താൽ ജനങ്ങളുടെ ചെ
കിടടഞ്ഞുപോകുന്നു. എന്നിനേറെ പറയുന്നു. ഇപ്പോ
ഴുള്ള കാഴ്ചകളിൽവെച്ചു രസകരമായ കാഴ്ച ഇതുതന്നെ
യാണു് എന്നതിന്നു സംശയമില്ല.

മുൻ അദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരിച്ച സംഭവം കഴിഞ്ഞു പതിനഞ്ചാം ദിവസം മദിരാശിക്കു പോകുന്ന മെയിൽവണ്ടിയെ നിരീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു വിജയനഗരം റെയിൽവെ സ്റ്റേഷനിൽ അസംഖ്യം ജനങ്ങൾ ടിക്കറ്റുമാടിച്ച് സന്ധ്യയായി നിൽക്കുന്നു. രാത്രി മണിപതിക്കൊന്നടിച്ചു: ഒരു പിടി കട്ടകു വാരി ഏറിഞ്ഞാൽ താഴത്തു വീഴാത്ത വണ്ണം ഒരു പ്ലാറ്റ്ഫോമിൽ ആറുകൂട്ടം നിറഞ്ഞിരുന്നു. വണ്ടി വരാനായി. പച്ചനിറത്തിലുള്ള വിളക്കുകൾ കാണിച്ചുകൊണ്ടു പേട്ടർമാർ തയ്യാറായി നിൽക്കുന്നു. ആളുകളെല്ലാം ഒന്നിച്ചിളകിവശായി. തിരക്കില്ലാത്ത മുറിയിൽ കയറണമെന്നും തങ്ങൾ തങ്ങളുടെ സാധനങ്ങൾ സൂക്ഷിക്കണമെന്നും, കൂട്ടം വിട്ടു വാരിയായിരിക്കണമെന്നുമുള്ള വിചാരത്താൽ പലരും ജാഗ്രതയോടെ രായി നിൽക്കുന്നു. പ്രധാന സ്റ്റേഷൻ, രാത്രി സമയം, പോരെങ്കിൽ അസംഖ്യം ആൾക്കും. ഇങ്ങിനെയുള്ള സന്ദർഭമാണല്ലോ തന്മൂലം ശുക്രശാകാലമായിട്ടുള്ളത്! അവരും അവരുടെ ജോലിയിൽ ബദ്ധശ്രദ്ധയായി നടക്കുന്നു. വണ്ടി വന്നു പ്ലാറ്റ്ഫോമിൽ നില്ക്കുന്നു. അപ്പോഴത്തെ ബഹളം വായനക്കാർക്കുതന്നെ ഉന്മീലിക്കുകയാണു നല്ലത്. ചിലരുടെ ഭാഗ്യം പോയി, ചിലരുടെ മണി വേഴ്സ്സ് കണണിപ്പു, ചിലരുടെ കുട്ടികൾ കൈവിട്ടുപോയി, ദുരഭം ചില വകപ്രഭുക്കന്മാരുടെ ഭാര്യമാരും തമ്മെ വ. ഈ തിരക്കിൻമദ്ധ്യേ സെക്കൻറ് ക്ലാസ് വൈറ്റിങ്ങ് മിഷനിനു ഉയർന്നതരം ഉടുപ്പുകൾ ധരിച്ച ഒരു ആൾ ഒരു കൂലിക്കാരനെക്കൊണ്ടു തന്റെ ചെറുതായ ക-

അദ്ദേഹം എടുപ്പിച്ചുകൊണ്ടു സെക്കൻഡ് ക്ലാസ്സ് കമ്പാർട്ട്മെന്റിൽ ചെന്നു കയറി. ആ ആൾ വണ്ടികയറുന്നതു പ്ലാറ്റ്ഫോമിൽ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും നടന്നിരുന്നവരിൽ ഒരുവൻ കണ്ടു തന്റെ കൂട്ടുകാരോട് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു.

കന്നാമൻ—എടോ, രണ്ടാം ക്ലാസ്സ് മുറിയിൽ കയറിയ ആ ആളെ താൻ കണ്ടുവോ?

രണ്ടാമൻ—ഞാൻ കണ്ടില്ല. ആളാരാണ്? കോളിളകവനോ?

കന്നാമൻ—എടോ! താൻ വല്ല പെണ്ണുങ്ങളേയും നോക്കി പിന്നാൽ മതിയോ? അങ്ങിനെയൊരാൾ എങ്ങിനെ കണ്ടുപിടിക്കും?

മൂന്നാമൻ—സ്നേഹിതാ! ഞങ്ങൾ ആ ഭണ്ഡക്കാരനെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കുകയായിരുന്നു. ആയതു കൊണ്ടാണു കാണാത്തതു. അതാരായിരിക്കും?

കന്നാമൻ—അതോ? അന്നു നമ്മുടെ കയ്യിൽനിന്നു പിഴച്ചുപോയ ആ കുളിനാണ്.

രണ്ടാമൻ—അന്ന് ആ മലയിൽവെച്ചു പിഴച്ചുപോയവനോ?

കന്നാമൻ—അതേ.

രണ്ടാമൻ—കഷ്ടം! ഞാൻ കണ്ടില്ലല്ലോ. അവൻ ഇവിടെ കെണു വന്നു?

കന്നാമൻ—അതെനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. ഇപ്പോൾ വണ്ടികയറുന്നതു മാത്രം കണ്ടു.

മൂന്നാമൻ—അവൻ നാട്ടിലേക്കു മടങ്ങുകയായിരിക്കാം.

കന്നാമൻ—ഇവനെ ഇങ്ങിനെ വിട്ടയച്ചാൽ മതിയോ?
രണ്ടാമൻ—പേരാത്തതാണ്. ഇനി എന്താ നിവൃത്തി?
കന്നാമൻ—എടോ! ആലോചിച്ചാൽ വഴി കിട്ടാതിരി-
ക്കുകോ? ഇങ്ങിനെയായാലെന്നാ?

എന്നു മറുവരുടെ ചെവിയിൽ എന്തോ മന്ത്രിച്ചു.
അവർ രണ്ടു പേരും കന്നാമന്റെ ബുദ്ധിശക്തിയെ അഭി-
നന്ദിച്ചു. അപ്പോൾ ഫസ്റ്റ് ബെൽ അടിക്കുന്ന ശബ്ദം കേട്ടു.
കന്നാമൻ ഓടിച്ചു. മറ്റാസ്സി. ലക്കുള്ള മൂന്നു മൂന്നാംക്ലാ-
സ്സ് ടിക്കറുമേടിച്ചുവന്നു. മൂന്നു പേരും വണ്ടികയറി. തൽ-
സമയം 'ചോസ്സ്' ബെൽ അടിക്കുകയും വണ്ടി പുറപ്പെട്ടു-
കയും ചെയ്തു.

അവർ കയറിയിരുന്ന കമ്പർട്ട്മെണ്ടിൽ തിരക്കുധി-
കമായിരുന്നതുകൊണ്ട് ശ്വാസം പുഷ്ടി അയയ്ക്കുവാൻ
സാധിച്ചിരുന്നില്ല. അവിടെനിന്നു നാലാമത്തെ ഓട്ടി-
സ്സുവരെ വണ്ടി നില്ക്കാത്തതുകൊണ്ട് അതുവരെ അവ-
ർക്കു നിന്ന കാൽ അനക്കത്തെ ചിൽക്കേണ്ടിവന്നു. അവി-
ടെ വണ്ടി നിന്നപ്പോൾ അതിലെ തിരക്കുകൾ മിക്കവാ-
റും ഒഴിയുകയാൽ അവർ അല്പം ആശ്വാസംകൊണ്ടു. അ-
വരും അവിടെ ഇറങ്ങി. മുൻ അടയാളപ്പെടുത്തിയിരുന്ന
രണ്ടാംക്ലാസ്സുമുറിയിൽ ചെന്നു നോക്കി. ഒരാൾ തല-
യോട്ടുകൂടി മൂടി പുതച്ചു കിടന്നുറങ്ങുന്നതു കണ്ടു. വേറെ
ആരും ആ മുറിക്കുള്ളിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അവരിൽ ഒരു-
വൻ മറുവരോട് 'നേർത്താൽ നമ്മൾ ഇരുന്നിരുന്ന മുറി-
യിൽ ചെന്നിരിക്കുവിൻ. ഞാൻ കാര്യം നിവർത്തിച്ച് അ-
ടുത്ത സ്റ്റേഷനിൽ അവിടെ എത്തിക്കൊള്ളാം' എന്നു

പറഞ്ഞു അവരെ അയച്ചു. വണ്ടി ഇളകാരാകുന്നതുവരെ അവരും അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ചാരിപ്പാറിനിന്നു. വണ്ടി ഇളകിയതോടുകൂടി ആ മനുഷ്യൻ മുൻപാഞ്ഞു മണ്ടാംക്ലാസ്സുമുറി തുറന്ന് അകത്തു കടന്നു വാതിൽ ബന്ധിക്കുകയും ചെയ്തു. ഭയങ്കരമായ ഭാവിയിലെ ചിന്തിച്ചും കൊണ്ടെന്നുപോലെ നിലവെളിച്ചംകൊണ്ടു വണ്ടി യാത്രയായി.

സെക്കൻക്ലാസ്സു മുറിയിൽ ഉറങ്ങിക്കിടന്നിരുന്ന ആൾ സൂപ്പർയിൽ ലയിച്ചിരിക്കുന്നു. മറ്റൊരു മനുഷ്യൻ ഉറങ്ങിക്കിടന്നിരുന്നവന്റെ ഉറക്കത്തെ പരിശോധിക്കുന്നു. നല്ല ഉറക്കമാണെന്നറിഞ്ഞതിനാൽ അവരും അരയിൽ നിന്ന് അതിഭയങ്കരമായ ഒരു കാരാരി ഏഴുകുന്നു. ഹാ! കഷ്ടം! നിദ്രയിൽ ലയിച്ചു കിടക്കുന്ന ഒരുളുടെ മുന്നോട്ട് ഉഴക്കോടെ അവരും കയറുന്നു. കയറു കൊണ്ടു വൻ അയ്യോ! എന്നു കരഞ്ഞുപറഞ്ഞോടുകൂടി കന്നു ഞെട്ടി ആസീറ്റിൽത്തന്നെ കിടക്കുന്നു. അപ്പോഴേക്കും വണ്ടി അതിഭയങ്കരമായ അടുത്ത സ്റ്റേഷനിൽ ചെന്നു നിലകുന്നു. ഘോരകുൻ പെട്ടെന്നു വാതിൽ തുറന്നു പുറത്തു ചാടിക്കൂട്ടുകാരോടുകൂടി ഗൈയിറു കടന്നു പുറത്തു ചാടിയിരിക്കുന്നു. ഇതിന്നെല്ലാം സാക്ഷിഭൂതൻ അവിടെ പ്രകാശിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ദീപംതന്നെയായിരുന്നു.

പാപസഞ്ചയനിധികളായ ഈവക ട്രഷ്യസംഘത്തെ വഹിച്ചിട്ടുള്ള ഘനം കുറഞ്ഞുവെങ്കിലും ഭൂമിക്കുംകൂടി അസഹനീയമായ മൃതദേഹംതന്നെ താൻ വഹിച്ചിരിക്കുകൊണ്ടു തേങ്ങി തേങ്ങി ശ്വാസമയക്കുകയോ എന്നു തോ

അമാര്ദ്ദ് ധൈ...ധൈ...ധൈ...ധൈ എന്ന ഘനസ്വരത്തോടുകൂടി വണ്ടി അവിടം വിട്ടു പോവുകയും ചെയ്തു.

വണ്ടി അടുത്ത സ്റ്റേഷനിൽ ചെന്നെത്തി. ആ സമയത്തു പ്ലാറ്റ്ഫോമിൽ ലഹള പൊടിച്ചുരമായി നടക്കുന്നു. പോലീസ്സു സൂപ്രഡണ്ട് ലോക്ക്സാപ്പ് അമ്പലക്കുളം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മദാമ്മയും കൂടി സെക്കൻഡ് ക്ലാസ്സു കമ്പാർട്ട്മെന്റിൽ ചെന്നു കയറി. അദ്ദേഹം കയറിയതു മദാമ്മയായിരുന്നു. അവർ അകത്തേക്കു കടന്നു കൂടുമ്പോൾ “ആ” — എന്ന ആത്മനാദത്തോടുകൂടി പിന്നോക്കം മറിഞ്ഞു; സാപ്പ് അമ്പലക്കുളം “യെന്തെന്താ” എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടു ഭാര്യയെ താഴെത്തു വിഴാതെ താങ്ങിപ്പിടിച്ചു. നാലു വാടം ഒന്നു നോക്കി. അപ്പോൾ അദ്ദേഹം കണ്ടു കറുപ്പു അതിഭയങ്കരമായിരുന്നു. സീറ്റിൽ കത്തോരം മെമ്പ്രിയത്തോടെ മുതിർപ്പട്ടു കിടക്കുന്ന ഒരാളുമാണു കണ്ടത്. സാപ്പ് അമ്പലക്കുളം മോഹാലസ്യപ്പെട്ട തന്റെ മദാമ്മയെ ഒരു സീറ്റിൽ കിടത്തി ഉടനെ തന്റെ വിസ്സിൽ പിളിച്ചു. അപായസ്യചകരമായ ആ വിസ്സിൽ പിളി കേട്ട് എട്ടു പത്തു പോലീസ്സുകാർ അവിടേക്കു ഓടി വന്നു. പോലീസ്സുകാർ കാട്ടുന്നതു കണ്ടു ഗാർഡും, അണ്ടർ ഗാർഡും സ്റ്റേഷൻമസ്റ്ററും എന്നുതന്നെയല്ല അവരെത്തുടൻ അസംഖ്യം ആളുകളും അവിടെ തിരക്കിത്തീർക്കിക്കൂടി. ഹാ! എന്തൊരു ഭയങ്കരമായ കറുപ്പു! സൂപ്രഡണ്ടിന്റെ കല്പനപ്രകാരം ഒരു കാൺസ്ടബിൾ കത്തോരം ആളുടെ മുട്ടപടം എടുത്തു മാറി. സാപ്പ് അമ്പലക്കുളം കനിഞ്ഞു സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ ആളെ മ

നസ്സിലായി. അദ്ദേഹം അമ്പരന്നുപോയി. “ഇദ്ദേഹം പട്ടാളത്തിലെ മേലധികാരിയാണല്ലോ! ഇദ്ദേഹത്തിന് ഇങ്ങനെയൊന്നുവരി. ഈ കുറിനുകിയ ആരു ചെയ്തു?” അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ വിചാരിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ—“സമയമായിത്തുടങ്ങി. കെയിൽ വണ്ടിയാണു്” എന്നു സ്റ്റേഷൻ മാനുവൽ പറയുകയാൽ സൂപ്രന്റണ്ടിന്റെ കല്പന പ്രകാരം പ്രേതത്തെ ഇറക്കി ഓപ്പീസിൽ കിടത്തി. പട്ടാള മേലധികാരിയുടെ പോക്കറ്റു മുതലായതു പരിശോധന തുടങ്ങി. ആ പരിശോധനയിൽ ടിക്കറ്റും അത്താഴ കൂടി ഒരു കമ്പിക്കടലാസ്സും കിട്ടി. മേലധികാരി വണ്ടി കയറിയ സ്ഥലവും ഇറങ്ങേണ്ടതായ സ്ഥലവും ടിക്കറ്റു മൂലം അറിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം രാത്രി വണ്ടിക്കു പുറപ്പെട്ടവനുള്ള കാരണം ആ കമ്പിക്കടലാസ്സിനാൽ വ്യക്തപ്പെട്ടു. പിന്നീട് ഘാതുകനെ കണ്ടു പാടിക്കേണ്ടതിലുള്ള ശ്രമമായി. ആ ശ്രമം വിഫലമാണെന്നുള്ളതു് അവർക്കുതന്നെ അറിയാവുന്നതാണു്. ഒന്നാമതു രാത്രി സമയം, വണ്ടിയിൽ ചെയ്യു നടന്ന സംഭവം, പോക്കറ്റിൽ ഡാക്ടർ പരിശോധിച്ചു ‘കത്തു കൊണ്ടിട്ടു്’ ഒരു മണിക്കൂട കഴിഞ്ഞിരിക്കും’ എന്നു സർട്ടിഫൈ ചെയ്തു. പിന്നെ ഈ വക പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുള്ളവർ അവിടെ നിൽക്കുമോ—എങ്കിലും ചില അന്വേഷണം നടത്തി എന്നു വരുത്താതെ തരമില്ലല്ലോ. മേലധികാരി കയറിയ വിജയനഗരം ഓപ്പീസിലേക്കു കമ്പി അടിച്ചു. അവിടുന്ന് മറുപടി കിട്ടിയതു് ഇങ്ങനെയായിരുന്നു. ‘മേലധികാരി എന്നതു പാസ്സ് ബെല്ലടിച്ചതിന്റെ ശേഷമാണു. വണ്ടി ഇളകുറായി

രിക്കുന്നു. മധ്യാസ്സിലേക്ക് ഒരു ടിക്കേറ്റ് എന്ന് കാര്യം വ
രണ്ടു് അദ്ദേഹം വണ്ടി കയറുകയാണ് ഉണ്ടായത്. ടി
ക്കറ്റ് കൊണ്ടുപോയി അദ്ദേഹത്തിന് കൊടുത്തതും വ
ണ്ടിയിളകിയതും ഒരു സമയത്തായിരുന്നു. അപ്പോൾ
ആ കമ്പാർട്ട്മെന്റിൽ അദ്ദേഹം മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നു
ള്ളു്.” ഇതിനിടക്ക് അടുത്ത കമ്പാർട്ട്മെന്റുകളെ വ
രിശോധിച്ചുതുടങ്ങി. അതുകൊണ്ടാണു് ഫലപ്രാപ്തി
ഉണ്ടായിപ്പു. ആയുസ്സു് വന്നൊന്നിച്ചു തോണി കയറി
യാൽ ഒരു കച്ചിറ വെള്ളമെങ്കിലും കുടിക്കാതെ കഴിക
യില്ലല്ലോ. മറ്റൊരു കമ്പാർട്ട്മെന്റിൽനിന്നു് ഒരു ശെ
ക്ക് കിട്ടി. അതിലുള്ള ആളുകളെ എല്ലാം താഴ്ത്തിക്കി
കേസ്സുപോലാണു് നടത്തി തെളിവാക്കേണ്ടതിലേക്കു
പോലിസ്സിൻസ്പെക്ടർ കല്പവകൊടുത്ത സൂപ്രഡ്
ണ്ട സാജു് അവർകൾ വണ്ടിയിൽ ചെന്നു കയറി.

അതിനായ ഭാരമിറക്കിയ സ്വസ്ഥചിത്തനെപ്പോ
ലെ വണ്ടി പതുക്കെ പതുക്കെ നീങ്ങിത്തുടങ്ങി. വണ്ടി
യിൽനിന്നിറങ്ങിയവരെ പുറത്തു വിടാതെ എല്ലാ ഗെ
യിറകുകളും മുൻകൂട്ടി ബന്ധിച്ചിരുന്നു. ഇൻസ്പെക്ടറും
പോലിസ്സുകാരും വണ്ടിയിൽനിന്നിറക്കിയവരെ പരിശോ
ധിച്ചതിൽ ഒരുവന്റെ ഉടുപ്പുകൾ ചോര പുരണ്ടിരിക്ക
ുന്നതു കണ്ടു് അവനോടു സാമം, ദാനം, ഭേദം, മെന്ത മൂന്നു
പായംകൊണ്ടും ഈ കേസ്സിനെപ്പറ്റി ചോദിച്ചതിൽ
അയാൾ കുറാം സമ്മതിക്കില്ലെന്നു കണ്ടു നാലാമത്തെ
ഉപായം പ്രയോഗിച്ചുതുടങ്ങി. ആ സാധുവിന്റെ
ചാക്കിൻ അപ്പോഴും ഭേദഗതി വന്നിട്ടില്ല. എന്നാൽ നി.

ന്റെ ഉടുപ്പിന്മേൽ ചോര പുരളുവാനുള്ള കാരണമെന്തെന്നു പോലീസ്സുകാർ ചോദിച്ചതിന്നു് “എമ്മാനുവേ! ഏന്റെ കൈത്തണ്ടമേൽ ഒരു കുരു ഉണ്ടായിരുന്നു. അതു പൊട്ടിയിട്ടു് അല്പം നേരമേ ആയുളളു. അതിൽനിന്നു വരുന്നചോര ഇനിയും നിലച്ചിട്ടില്ല. ഇതാ നോക്കവിൻ.” എന്നു് അയാൾ പറഞ്ഞു് അവർക്കു് ആ കുരു കാണിച്ചു കൊടുത്തു. അപ്പോൾ ഒരു കാൺസ്പെക്ടറിലെ മുൻ വിവരിച്ച സെക്കൻറക്ലാസ്സു മുറിയിൽ പതിഞ്ഞിരുന്ന കാലടിയുടെ അളവു് എടുത്തിരുന്നതു് അയാളുടെ കലിനോടൊപ്പിച്ചുനോക്കി. അവ തമ്മിൽ വളരെ വ്യത്യാസം കണ്ടു. അതിനാൽ ആ സാധു രക്ഷപ്പെട്ടു. പ്ലാറ്റുഫോമത്തിൽ നിന്നു് അളക്കളെ പുറത്തു വിടാതെ ബന്തോവസ്തു ചെയ്തിരിക്കയാണല്ലോ. പീസ്സീട്ടു് അവനെ കാരോരുത്തരെയായി പരിശോധന കഴിച്ചു വിട്ടതുടങ്ങി. ഈ വക എപ്പാടുകൊണ്ടു് പലേ സാധുക്കളേയും ബുദ്ധിമുട്ടിച്ചു എന്നല്ലാതെ യാതൊരു കാര്യവും ഉണ്ടായില്ല. മേലധികാരിയുടെ പ്രേതത്തെ അയാളുടെ ശേഷക്കാരെ കമ്പിയടിച്ചു വരുത്തി എല്പിച്ചുകൊടുത്തു. എല്ലാ പോലീസ്സു സ്പെക്ടറിലേക്കും ഈ കലക്കെസ്സു് അറവു കൊടുത്തു.

കൊക്കിനു വെച്ചതു ചക്കിനു കൊണ്ടു.

അതു് ദൈവവിചാരം.

പന്ത്രണ്ടാമദ്ധ്യായം.

കരവിചാരിതസംഭവം.

പ്രിയവായനക്കാരേ! നിങ്ങളെ ഞാൻ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും കാടിച്ചു ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നുവെന്നു നിങ്ങൾക്ക് എന്നിങ്ങനെ പരിഭവം തോന്നരുത്. പല ദിക്കുകൾ ചെന്നു സന്ദർശിക്കുകയും പല വിശേഷങ്ങൾ അറിയുകയും പലതരം കണ്ടു പരിചയപ്പെടുകയും ചെയ്യണമെന്നുള്ള അഭിപ്രായക്കാരനാണു ഞാൻ. ഈ പ്രവൃത്തികൾ ണ്ടു ലോകപരിചയവും മനസ്സിനു വികാസവും സഹജി വികളിൽ സ്നേഹവും ഉണ്ടാകുമെന്നാണു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നത്. കേവലം ഒരു ക്രോധമണ്ഡൂകം പോലെ ആ യുഗം വെത്തിയതുകൊണ്ട് എന്തുപ്രയോജനമാണുള്ളത്? ഈ രീതിയെ അനുഷ്ഠിച്ചു നടക്കുന്ന എന്റെ അനുയായികളും ഏതൊക്കെപ്പോഴും സുഖദഃഖാദികളിൽ പങ്കുകൊള്ളേണ്ടിവരുമെന്നു പ്രത്യേകം പറയണ്ടതില്ലല്ലോ. ഇനി നാം തീവണ്ടി മല മുതലായതുവിട്ടു വീണ്ടും ലക്ഷ്മീപുരത്തുതന്നെ പ്രവേശിച്ച് അവിടെ നടക്കുന്ന സംഗതികൾ എന്താണെന്നു നന്മനോഹരിയായിക്കേൾക്കട്ടെ.

മെണിയമായ ഒരു രാത്രി. കളങ്കമറ്റു ഉദിച്ചതാണു വരുന്ന കമുദബാസവൻ തന്റെ കിരണകന്ദളങ്ങളാകുന്ന രജതദ്രവങ്ങളെ ദ്രുവാപുഥിവികളുടെ അന്തരാളം മുഴുവൻ നിറയ്ക്കുന്നു. സമയം ഏകദേശം അല്പരാത്രിയോടടുത്തിരിക്കുന്നു. രാത്രി പത്തുമണിവരെ നാനാജനങ്ങളെ

കൂടെ സമ്മർദ്ദംകൊണ്ടു മുഖരിതങ്ങളായിരുന്ന ആ ലക്ഷ്മീ
പുരം നഗരത്തിലെ തെരുവീഥികൾ ഇപ്പോൾ വിഭന്ന
സ്ഥലങ്ങളെപ്പോലെ നിശ്ശബ്ദങ്ങളായിരിക്കുന്നു. പരസ്പരി
ലമ്പടനാദം പരദ്രവ്യാപഹാരികളും മൃതജീവികളും ഭ
ഴിക്കു ബാക്കി എല്ലാവരും നിദ്രയെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു.
ഈ മൃന്നവർഗ്ഗക്കാരും നിദ്രാദേവിയുടെ കഠിനാജ്ഞകൾ
ക്കുംകൂടി കീഴടങ്ങാത്തവരാണ്ല്ലോ. ഈ സമയത്തു് ഭാ
രതീവിലാസത്തിലെ പുനോത്തത്തിനകത്തു് അവിടവിടെ
വൃഷ്ടമായകളിൽ കറഞ്ഞും പതുക്കെ പതുക്കെ നിശ്ശബ്ദ
മായി കാലടികളെഴുവച്ചും ഒരു സി ഐ. ഡി. യെ
തോല്പിച്ചു പോകുന്ന തസ്കരവീരനെപ്പോലെ കരൾ സ
ഞ്ചരിക്കുന്നു. സമയം അതിക്രമിച്ചതിനാലുള്ള യേശോ
സന്തോഷം വഹമായ നിലാവു കണ്ടതുകൊണ്ടുള്ള ഹർഷ
മോ അയാളുടെ മുഖത്തു സ്ഫുരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നില്ല. എ
ന്നാൽ പലേ ചിന്തകളെക്കൊണ്ടു് വളരെ കലുഷിതമാ
ണ ഹൃദയമെന്ന് അയാളുടെ വിവർണ്ണമായ മുഖംകൊ
ണ്ടും, ഉത്സാഹമാന്ദ്യംകൊണ്ടും അനുമാനിക്കാവുന്നതാ
ണ്. ഭാരതീവിലാസത്തിന്റെ പാൻറേഗത്തു് ഇടത്തു
പുറത്തെ ഒരു ജനൽപ്പഴുതിൽകൂടി പുറത്തു പ്രകാശി
ച്ചിരുന്ന ദീപപ്രഭയെ ലക്ഷ്യമാക്കിക്കൊണ്ടാണ് അയാൾ
നടക്കേണ്ടതു്. അതിനാൽ ഈ ആൾ പരദ്രവ്യാപഹാരി
കളുടെ വശത്തിൽപ്പെട്ടവനല്ലെന്നു വിചാരിക്കണം.

അയാൾ ഗൃഹത്തോടടുക്കത്തോറും ഗതി മന്ദിപ്പിക്കുകയും പ്രകാശസ്ഥലങ്ങളിൽ തന്നെ കാണിക്കാതിരിക്കാൻ അധികം ജാഗ്രതയുള്ളവനാകയും ചെയ്തു. ഗൃഹത്തി

കൽ എല്ലാവരും ഉറക്കമായില്ലെന്ന് അവിടെ ഇടക്കിടക്കു കാലടിശബ്ദങ്ങൾ കേട്ടതുപോലെ തോന്നുകയാൽ അയാളുടെ ഗതിക്ക് ഈ വ്യത്യാസം വന്നതാണ്. ഇതിനാൽ അയാൾ ഗൃഹത്തിലെ കരംഗമോ ആ ഗൃഹത്തോടു ഏതൊരു വിധത്തിലേക്കിലും സംബന്ധപ്പെട്ട കാര്യങ്ങളോ അല്ലെന്നും അവിടെ എല്ലാവരുടേയും സന്തോഷസമ്മതങ്ങളോടുകൂടി പോകുന്നവനല്ലെന്നും നിശ്ചയിക്കാം. അതിനാൽ അയാളെ ദൃഢതാത്സ്യംകൊണ്ടും പറയാൻ നിവൃത്തിയില്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ഇത്തരക്കാർക്കു് ഒരു വിശേഷമുണ്ട്. മറ്റുസമയങ്ങളിൽ അവർ പരസ്പരം എന്തുതന്നെ വിചാരിച്ചിരുന്നാലും കൂടിക്കാഴ്ചകളിലും സങ്കേതസ്ഥലങ്ങളിലും, അവർ ചിരപരിചിതനാകും ആത്മമിത്രങ്ങളും ആയിത്തീരുന്നു. ഇത്തരവ്യവസായങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ചും അന്യർ അറിയരുതെന്നുള്ള ഭയത്തെ ത്യജിച്ചും ആ സങ്കേതസ്ഥലത്തേക്കു് കൂടി എത്തും. അതു ചേട്ടാ'ഭഗവതിയുടെ അനന്യസാമാന്യമായ പ്രാഭവമാണ്.

അയാൾ പതുക്കെ പതുക്കെ നടന്ന് വെളിച്ചം കണ്ടിരുന്ന ജനലിന്റെ താഴെ എത്തി. കറച്ചുനേരം ചെവി കാത്തുകൊണ്ടു നിന്നു. അകത്തു് അജ്ഞാതരായോ സംസാരിക്കുന്നതായോ അപ്പോൾ കേൾക്കാനില്ല. എല്ലാം നിശ്ശബ്ദം. ഉടനെ അയാൾ ചുമരിനേൽ പൊത്തിപ്പിടിച്ചു കയറി ജനൽവഴിക്ക് അകത്തു് പ്രവേശിക്കാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. തൽക്ഷണം ഭയംകൊണ്ടു് അയാളുടെ ദേഹം മുഴുവൻ കിടക്കിടെ വിറച്ചു

തന്റെ പ്രചുത്തിയുടെ പരിണാമം എന്തായിരിക്കുമെന്നോർത്തപ്പോൾ അയാൾ സ്തബ്ധനായി. സന്ധികളെല്ലാം തളൻ. കയ്യിനും കാലിനും ബലമില്ലാത്ത ചോല തോന്നി. ചുമരിന്മേൽക്കൂടി ജനാധവരെ ചെല്ലു കാര്യവും എടുപ്പമല്ല. എന്നാൽ ഇതുകൊണ്ടും അയാളുടെ ആശയെ നിറുത്തുന്നതിനോ സംരംഭത്തെ തടയുന്നതിനോ മതിയായില്ല. അസഹ്യമായ അയാളുടെ ആശംപ്രവാഹത്തിന് ഇവ സ്വപ്നചിഹ്നങ്ങൾ മാത്രമേ ആയിരുന്നുള്ളൂ. അയാൾ ചുമരുകയറുവാൻ ഭ്രമിച്ചു. സാധിച്ചില്ല. താതൊരവലംബവുമില്ലാതെ ചുമരിന്മേൽ കയറുവാൻ മാജ്ജാരനോ മറ്റോ ആയിരിക്കണം. അയാൾക്ക് ആ ഒരു വിചാരം തോന്നിയതുതന്നെ ഏതോ ഭ്രാന്തില ഒരു വകഭേദമെന്നെ പറയേണ്ട. പിന്നീട് ഗൃഹത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറെ ഭാഗം പരിശോധന നടത്തിത്തുടങ്ങി. ദൈവധീനം! തളത്തിൽനിന്ന് ഉദ്യമത്തിലേക്കുള്ള വാതിൽ അല്പം തുറന്നു കിടക്കുന്നതുകണ്ടു. വന്നതുവന്നു എന്നു നിശ്ചയിച്ച് അതിലൂടെ അകത്തേക്കു പ്രവേശിച്ചു. ആ തളത്തിൽ മങ്ങിക്കുത്തിയിരുന്ന ഒരു ദീപമല്ലാതെ വേറെ ആരും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. തളത്തിന്റെ കിഴക്കെ അറ്റത്തായിട്ടാണു മുകളിലേക്കു കയറുവാനുള്ള കോണി സ്ഥാപിച്ചിരുന്നത്. നിശ്ശങ്കമായും നിശ്ശബ്ദമായും അയാൾ ആ കോണി കയറി മുകളിൽചെന്നു. അവിടേയും അറയുടെ വാതിൽ അല്പം തുറന്നു കിടന്നിരുന്നു. അതും ഭാഗ്യംതന്നെ. അകത്തുള്ളവർ തന്നെ കാണരുതെന്നു വിചാരിച്ച് ഒരു

ഭാഗത്തേക്കു മറഞ്ഞുനിന്ന് അയാൾ അകത്തേക്കെത്തി ചൂനോക്കി.

അതു ഭാരതിയുടെ കിടപ്പുമുറിയായിരുന്നു. മനോ ഹരമായി അലങ്കരിച്ചിരുന്ന ഒരു സോഫമേൽ ഭാരതി കിടന്നിരുന്നു. അവൾ രോസ്സുവണ്ണത്തിലുള്ള ഉടുപ്പുകളാണ് ഉപയോഗിച്ചിരുന്നത്. ദീപപ്രകാശത്താൽ അവ മിന്നിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അവൾ ഗാഢാലോചലയിൽ മുഴുകി മേൽപ്പോട്ടു നോക്കിക്കൊണ്ടു കിടക്കുകയായിരുന്നു. സൗ ഷുവരേറിയ അവയവങ്ങൾ, തക്കത്തിനൊത്ത നിറം, യൗവനം, യോജിപ്പുള്ള ഉടുപ്പുകൾ, (വളരെ എണ്ണപ്പെട്ടില്ലെങ്കിലും ഉള്ളവ), അഴുക്കറവയും ദീപപ്രഭയാൽ ദിഗ്ദണ്ഡീകൃതശോഭാജനകങ്ങളായ ആഭരണങ്ങൾ, ഏകാന്തസ്ഥിതി, ഇതെല്ലാംകൂടി ആലോചിച്ചപ്പോൾ ഏതാനായിരം കണ്ണുകളെ മയക്കുന്നതിനും മനസ്സുകളെ ഛിദ്രപ്പെടുത്തുന്നതിനും, ഇവൾ ഒരുവൾ മാത്രം മതി എന്നു നമ്മുടെ സ്നേഹിതൻ നിശ്ചയിച്ചു. ഇമച്ചമിഴികൂടാതെ കരേനേരം അവളെത്തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നു. അലംഭാവം വന്നില്ല. അയാളുടെ നേത്രോന്വയങ്ങൾ ആദിവൃദ്ധത്തിയിൽത്തന്നെ ലയിച്ചു. അതു കണ്ടു ബാക്കി ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കും ധൃതി കൂടിത്തുടങ്ങി. മനസ്സ് ആനന്ദമഹാസമുദ്രത്തിലെ തിരകൾക്കിടയിൽ പെട്ട ഒരു ചെറു തോണിപോലെയായിത്തീർന്നു. കുറച്ചുനേരം ഇങ്ങിനെ സാഹിത്യസുഖത്തെ അനുഭവിച്ചശേഷം സായുജ്യസുഖത്തിനുള്ള തീവ്രേച്ഛകൊണ്ട് അയാൾ പതുക്കെ പതുക്കെ വാരിൽ തുറന്ന് അകത്തേക്കു കടന്നു.

ഭാരതി ഗാന്ധാരോചനയിൽ മുഴുകിയിരുന്നതുകൊണ്ടു് ധാരിൽ തുറന്ന ശബ്ദവുമൂടി അർവരം കേട്ടില്ല. സുകുമാരൻ (ആഗതന്റെ പേർ ഇതായിരുന്നു) മന്ദം മന്ദം ചെന്നു് അവളുടെ ശിരോഭാഗത്തായി കുറച്ചുനേരം നിന്നു. അർവരം ഉറങ്ങുകയല്ലെന്നു മനസ്സിലായി. അയാൾ ഇനി പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതു് എന്തെന്നു വിവരമില്ലാതെ സ്വപ്നസമയം ആലോചനയിൽ പെട്ടുപോയി. “ഇവളുടെ കണ്ണുണ്ടും പൊത്തിപ്പിടിച്ചെങ്കിലോ? ആയി, അതു വയ്യ. അർവരം ആരെന്ന്റിയാതെ പേടിച്ചു നിലചിളിച്ചെങ്കിൽ കാര്യം അവകടത്തിലാവും. വേണ്ട, പതുക്കെ രണ്ടു കയ്യും പിടിച്ചുകളയാം. അതുപോടില്ല. ഇവളുടെ ഇപ്പോഴത്തെ കിടപ്പുകൊണ്ടു മനസ്സു് കാരോചനയിൽ ലയിച്ചതുപോലെ കാണപ്പെടുന്നു. ബാഹ്യപ്രബലത്തിൽ അർവരം ഭ്രമിച്ചു വെച്ചിട്ടില്ല. ആ സ്ഥിതിക്കു് അതും ഭയജനകമായിത്തന്നെ തീരും” അയാൾ ഇങ്ങിനെ പൂർവ്വക്ഷസ്ഥധോനങ്ങളോടുകൂടി കാരോന്നു വിചാരിച്ചിരിക്കേ, അയാളറിയാതെ ഒരു ചുമ പുറപ്പെടുവിലായി. ഗാന്ധാരോചനയിൽ ലയിച്ചിരുന്ന അവളെ ഉണർത്തുവാൻ ആ ചുമക്കു നിശ്ചയാസം സാധിച്ചു. അർവരം പെട്ടെന്നു ഞെട്ടിയുണന്നു കിടന്ന കിടപ്പിൽ മൂന്നുപാടും ഒന്നു നോക്കി. ആരേയും കണ്ടില്ല. ധാരിലടച്ചിരുന്നതു മുൻ സ്ഥിതിയിലല്ലായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അവളുടെ പരിഭ്രമം ഒന്നുകൂടി വർദ്ധിച്ചു. പിന്നാക്കം തിരിഞ്ഞുനോക്കി. അപ്പോൾ തന്റെ തലയ്ക്കുലായി നിൽക്കുന്ന സുകുമാരനെ കണ്ടു.

സുകുമാരനെ കണ്ട ക്ഷണത്തിൽ ഭാരതി അടിച്ചൊട്ടു മുടിവരെ കിടകിടെ വിറയ്ക്കുകയും പെട്ടെന്നു സോഫയിൽനിന്നു എണീക്കുകയും ചെയ്തു. അവളുടെ കവിൾത്തടങ്ങൾ ചെമ്പരത്തിപ്പൂപോലെ തുടുത്തുവശായി. കണ്ണുകളിൽനിന്നു തീപ്പെറ്റി പരക്കുന്നുവോ എന്നു തോന്നിപ്പോകും. വിറയ്ക്കുന്ന അധരത്തെ ദന്തത്തലമന്തിക്കൊണ്ടു സുകുമാരനെ നിന്നിമേഷം അവൾ നോക്കിനിന്നു. സുകുമാരനോടു ഭയജനകങ്ങളായ അവളുടെ ഈ ഭാവഭേദങ്ങൾ കൊണ്ടു യാതൊരു ഇളക്കവുമുണ്ടായില്ല. അവൾ മുൻനിന്നിരുന്ന് സ്ഥിതിയിൽത്തന്നെ നിന്നതേയുള്ളൂ. ഭാരതിക്കു കോപം സമീകവയ്യാതായിട്ട് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

ഭാരതി—സുകുമാര! നിങ്ങളെന്താണ് ഇപ്പോൾ പ്രവർത്തിച്ചത്? ഇതെന്തൊരു സാഹസമാണ്? നിങ്ങൾ ഇവിടെ എങ്ങിനെ പ്രവേശിച്ചു?

സുകുമാരൻ—മനോഹരി! എനിക്ക് ഇവിടേക്കുള്ള പ്രവേശപാരം ദൈവം സുകുമാരയി അനുവദിച്ചു തന്നു. യാതൊരു ബുദ്ധിമുട്ടുംകൂടാതെയും യാതൊരുത്തരും കാണാതെയും ഈശ്വരൻ എന്നെ ഇവിടേക്കു കൊണ്ടു വന്നു വിട്ടു. ഇനി ഭവതിതന്നെയാണ് എനിക്കാശ്രയമായിട്ടുള്ളത്.

ഭാരതി—ഉന്മത്തന്മാരിൽവെച്ച് അഗ്രഗണ്യനായ അങ്ങയോടു ഒന്നാണെന്നാണു പറയേണ്ടത്? ഭർത്താവു താഴത്തറയിൽ!

ഭർത്താവ് എന്ന് ഉച്ചരിച്ച മാത്രയിൽ അവളുടെ

ദേഹമാസകലം ഒന്നു വിറച്ചു. വാക്കു മുഴുമിപ്പാൻ കഴിഞ്ഞിട്ട് എന്തോ ഒന്നു ബന്ധിച്ചതുപോലെ തോന്നുകയാൽ ശബ്ദം പുറപ്പെടാതായി. അവൾ മാത്രം കൈവെച്ചുകൊണ്ടു സുകുമാരനെത്തന്നെ നോക്കി നിന്നു.

സുകുമാരൻ—അദ്ദേഹം ഇന്നു വിജയനഗരത്തിലേക്കു പോകുന്നുവെന്നു കേട്ടുവല്ലോ; പോയില്ലേ?

ഭാരതി—ഇല്ലാ. പോയിട്ടില്ലാ. ഇപ്പോഴത്തെ പോക്കിൽ തന്നെ എന്തോ ഒരു പ്രാജമുള്ളതുപോലെ തോന്നുന്നു. സാധാരണ പോകുന്ന സംഗതിതന്നെ അദ്ദേഹം പുറത്തു പറയുക പതിവില്ല. എന്നുതന്നെയല്ല, വിശേഷിച്ചു ഇപ്പോൾ പോയി വന്നിട്ടു പത്തുപതിനഞ്ചുദിവസമേ ആയിട്ടുള്ളു. എങ്കിലും അദ്ദേഹം ഇനി ഒരു ദൂരമണിക്കൂറുകഴിഞ്ഞാൽ പോകും. സുകുമാര! എന്റെ അവസ്ഥയെക്കുറിച്ച് അങ്ങു കുറച്ചെങ്കിലും ഒന്നാലോചിക്കേണ്ടതല്ലേ? എന്നു ആപത്തിൽ പെട്ടത്തുണതിന്നാണോ അങ്ങയുടെ ഈ ഉദ്യമം? ഞാൻ അന്ന് ഉദ്യാനത്തിൽവെച്ചു പറഞ്ഞതെല്ലാം ജലരേഖാപ്രമാണമായിപ്പോയോ?

ഭാരതിയുടെ ഈ വാക്കുകൾ സുകുമാരൻ കേട്ടുപോയില്ലയോ എന്നറിഞ്ഞുകൂടാ. അയാൾ ഇതിന്നു യാതൊരു സമാധാനവും പറഞ്ഞില്ല. എന്നുതന്നെയല്ല ഭാരതിയുടെ രണ്ടു കൈകളേയും പിടിച്ചു. ഭാരതി, കുതിവിടുവിക്കുവാൻ നോക്കി; സാധിച്ചില്ല. “അതേ” അതേ” എന്നു പറഞ്ഞു ഭാരതി പിന്നെയും കൈകൾ പിന്നാക്കം വലിച്ചുനോക്കി സുകുമാരന്റെ പിടുത്തം ബ

ലപ്പെട്ടതായിരുന്നു. അവൾ 'അയ്യോ' എന്നു പതുക്കെ ഒരു കച്ച പുറപ്പെട്ടുവിട്ടു.

സുകുമാരൻ—പ്രിയേ! ഭയപ്പെടേണ്ട. ഞാൻ ഭവതിക്ക് ആ പത്തുണ്ടാക്കുന്ന ഒരു നിർദ്യനനാണെന്നു വിചാരിക്കുന്നുണ്ടോ?

ഭാരതി—അതെ. അങ്ങയുടെ ഈ അവിവേകത്തെ ആലോചിക്കുമ്പോൾ അങ്ങിനെ വിചാരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അങ്ങയ്ക്കു പുറത്തു പോകാനുള്ള മാർഗ്ഗം കൂടി മുടങ്ങിയിരിക്കുമെന്നാണു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നത്. ഭർത്താവ് എന്നിൽ സംശയത്തോടെ അതിജംഗരൂകനായിരിക്കുന്നു. പലേ കാവലുകളും ഉറപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ അങ്ങയുടെ ഈ വക അവിവേകപ്രവൃത്തികൾ 'കൂനിയൻറ പുറത്തു കരു' എന്നു മട്ടിൽ പരിണമിക്കും എന്നു തോന്നുന്നു. മാനുഷ്യവായവേ! നിങ്ങൾ ദയവുണ്ടായി ഇവിടം വിട്ടുപോകവിൻ. നമ്മൾ രണ്ടു പേരുടേയും ജീവനെ വൃഥാ കളയരുതെ!

സുകുമാരൻ—ഭവതി സ്രീസപഭാവംകൊണ്ട് ഇത്ര വളരെ സംശയിക്കുകയാണ്. ആപത്തു വരുമ്പോൾ ഭവതിയെ വിട്ടുപോയി കോടിപ്പോകുന്ന ഒരു മൃഗമല്ല ഈ സുകുമാരൻ എന്നു ഉറപ്പായി കരുതിക്കൊൾക.

സുകുമാരന്റെ ഈ വാക്കുകളു ഭാരതിക്ക് അല്പം ഒരു സമാധാനമുണ്ടായി. അയാൾ, പറഞ്ഞതു ശരിയായി നടത്തുന്നവനാണെന്നു അയാളുടെ നയനങ്ങളിൽ സ്ഫുരിച്ചിരുന്ന ഗാംഭീര്യം—സ്വൈര്യം മുതലായ രസങ്ങളെക്കൊണ്ട് ഉൾക്കൊള്ളുന്നതാണ്. എങ്കിലും അവൾ

കു ഭർത്താവിന്റെ ക്രൂരസ്വഭാവവും തങ്കലുള്ള ശങ്കയും വിചാരിക്കുമ്പോൾ സുകുമാരന്റെ ഈ വാക്ക് ഏറ്റവും ലഘുതരമായിട്ടാണ് തോന്നിയത്. വിശ്വസിച്ചു ഇയ്യോളോടു താൻ ഇങ്ങിനെ സംഭാഷണം നടത്തുന്നതുതന്നെ ആപൽക്കരമാണെന്നു വിചാരിച്ചു വീണ്ടും പറഞ്ഞു.

ഭാരതി—നിങ്ങൾ ധൈര്യശാലി തന്നെ എന്നു സമ്മതിക്കാം. എങ്കിലും ആ ധൈര്യം പ്രയോഗിക്കേണ്ട സ്ഥലം ഇല്ല. ഞാനൊന്നുപങ്കിച്ചു കൊള്ളട്ടെ. എന്റെ മാനം നില നിർത്തിയാൽ കൊള്ളാം. നിങ്ങൾ ദയവുണ്ടായി ഒരു മാത്രം സാധിപ്പിച്ചുതരണം.

സുകുമാരൻ—ഭദ്ര! ഭവതി ഇങ്ങിനെ പറയുന്നതാണ് എന്റെ ജീവൻ് അപായകരമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നത്. അന്നെനിക്കു സിദ്ധിച്ചതായ ഒരു ചുംബനം കൊണ്ട് ഇതുവരെ ഞാൻ ജീവിച്ചു. അല്ലെങ്കിൽ എന്റെ കഥ എന്തായിരിക്കുമെന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

ഭാരതി—ഇല്ല. ഇല്ല. അന്നുതന്നെ ഞാനറിഞ്ഞിട്ടു നിങ്ങൾ ചുംബിച്ചിട്ടില്ല. ബലാൽക്കാരമായി എന്റെ കൈ ചുംബിക്കുകയല്ലെ ചെയ്തത്? ഈ വക ജല്പനം കൊണ്ടു യാതൊരു പ്രയോജനവുമില്ല. ഞാൻ നിങ്ങൾക്കനുസൃതമല്ല.

എന്നു പറഞ്ഞ് അവൾ ബലം പ്രയോഗിച്ചു സുകുമാരന്റെനിന്നു തന്റെ കൈകളെ വിടുവിച്ച് അകലെ മാറിനിന്നു.

സുകുമാരന്റെ മനസ്സിടിഞ്ഞു. തന്റെ സകല അ

ഭിലാഷങ്ങളും കന്നിന്നുമിതെ കന്നായി നിരാശാഗന്ത
ത്തിലേക്കു മറിയുന്നതുപോലെ അയാൾക്കു തോന്നി. സുക
മാരൻ അവളുടെ മുമ്പിൽ മുട്ടുകുത്തിനിന്നു് അനുരാഗപൂ
ണ്ണങ്ങളായ ദൃഷ്ടികളെ അവളുടെ മുഖത്തുറപ്പിച്ചു് ഇടറി
യ സ്വരത്തിൽ ഭയനീയമായി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

സുകമാരൻ—എന്റെ പ്രാണൻ പ്രാണനായിരിക്കുന്ന
കാമലേ, ഭവതിയുടെ പേരിലുള്ള പ്രണയപരവശ്യം
കൊണ്ടു മാത്രമാണു് ഞാൻ ഈ തെറ്റുകളുടേക്കു ചെ
ല്ലതു്. അതിനെ ക്ഷമിക്കുക. ഈ പ്രവൃത്തികളെ
കൊണ്ടു ഭവതിക്ക് അപ്രീതിയോ വൈമനസ്സുമോ ഉ
ണ്ടായിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ ഇതാ വീണ്ടും മാപ്പു ചോദിച്ചുകൊ
ള്ളുന്നു. എന്റെ സകല പ്രവൃത്തികളുടേയും പരമമാ
യ ഉദ്ദേശം ഭവതിയുടെ സന്തോഷം കണ്ടു മാത്രമാകു
ന്നു. പ്രിയഭാരതി! ഞാൻ ഭവതിക്ക് കരസ്ഥപ്പെടുന്ന
വിചാരിക്കുമെങ്കിൽ ഞാൻ കൃതാർത്ഥനായി. ആ ഒരു
സമാധാനവാക്കെങ്കിലും കിട്ടിയാൽ മതി. എന്നാൽ
ഞാൻ ഇപ്പോൾത്തന്നെ ഇവിടം വിട്ടുപോകയാതിന്നു
തെയ്യുമാണു്.

ഭാരതി കുഴങ്ങി. സുകമാരന്റെ കാര്യം വാക്കുകളും
അവളുടെ മനസ്സിനെ അലിക്കത്തക്കതായിരുന്നു. അ
വൾ കർച്ചനേരം സുകമാരനെത്തന്നെ നോക്കി നിന്നു. ഇ
നി എന്താണു പരയേണ്ടതു് എന്നു വിചരമില്ലാതെ അ
ല്പം ആലോചിച്ചതിന്റെ ശേഷം

ഭാരതി സുകമാര! അങ്ങു് എന്തു ചാപല്യമാണു കറ
ണിക്കുന്നതു്? വാസ്തവത്തിൽ എനിക്ക് ഇപ്പോഴാണു്

അങ്ങയോടു ഭേദം തോന്നുന്നത്. എണീക്ക. ഇതിനുള്ള സമയം ഇതല്ല.

സുകുമാരൻ — ഇല്ല. ആ ഒരു സമാധാനമെങ്കിലും കിട്ടാതെ ഞാൻ എണീക്കുകയില്ല. ഭാരതി! ഭവതിയുടെ പ്രണയത്തിനുവേണ്ടി ഞാൻ എന്തൊരായ സകലതും സമർപ്പിച്ചു കഴിഞ്ഞു. അതുപോലെത്തന്നെ ഈ നിലയിൽനിന്ന് എന്റെ ജീവനെ സമർപ്പിക്കുന്നതിനുംകൂടി ഞാൻ തയ്യാറായിരിക്കുന്നു. ഭവതിക്ക് എനിൽ കരുണയുണ്ടോവാത്തപക്ഷം മരണം എനിക്ക് എത്രയോ ശ്രേഷ്ഠമായ ഒരു അനുഗ്രഹമാണ്. ഭവതി എന്റെ ആരാധ്യദേവതയാകുന്നു. ഭവതിയല്ലാതെ എനിക്ക് മറ്റൊരു അവലംബമില്ല. എന്റെ ആത്മാവിനേക്കാൾ അധികം ഞാൻ ഭവതിയെ സ്നേഹിക്കുന്നു.

ഭാരതി: പാവം! എന്തു ചെയ്യും. തടുക്കവയ്ക്കാത്ത പ്രണയപ്രവാഹം ഒരു പുറത്തു്. അനന്തമായ പ്രവൃത്തികളെ നിരോധിക്കുന്ന മനസ്സാക്കിയുടെ കുറ്റമായ ശാസന ഒരു പുറത്തു്. ഭർത്താവു മുകളിലേക്കു വരുമോ എന്നുള്ള ശങ്ക മറ്റൊരു പുറത്തു്. പോരെങ്കിൽ അയാളുടെ അവിനയത്തെ തടുക്കുവാൻ താൻ പറഞ്ഞതെല്ലാം നിഷ്പലമായല്ലോ എന്ന നിരാശയും. സുകുമാരന്റെ ഹാവഭാവങ്ങളെ കണ്ടിട്ടു് ഒരു കരുണയും ഭാവിയെ ചിന്തിച്ചിട്ടുള്ള ഭയവും. ഇതുകളെല്ലാം കാര്യത്താൽ കറച്ചുനേരം അവൻ കഴങ്ങിപ്പോയി. സുകുമാരന്റെ കരോ വാക്കും അവളുടെ സൗഭാഗ്യത്തെ പുകഴ്ത്തുന്നതായിരുന്നു.

അയാൾ പറഞ്ഞ വാക്കുകളുടെ അർത്ഥം മനസ്സിൽ സ്ഥിരിച്ചു തുടങ്ങിയപ്പോൾ മറ്റുള്ള ചിന്തകൾ തന്നെ ഒഴിഞ്ഞു മാറി. ഡയനാമിട്ടിന്റെ പുക ആദ്യം ഘനമായിരുന്ന് ക്രമേണ ക്രമേണ അയഞ്ഞയഞ്ഞു് ഒടുവിൽ മേഘങ്ങളോടു ചേർന്നു ലയിച്ചു് അദൃശ്യമായിത്തീർന്നു. അതുപോലെ അവളുടെ ആദ്യത്തെ ചിന്തകളെല്ലാം മനസ്സിൽ ഏവിയേയോ ലയിച്ചു് അദൃശ്യങ്ങളായിത്തീർന്നു. സൗഭാഗ്യാഭിമാനം ക്രമത്തിൽ വലിച്ചു തുടങ്ങി. ഈ അഭിമാനം സ്രീജനങ്ങളെ ദൃഷ്ട്യത്തിയിലേക്കു വലിക്കുന്ന ഒരു പാശമാണല്ലോ. ഈ അഭിമാനം ഉണ്ടായിത്തുടങ്ങിയൊരു പിന്നെ അവർ യാതൊരു ഉപദേശങ്ങൾക്കും കീഴ്വണങ്ങുകയില്ല. യഥാർത്ഥത്തിൽ തന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നതു സുകുമാരൻതന്നെ യാണെന്ന് അവൾ നിശ്ചയിച്ചു. തന്നോടുള്ള പ്രേമംകൊണ്ടല്ല അയാൾ ഇപ്രകാരം പ്രവർത്തിച്ചതു് എന്നു വിചാരിച്ചപ്പോൾത്തന്നെ അവളുടെ മനസ്സിലിഞ്ഞു. മനസ്സിലെ വികാരം മുഖത്തു സ്ഫുരിക്കുന്നതാണല്ലോ. അവളുടെ മുഖത്തു കളിയാടുന്ന സന്തോഷഭാവത്തെക്കണ്ടു വീണ്ടും സുകുമാരൻ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

സുകുമാരൻ—ഭാരതീ! ഭവതി സന്തോഷിക്കുന്നപോലെ തോന്നുന്നു. സന്തോഷസൂചകമായി എനിക്കൊരു ചുംബനം തരുമോ? അതിന്നു ഭവതി അനുവദിക്കുമെങ്കിലേ ഞാൻ ഇവിടെനിന്നു എണ്ണിക്കുകയുള്ളു.

ഈ ഒരു ചോദ്യവുമകൂടി ഉണ്ടായപ്പോൾ ഭാരതിയുടെ ഹൃദയത്തിൽ പരിശിഷ്ടമായി കിടന്നിരുന്ന വല്ല

ധൈര്യശക്തവ്യംകൂടി ഉണ്ടെങ്കിൽ അതും നശിച്ചുപോയി. ഒരു സമയം ഭർത്താവു യാത്ര പറവാൻ മുകളിലേക്കു വരുമായിരിക്കാം. വരുമ്പക്ഷം അതിനുള്ള സമയവുമായിത്തുടങ്ങി. വല്ലഭകാരത്തിലും സുകുമാരനെ അയക്കുണക്കാൽ ആവത്തുണ്ടായിത്തീരുമെന്നു വിചാരിച്ച് അവാൾ സുകുമാരന്റെ കൈകളെപ്പിടിച്ച് എണീപ്പിച്ചു. അവർ രണ്ടുപേരുടേയും മുഖം അതിചികസിതങ്ങളായി ഭവിച്ചു. ഭാരതിയും സുകുമാരനും അന്യോന്യം ഗാഢാലിംഗനം ചെയ്യുവാൻ ബാഹുക്കളെ നീട്ടുന്നു. ഫാ! കഷ്ടം! ഭാരതിയാകട്ടെ തന്റെ ജന്മസാഹചര്യത്തെ കൊടുക്കുന്ന വിശിഷ്ടതരമായ വസ്തു, അനഗ്ലമായരത്നം, സകല വ്രതങ്ങളിൽവെച്ച് അത്യുത്തമമായ വ്രതം, സ്രീസാമാന്യത്താൽ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതായ പാതിവ്രത്യധർമ്മം, ഈ ഒരു വിലയേറിയ സാധനത്തെ നിഷ്പ്രയാസം ബലി കഴിച്ച് പാപാസകൂപത്തിൽ പതിക്കുവാൻ പോകുന്നു. ഇതും ദൈവത്തിന്നു സമ്മതമായിത്തീരുമോ? എന്തോ!

ഭാരതി പരസ്രീവർഗ്ഗത്തിൽ പെട്ടവളല്ലേ; പരസ്രീകൾക്കു പാതിവ്രത്യമുണ്ടോ; എന്നു ചിലർ ചോദിക്കുമായിരിക്കാം. പക്ഷെ ആ ചോദ്യംതന്നെ അന്ധവിശ്വാസത്തിന്മേലുള്ളതാണെന്നാണ് പറയേണ്ടത്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ പരസ്രീഎന്നൊരു വർഗ്ഗത്തെയെപ്പറ്റി. എന്താൽ പരസ്രീ എന്നു പറയുന്നത് ആരെയാണ്? എന്നു ചോദിക്കുന്നപക്ഷം; പരന്റെസ്രീ-പരസ്രീ. അപ്പോൾ അന്ത്യന്റെ ഭാര്യ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്ക് അന്ത്യന്റെ ഭാര്യക്കു പാതിവ്രത്യം വേണ്ടെന്നും തന്റെ ഭാര്യക്കു

പാതിവ്രത്യം വേണമെന്നു മല്ലെ അതുകൊണ്ട് ഉറപ്പിക്കേണ്ടതു്! ഈ ഒരു സിദ്ധാന്തവാക്കിനു എന്താണു മറുപടി പറയേണ്ടതു്. എന്നാൽ കലസ്രീ പരസ്രീ വേശ്യാസ്രീ എന്നിങ്ങിനെ പലരും പറയുന്നതിന്റെ ഉദ്ദേശം എന്തായിരിക്കും എന്നു ശങ്കിക്കുന്നുവെങ്കിൽ അതും പ്രവൃത്തിവൃത്യാസംകൊണ്ടു സിദ്ധിച്ച നാമഭേദമാണെന്നാണു് എന്റെ അഭിപ്രായം. ഒരു സ്രീക്കു് ഒരു വരൻ എന്നു സ്രീസാമാന്യത്തിനു വിധിച്ചിട്ടുള്ള നിയമമാണു്. ഈ നിയമത്തിനു ജാതിഭേദമോ മതഭേദമോ കല്പിച്ചിട്ടില്ല. എന്നാൽ ചിലർ ഒരു ഭർത്താവു മരിച്ചാൽ അന്യനെ ഭർത്താവാക്കി വരിച്ചു വരുന്നുണ്ടു്. മറ്റു ചിലർ ഒരുവൻ ഉപേക്ഷിച്ചാൽ മറ്റൊരാളവനെ വരിക്കാമെന്നും നടപ്പാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഈ വർഗ്ഗക്കാരെയാധിരിക്കാം പരസ്രീകൾ എന്നു ലോകർ പറയുന്നതു്. ഒരു രാത്രിക്കു് ഒരു ഭർത്താവു് എന്നനിശ്ചയത്തിന്മേൽ ആചരിച്ചു വരുന്നവർ വേശ്യാസ്രീകളുമായി. എന്നാൽ ഈ വക പ്രവൃത്തികളെക്കൊണ്ടാണു മുൻപറഞ്ഞ നാമവ്യത്യാസങ്ങളെ വ്യവഹരിച്ചു വരുന്നതു്. അല്ലാതെ അങ്ങിനെ ഒരു വർഗ്ഗക്കാർ എന്നു് കരിക്കലും പറയാൻ പാടുള്ളതല്ല. അവരവർ ആചരിച്ചു വന്ന നടപടിക്രമം എന്നു മാത്രമെ പറയാൻ പാടുള്ളു്.

ബ്രാഹ്മണസ്രീകൾക്കേ പാതിവ്രത്യം വേണ്ടു, ഇതരസ്രീകൾക്കു പാതിവ്രത്യം അനുഷ്ഠിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല, എന്നും ബ്രഹ്മാവു് അവരെ ബ്രഹ്മസ്വമാക്കി കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതാണെന്നും മറ്റും ചില സ്വാതന്ത്ര്യപരന്മാർ വിചരിച്ചു് ആ

ചാരങ്ങളെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു വാദിക്കുമായിരിക്കാം ആ വാദം ഒരു വാദമായി സ്വീകരിക്കത്തക്കതല്ല. അന്നു ഞ്ഞ പ്രമാണികൾ കാരാന്നു നടപ്പിൽ വരുത്തിയതല്ലാതെ മരൊന്നമല്ലെന്നാണു വിചാരിക്കേണ്ടത്. എന്തൊരു സ്രീയും തന്റെ ഭർത്താവൊഴിച്ചു അന്യനെ മനോവാക്കായങ്ങളിൽ എതുകൊണ്ടെങ്കിലും വൃദിചരിച്ചാൽ അപരാ പതിതയാവുന്നതാണ്. ഇതുകൊണ്ടു സ്രീകളിൽ 'പതിവ്രത' എന്നും 'പതിത' എന്നും ഈ രണ്ടു വകുപ്പുകളും തെ മൂന്നാമത്ത് ഒന്നുണ്ടെന്നു വിചാരിപ്പാൻ തരമില്ല. ഇതരയുഗാപേക്ഷയും ഈ കലിയുഗത്തിങ്കൽ കേവലം കായകർമ്മം സംഭവിക്കുകയിലെ പതിതയുവകയുള്ള എന്താണ് സൂതി പറയുന്നത്. ഈ ഒരു പാതിവ്രത്യമാമാത്മ്യത്തെ അറിയാതെ ധൂർത്തടിക്കുന്ന സ്രീകളെ കേവലം മൃഗികൾ എന്നല്ലെ പറയേണ്ടത്.

വെളിച്ചം കണ്ടല്ലാതെ ഇരുട്ടു തീങ്ങുമോ? അജ്ഞാനാധകാശനിവാമണത്തിന് ഉപദേശദീപമല്ലേ ആവശ്യമായിട്ടുള്ളത്! ആ ദീപം പ്രകാശിപ്പിച്ചു കൊടുക്കേണ്ടത്, അതാതു കാലങ്ങളിലെ പ്രമാണികളുടെ ചുമതലയല്ലേ? കണ്ണു കണാത്തവൻ കഴിയിൽ ചാടുന്നത് ഒട്ടും അതൃപ്തമല്ലല്ലോ. അതുപോലെ ഈ സംധ്യസ്രീകൾ പാതിവ്രത്യമതപത്തെ എങ്ങിനെ അറിയും? ആർ ഉപദേശിക്കും? ഉപദേശാർക്കൾതന്നെ അവരെ തൊരിലുരിപ്പിക്കുകയല്ല ചെയ്തുവരുന്നത്? ഈ ദുരപദേശത്താൽ എത്ര സ്രീജനങ്ങളാണു കണ്ണുകണാതെ നരകക്കുഴിയിൽ പതിക്കുന്നത്. അവരെ ഉദ്ധരിപ്പിച്ചു സന്മാർഗ്ഗത്തിൽ നടത്തേ

ണ്ടതിന് ആരെങ്കിലും ശ്രമിക്കുന്നുണ്ടോ? ഫാ! കഷ്ടം! സ്രീകൃഷ്ണ പാതിവ്രത്യത്തിൽപരം വലുതായിട്ട് എന്താണെന്നുള്ളത്. ഒരു തപസ്സും, വ്രതാദികളും, അതിനോടൊക്കുന്നതല്ല. “സ്വധർമ്മാനുഷ്ഠാനമേവ തപഃ” എന്നല്ലേ ശാസ്ത്രവിധി. സ്രീകൃഷ്ണയുടെ ധർമ്മം പാതിവ്രത്യധർമ്മമാണല്ലോ. അവർക്ക് അതുതന്നെയാണു തപസ്സായിട്ടു വിധിച്ചിട്ടുള്ളത്. അവർക്കു തീർത്ഥാടനാദികളും പുണ്യക്ഷേത്രദർശനങ്ങളും കൂടി ചെയ്യണമെന്നില്ല. പതിയുടെ ഹിതമറിഞ്ഞു സദാ ശുശ്രൂഷചെയ്തുവരുന്നവർക്കു മേൽപ്പറഞ്ഞ സൂക്തം ഇരുന്ന് ഇരുപ്പിൽത്തന്നെ ഹസ്തലബ്ധമാണല്ലോ. പതിവ്രതയാൽ സാധിക്കപ്പെടാത്തതായ യാതൊരു വസ്തുവും ഈ പ്രപഞ്ചത്തിങ്കലില്ല. ശിലാവതി എന്ന തപസ്വിനി ഈ ഒരു വ്രതവിശേഷത്താൽ സൂര്യോദയത്തേയും കൂടി തടഞ്ഞു നിറുത്തിയില്ലേ? സാവിത്രി എന്ന രാജപുത്രി അന്തകങ്കൽനിന്നു തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ ജീവനെ വീണ്ടെടുത്തില്ലേ? ദമയന്തിയെ പരിഭവിപ്പാൻ വന്ന കാട്ടാളൻ ഭസ്മാവശേഷനായിത്തീർന്നില്ലേ? എന്നു വേണ്ട എത്രയോ പതിവ്രതമാർ അവരുടെ നിഷ്ഠാവിശേഷത്താൽ പല കഷ്ടാവസ്ഥകളിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു! കേവലം വിഷയസുഖത്തെ മാത്രം അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തി ആ ഒരുമുല്യധനത്തെ, അതായതു പാതിവ്രത്യത്തെ വിറ്റു തിന്നു ജന്മം പാഴാക്കിക്കളയാതെ മേൽപ്പറഞ്ഞ മഹതികളെ അനുകരിച്ചു ജന്മം സഫലമാക്കേണ്ടതിന്നു നമ്മുടെ സഹോദരിമാരോട് ഞാൻ ഏറ്റവും വിനീതനായി പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

എന്റെ പ്രിയവായനക്കാർക്കു് ഇനി ഒരു ശങ്ക ഒരു വഴിയുണ്ടായിരിക്കാം. അതായതു് ഒരു രജനിക്കു് ഒരു വരൻ എന്ന പ്രതമനുഷ്ടിച്ചവയിൽ ഒരു വേശ്യാസ്ത്രീ ഒരു രാത്രി ഒരു വരനാക്കി വരിച്ചിരിക്കുന്ന പുരുഷൻ അന്നു് അർദ്ധരാത്രി ഒരു സംഗതിവശാൽ മരിച്ചുപോയി. അവൾ അന്നത്തെ ഭർത്താവിനോടു കൂടി സേമഗമനം (ഉടൻ തടി ചാടി മരിക്കുക) ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അതിനുള്ള കാരണം ആ രാത്രി മുഴുവനും അവൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യയാണെന്നല്ലേ അവളുടെ സങ്കല്പം? ആ നിശ്ചിതമായിട്ടുള്ളതിൽ അയാൾ മരിച്ചുപോയാൽ അവൾ വിധവയായി. വിധവമാക്കു് സേമഗമനം വിധിച്ചിട്ടുള്ളതാണല്ലോ. ഈ സ്ഥിതിക്കു് അവളെ പതിവ്രത എന്നല്ലേ പറയേണ്ടതു്? ഇതുപോലെ കാരണവശാൽ പുനവിവാഹം ആചരിച്ചവരായ ബ്രാഹ്മണതാത്ത്വം പാതിവ്രത്യമില്ലെന്നു പറയുവാൻ സാധിക്കുമോ എന്നാണെങ്കിൽ മുൻ വിവരിച്ച ഇതിഹാസംകൊണ്ടു് സങ്കല്പശക്തിയാണു് വിശദപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്. പുനവിവാഹിതമാകുകയോ വേശ്യാമാരാകുകയോ അവരവരുടെ സങ്കല്പബലം പോലെ ആചരിച്ചു വരുന്ന ഭർത്താ സ്വീകാരത്തിന്നു യുഗഭേദം മാപ്പനുവദിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നാണു് വിചാരിക്കേണ്ടതു്. ഒരു മഹാൻ ഗുരുവായുരപ്പനെ “ചട്ടി എന്താ?” എന്നു സങ്കല്പിച്ചു ധ്യാനിച്ചപ്പോൾ ആ ദേവൻ അതേ സ്വരൂപമായി അയാൾക്കു പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു എന്ന് ഒരു പുരാവൃത്തം ഇതിനെ പിന്നാങ്ങുന്നതുകൊണ്ടു് സങ്കല്പശക്തിയെ സ്വീകരിക്കുന്നതിനെ നിവൃത്തിയില്ല. ആയതുകൊണ്ടു് അ

വരേയും ഏകിൽ ബ്രഹ്മാർത്ഥം എന്ന മട്ടിൽ പതിവുതരം
യുടെ കൂട്ടത്തിൽ സമ്മതിക്കാം. മേൽപ്പറഞ്ഞ നിശ്ചയങ്ങൾ
കീഴിൽനിന്നു വ്യതിചലിച്ചവർ (ഭർത്താവഞ്ചകികൾ) പതി
തമാകുന്നു എന്നൊരു നിവൃത്തിയില്ല. ഇപ്പോൾ ഏതു
ഭാഗംകൊണ്ടു നോക്കിയാലും നമ്മുടെ ഭാരതീയരുടെ
ഈ പുറപ്പെട്ട പതിതമാർഗ്ഗത്തിലേക്കെന്നുള്ളതു നിസ്സം
ശയമാണല്ലോ.

ദൈവവിധി ആരറിയുന്നു. ഇലയിൽ വിളമ്പിയ
ചോറു ഭക്ഷിക്കുവാൻ താമസംകൊണ്ടു ഭവിക്കുന്നതു ദൈവ
വിധിയല്ലേ? ഭാരതീയസമൂഹത്തിന്റെ ഔലിംഗനസുഖ
ത്തിന്നു ദൈവം കരണമായമുണ്ടാക്കിത്തീർത്തു. ഇവർ നീ
ട്ടിയ ബാഹുക്കൾ അന്യായം സ്വീകരണത്തിന്നു മുൻപു
കേണിപ്പടി ചവിട്ടി കയറുന്ന ശബ്ദം കേട്ടു. നീട്ടിയ
കൈകളെ പെട്ടെന്നു വലിച്ചു രണ്ടു പേരും പിന്നോട്ടു മാ
റി. എന്തു ചെയ്യേണ്ട എന്നു വിചാരിച്ചൊരു ഒരു നിമി
ഷം വിനാശം. ഇവർക്കു ഘട്ടങ്ങളിൽ സൂര്യന്റെ സാ
മന്ത്രിയും അതിശയിക്കപ്പെടേണ്ടതാണല്ലോ; ഭാരതീയ സം
ശയമുണ്ടായിപ്പോയി. അവിടെ കട്ടിൻചുമട്ടിൽ കിടന്നിരുന്ന
ഒരു വലിയ കിടക്ക നീർത്തി, സുകുമാരനെ പിടിച്ചുതിന്നുക
ത്തു വിലങ്ങത്തിൽ ചുമട്ടിക്കിടത്തി, കിടക്ക ചുമട്ടി ക
ട്ടിലിന്റെ ചുമട്ടിലേക്കു തള്ളിവെച്ച്, അവൾ കുന്നമറിയാ
ത്ത ഭാവത്തിൽ ഒരു റവുക തൂങ്ങിക്കൊണ്ടു അവളുടെ മ
ഞ്ചത്തിന്മേൽ ചെന്നിരുന്നു.

“ഞാനെന്നു മറിഞ്ഞില്ലെന്റെ നാരായണ”

പതിമൂന്നാമദ്ധ്യായം.

പാപനിവൃത്തി.

പെട്ടെന്നു വാതിൽ തുറന്ന് ഒരവർ ഭാരതിയുടെ അറക്കളിൽ പ്രവേശിച്ചു. ആ അവർ യാത്രക്കുള്ള ഉടുപ്പുകളും മറ്റും ധരിച്ചു ഭാരതിയോടു യാത്ര പാപനാശി വന്ന കരുണാകരൻ നായരായിരുന്നു. ആ സമയത്തു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു സ്തബ്ധിച്ചിരുന്ന ക്രോധരസം ഏതൊരു ധീരചിത്തനേയും ഭയപ്പെടുത്തുന്നതായിരുന്നു. അദ്ദേഹം അകത്തു കടന്നു ഭാരതിയെത്തന്നെ ദൃഷ്ടിമുറപ്പിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നു.

വാതിൽ തുറക്കുന്ന ശബ്ദം കേട്ടു് ഇരുന്ന ഇരുപ്പിൽത്തന്നെ ഭാരതി തലയൊന്നു ചരിച്ചു നോക്കി. ഭർത്താവെന്നെന്തിന്റെപ്പോൾ ഉദാസിനഭാവത്തോടുകൂടി അവർ പിന്നെയും റവുക തൂണുന്നതിൽത്തന്നെ ദൃഷ്ടി പതിപ്പിച്ചു. റവുക തൂണുന്നതിൽ ബലശ്രദ്ധയോടെ നടിച്ചിരുന്നുവെങ്കിലും ഇടക്കിടക്കു് അവർ കരുണാകരൻ നായരെ ഇടക്കുണ്ണിട്ടു നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. കരുണാകരൻ നായർ നിന്ന നിലയിൽനിന്നുണ്ടായതേയും തന്നിൽ ഉറപ്പിച്ച ദൃഷ്ടി ചലിപ്പിക്കാതേയും നിൽക്കുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ അവർ ഇവിടെ നടന്ന സംഭവം അറിഞ്ഞിരിക്കുമോ എന്നു ശങ്കിച്ചു. ആ ശങ്ക വർദ്ധിച്ചുവന്നതോടുകൂടി അവളുടെ ധൈര്യമാസകലവും സൂര്യരശ്മികൾ തട്ടിയ ഹിമകണമ്പോലെ ദ്രവിച്ചുതുടങ്ങി. പലേ വിചാരങ്ങൾ

കൂടും അവളുടെ മനസ്സിനെ ശല്യപ്പെടുത്തിത്തുടങ്ങി. എന്നാൽ അവൾ യാതൊരു ഭാവഭേദവും പുറത്തു കാണിച്ചില്ല. ധൈര്യം ഉപയോഗിക്കേണ്ട സന്ദർഭത്തിൽ ഭയത്തിന്നിടംകൊടുക്കുന്നത് അപായകരമാണല്ലോ. ചിന്തിച്ചിതറിക്കിടന്നിരുന്ന അവളുടെ ധൈര്യശകലങ്ങളെ ഏകീകരിച്ച ദ്രവമാക്കി നിറുത്തി. ഭർത്താവിന്റെ നിലയെ ഒന്നുകൂടി ഇടക്കുണ്ണിട്ടു നോക്കി. അപ്പോൾ ദ്രവമാക്കി നിറുത്തിയിരുന്ന അവളുടെ ധൈര്യം പമ്പകടന്നു. ഹൃദയാന്തരാളത്തിൽനിന്നു ധൈര്യം നിർഗ്ഗമിച്ചപ്പോൾ വീണ്ടും വിചാരസഞ്ചയം കടന്നുകൂടി. ഭാരതിയുടെ ഇരിപ്പും സമ്പ്രദായവും കണ്ടു കരുണാകരൻ നായർ ഒരു ദീഗ്ഗലശാസനത്തോടുകൂടി “ഇതെന്തു പ്രവൃത്തിയാണ്?” എന്നു ചോദിച്ചു.

ഭാരതി ഈ ചോദ്യം കേട്ടപ്പോൾ വിദ്വല്ലഭതയുടെ പ്രേരണയാലെന്നപോലെ ഒന്നു വിറച്ചു. തന്റെ സകലപ്രവൃത്തികളും ഭർത്താവറിഞ്ഞു. തന്റെ ജീവിതവും അസ്തമിച്ചു. എന്ന് അവൾ വിചാരിച്ചുവെങ്കിലും ഒരു കൈ പരീക്ഷിച്ചുനോക്കണമെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. വിട്ടുപോയ ധൈര്യത്തെ പ്രയാസപ്പെട്ടു വീണ്ടും അവലംബിച്ചു ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു.

ഭാരതി—(തന്റെ പ്രവൃത്തിയിൽനിന്നു കണ്ണുടക്കാനേയും മുഖം തിരിക്കാനേയും ഉദാസീനഭാവത്തോടെ) പ്രവർത്തിക്കുന്നതെന്താണെന്നു കണ്ടുകൂടെ?

ഭാരതി ലോകാനുഭവം ഇല്ലാത്തവളെന്നിരുന്നാലും അവളേക്കാൾ പത്തിരട്ടി ലോകാനുഭവമുള്ളവർക്കും കൂടി ഇ

ത്രത്തോളം കുറിക്കുകൊണ്ടു വാക്കു പറയുന്നതിന്നു സാധിക്കുമോ എന്നു സംശയമാണ്.

കരുണാകരൻ നായർക്കു ഭാരതിയുടെ ഈ വാക്ക് ഒട്ടും തൃപ്തികരമായില്ല. കുറച്ചു നേരം ഒന്നും മിണ്ടാതെ നിന്നു. പിന്നീട് നാലുപാടും നോക്കി.

കരുണാകരൻ നായർ—എന്തു്; ഇവിടെ ചില ശബ്ദങ്ങൾ കേട്ടുവല്ലോ.

ഭാരതി അലസഭാവത്തോടെ “ആവോ” എന്നു പറഞ്ഞു തൂന്നിയിരുന്ന റൌക്കുളിലു കൂന്നു മരിച്ചിട്ടു. അവൾ കിഴേറ്റു നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്ന നോട്ടത്തിന്നു് ഇളക്കം വന്നില്ലെങ്കിലും മനസ്സിന്നു ഇളക്കം തട്ടി. അവളുടെ കഴുത്തിലെ ഞാമ്പുകൾ ഇറുകിയതുപോലെ തോന്നി. ആ സമയത്തു ഭർത്താവു വല്ലതും ചോദിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ അവൾക്കു യാതൊരു മറുപടിയും പറയുവാൻ സാധിക്കയില്ലായിരുന്നു. ഭർത്താവിന്നു തന്റെ എല്ലാ സംഗതികളും അറിവുണ്ടെന്നും ഉപായത്താൽ തന്നെക്കൊണ്ടുതന്നെ പായിപ്പിക്കുവാൻ യത്നിക്കുകയാണെന്നും അവൾ ധരിച്ചു. എന്നാലും സ്വകാര്യം മറച്ചുവെക്കാതെ സംസാരിപ്പാൻ പാടില്ലെന്ന് അവൾ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഉടനെ അവൾ തലയുയർത്തി ഭർത്താവിനെ ഒന്നു നോക്കി. അദ്ദേഹം നിശ്ചലനായി ഇമച്ചുചിരിച്ചുടാതെ അവളെത്തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടു നിൽക്കുകയായിരുന്നു. ആ സ്ഥിരദൃഷ്ടി അവൾ ഹൃദയത്താൽഗത്തിൽ മറച്ചുവെച്ചിരുന്ന എല്ലാ സംഗതികളേയും കണ്ടുപിടിക്കുന്നുപോലെ അവൾക്കു തോന്നി. എന്നാലും അവൾ ഒട്ടും പരിഭ്രമം ക

ണിക്കാതെ ആ നിലയിൽത്തന്നെ ഇരുന്നു. അവർ രണ്ടുപേരും അല്പസമയം അന്വേഷം നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നതിന്റെശേഷം കുരുണാകരൻനായർ “ഭാരതി സംസാരിച്ചിരുന്നതുപോലെ കേട്ടുവല്ലോ?” എന്നു വീണ്ടും പറഞ്ഞു.

ഭാരതി: — എന്റെ പാട്ടിനു ഞാൻതന്നെ ഉറക്കെ കേൾക്കുന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നിരുന്നു.

ഇത്രയും പറഞ്ഞ് അവൾ വീണ്ടും റൗക്ക തുണിത്തുടങ്ങി. രണ്ടു മിനുട്ടിനുള്ളിൽ തന്റെ ഗതി കീഴ്ളോട്ടോ, മേല്പോട്ടോ എന്നറിയാതെ അവൾ വിചാരമഗ്നയായി ഭവിച്ചു.

കുരുണാകരൻനായർ കുറച്ചുനേരം ആലോചിച്ചു നിന്നതിന്റെശേഷം ‘വിശേഷം’ എന്നൊരു വാക്കു കേൾക്കും പറഞ്ഞു. ഇനി എന്തൊന്നാണു ഭർത്താവിന്റെ ചോദ്യമുണ്ടാകുന്നതെന്നറിയാതെ ഭാരതി ചിന്താമഗ്നയായിരിക്കുമ്പോഴാണ് ഈ വാക്കു കേട്ടത്. ഈ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ ഒരു ദീർഘശ്വാസംകൊണ്ടു അവളുടെ ഭയത്തിന്നു അല്പം ആശ്വാസം വന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ഈ വാക്കുകൊണ്ടു ഭർത്താവിനു കാര്യം നിശ്ചിതമായിട്ടില്ലെന്നാണ് അനുമാനിക്കേണ്ടത്. എങ്കിലും എന്തൊരു ശക്ത ഇല്ലെന്നില്ലതാനും. “നേത്രിയായാം ധ്രുവോ മൃത്യുഃ ക്രിയായാം സംശയോ ഭവേൽ” അതിനാൽ ഒന്നു പൊരുതിനോക്കേണ്ടതാണെന്ന് അവൾ നിശ്ചയിച്ചു തുനിയിരുന്ന റൗക്കുശ്ശീല ഒരു മുക്കിലേക്കു ഏറിത്തു ക്രോധത്തോടെ ഭർത്താവിനെ ഒന്നു നോക്കി.

ഭാരതി—അത്രവിശേഷമൊന്നുമില്ല. എന്റെ ജീവിത കാലം മുഴുവനും ഇവിടെ—ഈ ജനലിൽ—കഴിക്കേണ്ടതായി വന്നിരിക്കുന്നു.

ഇത്രയും പാഞ്ഞപ്പോഴേക്കും അവളുടെ മനസ്സിൽ ദുഃഖവും കോപവും വലിച്ചുവന്നു. അവൾ വെറുപ്പോടുകൂടി പല്ലിറുക്കിക്കൊണ്ട് ഇപ്രകാരം കരയുന്നു പുലമ്പിത്തുടങ്ങി.

“അതേയും കാരണവും പാടില്ല; അതേമുറയും സംസാരിപ്പാനും പാടില്ല. എന്റെ മനസ്സുമാധുര്യത്തിനുവേണ്ടി വല്ലപ്പോഴും ഞാൻ തന്നെത്താൻ വല്ലതും പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നാൽ അതിനു വലുതായ ഒരു കുറ്റവും! ഞാൻ എന്തു ചെയ്യുന്നു? ഇതൊക്കെ അനുഭവിക്കേണ്ടി വരുത് എന്റെ ശിരോലിഖിതംതന്നെ.”

ഇനി എന്താണ് ഇവളോടു ചോദിക്കുന്നത് എന്ന് ആലോചിച്ചുകൊണ്ടു നിൽക്കുന്ന കുരുണാകരൻനായരോടു ഭാരതി ഇപ്രകാരം കടന്നുചാടില്ല.

ഭാരതി—എന്തേ, നിങ്ങൾ സംശയിച്ചുകൊണ്ടു നിൽക്കുന്നത്? എന്തെങ്കിലും ചോദിക്കാനുണ്ടെങ്കിൽ ചോദിക്കാം. ഞാനെന്തിനും പാത്രമാണല്ലോ. എനിക്ക് നിങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന ദ്രോഹങ്ങളെല്ലാം അനുഭവിക്കേണ്ടതല്ലാതെ ഗത്യന്തരമുണ്ടോ?

കുരുണാകരൻനായർ ഇതിനെന്താണ് മറുപടി പറയേണ്ടത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ എന്തോ ഒരു ശങ്ക ജനിച്ചിട്ടുള്ളതല്ലാതെ കാര്യം വിവരമായി യാതൊന്നും അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. അദ്ദേഹം ശാന്തഭാവത്തോടെ ഭാരതി

തിയുടെ അടുത്തു ചെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വലത്തേ
കൈ അവളുടെ ചുവലിൽ വെച്ചു. ആ കരസ്സാൽനമുണ്ടാ
യപ്പോൾ സത്യാത്മകമായ അതിന്റെ ഭാരത്തെ സഹി
പ്പാൻ വയ്യാതെ വഞ്ചനാപൂരിതമായ അവളുടെ ദേഹം
നിലത്തോട്ടു താന്നുപോകുന്നുവോ എന്ന് വാക്കു തോന്നി.
കരുണാകരൻനായർ മുറ്റുപരത്തോടുകൂടി അവളോടു,
കരുണാകരൻനായർ—പ്രിയേ, ഭാരതി! ഭവതി എന്നെ
അന്യഥാ ശങ്കിക്കുന്നുവല്ലോ.

ഭാരതി—നിങ്ങളുടെ ആ വിചാരം അസ്ഥാനത്തിലായി
പ്പോയി.

കരുണാകരൻനായർ—ഇല്ല, ഇല്ല. സ്രീകൾ തങ്ങളുടെ
ഭർത്താക്കന്മാരെ വഞ്ചിക്കുകയില്ല.

ഭർത്താവിന്റെ ഈ വാക്കുകൾ തന്റെ ഹൃദയഗാം
ഭീർച്ചയെ അളക്കുന്നതിന്നു മാത്രമോ? തന്റെ ദുർവൃത്തി
കളെ മുഴുവനും അറിഞ്ഞുകൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ നടിക്കുന്ന
തിന്നോ? അഥവാ വിചാരപൂർണ്ണമായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ
മനസ്സിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടതു മാത്രമോ? എന്ന് അവൾ
അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. താൻ പറയുന്നതും പ്രവർത്തിക്കുന്നതുംകൂ
ടി എന്താണെന്ന് അവൾക്കു ബോധമുണ്ടായിരുന്നില്ല.
അവൾ ഗർഭഗദസപരത്തോടുകൂടി നേരിട്ടാൽ പറയുന്ന വാ
ക്കിന്റെ അർത്ഥം എനിക്കു മനസ്സിലാവുന്നില്ല” എന്നു പ
റഞ്ഞു.

കരുണാകരൻനായർ—എതു വാക്കിന്റെ അർത്ഥമാണു
മനസ്സിലാവാത്തത്?

ഭാരതി—അന്നു പറഞ്ഞ എല്ലാ വാക്കുകളുടേയും.

കരുണാകരൻനായർ—കഷ്ടം! ഭവതിക്ക് ഇങ്ങിനെയാണല്ലോ തോന്നിയത്. എന്റെ വാക്കുകൾക്ക് കരതർവ്വമില്ലെന്നോ?

ഭാരതി—എന്തു കഷ്ടം! പിന്നെ നിങ്ങളുടെ വാക്കിന് എന്തർത്ഥമാണുള്ളത്?

കരുണാകരൻനായർ—എന്തർത്ഥമാണ് ഉണ്ടാവേണ്ടത്?

ഭാരതി—ഈ പറഞ്ഞതിന് കരതർവ്വമില്ലെന്നാണ് എനിക്കു തോന്നുന്നത്.

കരുണാകരൻനായർ—അർത്ഥമെല്ലാം ഞാൻ ഇപ്പോൾത്തന്നെ വഴിയെ മനസ്സിലാക്കിത്തരാം.

ഇപ്പോൾ ഭാരതിയുടെ സ്ഥിതി ത്രിശങ്കസ്വർഗ്ഗംപോലെയായി. ഈ വാക്കുകൊണ്ടു ഭർത്താവു തന്റെ സ്വകാര്യങ്ങളെ സൂക്ഷ്മമായി അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടോ ഇല്ലയോ എന്നു തീരുമാനിക്കുന്നതിനും നിവൃത്തിയില്ലാതെ അവൾ കഴിഞ്ഞി. സേന്ദിശ്ചാവസ്ഥയെക്കുറിച്ചു രണ്ടിലൊന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തുതാണു നല്ലത്. ജയമോ അപജയമോ എന്നെങ്കിലുമായിരിക്കാമുള്ളത്. മുളുതറച്ചാൽ മുളുക്കൊണ്ടുതന്നെയല്ലേ എടുക്കേണ്ടത്. ഇവിടെ എന്തെങ്കിലും ഒരു പായം പ്രയോഗിച്ചുനോക്കേണ്ടത് അത്യാവശ്യമാണ്. ഞാൻ പറയുന്ന വാക്കുകൾ യഥാർത്ഥങ്ങളായിരിക്കുകയും അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശങ്ക അസ്ഥാനപ്രയുക്തങ്ങളും തുല്യങ്ങളും ആണെന്നു നിശ്ചയിക്കപ്പെടാവുന്നതായിരിക്കുകയും വേണം. ഇതിന് എന്തൊരു വാക്കാണ് ഉപയോഗിക്കേണ്ടത്? ഇങ്ങിനെ ഭാരതി കാരോന്നു വിചാരിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ അവൾക്ക് ഒരുപായം കണക്കിൽത്തോ

നി. സ്രീകൾ സമയോചിതംലോല പ്രവർത്തിക്കുന്ന
തിലും പഠിക്കുന്നതിലും അശീർവ്വതപടകളാണല്ലോ. അ
വളുടെ മുഖം പ്രകാശിച്ചുതുടങ്ങി. തുടിച്ചുംകൊണ്ടിരുന്ന
ഏകദേശം ധീരതയെ പ്രാപിച്ചു. ഭർത്താവിന്റെ നേർക്കു തി
രിഞ്ഞിരുന്നു ധൈര്യത്തോടും ധാസ്യത്തോടുംകൂടി ഇങ്ങി
നെ പറഞ്ഞു.

ഭാരതി—നിങ്ങൾക്കുള്ള സംശയം ഈ മാളികയിൽ ആ
രോ സംസാരിച്ചിരുന്നുവോലെ കേട്ടുവെന്നാണല്ലോ.
ആ സംശയം തീരെ അസ്ഥാനത്തിലല്ലെന്നു ഞാൻ
തീർച്ചപ്പെടുത്തിത്തരാം. ഞാൻ യൗവനയുക്തയായ
ഒരു തരുണി. നിങ്ങളെക്കുറിച്ച് ഏറ്റവും വിമുഖത
യെ അവലംബിച്ചിരിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. എന്തെ
അതിയായി സ്നേഹിച്ചുവരുന്നു ഒരു തരുണൻ—അ
തേ ഒരു സുന്ദരപുരുഷൻ—അദ്ദേഹം പലതവണയും
എന്നോടു സ്വാഭാവിചാരിച്ചിരിക്കായി യാചിക്കുകയും
കാക്കൽ പതിച്ചു കരയുകയും ചെയ്തുവരുന്നു. ഇന്നു
നിങ്ങൾ വിജയനഗരത്തിങ്കലേക്കു പോയി എന്ന് അ
ദ്ദേഹം എങ്ങിനെയോ അറിഞ്ഞു എന്റെ ശയനഗൃ
ഹത്തിൽ എത്തി. ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ സസന്ദേഹ
വും സ്വീകരിച്ചു. നിങ്ങളുടെ ഈ ആഗമനത്തെ
ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. വിചാരിപ്പാനും കാരണ
മില്ലല്ലോ. കുറച്ചുകാലമായിട്ട് എന്റെ നിശ്ചിതനെ
അങ്ങക്കു കൊള്ളുത്തതായിട്ടല്ലേ കണ്ടുവരുന്നത്? ഞ
ങ്ങൾ സരസസംഭാഷണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ
അപ്രതീക്ഷിതമായ അങ്ങയുടെ ആഗമനത്താൽ

ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ കളിപ്പിച്ചു. കളിപ്പിച്ച സ്ഥലവും വേണമെങ്കിൽ പറഞ്ഞുതരാം. ഈ കുട്ടിൻചുവട്ടിൽ ഉള്ള കിടയ്ക്കുക്കളിൽ കിടത്തി മടക്കിവെച്ചിരിക്കുന്നു. വേണമെങ്കിൽ ആ കിടയ്ക്കു വീണ്ടെടുക്കുവാൻ ആരെ കണ്ടുപിടിക്കാവുന്നതാണ്. ചോരോ, ഇനി എന്നാണ് അറിയേണ്ടത്?

കിടയ്ക്കയുടെ ഉള്ളിൽ കിടക്കുന്ന സുകുമാരന്റെ അപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതി എന്തായിരിക്കുമെന്ന് എന്റെ വായനക്കാർക്കുതന്നെ ഉപദിക്കുന്നതാണ് അധികം നല്ലത്. തന്റെ ദുർവൃത്തിയുടെ ഫലം അല്പസമയത്തിനുള്ളിൽ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരുമെന്ന് സുകുമാരൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി.

ഭാരതിയെയുത്തോടെ ഇത്രയും പറഞ്ഞപ്പോഴും ഇനി വരൻപോകുന്ന ഫലത്തെ ചിന്തിച്ച് അവളുടെ അംഗസന്ധികൾ തളൻപോയി.

ഭാരതിയുടെ ഈ വാക്കു കേട്ടു കരുണാകരൻനായർ ഒരു മരപ്പാവപോലെ നിന്നുതല്പാടെ കിടയ്ക്കു പരിശോധിച്ചാനോ മറോ അദ്ദേഹം തുനിഞ്ഞില്ല. അതിനുള്ള കാരണത്തെ ഉപദിക്കേണ്ട ഭാരവും വായനക്കാരിൽത്തന്നെ സമർപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

നമ്മുടെ മനസ്സു ഇരുട്ടടഞ്ഞതാകുന്നു. മനസ്സാക്കി ഏറ്റവും പ്രകാശമേറിയതുമാകുന്നു. മനസ്സിനു നല്ലതിനേയോ ചീത്തയേയോ അഥവാ രണ്ടിനേയും കൂടിയോ സൗകര്യംപോലെ ആശ്രയിക്കുന്ന ഒരു പ്രത്യേകസ്വഭാവമുണ്ട്. മനസ്സാക്കിയാകട്ടെ എപ്പോഴും നല്ലതിനെത്തന്നെ ആശ്രയിച്ച് അതിനെത്തന്നെ അനുവർത്തിച്ചു

പോരുന്നതാണ്. നല്ലവർക്ക് എന്തായാലും ദുർവൃത്തന്മാർക്കും മനസ്സാക്കിയുണ്ട്. പക്ഷേ ദുർവൃത്തന്മാർ മനോവ്യംപാരത്തെ മാത്രം അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തി പ്രവർത്തിക്കുന്നവരാകുന്നു. അതിനാൽ അവരുടെ മനസ്സാക്കി രാത്രികാലത്തു സൂര്യബിംബംപോലെ മായപ്പെട്ടിരിക്കുകയാകുന്നു. പാപകർമ്മങ്ങളാൽ ദുർവൃത്തന്മാരുടെ മനസ്സാക്കി അവരെ നിരോധിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും മനസ്സിന്റെ വാസനാശക്തികൊണ്ട് ആ നിരോധം ദുർബ്ബലമായിത്തീരുകയാലാകുന്നു അവർ പാപകർമ്മങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധാലുക്കളായിത്തീരുന്നത്. മനസ്സിനെ നിയന്ത്രിച്ചു മനസ്സാക്കിയെ മുൻനിർത്തി പ്രവർത്തിക്കുന്നവർ ഒരിക്കലും പാപകർമ്മത്തിൽ ആസക്തന്മാരാകുന്നില്ല. മനസ്സാക്കിയെ ബലപ്പെടുത്തുന്നത് സകലജനങ്ങൾക്കും സുലഭമായ ഒരു പ്രവൃത്തിയല്ല. ഒന്നുപിറ്റേപ്പിറ്റേപ്പോലുള്ള തീയെന്നപോലെ മനസ്സിന്റെ ആവേശം—നല്ലതിലായാലും ശരി, തീയതിലായാലുംശരി—ക്കുണികവും ദുസ്സഹവും ആകുന്നു. കേവലം ശുദ്ധന്മാരെന്ന നാം പറഞ്ഞുവരാറുള്ള ആലോചനാശക്തിയില്ലാത്ത ചിലർ ഇതിന് ഒരു ഉദാഹരണമാകുന്നു. അവർ അപ്പപ്പോൾ മനസ്സിൽ തോന്നുന്നതനുസരിച്ചു പലതും ചെയ്യും. ആ പ്രവൃത്തികളുടെ പരിണാമം അതിഃഘോരമായിത്തീരുന്നതാണെങ്കിൽ (അധികവും അങ്ങിനെയാണു കണ്ടു വരുന്നത്) 'അയ്യത്തട;' എന്നു മിഴിക്കുകയും ചെയ്യും. ആപൽബന്ധുവായ മനസ്സാക്കി അപ്പോൾ അവരുടെ സഹായത്തിനു വരുന്നു. ചിലർ അപ്പോൾതന്നെ അതിനെ സ്വീകരിക്കും.

മറ്റു ചിലർ ഇങ്ങിനെ പലേ തെറ്റു കഴിഞ്ഞതിനുശേഷമായിരിക്കും അതിനെ സ്വീകരിക്കുക.

ഭാരതി അവളുടെ ഭർത്താവിനെ ചതിച്ചു. അവളുടെ ദുർവൃത്തികൊണ്ട് അവളെ ഏറ്റവും സ്നേഹിക്കുന്ന ഭർത്താവിന്റെ നേരെ തെറ്റു പ്രവർത്തിച്ചു. ആ ബോദ്ധ്യമുണ്ടായതോടുകൂടി അവൾ പശ്ചാത്തപിച്ചു തുടങ്ങി. അവൾ ധർമ്മധർമ്മവും, പശ്ചാത്താപവും, അവൾക്കുള്ളതിന്റെ നിവാരണത്തിൽ മുഖ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടു. അവൾക്കുവേണ്ടിയതോടുകൂടി അവളുടെ മുഖഃശരഭം ക്ഷയിച്ചു തുടങ്ങി. ഭർത്താവിനോടു നേരിട്ട സംസാരിച്ച സൂത്രത്തിൽ ജയം നേടിയ അഹങ്കാരവും നശിച്ചു.

കരുണാകരൻ നായർ — ഭാരതി! എന്തെ ഇങ്ങിനെ പരിഹസിക്കുകയും, ദുഃഖിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ടോ ഭവതിക്ക് എന്തൊരു സന്തോഷമാണുണ്ടാകുന്നത്?

ഭാരതി — എന്തെ ഈ മട്ടിൽ ബന്ധനത്തിലിട്ടതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾക്ക് എന്തൊരു സന്തോഷമാണുണ്ടാകുന്നത്?

കരുണാ — കഷ്ടം; ഭവതിയെ ഞാൻ ബന്ധനത്തിലിട്ടിരിക്കുകയാണെന്നു തെറ്റിദ്ധരിച്ചതിലാണ് എന്നിക്ക് അധികം സങ്കടം തോന്നുന്നത്. ദുരാചാരംകൊണ്ടു കലുഷിതമായ ഈ പട്ടണത്തിൽ സുന്ദരിയും, യൗവനയുക്തയും, ലോകരീതിയറിയാത്തവളുമായ ഭവതിക്കു ചാരിത്രദൃഷ്ട്യം വരാതിരിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ചില നിബന്ധനകൾ ചെയ്തുവെച്ചതല്ലാതെ കേവലം ബന്ധനമാണെന്നു വിചാരിച്ചു പോകരുത്.

ഭാരതി—അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ തടവുചുള്ളികളെ കൊണ്ടുപോകുമ്പോലെ ഞാൻ കുളിക്കാൻ പോകുമ്പോഴും മറ്റും മുറിയും പിന്നിയും ബലമായ കാവൽ നിറുത്തിയിട്ടുള്ളതിന്റെ ഉദ്ദേശമെന്തായിരിക്കും?

കുരുണാ—അങ്ങിനെ ഞാൻ കാവൽ നിറുത്താതെ കണ്ടിരുന്നാൽ ഭവതിക്കു വലുതായ ഹാനി സംഭവിക്കുമായിരുന്നു.

ഭാരതി—എന്തു ഹാനി? ഈ സാധുവായ എന്റെ വല്ലഭനും പാഞ്ഞു കബളിച്ചു കളയും എന്നല്ലേ അങ്ങയുടെ ഉദ്ദേശം?

കുരുണാ—ഭാരതി! ഞാൻ അങ്ങിനെ ഒന്നും ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടില്ല പാഞ്ഞത്. അങ്ങിനെ പറയുന്നവനല്ല; പറയുകയില്ല. ഭവതിയോട് ചിലതു പറയണമെന്നു വിചാരിച്ചിട്ടു കറച്ചു കലമാന്റി. അതിന്ന് അവസരം ലഭിക്കാത്തതുകൊണ്ട് ഇതുവരെ നീണ്ടു പോകേണ്ടിവന്നു. എന്നേ വാക്കിൽ ശ്രദ്ധവെക്കൂ. സ്വതഃ സഞ്ചാരിയായിരുന്ന എനിക്കു പറ്റിയ അബദ്ധങ്ങൾക്ക് ഒരു കയ്യും കണക്കുമില്ല. “കൈപിറസംസാരം” പോലെ ഒന്നിന്നു മിതെ ഒന്നായി വന്നുകൂടി. ഇപ്പോൾ പിടികിട്ടാത്തതായി. ഒന്നാമതു നമ്മൾ തമ്മിലുള്ള പ്രയാണത്തെ നോക്കേണ്ടതല്ലേ? ഞാൻ ഭവതിയെ വിവാഹം ചെയ്തതുതന്നെ സ്നേഹിതന്റെ പ്രീതി—

ഭാരതി—(തടഞ്ഞു കൊണ്ട്.) അതെന്നിക്കു മനസ്സിലായിട്ടുണ്ട്. അച്ഛന്റെ പ്രീതിക്കു മാത്രമായിരുന്നു. നിങ്ങൾ

പ്രീതിയോടുകൂടി സ്വീകരിച്ചതായിരുന്നു എന്ന് ഇത്ര അലക്ഷ്യമാക്കി വെക്കുകയില്ലായിരുന്നു.

കുരുന്നാ — ക്ഷമിച്ചു. എന്റെ കടംബമേണെന്നോർത്ത് ഇവിടെ വാസസ്ഥാനമുറപ്പിച്ചത് അതിലും അബദ്ധമായി. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ — ഈ പട്ടണത്തിലെ നടപടികൾ മുൻസ്ഥിതിയെ വിട്ട് എത്രയോ ദുരന്തികളാണ് ഇപ്പോൾ കിടക്കുന്നത്. എന്തു പറഞ്ഞാലും, എന്തു പ്രവർത്തിച്ചാലും, ഒരു ചോദ്യവുമില്ല. എല്ലാം കലങ്ങി തരിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മഹാരാജാവ് കേരളനാഥത്തിനെയും ദുർമ്മതിപ്രമുഖന്മാർ അടയ്ക്കുന്നതായിട്ടാണ് ഇപ്പോൾ പരിണമിച്ചിരിക്കുന്നത്. അടയ്ക്കന്റെ പ്രീതി സംവാദിക്കാത്തതാൽ ദേവപ്രസാദം പൂജ്യംതന്നെ. അതിനാൽ ഈ പട്ടണത്തിൽ അധികം പേരും മന്ത്രിസേവകന്മാരായിട്ടാണ് കാണപ്പെടുന്നത്. മന്ത്രിപുത്രനായ ബീരംബൻ ഇവിടെ നടക്കുന്ന ദുരചാരങ്ങൾക്ക് ഒരു മാതൃകാപുരുഷനാണ്. ബീരംബന്റെ നമ്മുസചിവൻ കേശവപ്പണിക്കരാണ്. മന്ത്രിപുത്രൻ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന സ്ത്രീകളുടെ അടുക്കലേക്കു ജാതിഭേദമന്വേതം അയാളെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോകുകയും, അവരെ കൊണ്ടുവന്നു കൊടുക്കുകയും, ചെയ്തവരെന്നതു കേശവപ്പണിക്കരുടെ പ്രധാനപ്പെട്ട തൊഴിലാണ്.

മാരതി — അയാളുടെ നടപടി അങ്ങിനെയാകുമോ? എന്ന ബന്തോവസ്തിൽ ചെച്ചതിനും അതിനും തമ്മിൽ എന്തു ബന്ധമാണുള്ളത്?

കരുണാ—അതു പറയാം. ആ കേശവപ്പണിക്കർ എല്ലാ ഇടങ്ങളിലും നിത്യനാണ്. കുറേദിവസമായി അയാൾ ഇവിടെ ചുറ്റിപ്പറ്റി സഞ്ചരിക്കുന്നത് ഞാൻ കണ്ടു വരുന്നു. ഇന്ന് സന്ധ്യക്കും, ഈ പടിപ്പറക്കൽനിന്ന് അയാൾ ആരോടോ സംസാരിക്കുന്നത് ഞാൻ കണ്ടു. അവർ ഭവതിയുടെ മുഖം കണ്ടുവെങ്കിൽ—

ശേഷം പറയാൻ അദ്ദേഹം അസമർത്ഥനായിപ്പോയി. കാരണം കൂടാതെ സംശയിച്ചിരുന്നാൽ അത് ആക്കും സഹിക്കത്തക്കതല്ല. ഭാരതി മഞ്ചത്തിന്മേൽനിന്ന് എണീറ്റു നിന്നു കടക്കുണ്ണുകൊണ്ടു ഭത്താവിനെ കണ്ടു നോക്കി.

കരുണാ—ഞാൻ പറഞ്ഞതിന്റെ താല്പര്യം മനസ്സിലായോ?

ഭാരതി—ഇല്ല. എനിക്കൊന്നും മനസ്സിലായില്ല.

കരുണാ—ഒന്നും മനസ്സിലായില്ലെന്നോ; ബീരാംചാര്യൻ കേശവപ്പണിക്കരും ഭവതിയെ കണ്ടുവെങ്കിൽ അവർ ഏതു പ്രകാരേണയും ഭവതിയുടെ ചാരിത്രഭംഗം വരുത്താതിരിക്കയില്ല. ഭവതി അവരെ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ?

ഭാരതി—ഞാനാരേയും കണ്ടിട്ടില്ല.

കരുണാ—ഇതു പരമാത്മമാണോ? കേശവപ്പണിക്കരേയും കണ്ടിട്ടില്ലേ?

ഭാരതി—പരമാത്മം തന്നെ. കേശവപ്പണിക്കരോ? ഏതു കേശവപ്പണിക്കർ? അങ്ങിനെ ആരെങ്കിലും ഇവിടെ ലാക്കുവെച്ചു നടക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതു ഞാൻ

കണ്ടിട്ടും ഇല്ല. അത് എന്തെ സംബന്ധിച്ചിട്ടുള്ളതു മല്ല.

കരുണം—അതിരിക്കട്ടേ! അവരുടെ നടപടി ഞാൻ സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളാം. എന്റെ ഈ വാൾ കയ്യിലുള്ളപ്പോൾ എനിക്ക് അവരെ ഭയമോ കൂസലോ ഇല്ല.

എന്നു പറഞ്ഞു കരുണാകരൻ നായർ അറയിൽ തിരുകിയിരുന്ന വാൾപ്പിടിയിരുന്ന് കൈ വെച്ചു. ഭാരതീയരുടെ ദേഹം അരയാലില പോലെ വിറച്ചു. ഭർത്താവിന്റെ പ്രകൃതിഭേദത്തേയും താൻ ഒളിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന സുകുമാരനേയും കണ്ട് അദ്ദേഹം അത്യാധികം വ്യസനിച്ചു. തന്റെ ദുരാചാരത്തെ ശപിച്ചുകൊണ്ട് അവർ നിന്നു നില്പയിൽ നിന്നുനടക്കാതെ ഭർത്താവിനെത്തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നു.

കരുണം—ഭാരതി! തീയ്യിൽ ചാടി വ്രണപ്പെടുത്തി ചികിത്സിക്കുകയേക്കാൾ അധികം നല്ലതു തീയ്യിൽ ചാടാതെ സൂക്ഷിക്കുകയേണമല്ലോ. ഈ നാട്ടിൽ പടൻവിട്ടിട്ടുള്ള ദുരാചാരവഗ്നിയിൽ ഭവതി പതിച്ചു പോകരുതെന്നു വെച്ചാണു ഭവതിയെ സ്വപ്നാസരണം പുറത്തു വിടാതിരുന്നത്. ഈ പട്ടണം കേവലം അരാജകമായിരിക്കുന്നു. എന്തെങ്കിലും സങ്കടം വന്നാൽ പിന്നെ പറയേണ്ടതു മന്ത്രിയോടാണ്. മന്ത്രിയുടെ കഥ ഇനി പ്രത്യേകിച്ചു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. പിന്നെ യുവരാജാവാണ് കൊള്ളുന്നത്. അദ്ദേഹത്തിന്നോ ചെറുപ്പം. ഇതുവരെ ഒരു കാര്യത്തിലും അദ്ദേഹം പ്രവേശിച്ചതായി അറിയപ്പെടുന്നില്ല. അദ്ദേഹം പുറത്തിറങ്ങി

സഞ്ചരിക്കുന്നതുതന്നെ വളരെ ദുർല്ലഭം. ആകപ്പാടെ
വേലിതന്നെ വളവു തിന്നുന്ന കാലമായിരിക്കുന്നു. ആ
സ്ഥിതിക്കു നമ്മുടെ മാനം നാംതന്നെ സൂക്ഷിച്ചു
കൊള്ളണം. അതിനാൽ, പ്രിയ ഭാരതി, ജാഗ്രത
യായിരിക്കുക. ഇതൊന്നു മാത്രമേ എനിക്കു ഭവതിയേറ
ട്ടു പറയേണ്ടതുള്ളൂ. ഏതുതന്റെ സ്നേഹം മലവെള്ള
വും ഭർത്താവിന്റെ സ്നേഹം നിലവെള്ളവുമാണ് എ
ന്നോർക്കണം. ഒരു ക്ഷണത്തിൽ മധുരിച്ചു വസ്തു ഉത്ത
രക്ഷണത്തിൽ കുറ്റമായി തുടങ്ങും. അല്ലാതെ അതു
സ്ഥിരമായിരിക്കുകയില്ല. നാം കീർത്തിക്കേണ്ടതും മുഖ്യമ
ായി കരുതേണ്ടതും. ദേഹം നശിച്ചാലും കീർത്തി
നശിക്കുന്നതല്ല. ക്ഷയിക്കുന്നതല്ല. കൗഷ്യൻ ഒരു വി
ടി വെണ്ണീരായാലും വെണ്ണിരിൽ കിടക്കുന്ന രത്നംപോ
ലെ കീർത്തി സ്ഥിരമായി പ്രകാശിച്ചു നില്ക്കും. ഏതതു
കൊണ്ടു്, എന്റെ ജീവിതസർവ്വസ്വമേ, ഞാൻ — ഭവതി
യുടെ ഭർത്താവു് — ഈ ആയുധത്തിന്റെ സഹായം കൊ
ണ്ടും എന്റെ ഭജബലംകൊണ്ടും ഈ ജീവന്റെ ഉ
പേക്ഷിച്ചിട്ടെങ്കിലും ഭവതിയുടെ ധനത്തേയും ഗൗര
വത്തേയും രക്ഷിക്കും. അതിന്നു ഭവതി സർവ്വസഹായവും
ചെയ്തു് എന്റെ മാനത്തേയും മയ്യഭയേയും രക്ഷിക്കണം.
മാനം വിരമഹീതലത്തിലിരിക്കുന്നതിനേക്കാൾ മരിക്കു
കയാണമഹാത്മാക്കു ഭിമതമായിട്ടുള്ളതു്. ഞാനിതാ യാ
ത്രയായി. മടങ്ങിവരേണ്ടതിന്നു് ഒരുട്ടു പത്തു ദിവസം
വേണ്ടിവരുമെന്നാണു തോന്നുന്നതു്. ഞാൻ പറഞ്ഞ
തെല്ലാം കാമ്യയിൽ ഇരിക്കട്ടേ.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു കരുണാകരൻനായർ പുറത്തേക്കു പോയി. ഭർത്താവിന്റെ ഉപദേശംകൊണ്ടു പ്രകടമാണു ശോഭിക്കപ്പെട്ട ജ്ഞാനദീപത്താൽ ഭാരതീയുടെ ഹൃദയത്തിൽ നിറഞ്ഞിരുന്ന ദുരാചാരാധ്വജാചിഹ്നം വിട്ടൊഴിഞ്ഞു തുടങ്ങി. പല വഴികളിൽകൂടി കാടിക്കുറങ്ങിരുന്ന അവളുടെ മനസ്സ് സ്ഥിരമായ പ്രാപിച്ചു. അപ്പോൾ മനസ്സാക്ഷി അവളെ വേണ്ടതുപോലെ സാധായിപ്പാൻ തയ്യാറായി നിന്നു. ബന്ധമോദ്ധ്വജങ്ങൾക്കു മേതുവായിട്ടുള്ളതു മനസ്സാണല്ലോ. ആ മനസ്സ് സ്ഥിരമായ പ്രാപിച്ചു. ഈ ചിഹ്നം ആൾക്കു യാതൊന്നു കേൾപ്പും പരിഭവം നേരിടുന്നതല്ല. പാപാധ്വജത്തിൽ പതിക്കുവാൻ തുനിഞ്ഞ ഭാരതി അതികൽനിന്നു പരാവർത്തിച്ച് പരിശുദ്ധയായി. ഭർത്താവിന്റെ കപടമാർ സ്നേഹമെന്നു അവളുടെ മനോവ്യോമത്തിൽ ഉദിച്ചുയർന്നതോടുകൂടി മുഖപങ്കജം വികസിച്ചു തുടങ്ങി. ഭർത്താവുതന്നെയാണു തപിഷ്ഠപരമായ ദൈവമെന്നും അവൾക്കു ബോധം വന്നു. താൻ പ്രവർത്തിപ്പാൻ തുനിഞ്ഞ അനീതികളെക്കൊണ്ട് അവൾ അത്യധികം പരിതപിച്ചു. ശിരസ്സിൽ അഞ്ജലിബന്ധത്തോടെ ഇരുന്നു കണ്ണടച്ചുകൊണ്ടു ഭർത്താവിന്റെ ദിവ്യവിഗ്രഹത്തേയും ഭർത്താമുഖത്തിൽനിന്നു നിശ്ചിത വേദസഭഗമായ വാക്കുകളെയും ചിന്തിച്ചു ചിന്തിച്ച് അവൾ ധ്യാനനിഷ്ഠയിൽ ലയിച്ചുപോയി.

ക്ഷപാകരോദയത്തിൽ മുകളിൽതൊഴിയിരുന്ന സരോജത്തിൽപെട്ട ഭംഗരാജനെപ്പോലെ കിടക്കയുടെ ഉള്ളിൽ കിടക്കുന്ന സുകുമാരൻ ഭാരതീകരുണാകരനായുടെ

സംഭാഷണങ്ങൾ അതിശ്രദ്ധയോടെ കേട്ടിരുന്നു. കരുണാകരൻനായരുടെ ധീരോദാത്തങ്ങളായ കാരോ വാക്കുകൾ കേൾക്കുന്നതും തന്റെ ഭാവ്യവസ്ഥയെ ചിന്തിച്ച സുകുമാരന്റെ ധൈര്യമാസകലം നശിച്ചു തുടങ്ങി. ഹോ! കഷ്ടം എന്റെ അവിവേകത്തിനു ശരിയായിട്ട് എന്നതാണ് കണക്കുതീ? ഇവൾ ഇത്രയും പറഞ്ഞു കൊടുത്ത സ്ഥിതിക്ക് എന്റെ കഥ അവസാനിക്കാറായി എന്നുള്ളതിലേക്കു സംശയമില്ല. എന്നെ പാർസ്സൽകെട്ടി മുദ്രവെച്ച് അന്തകരാജധാനിയിലേക്ക് 'അഡ്രസ്സം' എഴുതി തയ്യാറാക്കി വെച്ചിരിക്കുന്നു. ഇനി ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പുള്ള വാർത്തകൊണ്ടു റജിസ്ട്രാർ ചെന്ന് അയക്കേണ്ട താമസം മാത്രമേ ഉള്ളൂ" എന്ന് അദ്ദേഹം തന്നെത്താൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. "എന്റെ വാൾ" എന്നു കരുണാകരൻനായരുടെ വാക്കുകേട്ടപ്പോൾ സുകുമാരന്റെ നിഖിലാവയവങ്ങളിലും ഗതിചെയ്തിരുന്ന വായുക്കളെല്ലാം ഏകീഭവിച്ച ഹൃദയത്തിങ്കൽ വന്നു നില്ക്കുന്നു. അവ നിശ്ശമദപാരമനോഭാവമുള്ള തിരിച്ചിരിക്കുന്ന നിൽക്കുമ്പോഴാണ് "ഇതാ, ഞാൻ ഇപ്പോൾ യാത്രയായി" എന്നു തുടങ്ങിയ കരുണാകരൻനായരുടെ പിന്നീടുള്ള വാക്കുകേട്ടത്. തൽസമയം അയാളുടെ ആവേശത്തിനു അല്പം ആശ്വാസം വന്നു. പിന്നീട് യാതൊരു ശബ്ദവും കേൾക്കാത്തതിനാൽ കരുണാകരൻനായർ പോയിരിക്കാമെന്ന് അയാൾ വിചാരിച്ചു. ഇപ്പോൾ സമയം കൂറെ ആയല്ലോ. അയാൾ പോയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ ഭാരതി വന്ന് എന്തെങ്കിലും ഇതിൽനിന്ന് വിടുവിക്കേണ്ടതല്ലേ? ഇതുവരെ

യും അഥവാ വിട്ടുവിക്കാത്തതുകൊണ്ട് അയാൾ പോയിട്ടില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഭരണത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ കിടക്കുന്നതുകൊണ്ട് പുറത്തു നടക്കുന്ന കാര്യങ്ങൾ അയാൾക്കു കൗൺവാൻ തരമില്ലല്ലോ. യാതൊരു ശബ്ദവും കേൾക്കാനില്ല. അയാൾ ഇങ്ങിനെ കാര്യങ്ങൾ വിചാരിച്ചു അതിൽ കിടന്നു ശ്വാസമുട്ടി കഷ്ടപ്പെട്ടു അങ്ങിനെ കുറെ നേരം കഴിഞ്ഞു. ഭാരതി വരുന്നതുമില്ല. വല്ലഭകുമാരത്തിലും കുത്രി കിടക്കയുടെ ഉള്ളിൽനിന്നു പുറത്തു ചാടുവാനും ധൈര്യമില്ല. അപ്പോൾ കരണാകരൻനായർ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള കാര്യം വാക്കുകളും പ്രത്യേകം കാമ്യയിൽ വന്നു. അതോടുകൂടി അയാളുടെ വിചാരങ്ങൾക്കൊട്ടാകെ ഭേദം വന്നുതുടങ്ങി. 'നേരംജകമായ രാജ്യം' എന്ന വാക്കു നിറവിൽ വന്നപ്പോൾ അയാളുടെ ഉള്ളൊന്നു നടുങ്ങി. തന്റെ പ്രവൃത്തികളെ കുറിച്ചു സുകുമാരൻ ശപിച്ചു തുടങ്ങി. ഹാ! ഞാനേതേതു അനന്ദപ്രവൃത്തികളാണു ചെയ്യാതിരുന്നത്? എന്റെ ഈ പ്രവൃത്തികൾ സർവ്വസാക്ഷിയായ ജഗദീശ്വരനു സമീകരിക്കുതാനോ? ഇതുവരെയും മനസ്സാക്ഷിക്കു വിശ്വാസമായി ഒരു പാപകർമ്മത്തിലും ഏല്പടാത്ത ഞാൻ ഈ തരണീരത്നത്തിന്റെ ചാരിത്രഭംഗം ചെയ്യുവാനല്ലേ ശ്രമിച്ചത്? അനേകം ശുഭകൃത്യങ്ങളെ നടത്തേണ്ടതായ ഈ ദേഹം കൊണ്ടുപോയി ഘോരതമമായ പാപത്തിന്ന് ഇരയാക്കിക്കൊടുക്കാനല്ലേ തുനിഞ്ഞത്? എന്റെ ജന്മത്തെ ഞാൻതന്നെ ധിക്കരിക്കുന്നു. ദൈവമേ! എനിക്കു മാപ്പുതരേണമെ. ഇതാ ഞാൻ എന്റെ പിതൃപാദങ്ങളെ വി

ടിച്ച് ശവമം ചെയ്യുന്നു. ഇനി ഒരിക്കലും ഇവക പ്രവൃത്തികളിൽ ഞാൻ ഏർപ്പെടുകയില്ല. കരുണാകരൻ നായർ ചെയ്ത ഉപദേശം ഭാരതിക്കല്ല എനിക്ക് തന്നെയാണ്. ഈ ഉപദേശംകൊണ്ട് ഞാൻ പരിശുദ്ധനായി. ഭാരതി എന്നെ വന്നു വിളിക്കേണ്ടതായ ആവശ്യവുമില്ല. ഞാൻ തന്നെ ഇതിൽനിന്നു പുറത്തു ചാടിക്കൊള്ളാം. ഒരു പക്ഷേ കരുണാകരൻ നായർ ഇവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാര്യം നമസ്കരിച്ചു സത്യസ്ഥിതിയെ തെരിയപ്പെടുത്തി മാപ്പു ചോദിച്ചുകൊള്ളാം. അതേ; അങ്ങിനെ തന്നെ സംശയമില്ല! എന്നിങ്ങിനെ തീരുമാനപ്പെടുത്തി. സുകുമാരൻ ആ കിടക്കയുടെ ഉള്ളിൽനിന്നു പുറത്തു ചാടി. ഉടനെ നാലുപാടും നോക്കി. കരുണാകരൻ നായരെക്കണ്ടില്ല.

ഭാരതിയുടെ ധ്യാനനിഷ്ഠയിൽ ലയിച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു തപസ്വിനിയെപ്പോലെ സുകുമാരന്റെ ദൃഷ്ടിപ്പടങ്ങൾക്കു ലക്ഷ്യമായി. സുകുമാരൻ അവളെ കണ്ടുകൂട്ടുമ്പോൾ ആശ്ചര്യപരതന്ത്രനായി ഭവിച്ചു. 'ഹേവൾ മുന്തിലത്തെ ഭാരതിയല്ല. ഇവളുടെ ഹൃദയം പരിശുദ്ധമായിരിക്കുന്നുവെന്നു മുഖവികസം വ്യക്തമാക്കുന്നുണ്ട്. സുകുമാരൻ കുറച്ചുനേരം അവളെത്തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടുനിന്നു. ഇനി താൻ പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതെന്തെന്നു വിചരമില്ലാതെ കാരോന്ന് ആലോചിച്ചു തുടങ്ങി. ഒന്നും മിണ്ടാതെ ഇറങ്ങിപ്പോയാലോ? അതു പാടില്ല. ഏതു സ്ഥിതിനോക്കുന്നതായാലും ആ പ്രവൃത്തി ഉചിതമല്ല. ഇവിടെ നില്ക്കുന്നതും ഭംഗിയല്ല. അവളെ വിളിച്ചുണർത്തി യാത്ര

പറഞ്ഞു പിറിയുകയാണ് ഉത്തരമായിത്തീർന്നത്.” ഇങ്ങിനെ വിചാരിക്കുന്നതിനിടക്കു സുകുമാരൻ വേറെ ഒരു ലോചനപ്പടി തോന്നി. “ഏതൊരു കൃത്യത്തിനും പേരിഷ്ക’ എന്നുള്ളത് അത്യാവശ്യമായിത്തീർന്നുണ്ടല്ലോ. അതിനാൽ ഇവളുടെ മനോഹര്യത്തെയും കൂടിക്കൂടെ പരീക്ഷിച്ചു നോക്കേണ്ടതാണ്.” ഇങ്ങിനെ തീർച്ചപ്പെടുത്തി ഭാരതിയുടെ ശിരസ്സിലുറപ്പിച്ചിരുന്ന അഞ്ജലി വസ്ത്രത്തെ കടന്നു പിടിച്ചു.

ഭാരതി ഞെട്ടിയെന്നു നോക്കി. അപ്പോൾ സുകുമാരൻ ചിരിച്ചു കൊണ്ടു തന്റെ മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു. അവൾ സുകുമാരന്റെ കൈകളെ കയറിവിടുവിച്ച് പിന്നാക്കം മാറിനിന്നു. സുകുമാരൻ നിന്ന നിലയിൽ നിന്നു നങ്ങാതെ അവളെത്തന്നെ നോക്കി നിലവായി. സുകുമാരന്റെ ആ നോട്ടത്തിൽ ഭാരതി എന്താണു തന്നോട് ഇങ്ങിനെ പ്രവർത്തിക്കുന്നത് എന്ന് കാര്യമൊന്നും അറിയാതെ സ്ഫുരിച്ചിരുന്നത്.

ഭാരതി — (വൈലക്ഷ്യത്തോടെ) തൊടരുത്. ഭൂതം നില്ക്കൂ. ഭ

ത്താവു പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ കേട്ടില്ലെന്നുണ്ടോ?

സുകുമാരൻ — എല്ലാം കേട്ടിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും ഭവതിയുടെ മുഖകമലം ചിന്തിക്കുമ്പോൾ അവയെല്ലാം അപ്രകാശിതമായിട്ടാണ് എന്നിൽ പരിണമിക്കുന്നത്. പ്രിയപ്പെട്ട ഭാരതി! എന്തെ ഉപേക്ഷിക്കരുതേ!

അതിന്നുത്തരമായി ഭാരതി മുഖം തിരിച്ചു ജനാലയ്ക്കൽ ചെന്നു പുറത്തേക്കു നോക്കി നില്ക്കുകയാണ് ഉണ്ടായത്. സുകുമാരൻ സാമദാനോക്തികൾ ഉപയോഗിച്ചുനോ

കി. അവൾ ഒന്നുകൊണ്ടും വഴിപ്പെടില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ അയാളുടെ മുഖം പ്രകാശംകൊണ്ടു. ഭാരതിയുടെ സ്ഥിരതയെക്കുറിച്ചു ഊഹിച്ചുകൊണ്ടു പാതിവ്രത്യരക്ഷക്കു പാണന്റെ പനയോലയേക്കാൾ മേന്മയോലയ്ക്കാണ് പ്രാധാന്യമെന്നു സർട്ടിഫിക്കറ്റു കൊടുത്തു യാത്രോന്മുഖനായിത്തീർന്നു.

മനുഷ്യക്കു കർമ്മഫലം അനുഭവിച്ചല്ലാതെ തീരുത്തല്ല. അവരവർ ചെയ്ത കർമ്മങ്ങൾതന്നെ അവരവക്കു സുഖദുഃഖരൂപേണ ഫലിച്ചുവരുന്നു. ഒരു മഴ പെയ്തു തോന്നുപോകുമ്പോലെ ഒരു കഷ്ടാവസ്ഥ അല്ലെങ്കിൽ ഇഷ്ടാവസ്ഥ തീർന്നുവെന്നു വിചാരിപ്പാൻ പാടുള്ളതല്ല. കർമ്മശിഷ്ടം വല്ലതും കിടക്കുന്നുവെങ്കിൽ അതും അനുഭവിക്കാതെ തരമില്ല. ഭാരതിസുകുമാരന്മാർക്ക് ഇപ്പോൾ ഒരു മാതിരി കഷ്ടാവസ്ഥ നീങ്ങി എന്നല്ലേ വിചാരിക്കേണ്ടത്? അവർക്കു സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള മനോവികാസംകൊണ്ടു ഇനി യാതൊന്നും സംഭവിപ്പാൻ തരമുള്ളതല്ലല്ലോ. എങ്കിലും പരിശിഷ്ടകർമ്മഫലത്തെ ദാരുർ കണ്ടിരിക്കുന്നു. അങ്ങിനെ വല്ലതുമുണ്ടെങ്കിൽ അതും അവർക്കു അനുഭവയോഗ്യമായിട്ടുള്ളതാണല്ലോ.

ഭാരതി ജനാലയ്ക്കൽ കൂടി പുറത്തു നോക്കിക്കൊണ്ടു നില്ക്കുകയാണെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. അവൾ പരിഭ്രമിച്ച് അവിടെനിന്നു രണ്ടടി പിന്നാക്കം മാറി, അയ്യോ' എന്നൊരു ശബ്ദം പുറപ്പെടുവിച്ചു. അപ്പോൾ സുകുമാരൻ അവളുടെ അടുത്തു ചെന്നു ഭയത്തിനുള്ള കാരണമെന്താണെന്നു ചോദിച്ചു. ഭാരതിക്കു മറുപടി പറയു

വാൻ നാവനങ്ങുന്നില്ല. ഉടനെ സുകുമാരൻ ജനാലയ്ക്കൽ കൂടി പുറത്തേക്കു നോക്കി. അപ്പോൾ ഉദ്യാനത്തിൽ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ചില ആളുകൾ നടക്കുന്നതായി കണ്ടു. കാര്യമൊന്നും മനസ്സിലായില്ല. തന്റെ ഗമനദപാദം മുടങ്ങി എന്ന് അയാൾ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഇനി പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതെന്താണെന്ന് അറിയാതെ അല്പനേരം ഭയംഗ്രസ്തനായി നിന്നുപോയി.

ഭാരതി ഒരു മാതിരി ധൈര്യമെടുത്തു സുകുമാരനെ നോക്കി നോം രണ്ടു പേരും വലയിൽ പെട്ടു. ഇനി രക്ഷാമാർഗ്ഗമൊന്നും കാണുന്നില്ല. ഭർത്താവു പുറത്തേക്കു പോയതു ശങ്ക തീർന്നിട്ടില്ലെന്നുള്ളതു നിശ്ചയം തന്നെ. ഇതാ നാലുപാടും കറവലുറപ്പിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ഇനി നമ്മളുടെ ഗതി എന്തായിരിക്കും?" എന്നു പറഞ്ഞു. സുകുമാരൻ മറുപടി പറയുവാൻ ചുണ്ടനക്കുമ്പോഴേക്കും താഴെത്തു നിന്നു ചില ശബ്ദങ്ങൾ കേൾക്കുകയും, ഉടനെ അരോ കോണിപ്പടി കയറി വരുന്നതുപോലെയുള്ള കച്ച കേൾക്കുകയും ചെയ്തു. ആത്മരക്ഷാപായത്തെ ചിന്തിച്ച് കടുവിൽ ഭാരതി സുകുമാരാ! എന്റെ ജീവനേയും നിങ്ങളുടെ ജീവനേയും വൃഥാവിൽ കളയരുതെ. ഈ വരുന്നതു ഭർത്താവു തന്നെയാണ്. ഇനി എന്തു വഴിക്കും അങ്ങയെ കളിപ്പിക്കുവാനോ പുറത്തേക്കു അയക്കുവാനോ നിവൃത്തിയില്ല. ഈ സ്ഥിതിക്ക് ഞാൻ പറയുന്നതിനെ അനുസരിക്കുകയാണ് ഉത്തമം. ഞാൻ നിങ്ങളെ ഒരു സ്രീവേഷം ചുമയിക്കട്ടേ. ഇന്നു സന്ധ്യക്ക് ഇവിടെ വഴിപോക്കായി ഒരു സ്രീയും അവളുടെ ഭർത്താവും വന്നിട്ടുണ്ട്.

അതു ഭർത്താവു് അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ആ സ്ത്രീ താഴത്തൊര
രയിൽക്കിടക്കുന്നുമുണ്ടു്. നിങ്ങളെ അവരണെന്നോമരോ
പറഞ്ഞുകൊള്ളാം. ഇതല്ലാതെ വേറെ യാതൊരു വഴി
യും കാണുന്നില്ല.” എന്നു പറഞ്ഞു പെട്ടിയിൽനിന്നു ചി
ല സാധനങ്ങൾ എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നു സുകുമാരനു കൊ
ടുത്തു. സുകുമാരൻ കൌനാനവാദിത്തോടെ അതുകളെ
വാങ്ങി. അതിനെ ഉപയോഗിക്കേണ്ട ക്രമം മനസ്സിലാ
കാതെ വിഷണ്ണനായി നില്ക്കുന്നതു കണ്ട ഭാരതി അവ
യെ വേണ്ടതുപോലെ ഉപയോഗപ്പെടുത്തിക്കൊടുത്തു.
നീല വണ്ണത്തിൽ ഒരു പട്ടഗൌൺ ധരിപ്പിച്ചു. കൈക
ളിൽ ഒരു ജോഡി കാപ്പും കഴുത്തിൽ ഒരു കാൽപ്പവൻ
മാലയും അണിയിച്ചു. അയറ്റുടെ കാതിലുണ്ടായിരുന്ന
കുടുകൻ മരോണ്ടിവന്നില്ല. അതു മുൻപെത്തു അലങ്കാ
രങ്ങൾക്കു് അനുക്രമമായ കമ്മൽസ്ഥാനം വധിച്ചു. തല
മുടിയിലും അധിപം. ജോലി എടുക്കേണ്ടിവന്നില്ല. കയ്യ
കൊണ്ടു് ഒരു ചീകിയപ്പോൾ അതു് ഒരു നവോഢാരത
ത്തിന്റെ പ്രശസ്തകുശലങ്ങളെ അതിശയിച്ചു. ആകമാ
നം ക്ഷണനേരംകൊണ്ടു് സുകുമാരൻ ഒരു ‘സുകുമാരി’
യായിത്തീർന്നു. ഈ ഭേദമാറ്റത്തെക്കുറിച്ചും മറ്റും പറ
വാൻ നമുക്കു് ഇത്ര നേരം വേണ്ടിവന്നെങ്കിലും അവർക്കു്
ക്ഷണനേരമേ വേണ്ടിവന്നുള്ളൂ. സുകുമാരനോടു ഭാരതി
“ഇവിടെ നിങ്ങൾക്കു പറയേണ്ടതായ വിഷയം വല്ലതും
വേണ്ടിവന്നാൽ അതു ഞാൻ നിവ്വഹിച്ചുകൊള്ളാം” എ
ന്നു പറഞ്ഞു് അവർ രണ്ടുപേരും മഞ്ചത്തിനേൽ ചെ
ന്നിരുന്നു.

പതിനാലാമദ്ധ്യായം.

ആപരോചനം.

മനോഹരമായ ഒരു സന്ധ്യാസമയം. പശ്ചിമദിഗം
ഗന്ധർവ്വരുടെ സമാഗതനായ അരുണസാരഥിയെ രാ
ഗാതിരേകത്താൽ സങ്കല്പേച്ഛംചെയ്ത് അവളുടെ ശയ
നഗൃഹമാകുന്ന ഉദധിക്കുള്ളിലേക്കു മന്ദം മന്ദം നയിപ്പി
ക്കുന്നു. പഞ്ചബാണരാജൻ മന്ദമാർഗ്ഗത്തുവന്നതേ
രി കരിമ്പുവില്ലു കലപു പുഷ്പബാണങ്ങളെ തൊടുത്തു വ
സന്തസചിയോടുകൂടി ദിഗ്ജയത്തിനുള്ള പുറപ്പാടായി.
കുമ്പസാരങ്ങളിൽ ഭംഗങ്ങളിൽ ശബ്ദിക്കുമതു ക
ണ്ടാൽ പഞ്ചബാണരാജന്റെ യാത്രാവേളയിൽ ശബ്ദിക്ക
ന്ന ശംഖധ്വനികളാണോ എന്നു തോന്നും. വികശ്ശുകാദി
പക്ഷിപ്രാതം സമയോചിതമായ രാഗാലാപനം ചെയ്യ
നുണ്ട്. അതുകൾ രാജവനികളേയും അതിശയിക്കത്ത
ക്കവകളായിരുന്നു. ആടിയുലഞ്ഞും, ലജ്ജാഭാരത്താ
ലോ എന്നു തോന്നുമാറു നമ്രശിഷ്കളായും ഉള്ള ലതാ
വനിതമാരുടെ പല്ലവകരങ്ങളിൽ ധരിച്ചിരിക്കുന്ന പൂങ്ക
ലകൾ താലങ്ങൾ പിടിച്ചിരിക്കുകയാണോ എന്നു തോ
ന്നിപ്പോകും. പഞ്ചബാണന്റെ അഞ്ചാം സായകത്തി
കൾ ലക്ഷ്മീപുരത്തിലെ എഴുന്നിലമാളികകളുടെ വാതായ
നങ്ങളിൽ കൂടി രാജവനമാവിൽ പര്യടിക്കുന്നതിനാൽ അ
തുകൾ സന്ധ്യാനീലിമയ്ക്ക് വിശിഷ്ട മോടികൂട്ടുന്നുണ്ട്. താ
രേശോദയത്തോടുകൂടി അസംഖ്യം താരേശവദനമാർ താ

രമ്പൻ കൂരമ്പുകളോടു വരമ്പാരുടെ വരവിനെ നി
രീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുവരാത്തകളിൽ അങ്ങമിങ്ങും ലാങ്ങിത്തു
ടങ്ങി. ചില കാമുകപ്രവീണന്മാർ സങ്കേതനിശ്ചയത്തിന്നു
വേണ്ടി അയച്ചിരുന്ന ഭൃതന്മാരുടെ വരവിനെ കാത്തും
കൊണ്ടു മിന്നട്ടെണ്ണി കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നു.

മേൽപറഞ്ഞ സന്ധ്യാസമയത്തു നമ്മുടെ മന്ത്രിപു
ത്രനായ ബീരാഘോഷൻ അസ്വസ്ഥമനസ്സോടെ തന്റെ
സ്വന്തം മുറിയിൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. മനസ്സിന്റെ ഉ
ല്ലാസത്തിന്നുവേണ്ടി കുറച്ചു മദ്യം സേവിച്ചു. മദ്യപാ
നവും അന്യസ്രീഗമനവും അദ്ദേഹത്തിന്നു പ്രധാനമാ
യിട്ടുള്ളതാണ്. മദ്യത്തിന്റെ ലഹരിതലയ്ക്കു കയറിയ
പ്പോൾ മനസ്സ് അസാമാന്യമായി സന്തോഷിച്ചു തുട
ങ്ങി. കിഴക്കുക്കടത്തു സുഖഭോഗങ്ങൾ കാരോന്നായി
അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്മരണക്കു വിഷയിഭവിച്ചു. അവ കര
രോന്നും ഉത്തരോത്തരം വിശേഷതരങ്ങളായിരുന്നു എ
ന്നു തോന്നി. അദ്ദേഹത്തിന്നു സുമാർ മുപ്പത്തഞ്ചു വ
യസ്സു പ്രായം കാണാം. എങ്കിലും ചെറുപ്പം മുതൽക്കു
സ്രീഷവിയത്തിൽത്തന്നെ അത്യാസക്തിയോടെ ഏ
ല്പെട്ടു വരികയാൽ ദേഹം മെലിഞ്ഞും രക്തനാ
ഡികൾ ശോഷിച്ചും കവിളുകൾ കട്ടിയുമാണ് ഇപ്പോൾ
കാണപ്പെടുന്നത്. ക്ഷീണേന്ദ്രിയതയെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു
വെങ്കിലും ആ സുരാദേവി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ പ്ര
വേശിച്ചാൽ ഉടനെ മട്ടൊന്നുമാറും. എല്ലാവരും അ
ത്യാത്സാഹം തോന്നാം. ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്ന് ഇ
രിപ്പൊക്കത്തായി. അവിടുത്തെണ്ണീർപ്പ് അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോ

ട്ടം ലംത്തിത്തുടങ്ങി. “ഇന്നേതെങ്കിലും ഒരു പുതിയ എപ്പോടില്ലെങ്കിൽ ബഹുമാനം തന്നെ” എന്നു വിചാരിച്ചു. ഈ വിചാരം വലിച്ചുതോടുകൂടി അയാളുടെ നമസ്ചിവനെ കാണാൻ മനസ്സു വൃതികൂട്ടിത്തുടങ്ങി. അപ്പോഴേക്കും കേശവപ്പണിക്കർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖിൽ വന്നു പഞ്ചചുല്ക്കരൂപം കവി വീതനായി നിന്നു. ബീരാംബാൻ ഒരു മന്ദഹാസംകൊണ്ടു അവശ്യപ്പെടുമ്പോഴേക്കും വന്നുചേർന്നു സചിവനെ അഭിനന്ദിച്ചു. അല്പസമയം കഴിഞ്ഞു കേശവപ്പണിക്കർ കാൽപ്പാനിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. കേശവപ്പണിക്കർ — എജമാനനെ! ഇന്നു ചില വിശേഷ സംഗതികൾ കിട്ടിയിരിക്കുന്നു. അതാണ് ഇത്രയും താമസമായത്.

ബീരാംബാൻ — തന്റെ മുഖവികാസം കണ്ടപ്പോൾത്തന്നെ ഞാൻ അങ്ങിനെ വിചാരിച്ചു. കേശവപ്പണിക്കരെ! തന്റെ സമേതവുമു വിശ്വസ്തതയും എനിക്കറിയാം. അതുകൊണ്ടാണു തന്നോടുള്ള ചേച്ചു ഇതുവരെയും നിലനിന്നത്.

കേശവ — (തന്നെ പുകഴ്ത്തിപ്പറഞ്ഞുകൊണ്ട് അഭിമാനിച്ചുവെങ്കിലും വിനയത്തോടെയും) അടിയത്തിന്റെ സാമത്വമൊന്നുമില്ല. ഒക്കെ ഇവിടുത്തെ യോഗ്യതതന്നെ എന്നേ അടിയൻ വിചാരിക്കുന്നുള്ളൂ.

ബീരാം — (വൈരസ്യത്തോടെ) കള്ളയുടോ തന്റെ അടിയനും, എജമാനനും! ഇത്രകാലം പഴകിയിട്ടും തന്റെ ഈ ദുഃസ്വഭാവം വിട്ടിട്ടില്ലല്ലോ.

കേശവ — അയ്യോ! അങ്ങിനെ കല്പിക്കരുത്. തമ്മിലുള്ള
ഗൗരവം നോക്കണ്ട?

ബീറാം — അതൊക്കെ മറ്റുള്ളവരുടെ മുമ്പിൽവെച്ച്.
അപ്പോൾ താൻ പറയുന്ന ഇത്തരം വാക്യശല്യങ്ങളൊ
ക്കെ ഞാൻ സമ്മിച്ചുകൊള്ളാം. ആട്ടെ, ഇന്നു താൻ
കൊണ്ടുവന്നിട്ടുള്ള വിശേഷസംഗതി എന്തൊക്കെയാ
ണ്? താൻ അവിടെ പോയോ, കണ്ടുവോ?

കേശവ — ഉവ്വ്, കണ്ടു.

ബീറാം — എന്തു തോന്നുന്നു?

കേശവ — ബ്രഹ്മദേവന്റെ പ്രവൃത്തിയെ കുറിച്ച് ആശ്ച
ര്യവും ഭേഷ്യവും തോന്നുന്നു.

ബീറാം — (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) ഉം. എന്താണത്?

കേശവ — അദ്ദേഹത്തിന്റെ കരകൗശലത്തിൽ ആശ്ച
ര്യം തോന്നുന്നു. ഇതുപോലെ അവന്റെ സ്വപക്ഷാനു
സാരം ചെന്നു കാണുവാനും സംസാരിക്കുവാനും തരം
കിട്ടാത്തതുകൊണ്ടു ഭേഷ്യവും തോന്നുന്നു.

ബീറാം — അപ്പോൾ ഞാൻ ഭ്രമിച്ചത് ഒട്ടും ആശ്ചര്യമ
ല്ല, അല്ലേ? ഞാൻ അവളെ കണ്ടിട്ടില്ല. നിങ്ങൾ പ
റഞ്ഞു കേട്ടേടുകൊണ്ടുതന്നെ ഏതാണ്ടു നന്നായിരിക്ക
മെന്നു ധരിച്ചതാണ്.

കേശവ — ഇതുപോലെ ഒരു തരുണീരത്നത്തെ അടിയൻ
— അല്ല ഞാൻ — ഇതുവരെ കണ്ടിട്ടില്ല. അവളെപ്പോ
ലെ ഒരു ഉദ്യോഗിയുമില്ല, രംഭയുമില്ല. കമനീയമായ അ
വളുടെ ആ മുഖം കണ്ടാൽ കാമദേവനും കൈനീട്ടി

സലാം ചെയ്തും. സാധുപ്രകൃതി. ഇനിയൊരു വിശേഷം: അവളുടെ ഭർത്താവൊ തല നരച്ച ഒരു കിഴവൻ. ഇവിടുന്ന് അത്രത്തോളം കുന്നിറങ്ങി അവളുടെ പേരിലും ഒരു കരുണ ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

ബീറാം — ആ കിഴട്ടശനി എപ്പോഴും അവിടെത്തന്നെ കാത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നില്ലേ?

കേശവ — ഉവ്വ്. എങ്കിലും ഇനി കൈടുപത്തു ദിവസത്തേക്ക് ആ സൊല്ലയുണ്ടാവില്ല.

ബീറാം — (അക്ഷമനായിട്ട്) എന്തു കൊണ്ടു?

കേശവ — പ്രഭോ! ഞാൻ കുറച്ചു ദിവസമായി ഇതിനുവേണ്ടി ചുറ്റിത്തിരിയുന്നു. ഇവിടുത്തെ സന്തോഷം മാത്രമാണ് എന്റെ ശ്രേയസ്സെന്ന് എനിക്കറിയാം. ഞാൻ പലപ്പോഴും പലേ വേഷത്തിലും അവിടെ ചുറ്റി സഞ്ചരിച്ച് അവിടുത്തെ വർത്തമാനങ്ങൾ അന്വേഷിക്കാറുണ്ട്. ഇന്നേ നമ്മുടെ ഇഷ്ടപോലെ സാധിപ്പാനുള്ള തരം കിട്ടിയുള്ളൂ. ആ തരുണിയുടെ ഭർത്താവ് എന്തോ ആവശ്യത്തിനുവേണ്ടി വിജയനഗരത്തിലേക്കു പോകുന്നുണ്ട്. ഇന്നു രാത്രി പന്ത്രണ്ടുമണി കഴിഞ്ഞിട്ടാണത്രെ പുറപ്പെട്ട്. ഇനി എടുപത്തു ദിവസത്തേക്കു മടങ്ങി വരികയില്ല പോൽ.

ഇതിനെ തുടന്ന് കരണാകരൻനായർ ഭാരതിക്ക് ആദ്യം സ്വാതന്ത്ര്യം അനുവദിച്ചു കൊടുത്തതും പിന്നീട് പുറത്തിറങ്ങുവാൻ സമ്മതിക്കാതെ നിബ്ബന്ധിച്ചിരുന്നതും മറ്റും കേശവപ്പണിക്കർ എഴുതാനൊന്നെ അറിയിച്ചു. ആ

വളുടെ കഷ്ടസ്ഥിതിയെ വളരെ അനന്തരപത്തോടുകൂടി യാണു കേശവപ്പണിക്കർ പറഞ്ഞത്. ഭാരതീയുടെ വിവരങ്ങൾ കേട്ടപ്പോൾ ബീരാംഖാൻ അവളോടുള്ള അനന്തരപരകാണ്ഡ ഹൃദയം പ്രകടിപ്പിച്ചു തുടങ്ങി. ആ സമയത്തു കേശവപ്പണിക്കർ വളരെ വിനയത്തോടുകൂടി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു.

കേശവ — എന്താൽ ഞാൻ ഇന്നു രാത്രികൂടിയെ കൈശട്ടംകെട്ടട്ടെ?

ബീരാംഖാൻ ഒന്നും മറുപടി പറഞ്ഞില്ല. പക്ഷെ സന്തോഷംകൊണ്ട് അയാളുടെ കണ്ണുകൾ വികസിച്ചു. ഭാവജ്ഞനായ ശിഷ്യൻ ഈ മൗനാനുവാദത്തെ (മിക്കതും ഇങ്ങിനെയാണു പതിവ്) പ്രമാണിച്ചു എങ്കിലും മാനന്റെ അടുക്കൽനിന്നു വിടവാങ്ങി പുറത്തേക്കു പോന്നു. ബീരാംഖാൻ രണ്ടാമതും അയാളുടെ ഇരുപിടത്തിൽ ചെന്നിരുന്ന് കുപ്പിയിലെ ബാക്കിയും ചിലത്തിവിട്ടു. കുപ്പിയിലെ സാധനം ഹൃദയത്തിങ്കലോളം എത്തിയപ്പോൾ മനസ്സിലുള്ള തന്റടം പുറത്തേക്കും പോയി. അദ്ദേഹം ആ ചാരുകസേലയിൽ ശരിക്കുകയും ചെയ്തു.

—o—o—o—

പതിനഞ്ചാമദ്ധ്യായം.

ബീരാംഖാനും കേശവപ്പണിക്കരും സംഭാഷണം ചെയ്തിരുന്ന അതേ സമയത്തുതന്നെ ലക്ഷ്മീപുരം പട്ടണത്തിന്റെ വടക്കു കിഴക്കു ഭാഗത്തായി കിടക്കുന്ന ഒരു ചെ

രൂപീധിയിലെ പടിഞ്ഞാറുവശത്തുള്ള ഒരു വീട്ടിനുള്ളിൽ ചിലർ ഇരുന്നു താഴെ പറയുംപ്രകാരം ഒരു സംഭാഷണം നടത്തി.

മുനാമൻ—നമ്മൾ ഇവിടെ വന്നിട്ട് ഏകദേശം ഒരു പത്തുപതിനഞ്ചു ദിവസമായല്ലോ. ഇതുവരെയും നമ്മൾ എന്താണ് ഒരു പ്രവർത്തിച്ചത്?

രണ്ടാമൻ—മതി, മതി. കയ്യിൽ കിട്ടിയതു കളഞ്ഞിട്ടല്ലെ പരക്കുന്നതിനെ പിടിച്ചാൻ പോകുന്നത്? എന്തിനു കൊള്ളാം?

മുനാമൻ—എനിക്ക് ഇയാളെപ്പോലെ (മുനാമനെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ട്) അപകടം പറ്റിയില്ല. ഞാൻ പ്രവർത്തിച്ചതൊക്കെ ശരിക്കായിരുന്നു. എന്തു ചെയ്തും, നമ്മുടെ ഭാഗ്യദോഷംകൊണ്ട് അവൻ അതിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടു.

മുനാമൻ—ഇതിന്റെ മറി എനിക്കിനിയും മനസ്സിലാവുന്നില്ലല്ലോ. അന്നെന്താണ് ഇങ്ങിനെ ആൾമാറാട്ടം വന്നുപോയത്? ഇതിനൊരു കാരണവും കാണുന്നില്ല.

രണ്ടാമൻ—ഒരു സമയം നമ്മുടെ നോട്ടം പിഴച്ചു പോയതായിരിക്കാം. ആളെ മാറി ധരിച്ചുവന്നും വന്നു കൂടെ?

മുനാമൻ—എവി! അതൊരിക്കലുമല്ല. ഞാൻ നല്ലവണ്ണം കണ്ടിരുന്നു.

രണ്ടാമൻ—എന്നാൽ പിന്നെ എന്താണ് ഇങ്ങിനെ പ
റാനുള്ള കാരണം?

ഒന്നാമൻ—അതെന്തോ എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. അതുപോ
ട്ടെ. പോയപ്പത്തി ആനപിടിച്ചാൽ കിട്ടില്ലല്ലോ?
ഇവിടെ വന്നേടംകൊണ്ടു ഞാൻ ചില കറുകൾ വെ
ച്ചിട്ടുണ്ട്. രണ്ടുദിവസത്തിനകത്തു് എല്ലാം ശരിപ്പെട്ട
മെന്താണു തോന്നുന്നതു്.

ഇവരിങ്ങിനെ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ
പെട്ടെന്നു കതകു തുറന്നു് ഒരാൾ അകത്തേക്കു പ്രവേശി
ച്ചു. രണ്ടാമനും മൂന്നാമനും ഇയ്യാൾ അപരിചിതനാക
കൊണ്ടു് അവർ സംഭാഷണം നിറുത്തി. ഒന്നാമൻ ആ
ഗതനെ നോക്കി ഒരു മന്ദസ്ഥിതം ചെയ്തു. ആഗതൻ ഒ
ന്നാമനെ കണ്ണുകാട്ടി വിളിച്ചു പുറത്തേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു
പോയി. ചെവിയിൽ എന്തോ മന്ത്രിച്ചു് അയാൾ പോ
യി. ഒന്നാമൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് അകത്തു പ്രവേശിച്ചു
ബാക്കിയുള്ളവരോടു് “കൂട്ടരെ! ഇന്നു നല്ലൊന്നും മനസ്സു
നിറുത്തി ഒരു നായാട്ടുവേണം. ആ പന്നിത്തടിയനെ ര
ണ്ടുതവണ കുത്തിയിട്ടും ഫലിച്ചിട്ടില്ലല്ലോ. ഇന്നൊരു കയ്യു
കൂടി നോക്കണം” എന്നു പറഞ്ഞു് അവരുടെ ചെവി
യിൽ ചിലതു മന്ത്രിച്ചു.

ബാക്കി രണ്ടുപേരും സന്തോഷത്തോടെ “ഔഷ്ഠ്;
ഇതുവരെ ഇവിടെ കിടന്നു ബുദ്ധിമുട്ടിയൊലും ഇന്നെങ്കി
ലും ഒരു ലാക്കു കിട്ടിയല്ലോ” എന്നു പറഞ്ഞു.

“സേമയേ?”

രോത്രി പന്ത്രണ്ടു മണി കഴിഞ്ഞിട്ട്”

“കേര; ക്ഷുപ്തസമയം തെറ്റാതെ നോക്കി ഇരിക്കണം” എന്നു പറഞ്ഞ് അച്ഛൻ മൂന്നുപേരും പുറത്തേക്കു പോയി.

നേരം രോത്രി എട്ടുമണിയായപ്പോൾ ബീരാംബരനു ബോധം വന്നു. അദ്ദേഹം എണ്ണീറ്റു ഭക്ഷണാദികളെല്ലാം കഴിച്ചു. അന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു പതിവിലും അധികമായി ക്ഷീണം തോന്നി. അന്നത്തെ സവാരി നിറുത്തൽ ചെയ്തു സ്വന്തം മുറിയിൽ പോയിക്കിടന്നുറങ്ങിക്കളയാമെന്നു വിചാരിച്ചു. കേശവപ്പണിക്കർ ഏറ്റുളള കാര്യം നിവഹിച്ച് ഉടനെ വരാതിരിക്കുകയില്ലെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്നു. കേരയും അത്രത്തോളം സാധിക്കുന്ന ഘട്ടത്തിൽ വേണ്ടെന്നു വെക്കുന്നതും കുറെ മോശംതന്നെയല്ലേ. അല്പം ആലോചനക്കുറവു വരി. ഇന്നു വേണ്ട. അടുത്തൊരു ദിവസമാവാം’ എന്ന് അപ്പോൾത്തന്നെ കേശവപ്പണിക്കരോടു പറയാമായിരുന്നു. ഒരു സമയം ഇന്നു തരമായില്ലെന്നു വന്നാലോ? അധികം നന്നായി. ഏക! അതു പറിപ്പ. ഇന്നു തരമായില്ലെങ്കിൽ പിന്നീട് എന്നാണു തരം വരിക? ഒരു സമയം ഒരിക്കലും തരമായില്ലെന്നു വന്നെങ്കിലോ. അതുകൊണ്ടു തരമായാൽ ഇന്നുതന്നെ വേണം” ഈ വക പലേ ആലോചനകളും മനസ്സിൽ കടന്നുകൂടിയപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനു തന്നെത്താൻ ഒന്നും തീർച്ചപ്പെടുത്താൻ സാധിക്കാതെയായി. “ഏന്തായാലും പണിക്കർ വന്നിട്ടു തീർച്ച

യാക്കാം” എന്നു നിശ്ചയിച്ചു ബീരാംഖാൻ ചാരുകസാലയിൽ ചെന്നുകിടന്നു. അപ്പോഴേക്കും മണി പന്ത്രണ്ടടിക്കാരായി. ദിഗന്തങ്ങൾ നിശ്ശബ്ദങ്ങളായി ഭവിച്ചു. ആ സമയത്ത് സുഖാനേപതികളുടെ സംഘം പുറപ്പെട്ട് അങ്ങമിങ്ങും സഞ്ചരിച്ചുതുടങ്ങി. അസ്സേ:നുഖനായ ചന്ദ്രന്റെ കിരണങ്ങൾ ജനാലപ്പഴുതിലൂടെ അകത്തു കടന്ന് ആസന്നമരണനായ കരുത്തന്റെ ചേഷ്ടകളെ വൈദ്യന്റെ സൂക്ഷ്മവീക്ഷണങ്ങളെന്പോലെ ബീരാംഖാന്റെ മുഖത്തെ പരിശോധിച്ചുകൊണ്ടു നിലവായി. അപ്പോഴേക്കും അകത്തിന്റെ വാതിൽ തുറന്നു കേശവപ്പണിക്കർ ഹാജരുകൊടുത്തു. ബീരാംഖാൻ കിടന്ന കിടപ്പിൽ നിന്നുണീക്കത്തേയും ഉദാസിനതയോടുകൂടി ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു.

ബീരാംഖാൻ — പണിക്കരേ, താൻ പോയ കാര്യമെന്തായി?

കേശവപ്പണിക്കർ — എല്ലാം റ.ധി.

ബീരാം—ശരി. അപ്പോൾ എല്ലാം നമ്മുടെ ഇഷ്ടം പോലെ സാധിക്കുമെന്നല്ലേ വിചാരിക്കേണ്ടത്? എന്നാൽ ഇത്ര താമസമായതിന്റെ കാരണമെന്തായിരിക്കും? കുറെ ബുദ്ധിമുട്ടേണ്ടിവന്നുവോ?

പണിക്കർ—ആക്ഷമയൊന്നും പറയേണ്ട. ഞാനിവിടുന്നു പോയ ഉടനെ അവിടേക്കു ചെന്നു. അവിടെനിന്നും വല്ല രോഗം കിട്ടുമോ എന്നു പരീക്ഷിച്ചുനോക്കി. അതു തരമാവില്ലെന്നു കണ്ടു. നമുക്കു വാതിൽ തുറന്നു കിട്ടേ

ണമല്ലോ. അതിലേക്കുവേണ്ടി ഞാൻ ഒരു സ്രീവേഷം ധരിച്ച് ഒരു വഴിപോക്കത്തിനെന്ന് നിലയിൽ അവിടേക്കു കടന്നുചെന്നു. എന്റെ ഒരു സ്നേഹിതൻ എന്റെ ഭർത്താവെന്ന നാട്ടുത്തിൽ കൂടെ പോന്നിരുന്നു. അവിടേയുള്ളവർ ലോഗ്യം ചെയ്തില്ലെങ്കിലും അലോഗ്യം പറഞ്ഞില്ല. അവിടെ അത്താഴവും പറിച്ചു. അവർ ഒഴിച്ചു തന്ന ഒരു മുറിയിൽ കിടക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതിനിടക്ക് അവിടുത്തെ ഉള്ളുകളിലുള്ളതും ധരിച്ചുവെച്ചു. രാത്രി പതിനൊന്നുമണിയോടുകൂടി ഒരു ഞാകരൻനായർ യാത്രയ്ക്കുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ കൂട്ടിത്തുടങ്ങി. ആ സമയത്തു ഞാൻ ഉദ്യാനത്തിലേക്കുള്ള വാതിൽ തുറന്നു പതുക്കെ ചാരി വേണ്ട ഏല്പാടുകൾ ചെയ്തുവെച്ചു ഞങ്ങൾ ഇങ്ങോട്ടു പോന്നു.

ബീറാം—കാ! ഒരുമാതിരി ബുദ്ധിമുട്ടിയല്ലോ?

പണിക്കർ—ഇതല്ല, എജമാനനുവേണ്ടി ഇതിലധികവും ബുദ്ധിമുട്ടാൻ ഞാൻ തയ്യാറാണ്.

ബീറാം—അതല്ല ഞാൻ സംശയിച്ചത്. എനിക്ക് ഇന്നു തീരെ സുഖമില്ല. അതുകൊണ്ട് ഈ ഏല്പാട് നാളെക്കോ മറ്റോ ആക്കിവെച്ചാലോ?

പണിക്കർ—കാര്യം ഇത്ര അടുത്തിരിക്കുമ്പോൾ ഉദാസീനത കാണിക്കരുത് അത്ര ശരിയല്ല.

ബീറാം—അതൊക്കെ ഞാനും ആലോചിച്ചു. പക്ഷേ, എനിക്ക് ഇന്നെന്നിന്നും പോകേണ്ടോ, എന്ന് ഇടക്കിടെ തോന്നുന്നു.

പണിക്കർ—അവളെ ഒരു കണ്ണു കാണുമ്പോൾ മനസ്സിൽ ഞാൻ ഈ അസഹ്യതകളൊക്കെ പറയാറുണ്ട്. വേണം

മെങ്കിൽ രണ്ടു കുപ്പികളുംകൂടി കയ്യിലെടുത്തുകൊൾവാം. ബീറാം—അതു വേണം: എന്നാലങ്ങിനെയാവട്ടെ. കരണാകരൻനായർ പോയാൽ നമുക്ക് അറിയാനുള്ള ഉപായം എന്താണെന്നു പറയൂ.

പണിക്കർ — ഇതാ, ഈ ജനൽവഴിക്കു നോക്കൂ. കിഴക്കു ഭാഗത്തു കാണുന്ന ആ മരക്കൂട്ടത്തിൽനിന്ന് അടയാളം കാണാം.

പിന്നെ അവർ തമ്മിൽ കാരോ സംഭാഷണങ്ങൾ ചെയ്തു കൊണ്ടിരുന്നു. ഒരിക്കൽ പണിക്കർ ജനലിൽക്കൂടി നോക്കിയപ്പോൾ താൻ പറഞ്ഞുറപ്പിച്ചതുപോലെ ഒരു അടയാളം കണ്ടു. വേഗം ബീറാംവെന്ന് അതു കാണിച്ചു കൊടുത്തു. ഒരു ചുക്കു വിളക്കു മിന്നുന്നതു ബീറാം വാൻ കണ്ടു. അതിന്നുത്തരമായി പണിക്കരും ഒരു വിളക്കു കാണിച്ചുകൊടുത്തു. അപ്പോൾ മറ്റൊരു വിളക്കു അപ്രത്യക്ഷമായി.

ഉടനെ അവർ രണ്ടുപേരും പുറപ്പെട്ടു. ബീറാം വാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കതിരപ്പറത്തും കേശവപ്പണിക്കർ കാൽനടക്കുമാണ് യാത്രചെയ്തത്. അവർക്കുനേരമൊന്നുമില്ലാത്ത എടുപ്പത്താലും ഉണ്ടായിരുന്നു. അവർ വിശ്വസ്തന്മാർ എന്നുമാത്രമല്ല ഈ വക പ്രവൃത്തികളിൽ തഞ്ചവും തരവും നോക്കി പ്രവർത്തിക്കുന്നതിൽ അതിചതുരന്മാരുമായിരുന്നു. അവർ ഭാരതീയീലാസ'ത്തിലെ ത്തിയപ്പോൾ അനുചരന്മാരിൽനിന്നു രണ്ടുപേരെ നിരത്തുവരുത്തു നിൽപ്പാനും രണ്ടുപേർ കേശവപ്പണിക്കരോടു കൂടിപ്പോകുവാനും രണ്ടുപേർ എജമാനന്റെ അംഗരക്ഷ

കുറുപ്പാണെന്നും രണ്ടുപേർ പടിപ്പറക്കൽ നില്പാണെന്നും രണ്ടു പേർ സമയസൗകര്യങ്ങളുണ്ടായിത്തീർന്നു എഴുമാനൻ അറിവുകൊടുക്കേണ്ടതിന്നും എപ്പോഴൊക്കെയും കേൾപ്പണിക്കർ അനുചരന്മാരോടുകൂടി ഉദ്യാനത്തിലേക്കുപ്രവേശിച്ചു.

പണിക്കർ ഉദ്യാനത്തിൽ പ്രവേശിച്ചതിന്റെ ശേഷം അല്പം ചെവി കേട്ടു നിന്നു. എല്ലാം നിശ്ശബ്ദമായിരിക്കുന്നു. അയാൾ ഉദ്യാനത്തിൽനിന്നു പടിഞ്ഞാറെ തളത്തിലേക്കു പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ വാതുകൾ ചെന്നുനോക്കി. ആ വാതിൽ താൻ മുൻപു ചാരിപ്പോന്നതുപോലെത്തന്നെ ഇരുന്നിരുന്നു. ഉടനെ എഴുമാനനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരേണ്ടതിന്നു ഭൃതന്മാരെ അയച്ചു. ഭാരതീപിലാസ'ത്തിലെ കവൽക്കാക്കും മറ്റും നല്ല ഉറക്കമായിട്ടുള്ള സമയമായതുകൊണ്ടു അവർ യാതൊന്നും അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ബീരാംബരൻ അടുത്തു വന്നപ്പോൾ ഭൃതന്മാരെ അവിടെ ജാഗ്രതയോടെ ഇരിക്കുവാൻ ശട്ടംകെട്ടി. കേൾപ്പണിക്കർ തോഴർ ഇതിലെ ഇതിലെ' എന്നു വഴികാട്ടിക്കൊണ്ടു കോണിപ്പടി കയറിത്തുടങ്ങി. പണിക്കർ മുൻപുതന്നെ അവിടെത്തന്നെ ഉള്ളുകൾ സകലതും ധരിച്ചിരുന്നതിനാൽ കണ്ണിന്നും പ്രയാസമുണ്ടായില്ല. ഇവർ മാളികകളിൽ എത്തിയപ്പോൾ അറയുടെ വാതിലും അടച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ല. അകത്തു കത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ദീപം വാതിൽ പൂഴിയിൽക്കൂടി പുറത്തേക്കു പ്രകാശിച്ചിരുന്നു. നിശ്ശബ്ദമായി അവർ അകത്തേക്കും കടന്നു.

മുനലുറയത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ വിവരിച്ചപ്രകാരം ഭാരതീയും 'സുകുമാരി'യായ പുതിയ സ

വിയും കരുണാകരൻനായരുടെ വരവിനെ പ്രതീക്ഷിച്ചു കൊണ്ടു ഭയഗ്രസ്തനായിരിക്കുമ്പോഴാണ് പെട്ടെന്ന് അറയുടെ വാതിൽ തുറന്ന് അകത്തേക്ക് ഇവർ പ്രവേശിച്ചത്. അപരിചിതനായ ആഗതന്മാരെക്കണ്ടിട്ട ഭാരതിയും മറ്റൊരു യുവതിയും ആശ്ചര്യത്തോടെ എണീറ്റു നിന്നു.

വിചിത്രമായി അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ആ മണിയറയിൽ അക്ഷീണയൗവനകളായ രണ്ടു “രാകാശാമരദശവർഷവദന”മാരെ കണ്ടപ്പോൾ ബീരാംബാന്റെ മനസ്സിലുണ്ടായ വികാരങ്ങൾ എന്തെല്ലാമായിരുന്നുവെന്നു പറയുന്നതു സുസാദ്ധ്യമായ ഒരു പ്രശ്നമായില്ല. പ്രസിദ്ധ ചിത്രകാരന്മാരുടെ മനോധർമ്മത്തോടു അതിശയിക്കുന്ന സൗന്ദര്യശാലിനികളായ ഇവരത്രേ സ്രീസൃഷ്ടിയുടെ മാതൃകകൾ എന്ന് അയാൾ തീരുമാനിച്ചു. മുഖിൽ നില്ക്കുന്നവർ ഭയശ്ചിത്തസംഭ്രാന്തയാണെന്നു കിട്ടി വിടന്ന് ചെന്നു മരപ്പുഷ്പപോലെയുള്ള മുഖം കൊണ്ടും കുറുത്തു ചുരുണ്ട് ഇടതിങ്ങിപ്പിരിയുന്ന ശ്വേതപ്രകാശത്തോടുകൂടിയ തലമുടികൊണ്ടും അല്പം കൃശമായ ദേഹംകൊണ്ടും സൗന്ദര്യപ്രതിമപോലെ കാണപ്പെട്ടു. അവളുടെ മുഖശോഭ ഉടുത്തിരിക്കുന്ന റോസ്സിനിറമുള്ള വസ്ത്രത്തിന്റെ മോടികൊണ്ടു ദിഗ്ഗണ്ഠീഭവിച്ചിരുന്നു. അവളുടെ പിൻഭാഗത്തായി വേറൊരു സുന്ദരി—ആനീലമനോഹരമായ ഒരു പട്ടാട ധരിച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു സുന്ദരി—നിൽക്കുന്നു. സുന്ദരി എന്നു പറഞ്ഞാൽ പോര. സൗന്ദര്യം അതിന്റെ പരമകാഴ്ചയിൽ എത്തിയിരിക്കുന്നതിനാൽ അത്യന്തം മനോമോഹനമായിരിക്കുന്നു. വിശാലങ്ങളായ കണ്ണുകളും അവയുടെ ശോഭയും വാചാമ

ശോചരംതന്നെ. ഒരുത്തി ലജ്ജാവതിയും വിനീതയും, മറേവൾ ധീരമനോഹരയും ആകുന്നു. ഈ രണ്ടുസൗന്ദര്യവിഗ്രഹങ്ങളും ഏകകാലത്തിൽ കാണുവാൻ സാധിച്ചതിനാൽ താൻ ഏത്രയും ഭാഗ്യവാനെന്നു ബീരാംബാൻ ആത്മനാ അഭിമാനിച്ചു. ഈ ദിവ്യവിഗ്രഹങ്ങളിൽനിന്ന് ഒഴുകിവരുന്ന സൗന്ദര്യമുതൽത്തന്നെ നയനദപാരാ പാനംചെയ്തു ബീരാംബാൻ മതിമറന്നു നിന്നുപോയി.

അപരിചിതന്മാരായിരിക്കുന്ന അവരെക്കണ്ട ഭയാകുലയായി കുറച്ചുനേരം സ്തബ്ധയായി നിൽത്തിന്റെശേഷം താഴ്ന്നു സ്വരത്തോടുകൂടി നേരിട്ടുളളതാണ്? എന്നതാണ് ഈ പ്രവർത്തിച്ചത്?" എന്നു ഭാരതി ചോദിച്ചു.

ഈ ചോദ്യം കേട്ടപ്പോൾ ഹേ! നാടകാരംഭമായി' എന്നു വിചാരിച്ചു കേശവപ്പണിക്കർ പുറത്തേക്കു കടന്നു വാതിൽ പകുതി ചുറ്റി.

ഭാരതിയുടെ ഈ വാക്കു കേട്ടു ബീരാംബാൻ സമാധി ഉണർന്നുവന്നപ്പോലെ കൺചിരിച്ചു, "ഈ കേൾക്കുന്നതു കയ്യിൽനാദമോ? വിന്നോതന്ത്രികളായിനിന്നു പുറപ്പെടുന്ന കളഭപാനിയോ? ഹാ! സൗന്ദര്യത്തിന്നൊത്ത സ്വപരവും അതിവിശേഷംതന്നെ. സുഖണ്ണത്തിന്നു സുഗന്ധവും കൂടിയുള്ളതുപോലെ; ബഹുഭേഷ്" ഇങ്ങിനെ ഭാരതന്നെ വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു നിൽക്കുന്ന ബീരാംബാനോടു ഭാരതി വീണ്ടും ചോദിച്ചു.

ഭാരതി — അല്ലയോ മഹാനഭാവ! ഞാൻ ചോദിച്ചതു കേട്ടില്ലെന്നുണ്ടോ? അസമയത്തു സ്ത്രീകളുടെ മുറിയിൽ അന്യപുരുഷന്മാർ പ്രവേശിക്കുന്നത് ഉചിതമാണോ? അതിലും വെച്ച് എന്റെ ഭർത്താവ് ഇവിടെ ഇല്ലാ

അ സമയവും—ഈ അനുചിതകർമ്മപ്രവർത്തനമാരായ നിങ്ങൾ ആരാണെന്നു വീണ്ടും ചോദിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

ഭാരതീയുടെ ഈ വാക്കു കേട്ടു കേശവപ്പണിക്കർക്കു കൈ ചിരി പൂർണ്ണമായി. ആ ചിരി എഴുമാനൻ കേൾക്കുവാൻ കഴിയാൻ അയാൾ വളരെ പണിപ്പെട്ടു. “കേൾക്കൂ! ഇങ്ങിനെയും കേൾക്കുകയുണ്ടോ? ഈ സമയത്തല്ലാതെ ഏതൊരു സമയത്താണ് വരേണ്ടത്? സാധു, ഇവർ ഈ വകകളിൽ ഒട്ടും പരിചയപ്പെട്ടവളല്ല, തീർച്ചയെന്നു.” പണിക്കർ ഇങ്ങിനെ വിചാരിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ബീരാംഖാൻ പണിക്കരുടെ മുഖത്തേക്കു നോക്കി. ആ നോട്ടത്തിന്റെ അർത്ഥം കാര്യവിചാരം ഭാരതീയെ മനസ്സിലാക്കേണ്ട ചുമതല അയാൾ കഴിക്കേണമെന്നായിരുന്നു. ഉടനെ കേശവപ്പണിക്കർ അകത്തേക്കു പ്രവേശിച്ച് ഹാസ്ത്യനിവാസമായ ഒരു നോട്ടുത്തൊട്ടുകൂടി ഭാരതീയെ നോക്കി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—

“ഹേ! മോഹനാംഗി! ഭയപ്പെടേണ്ട. ഇദ്ദേഹം ഈ രാജ്യക്ഷേമാദികളെ നിവർത്തിക്കുന്ന പ്രധാനമന്ത്രി ‘ഉസ്മാൻഖാൻ’ അവർകളുടെ ഏകപുത്രനായ ബീരാംഖാൻ അവർകളാകുന്നു. ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്നേഹിതനും നമ്മുടെ സമയമായ കേശവപ്പണിക്കരാണ്.”

ഭാരതി—അങ്ങിനെയായിരിക്കാം. ഈ അസമയത്തു നിങ്ങൾ ഇവിടെ വന്നതെന്തിനാണെന്നാണ് ഞാൻ ചോദിച്ചത്.

ഭാരതി പറഞ്ഞതു കേട്ടു ബീരാംഖാൻ ഒരു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. അയാൾ, മേൽമിശ തലോടിക്കൊണ്ടു അ

ശകരവണനെപ്പോലെ ഒരു പതിഞ്ഞാട്ടം കഴിച്ച് അവളുടെ അടുക്കലേക്കു നീങ്ങിനിന്ന്, പുഞ്ചിരിക്കൊഞ്ചലോടും ചിപ്പിചിപ്പാട്ടത്തോടും കൂടി “ഹേ, സുന്ദരി, ഞാൻ ഇവിടെ വന്നു പോകുന്നതുകൊണ്ട് നിനക്കു മാന്യത കൂടുകയേ ഉള്ളൂ. അതു വിശ്വസിച്ചുകൊള്ളൂ.” എന്നു പറഞ്ഞു.

എത്ര അറിവില്ലാത്ത സ്ത്രീകൾക്കും ഇത്രയും വാക്കുകളെ കേട്ടാൽ വക്താവിന്റെ ആശയം മനസ്സിലാവാതെ ഇരിക്കയില്ല. സ്ത്രീകൾക്ക് ഇക്കാര്യത്തിൽ സാത്താതന്നെ സാമത്വം വേണ്ടതിലധികമുണ്ട്. മേൽപ്പറഞ്ഞ വകുപ്പിൽ ഏതെങ്കിലും ഒരു ഭാഗം അല്പം ശ്രദ്ധിക്കാതെ മയത്ത് അതും അതിന്നപ്പുറവും മനസ്സിലാക്കേണ്ട പട്ടതസ്ത്രീകളിൽ മിക്കവേക്കും ഉള്ളതാണല്ലോ. മന്ത്രിപുത്രന്റെ ആശയം ഭാരതിക്കു മനസ്സിലായാൽ മനസ്സിലാവാതെയോ, അവൾ “ഏതു മാന്യത” എന്നു ചോദിച്ചു. പണിക്കർ—ഇദ്ദേഹം മന്ത്രിപുത്രനല്ലേ? ഇവിടെ വരണമെന്നു നിങ്ങൾ അപേക്ഷിച്ചാലും കൂടി വരുന്ന കരളാണോ? ആ അദ്ദേഹം ഇവിടെ വന്നു പോകുന്നതുകൊണ്ട് ഇതിൽ പരം മാന്യത എന്താണു നിങ്ങൾക്കു സിദ്ധിക്കുവാനുള്ളത്?

ഭാരതി—ഇതുകൊണ്ട് എനിക്കൊരു മാന്യതയുമില്ല. നിങ്ങളുടെ ആഗമനോദ്ദേശം എന്താണെന്നും മനസ്സിലാക്കുന്നില്ല.

പിന്നിൽ നിന്നിരുന്ന സുകുമാരൻ, അല്പ സുകുമാരികൾ, ചിരി സമ്മിക്കുവയ്ക്കത്തായി. ടവൽകൊണ്ടു മുഖം

പൊത്തിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട ഭാരതിയുടെ സാധുതപത്തെ, അല്ലെങ്കിൽ പാടവത്തെ വിചാരിച്ച കീഴ്ചോട്ട നോക്കി നിന്നു.

പണിക്കർ—(മുക്കത്തു വിരൽ വെച്ച ഭാരതിയെ നോക്കി) “ഇങ്ങിനെ ഒരു പച്ചപ്പശുവുണ്ടോ? ഇനിയും നിങ്ങൾക്കു കാര്യം മനസ്സിലായില്ലല്ലോ? ഇതാ തുറന്നു പറഞ്ഞു കളയാം. ഇദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ വന്നതു നിങ്ങളുടെ സംഗമത്തെ ഇച്ഛിച്ചിട്ടാണ്. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രീതി സ്വീകരിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ഈ നാട്ടിലുള്ള എല്ലാ സ്ത്രീകളും തപസ്സുചെയ്തു വരുന്നു എന്നുതന്നെ പറയാം. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രീതിക്കു പാത്രീഭവിക്കാത്ത തരണികൾ സ്ത്രീസാമാന്യത്തിൽ പെട്ടവർല്ലെന്നാണ് വിചാരിക്കേണ്ടത്. ആ സ്ഥിതിക്കു് അദ്ദേഹം ഇങ്ങോട്ടു കാമിച്ചു വന്നുത്താക്കുമ്പോൾ നിങ്ങളുടെ അതിഭാഗ്യ മെന്നല്ലേ പറയേണ്ടത്?”

ഭാരതിയുടെ മുഖത്തു രക്തപ്രസാദം തീരെ ഇല്ലാതെയായി. ദേഹമാസകലം ഒന്നു വിറച്ചു. നിൽക്കുന്നതന്നു ശക്തിയില്ലാതെ അവൾ പിന്നോട്ടു മറിഞ്ഞു വിഴുവാൻ ഭാവിച്ചു. അപ്പോൾ പിന്നിൽ നില്ക്കുന്ന സുകുമാരന്റെ കൈകൾ അവൾക്കു് അവലംബമായി ഭവിച്ചതിനാൽ അവളുടെ ഭയത്തിന്നു് അല്പം ഭേദം വന്നു. സുകുമാരൻ പിന്നിൽനിന്നിറങ്ങുന്നതുതന്നെ അവൾക്കോർമ്മയുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഉടനെ അവൾ പിന്നിരിഞ്ഞു സുകുമാരനെ ഒന്നു നോക്കി. ആ നോട്ടത്തിൽ “ഇപ്പോൾ നേരിട്ടിരിക്കുന്ന കഷ്ടാവസ്ഥയിൽനിന്നു തനിക്കെങ്ങിനെ മോ

ചനം ലഭിക്കുമെന്നും ഭർത്താവു പറഞ്ഞതുപോലെത്തന്നെ അനുഭവവും വന്നുവല്ലോ” എന്നും ഉള്ള വ്യസനമാണു സൂചിപ്പിച്ചിരുന്നത്. “ഭവതി കന്നിനാം ഭയപ്പെടേണ്ട; എന്റെ ജീവൻ ഈ ദേഹത്തിലുള്ള കാലംവരെ ഭവതിക്കു യാതൊരു ദോഷവും സംഭവിക്കുകയില്ല” എന്ന് ആശയഗർഭമായി സുകുമാരൻ ഭാരതിയെ നോക്കി. അതിനാൽ ഭാരതിയുടെ മനസ്സു തണുത്തു. ക്ഷയിച്ചുപോയ ദേഹബലം വർദ്ധിച്ചു. തിരസ്കാരസൂചകമായ നോട്ടത്തോടുകൂടി ബീരാംബരനെ നോക്കി—

ഭാരതി—പ്രഭോ, ഇപ്പോൾ നിങ്ങളുടെ ഉദ്ദേശമെല്ലാം എനിക്കു മനസ്സിലായി. അതിനുള്ള സ്ഥലം ഇതല്ല. നിങ്ങളുടെ പ്രീതിയും മറ്റും എനിക്കാവശ്യമില്ല. നിങ്ങളുടെ പ്രീതിക്കു പാത്രീഭവിക്കാത്തതുകൊണ്ട് എന്നെ സ്ത്രീവർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു ബാഹ്യാർജ്ജവനപക്ഷം അതു എനിക്ക് ഇഷ്ടമെന്നയാകുന്നു. നിങ്ങൾ ഇനിക്കു നിമിഷംപോലും ഇവിടെ താമസിക്കാതെ പോകുന്നതാണ് ഉചിതമായിട്ടുള്ളത്.

ബീരാംബരൻ ആദ്യമായി പ്രവേശിക്കുന്ന സ്ഥലങ്ങളിൽ മിക്കതും ഈവക സംഭാവനകളാണു മുന്തിലുണ്ടാകാറുള്ളത്. ആയതുകൊണ്ടു ഭാരതിയുടെ ഈ വാക്കിനെ അദ്ദേഹം അത്ര വകവെച്ചില്ല. ബീരാംബരൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാരതിയെ നോക്കി, “താഴ്മയിലൊക്കെ ഇങ്ങിനെ പറയുന്നത് എനിക്കു ബഹുസമാണ്” എന്നു പറഞ്ഞു. ഭാരതി—നിങ്ങളുടെ രസത്തെയും വീരസുഷ്ണതയും ഞാൻ ഗണിക്കുന്നില്ല. എന്റെ അഭിപ്രായത്തെ മാത്രം

പറഞ്ഞതാണ്. നിങ്ങൾ പ്രധാനപ്പെട്ട കളഭ്യോഗ സ്ഥന്റെ പുത്രൻ. വല്ലവരും ഈവക ഭരാചാരങ്ങളെ നടത്തുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ആവകകളെ നിറുത്തൽ ചെയ്യേണ്ട ഭാരവാഹിയായിരിക്കെ നിങ്ങൾതന്നെ ഈവക പ്രവൃത്തിക്കു തുറിയുന്നതായാൽ ഇതിൽപരം കഠിനത ഈ നാട്ടിൽ നടക്കേണ്ടതുണ്ടോ? നിങ്ങൾ ഇവിടെ വൃഥാ ജല്പിച്ചു നിന്നിട്ടുള്ള ആവശ്യമില്ല. എന്റെ ഭർത്താവ് ഇപ്പോൾ വരും. വന്നാൽ—

ബീരാംബാൻ—ഏയി, അതില്ല. അയാൾ ഇനി എട്ടു പത്തുദിവസത്തേക്കു വരില്ലെന്നാണ് പണിക്കർ പറഞ്ഞത്. (കേശവപ്പണിക്കരെ നോക്കി) അങ്ങിനെയല്ലേ? പണിക്കർ—അതെ.

ഭാരതി കോപത്തോടുകൂടി ഒന്നു പിന്നാക്കം മാറിനിൽ. അപ്പോൾ സുകുമാരന്റെ മുഖം ബീരാംബാൻ നല്ല വണ്ണം കാണാറായി. ഇതുവരേയും സുകുമാരൻ ഭാരതിയുടെ പിന്നിൽ പഠിനിന്നിരുന്നതുകൊണ്ടു അയാളുടെ മുഖം അല്പം മറവിലായിരുന്നു. സുകുമാരന്റെ കളങ്കമറ്റ വശ്വേന്ദു സന്ദർശിച്ച സമയത്തു ബീരാംബാൻ കലവെട്ടിയ കുറിവാഴ് പോലെ സ്ക്ലബ്ബനായി നിന്നുപോയി. അയാൾ ആശ്ചര്യത്തോടെ പിന്നേയും ഒന്നു കനിഞ്ഞു നോക്കി. ഹോ! നല്ല സുന്ദരി” എന്നു തന്നറിയാതെ പറഞ്ഞു. ഇത്രയും സുന്ദരിയായ ഇവളെക്കുറിച്ച് ഇതുവരേയും തന്നെ അറിയിക്കാതിരിക്കുവാനുള്ള കാരണമെന്തു? എന്നു ആശയത്തോടുകൂടി ബീരാംബാൻ കേശവപ്പണിക്കരെ ഒന്നു നോക്കി. എജമാനന്റെ ആ നോട്ടംകണ്ടു

കേശവപ്പണിക്കർ ഇളിച്ചുനായി. ബീരാംബാൻ സുകുമാരനോട് നേരി ഭാരതിയുടെ ചാച്ചക്കാരിയോ?”

സുകുമാരൻ—അതെ.

ബീരാംബാൻ—നിന്റെ പേര്?

സുകുമാരൻ—(കുറച്ചുചോർച്ച) ജാനകി.

ബീരാംബാൻ—പേരും യോജിച്ചതുതന്നെ—ജാനകി. ജാന!

നിന്റെ കല്യാണം കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടോ?

സുകുമാരൻ—ഇല്ല.

ബീരാംബാൻ—ഭേഷ്. അതും നല്ല അനുക്രമം.

എജമാനന്റെ ഈ ചൊല്ലിയാട്ടം കണ്ട കേശവപ്പണിക്കർ വിചിന്തനമായി നിൽക്കുമ്പോൾ ബീരാംബാൻ മതിമറന്നു കേശവപ്പണിക്കരോട് “എടോ താനെന്നതാ മിഴിച്ചുനിൽക്കുന്നത്. പോരുമ്പോൾ കൊണ്ടുവന്ന കുപ്പികളെവിടെ? പേഗം കൊണ്ടുവരു. കുപ്പികളും എടുത്തിട്ടുണ്ടല്ലോ. ക്ഷണം ക്ഷണം! ഉം, പോവൂ, പോവൂ” എന്നു പറഞ്ഞു. കഷ്ടം! ഇന്നത്തെ ദിവസം ഇങ്ങിനെ യായിപ്പോയല്ലോ. ഈ ജാനകിശ്ശനി എവിടുന്നു ചാടി വീണു? രാത്രി പതിനൊന്നുമണി കഴിയുന്നതുവരേയും ഈ ജന്തുവിനെ ഇവിടെ എങ്ങും കാണുകയുണ്ടായില്ലല്ലോ. ഇന്നത്തെ സംഭാവന പൂജ്യംതന്നെ. (ചുതിയ എപ്പാടകളിൽ പണിക്കർ പ്രത്യേകം സംഭാവന പതിവുള്ളതാണ്.) ഭാരതിക്കു വെച്ചു വടി ജാനകിയിലായപ്പോൾ ആ എപ്പാട് എജമാനൻതന്നെ കണ്ടുപിടിച്ചതാണല്ലോ. അതിനാലാണു പണിക്കർ മനസ്സാപത്തിനിടയായത്.

വിശേഷിച്ചു ജാനകിയെക്കുറിച്ച് അറിയിക്കാത്തതിന് വലിയ കാരം കല്പിക്കാനാകുമതി. ഇതേതുജാനകി, ഈ നാട്ടിലെങ്ങും ഇതിനുമുമ്പു കണ്ടിട്ടില്ലല്ലോ. പണിക്കരിങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ചു താഴത്തു പോയി കുപ്പികളും കോപ്പകളും കൊണ്ടുവന്നു മേശമേൽ വെച്ചു. അപ്പോൾ ഏജമാനൻ ജാനകിയുടെ അടുത്തു് കാരോന്നു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു നിൽക്കുകയായിരുന്നു. പണിക്കർ അസൂയാകുലനായിരുന്ന ഒരു നോട്ടത്തോടെ അവരെ കണ്ടു നോക്കി പുറത്തുപോയി നിന്നു. പിന്നീട് അവിടേയും നിൽക്കുന്നത് ഉചിതമല്ലെന്നു കരുതി വാതിലടച്ചു താഴത്തേക്കു ഇറങ്ങിപ്പോയി.

ബീ-ഖാൻ — ഭാരതി! ഇവൾ നിന്റെ രചാച്ചുക്കാരി എന്നു് അവൾ പറഞ്ഞുവല്ലോ. അതു ഏതുവഴിക്കുള്ള ചാച്ചുതാണ്?

ഭാരതി — ഏതെങ്കിലും അകന്നതാവഴിയിലെ കരുന്നെഴുത്തു.

ബീ-ഖാൻ — ശരി. ഇവൾക്കു വയസ്സത്ര?

ഭാരതിക്കു ബീ-ഖാന്റെ സമ്പ്രദായങ്ങൾ കണ്ടുകോപം, ഹാസ്യം, നിന്ദ മുതലായതു മാറിമാറി മനസ്സിലുദിച്ചുതുടങ്ങിയതിനാൽ അവൾ ഇതികത്തവ്യതാമൃദലയായി നിൽക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോഴേക്കു ഖാന്റെ മുൻപാഞ്ഞ ചോദ്യം രണ്ടാമതു് കുന്നുകൂടി ഉണ്ടായി. അവൾ അതിന്നു് എന്തു മറുപടി പറയും? 'ഇവൻ കാരോന്നുവിട്ടിച്ചു സുകുമാരനെ ബലാൽക്കരിക്കുവാൻ തുനിയുന്നു. തൽക്കാലം താൻ ഇതിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടുവെന്നുവരികിലും ഇനിയത്തെ ഭാവി എന്തായിരിക്കും? ഇ

വനോട് എന്താണു പറയേണ്ടത്? വല്ലതും പറഞ്ഞാൽ കൂടി ഫലിക്കുമോ? മരണകാലത്തു മരണം, നാശകാലത്തു പദേശവും ഫലിക്കില്ലെന്നല്ലേ മഹദ്വചനം? എന്തെങ്കിലുമാവട്ടെ” എന്നു വിചാരിച്ചു അവൾ “പതിനെട്ട്” എന്നു പറഞ്ഞു സുകുമാരനെ കണ്ടു നോക്കി. യാതൊരു കൂസലുംകൂടാതെ ധൈര്യത്തോടെ നിൽക്കുന്ന സുകുമാരൻ “ഭവതി ഭയപ്പെടേണ്ട. വേണ്ടതുപോലെ ഞാൻ പ്രവർത്തിച്ചുകൊള്ളാം” എന്നു അത്ഥംഗർമ്മായ നോട്ടത്താൽ അവളെ സമാധാനപ്പെടുത്തി.

കേശവപ്പണിക്കർ കൊണ്ടുവന്നുവെച്ച കുപ്പിയിൽ നിന്നു കുറെ മദ്യം ഒരു കേപ്പേയിൽ പകർന്ന് ഒരു വലിയായി ബീറുംവാൻ ചിലത്തി. തൃപ്തിവന്നില്ല. പിന്നെയും ഒരു കേപ്പേ കുഴിച്ചു. ബീറുംവാന്റെ കണ്ണുകൾ ചെമ്പരുത്തിപ്പുവുപോലെ തുടുത്തുവശായി. അയാൾ കൂസൽകൂടാതെ ഭാരതി ശയിക്കുന്ന മഞ്ചത്തിന്മേൽ ചെന്നിരുന്നു. അയാൾക്കു് എന്തും പ്രവർത്തിക്കാം. ഒന്നിന്നും കൂസലില്ലാത്തവനാണ്. ജാത്യാചാരത്തിന്നു വിരുദ്ധമായ മദ്യപാനംതന്നെ അതിന്നു പ്രധാനമായ തെളിവാണ്. അയാൾ മഞ്ചത്തിന്മേൽ ഇരുന്നതിന്റെശേഷം ഭാരതിയെ നോക്കി,

വാൻ — നിനക്കിന്നു മറുപ്പു്. മുഷിയരുതു്. ഇനി ഒരിക്കലാവാം. നിന്റെ അനുജത്തി, ആ ഭേഷു്, ഭേഷു്, ഒരു സമയം അവൾ നാളെപ്പോവാൻമതി. ഇന്ന് അവൾതന്നെ.

ഭാരതി — പ്രഭോ, നിങ്ങളെന്തിനാണു തുനിയുന്നതു്? വെ

മുതെ ആപത്തിനു വഴിയുണ്ടാക്കരുത്? ഇതാ! ഞാൻ വീണ്ടും അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു. സാധുക്കളായ ഞങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ച് ഇവിടം വിട്ടുപോകണം.

ഖാൻ—എന്താപത്ത്? കാ! ശരി. അവൾക്കു കല്യാണം കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല അല്ലേ? അതുകൊണ്ടു വിരോധമില്ല. വേണ്ടിവന്നാൽ ഞാൻതന്നെ കല്യാണം കഴിച്ചു കൊള്ളാം.

ഈ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ സുകുമാരൻ ചിരി സമിക്കുവയ്ക്കുകയായി. ഭാരതിയെ നോക്കി അയാൾ ഒരു മനസ്സിൽ ചെയ്തു. ബീറാംഖാൻ ആ പുഞ്ചിരികളെ അങ്ങിനെ! എന്തൊരു ഭദ്രമാസം! എന്തു ചെല്ലുകൾ! കുരുക്കുത്തിപ്പല്ലമൊട്ടുകൾതന്നെ.” എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു ഭാരതിയോടു “ആ കാണുന്ന വാതിലേതു” എന്നു ചോദിച്ചു.

ഭാരതി—അതു ചാൽപ്പിലേക്കു കടക്കുന്ന വാതിലാണ്.

ഖാൻ—എന്തായാ നി അതിന്നകത്തു പോയി വാതിലടച്ചിരിക്ക. ഉറങ്ങിയാലും വിരോധമില്ല. ഞാൻ വിളിച്ചു വരാം. വേഗം പോവൂ.

ഭാരതി—നിങ്ങൾ സാഹസം പ്രവർത്തിക്കരുതേ! ജീവരക്ഷ ചെയ്യേണ!

ഖാൻ—നിന്റെ അനുജത്തിക്കു യാതൊരു ദോഷവും വരില്ല. അവളെ ഞാൻ വേണ്ടതുപോലെ രക്ഷിച്ചു കൊള്ളാം.

ഭാരതി പലപ്രകാരത്തിലും സാമ-ദാന-ദേദോക്തികളെക്കൊണ്ടു ബീറാംഖാനോടു പറഞ്ഞുനോക്കി.

യാതൊന്നുകൊണ്ടും ഫലിക്കില്ലെന്നു കണ്ടതിനാൽ ഹതാശയായി മനശ്ചാഞ്ചല്യത്തോടെ സുകുമാരനെ ഒന്നു നോക്കി. 'ഭവതി പൊയ്ക്കോളൂ. ഭയപ്പെടേണ്ട' എന്നു സുകുമാരൻ ഭൃംഗസംജ്ഞകൊണ്ട് അവളെ സമാധാനപ്പെടുത്തി. ഗത്യന്തരമില്ലെന്നുകണ്ട ഭാരതി ചാപ്പിൽ കടന്നു വാതിലടച്ചു ചെവികുറുത്തുനിന്നു.

ബീ-ഖാൻ — (സുകുമാരനെ നോക്കി) എന്താ നാണിച്ചു നിൽക്കുന്നത്. ഇങ്ങോട്ടു വരൂ. ഇതസാരം കഴിക്കൂ.

എന്നുപറഞ്ഞു് ഒരു കോപ്പ നിറയെ മദ്യം സുകുമാരന്റെ മുമ്പിൽ വെച്ചുകൊടുത്തു. താനും ഒരു കോപ്പ നിറയെ അകത്തേക്കു ചിലത്തിവിട്ടു.

സുകുമാരൻ — പ്രഭോ! ജ്യേഷ്ഠത്തി പറഞ്ഞതുപോലെ ഞാനും പറയുന്നു. നിങ്ങൾക്കു ഇപ്പോഴുണ്ടാവാവുന്ന പ്രവൃത്തി ഉചിതമായിട്ടുള്ളതല്ല. ഇതിൽനിന്നു പിൻവാങ്ങി നിങ്ങളുടെ പാടുനോക്കി പോവുകയാണ് ഏറ്റവും ഉചിതമായിട്ടുള്ളതു്.

ഖാൻ — മതി, മതി. അധികമൊന്നും പറയേണ്ട. നീ ഇങ്ങോട്ടു വരുന്നുവോ, ഞാനങ്ങോട്ടു വരണോ?

എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടു മഞ്ചത്തിൽനിന്നുണീർന്നു് സുകുമാരന്റെ അടുക്കലേക്കു് കാടിച്ചെന്നു. ഇതിന്നിടക്കു സുകുമാരൻ തന്റെ അടുക്കൽ തിരുകിയിരുന്ന കറാരി എടുത്തു ടവൽകൊണ്ടു മറച്ചു വലത്തെ കയ്യിൽ ഭദ്രമായി പിടിച്ചുകഴിഞ്ഞു. കാടിച്ചരുന്ന സാഫേബിനെ ഇടത്തെ കൈകൊണ്ടു തടഞ്ഞു്, 'അരുതേ, അരുതേ. എല്ലാവരിന്നും ശ്രേഷ്ഠമായിട്ടുള്ളതു ജീവനാണേ! ആ ജീവനെ

നിങ്ങൾ ഖുഥാ ബലികഴിക്കരുതേ.” എന്നുപറഞ്ഞു. “നേമുടേ കാമബലി നടക്കട്ടെ; ജീവബലിയുടെ കാര്യം വിനീടാലോചിക്കാം” എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു ബീറാംഖാൻ സുകുമാരനെ ആലിംഗനം ചെയ്യാൻ കൈകൾ നീട്ടി. ‘എന്നാലങ്ങിനെയാവട്ടെ’ എന്നു പറഞ്ഞു സുകുമാരനും തന്റെ ഇടത്തെ കൈ ബീറാംഖാന്റെ പുറത്തുവെച്ചു വലത്തെ കൈ അയാളുടെ മറിനനേരെ കൊണ്ടുവന്നു.

സുകുമാരന്റെ ഇടത്തെ കൈ ബീറാംഖാന്റെ പുറത്തും, വലത്തേ കൈ മറിടത്തിലും ഭരേസമയത്തു് അമർത്തപ്പെട്ടു.

ചെവി കാത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഭാരതിക്കു് അറയിൽനിന്നു് എന്തോ ഘനമേറിയ സാധനം പതുക്കെപ്പതുക്കെ താഴത്തു വീണതുപോലെ തോന്നി. പിന്നീടു് എല്ലാം നിശ്ശബ്ദം.

പതിനാറാമദ്ധ്യായം.

— — —
കുറിതെറ്റി.

ഭാരതിവിലാസത്തിലേ വിനോദങ്ങൾ നടക്കുന്ന അതേസമയത്തുതന്നെ ലക്ഷ്മീപുരംപട്ടണത്തിലെ പ്രധാന ദേവാലയമായ ‘ശ്രീകാമാക്ഷി’ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ കിഴക്കുവശത്തുള്ള ഒരു ഇടുങ്ങിയ റോട്ടിൽ മൂന്നു പേർ ആരേയോ കരാളെ നിരീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു വടക്കോട്ടു നോക്കി

നീൽക്കുന്നു. അവരുടെ ഗുഡസംഭാഷണങ്ങളും ഇടയ്ക്കിടക്ക് അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടുമുള്ള നോട്ടങ്ങളും കണ്ടാൽ അവർ കവച്ചുകാരായിരിക്കുമെന്ന് അനായാസേന മനസ്സിലാക്കാവുന്നതാണ്. മണി രണ്ടടിച്ചുകാണാം. കാലൻകോഴി മുതലായ ഘോരപക്ഷികളുടെ കരോരശബ്ദം രാത്രിയുടെ ഭയങ്കരതയെ ദ്വിഗുണീകരിക്കുന്നു. ജനസഞ്ചാരശൃംഗാരമായ ഈ സമയത്തു എന്തുദ്ദേശത്തിനേലായിരിക്കും അവർ അവിടെ നീൽക്കുന്നത്? നമുക്ക് അവരെ കണ്ണനുഗമിച്ചുനോക്കേണ്ടതല്ലേ? വരട്ടെ, നമ്മളുടെ മുമ്പിലായി ചിലർ അവരെ പിന്തുടൻപോകുന്നുണ്ട്. അവർ ആരായിരിക്കും? അവർ ആവാദമസ്തകം കുറുപ്പുശീലകൊണ്ടു മൃദിയിരിക്കുന്നു. മുൻപായപ്പൊട്ടി മൂന്നു പേർ പതുക്കെ പതുക്കെ വടക്കോട്ടു പോകുന്നു. കുറുത്ത വേഷധാരികളും അവരെ അനുയാനം ചെയ്യുന്നുണ്ട്. ഏകദേശം ഒരേട്ടു വാര ഭൂതമായിട്ടാണ് അവർ ഗതിചെയ്യുന്നത്. മുൻപോകുന്നവർ പിന്നാക്കം തിരിഞ്ഞുനോക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും, പിന്നിൽക്കൂടി വരുന്നവരെ ആ സമയഭേദംകൊണ്ടും അവർ മൃദിയിരിക്കുന്ന കുറുത്ത വസ്ത്രംകൊണ്ടും റോഡിച്ചുള്ള വിളക്കുകൾ അണഞ്ഞിരുന്നതുകൊണ്ടും കാണുവാൻ സാധിച്ചിരുന്നില്ല. മുമ്പിൽ പോകുന്ന കൂട്ടർ നാലുംകൂടിയേടത്തു (അവിടെനിന്നു കാൽ നാഴിക വടക്കോട്ടു പോയാൽ നാലു റോഡുകൾ കൂടുതൽ സ്ഥലമാണ്. ആ പ്രദേശത്തിന്നു നാലുംകൂടിയേടമെന്നാണ് ജനങ്ങൾ പറഞ്ഞുവരുന്നത്.) ചെന്നുനിന്നു. അവരുടെ അനുയായികളും അവർക്കു ആളെക്കാട്ടാതെ അല്പംഅ

കലെയായി നിന്നു. തൽസമയം വടക്കുഭാഗത്തുനിന്ന് ഒരു കുതിരയുടെ കുളമ്പടിക്കുവും കേട്ടതുടങ്ങി. കൂട്ടർ—“ഹോ! വരവായി. സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളൂ.” എന്നു പറഞ്ഞു റോഡിന്റെ ഒരു ഭാഗത്തേക്കു മാറിനിന്നു. അന്നയായി കുറേ അതു കണ്ടു് ഈ കുതിരസ്സുവారిക്കാരൻ ഇവരുടെ ഉദ്ദേശത്തിന്നു വിഘാതമായിവരികയാൽ കളിച്ചുനിന്നു തന്നെന്നു നിശ്ചയിച്ചു. കുതിര അടുത്തു വന്നുതുടങ്ങി. അവരുടെ കരഗതമായ ആയുധങ്ങളെ ഉയർത്തിത്തുടങ്ങി. പെട്ടെന്നു മൂന്നു പേരും കുതിരയുടെ അടുക്കലേക്കു പന്നികൾകണക്കെ പാഞ്ഞെത്തി. ഒന്നാമൻ കുതിരയുടെ കാൽ വെട്ടി. കുതിര മറിഞ്ഞുവീണതോടുകൂടി രണ്ടാമൻ കുതിരപ്പറത്തുള്ളവന്റെ മാറത്തു് അവന്റെ കരറി ഭാങ്ങി ഒരു കുത്തു കുത്തി. കുത്തോരവൻ ഗതാസുവായി ധരിത്രിയിൽ പതിച്ചു. ഇതെല്ലാം ഒരു നിമിഷനേരംകൊണ്ടു കഴിഞ്ഞു. ഈ സംഭവം കണ്ടു കുറുത്ത വേഷധാരികൾ ‘വിസ്സി’ലടിച്ചു. ആ ശബ്ദം കേട്ടു ഘാതു കന്മാർ പരിഭ്രമിച്ചു് കാരോരുത്തരും കാരോ വഴിക്കായി പാഞ്ഞുതുടങ്ങി. കുഴൽവിളിശബ്ദം കേട്ടു മറ്റൊരു റോഡു കളിലും ബീററിന്നു പോയിരുന്ന പോലീസ്സുകാർ സംഭവസ്ഥലത്തു് എത്തിച്ചേന്നു. ഘാതുകന്മാർ കാടിച്ചെന്നു ചാടിയത് പോലീസ്സുകാരുടെ മുമ്പിലേക്കാണ്. അവർ ഒരു വഴിക്കും കാടിപ്പോകുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതെ വലയിൽപ്പെട്ട മൃഗങ്ങളെപ്പോലെ നാലുംകൂടിയേടത്തു പെട്ടുപോയി. പോലീസ്സുകാർ അവർ മൂന്നു പേരേയും നിശ്ചയം കടന്നുപിടിച്ച് വിലങ്ങു വെച്ചു. ഉടനെ അവരുടെ

ടെ വിളക്കു പ്രകാശിപ്പിച്ചുനോക്കിയപ്പോൾ കുത്തു കൊണ്ടവൻ മരിച്ചുകിടക്കുന്നു. അവർ ആ ശവത്തേയും ഘാതുകന്മാരേയും പോലീസ്സുസ്റ്റേഷനിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി.

പോലീസ്സുകാർ ഈ വക കേസുകൾ കിട്ടുന്നത് അത്യുത്സാഹത്തിനും സന്തോഷത്തിനും കാരണമായിട്ടുള്ളതാണല്ലോ. ഈ വകകൾ കണ്ടുപിടിച്ചു തെളിവുണ്ടാക്കുന്നത് അവർക്കു ബഹുമാനവും മേലധികാരികളിലെ തൃപ്തിക്കു കാരണവും തന്മൂലം അവർക്കു കയറ്റം കിട്ടുവാൻ വഴിയുള്ളതും ആണെന്നുള്ള അഭിമാനം അവരിൽ എപ്പോഴും കുടികൊണ്ടിരിക്കുന്നതാണ്. നമ്മുടെ പോലീസ്സുകാർ ഇന്നത്തെ ഈ കേസ്സ് കിട്ടിയതു ചിങ്ങമാസത്തിൽ തിരുവോണംപോലെ സന്തോഷത്തെ ഉളവാക്കി. ‘പുള്ളി’കളുടെ നേരെ കാരോ മദ്ദനനയങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ചു പട്ടണവാസികളെക്കൂടി ഉണർത്തക്കവണ്ണമുള്ള കാരോ ആഹ്ലാദഭരിതങ്ങളായ വാക്കുകളെ പറഞ്ഞു രസിച്ചും ആത്മവിളിച്ചും ഏകദേശം മൂന്നു മണിക്കു പോലീസ്സുസ്റ്റേഷനിൽ ചെന്നുചേർന്നു. കിടന്നുറങ്ങിയിരുന്ന ഇൻസ്പെക്ടറെ ഉണർത്തി കാര്യം അറിയിച്ചു. സ്റ്റേഷനിൽ പാറാവു നിന്നിരുന്ന പോലീസ്സുകാർ അന്നത്തെ ബീരു കിട്ടാത്തതുകൊണ്ടു നമ്മുടെ പോലീസ്സുകാരോട് അസൂയയാണ് ഉണ്ടായത്.

ഇൻസ്പെക്ടറും പോലീസ്സുകാരും ശവം പരിശോധന തുടങ്ങി. ശവം കണ്ടപ്പോൾ, “ഏയി. ഏയി. ഇതെന്തൊരു ഭൂതമാണ്! ഇതാൾ നമ്മുടെ മന്ത്രിപുത്രന്റെ പ്രധാനസേവനായ കേശവപ്പണിക്കരല്ലേ?” എന്നു ഇൻ

സ്വേതർ പാഞ്ഞു: പോലീസ്സുകാർ കൊല നടന്നതിന്റെ സംഗതി ഇൻസ്പെക്ടറെ വിവരമായി പറഞ്ഞു ധരിപ്പിച്ചു. “ആദ്യ അവരുടെ കയ്യിൽ എടുത്തതിന്റെ ശേഷം ബാക്കി ആലോചിക്കാം” എന്നു പറഞ്ഞു ഇൻസ്പെക്ടർ പോലീസുകാരോടുകൂടി പുള്ളികളെ വിസ്തരിക്കുവാനുള്ള ഉത്സാഹമായി. ഈ വകക്കാരെ വിസ്തരിക്കേണ്ടതിന്നു സ്റ്റേഷനുകളിൽ പ്രത്യേകം ഒരു സ്ഥലമുണ്ട്. അതിൽ അവരെ കയറ്റിയാൽ ഉടനെ മിക്കപേരും യമദണ്ഡം കണ്ടുപാപികളെപ്പോലെ കുറുമെല്ലാം സമ്മതിച്ചുകളയും. ചിലർ ദണ്ഡദർശനംകൊണ്ടു മാത്രം മതിയാവുന്നതല്ല. സ്വർണവുമായി വേണ്ടിവരും. അതിനേയും അതിശയിക്കത്തക്ക ദർപ്പഭം ചില യോഗ്യരും ഇല്ലെന്നില്ല.

ഇൻസ്പെക്ടറും നാലു പോലീസുകാരുംകൂടി ആ സ്ഥലത്തു പ്രവേശിച്ചു. തടവുകാരിൽ ഒരുവനെ അവിടെ കൊണ്ടുവന്നു നിറുത്തി. അവനോടു ഇൻസ്പെക്ടർ ഇങ്ങനെ ചോദിച്ചതുടങ്ങി.

ഇൻസ്പെക്ടർ—നിങ്ങളുടെ പേരെന്താണ്?

തടവുകാരൻ—ധർമ്മലിംഗംപിള്ള.

ഇൻ—നിങ്ങൾ ഏതു നാട്ടുകാരനാണ്?

ധർമ്മലിംഗം—ഞാൻ സേലത്തുകാരനാണ്.

ഇൻ—നിങ്ങൾക്ക് ഉദ്യോഗം വല്ലതും ഉണ്ടോ?

ധർമ്മലിംഗം—ഇപ്പോൾ ഒന്നുമില്ല.

ഇൻ—മുമ്പ് എന്തുദ്യോഗമായിരുന്നു?

ധർമ്മലിംഗം—ബ്രിട്ടീഷു പട്ടാളത്തിൽ ഒരുദ്യോഗമുണ്ടായിരുന്നു.

ഇൻ—മറ്റു രണ്ടു പേരും നിങ്ങളുടെ കൂട്ടാളികൾതന്നെ
യോ?

ധർമ്മലിംഗംപിള്ള എന്തു മറുപടിയാണ് പറയേണ്ട
തു് എന്നു സംശയിച്ചുനിന്നു. അപ്പോൾ ഒരു കൗൺസ്യ
ബിൾ “എന്താ; മിഴിച്ചുനില്ക്കുന്നത്. എജമാനൻ ചോ
ദിച്ചതു കേട്ടില്ലേ?” എന്നു ചോദിച്ചു.

ധർമ്മലിംഗം—അതെ. അവരും പട്ടാളത്തിൽ ഉദ്യോഗം
ഭരിച്ചിരുന്നവർതന്നെയാണ്.

ഇൻസ്പെക്ടർ—അവർക്കും ഇപ്പോൾ ഉദ്യോഗമില്ലേ?

ധർമ്മലിംഗം—ഇല്ല.

ഇൻ—നിങ്ങൾ മൂന്നു പേരും ഉദ്യോഗം ഉപേക്ഷിപ്പാനു
ള്ള കാരണം എന്ത്?

ധർമ്മലിംഗം—ഒന്നുമില്ല. ഞങ്ങൾ മനസ്സാൽ രാജിവെച്ചു
പോന്നതാണ്.

ഇൻ—ഇന്നു നിങ്ങൾ മൂന്നു പേരുംകൂടി നടത്തിയ കൊല
ക്കേസ്സ് എന്തുദേശത്തിന്മേലാണ്?

ധർമ്മലിംഗംപിള്ള ഒന്നും മിണ്ടാതെ നില്ക്കുന്നു.
“എന്താ മിണ്ടാതെ നിൽക്കുന്നത്?” എന്നു ഇൻസ്പെക്ടർ
ചോദിച്ചതിന്നും മറുപടി ഉണ്ടായില്ല. ഇതിനെന്തു മറു
പടിയാണ് അയാൾ പറയേണ്ടതു്? “കാൽമെല്ലാം പോ
ലീസുകാർ കണ്ടിരിക്കുന്നു. ഉദ്ദേശത്തിന്റെ കാര്യം പിന്നീ
ട്. കൊല സമ്മതിച്ചിട്ടു വേണ്ട മറ്റേ കാര്യത്തിന്നു? അ
തുതന്നെ സമ്മതിക്കാതിരുന്നാൽ എന്താ വൈഷമ്യം?”
എന്നിങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ച് അയാൾ നിൽക്ക
മ്പോൾ ഇൻസ്പെക്ടറുടെ അഭിപ്രായത്തോടുകൂടി ഒരു കറ

ൺസുബിറം ധർമ്മലിംഗംപിള്ളയുടെ മുതുകത്തു കന്നു ഇ
ടിച്ചു. ആ ഇടികൊണ്ട് അയാൾ “അയ്യോ!” എന്നൊരു
നിലവിളിയോടുകൂടി കവണംകുത്തി വീണു. “എടാ നാ
യെ! ചോദിച്ചതിന്നു മറുപടി പറഞ്ഞുകൂടെ” എന്നു ചോ
ദിച്ചുകൊണ്ട് ആ കാൺസുബിറം ധർമ്മലിംഗംപിള്ള
വീണ വീഴ്ചയിൽത്തന്നെ അയാളുടെ പുറത്തു ഒരു ചവി
ട്ടം കൊടുത്തു. അതോടുകൂടി ധർമ്മലിംഗംപിള്ള കന്നു
മശങ്ങി.

ഇൻസ്പെക്ടർ —എന്താ, ഞാൻ ചോദിച്ചതിന്നു മറുപടി പ
റയ്ക്കൂ.

ധർമ്മലിംഗം —അയ്യോ എജമാനന്മാരെ, എന്തെ കൊല്ല
രുതെ!

ഇൻ —നിന്നെ കൊല്ലാൻ ഞങ്ങളല്ല. ചോദിച്ചതിന്നു മ
റുപടി പറയൂ.

ധർമ്മലിംഗം —എജമാനനെ. സത്യം ചെയ്യാം. ഞങ്ങൾ
കൊന്നിട്ടില്ല. ഈ പോലീസുകാർ—

എന്നു പറഞ്ഞപ്പോഴേക്കും അയാൾ കന്നു ഞെട്ടി.
പിന്നെ കന്നും മിണ്ടാതെ നിന്നു. പോലീസുകാരും ഇ
ൻസ്പെക്ടറും മാറിമാറി ചോദിച്ചുതുടങ്ങി. അതിന്നെല്ലാം
തുമ്പുംവാലുമില്ലാത്ത മറുപടിയാണ് അയാൾ പറഞ്ഞത്.
പോലീസുകാരുടെപ്പൂജ മുറക്കു തുടങ്ങി. ധർമ്മലിംഗംപിള്ള
ക്ക് ആ പൂജ സഹിക്കാൻ വയ്യാത്തതിനാൽ അയാൾ
ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

ധർമ്മലിംഗംപിള്ള —എജമാനനെ! ഞാൻ സത്യം പര
യാം. ഇവരല്ല മാറി നില്പാനായിട്ടു കല്പനയുണ്ടാവ
ണെ.

ഇൻ—എന്നാൽ പാ കേൾക്കട്ടെ.

ധർമ്മലിംഗം—എജമാനനെ! അയാൾ ഞങ്ങളെ വളരെ ദ്രോഹിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഞങ്ങളുടെ ഉദ്യോഗം കളഞ്ഞതും മറ്റും അയാളാണ്. ആ വൈരം പോക്കുവാൻ ഇങ്ങിനെ ചെയ്തതാണ്.

ഇൻ—എടാ അയാൾ എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു മതിയായില്ല. അയാളുടെ പേരെടുത്തു പറയണം.

ധർമ്മലിംഗം—കരുണാകരൻ നായർ—

ഇൻ—എതു കരുണാകരൻ നായർ?

ധർമ്മലിംഗം—വിജയനഗരം ജമിന്ദാരുടെ സ്വത്തുവകാശിയായ കരുണാകരൻ നായർ.

ഇൻ—നീ അദ്ദേഹത്തെയാണു കുത്തിക്കൊന്നത് അല്ലേ?

ധർമ്മലിംഗം—കുത്തിക്കൊന്നത് ഞാനല്ല. ഞാനും അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നേ ഉള്ളൂ.

ഇൻ—പിന്നെ കുത്തിക്കൊന്നത് ആരാണ്?

ധർമ്മലിംഗം—മുനുസ്സാമിനായഡുവാണ്.

ഇൻ—നിയുറങ്ങോ കുതിരയുടെ കാൽ വെട്ടിയത്?

ഈ ചോദ്യത്തിന്നു ധർമ്മലിംഗംപിള്ള മറുപടി പറഞ്ഞില്ല. അവന്റെ വാക്കുകൾ കേട്ട് ഇൻസ്പെക്ടർ പോലീസുകാർക്കും അത്യാശ്ചര്യം ജനിച്ചു. പിന്നെയും ധർമ്മലിംഗംപിള്ളയോടു് കാരോന്നു ചോദിച്ചുതുടങ്ങി. പക്ഷേ അതിനൊക്കെ ധർമ്മലിംഗംപിള്ള അങ്ങുമിങ്ങും തൊടാത്ത ചില മറുപടികളാണു പറഞ്ഞത്. പിന്നേ

യും പോലീസുകാർ പ്രഹരദികൾക്കായ്ത്തിൽ തോഡനം
ദിഗുളിക'മേപ്പൊടി ചേർത്തു അയാൾക്കു കൊടുത്തു തുട
ങ്ങി. ആ കഷായം ചെന്നതോടുകൂടി അയാൾ ആദ്യം
തൽ അന്നവരെ കരുണാകരൻ നായരിൽ പ്രവർത്തിച്ച
തു് കനം വിട്ടുകുളയാതെ പറഞ്ഞു.

ധർമ്മലിംഗംപിള്ളയുടെ വാക്കുകൊണ്ടു് ഇവർ
ആൾമാരും വന്നുപോയതും, വിശേഷിച്ചു മുമ്പു വ
ണ്ടിയിൽവെച്ചു പട്ടാള മേലധികാരിയെ കുത്തിക്കൊന്ന
കേസും തെളിഞ്ഞു. ധർമ്മലിംഗംപിള്ളയുടെ വായ്ക്കൊഴി
കുപ്പിട്ടുവാങ്ങി അയാളെ ഒരു സ്ഥലത്തുകൊണ്ടിരുത്തി
ബാക്കി രണ്ടു പേരിൽ ഒരാളെ വരുത്തി ചോദിച്ചു തുട
ങ്ങി. അയാൾ വേണുഗോപാലംചെട്ടിയായിരുന്നു. ഇൻ
സ്പെക്ടറുടെ ചോദ്യങ്ങൾക്കു ശരിയായ മറുപടി പറഞ്ഞി
ല്ല. ധർമ്മലിംഗംപിള്ളയുടെ വാക്കുകൾക്കും ഇയാളുടെ വാ
ക്കുകൾക്കും വളരെ അന്തരമുണ്ടായിരുന്നു. പോലീസുകാർ
അയാളേയും വഴിപോലെ പൂജിച്ചുതുടങ്ങി. അയാൾ ഉ
പായപൂജകൊണ്ടു പ്രസാദിക്കുന്ന കൂട്ടത്തിലല്ല. വലിയ
പൂജതന്നെ ഏടുക്കേണ്ടിവന്നു. അപ്പോൾ അയാളൊരു
മാതിരി വഴിപ്പെട്ടു. ധർമ്മലിംഗംപിള്ള പറഞ്ഞതിനെ
ത്തന്നെ അയാളും അനുസരിച്ചു. അയാളുടെ കയ്യിത്തും
കുപ്പിട്ടു വാങ്ങി. മൂന്നാമനേയും വിസ്തരിച്ചു. അവങ്കൽ മുമ്പ
ത്തെ പൂജകളൊന്നും ഫലിച്ചില്ല. സപരിവാരവും ഭൂത
ബലിയും കൂടി ഉപയോഗിക്കേണ്ടിവന്നു. അപ്പോഴെ ഫ
ലപ്രാപ്തി ഉണ്ടായുള്ളു. ഇൻസ്പെക്ടർ അവരെ ബന്തോവ
സ്സിൽ വെച്ചതിന്റെ ശേഷം മെഡിക്കൽ സർട്ടിഫി

കുറ്റിന്നുവേണ്ടി ശവം ആസ്വത്രിയിലേക്ക് അയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു.

അപ്പോഴേക്കും വേരൊരുവഴിക്കു ബീറ്റിന്നുപോയ രണ്ടു പോലീസുകാർ സ്റ്റേഷനിൽ വന്നെത്തി. അവരുടെ നടന്ന സംഭവങ്ങൾ മനസ്സിലായപ്പോൾ അവരിൽ ഒരാൾ ഇൻസ്പെക്ടറോട് “എജമാനനെ ഇന്നു രാത്രി എക്കദേശം പന്ത്രണ്ടു മണിയോടുകൂടി ഈ കേശവപ്പണിക്കരും നമ്മുടെ മന്ത്രിച്ചത്രനായ ബീറ്റാർവാറും നേരെ വടക്കോട്ടു സാവധാനത്തിൽ കാരോന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു പോയിരുന്നു. സാഹോബ്ജ് അവർകൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുതിരപ്പാത്തും കേശവപ്പണിക്കർ നടന്നിട്ടുമായിരുന്നു. എജമാനനും ശിഷ്യനും എപ്പോഴോടേപോയിച്ചു പോകുന്നതു പലപ്പോഴും ഞാൻ കാണാറുണ്ട്, ഇന്നത്തെ പോക്കും അതുപോലെയാണെന്നുവെച്ച് ഞാൻ മാറിപ്പോന്നു. ഇതാൾക്ക് ഈ സംഭവം എങ്ങിനെപറ്റി? അദ്ദേഹം എവിടെ പോയി?” എന്നു് ആ പോലീസുകാരൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ ഇൻസ്പെക്ടർ ആ പോലീസുകാരനോടും കേസുകൊണ്ടുവന്ന പോലീസുകാരനോടും കൂടി സ്ഥലപരിശോധനയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. കൽ മുറിഞ്ഞു കിടക്കുന്ന കുതിരയെ കണ്ട് ആ പോലീസുകാരൻ ഇൻസ്പെക്ടറോട് “എജമാനനെ, ഈ കുതിരപ്പാത്തായിരുന്നു സാഹോബ്ജ് അവർകൾ പോയിരുന്നതു്” എന്നു പറഞ്ഞു. ഇൻസ്പെക്ടർ സ്ഥലവിവരം കുറിച്ചെടുത്തു നേരെ വടക്കോട്ടു പോലീസുകാരോടുകൂടി തിരിച്ചു.

നേരം പ്രഭാതമായി തുടങ്ങി. രാത്രിയിൽ കഴിഞ്ഞു

സംഭവങ്ങൾക്കു സാക്ഷിഭൂതരായി നിന്നിരുന്ന നക്ഷത്രവർഗ്ഗങ്ങൾ ഈ പോലീസ്സുദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്നതു ദോഷകരമാണെന്നു വിചാരിച്ചു മറഞ്ഞു തുടങ്ങി. പോലീസ്സുകാരും ഇൻസ്പെക്ടരും കുതിരയുടെ കാലടി പതിഞ്ഞിട്ടുള്ളതിനെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി പോയിത്തുടങ്ങി. സുമാർ അരമയിൽ ഭൂമം ചെന്നപ്പോൾ നേരം നല്ലവണ്ണം വെളിച്ചമായി. ഇവർ ചെന്നെത്തിയ പ്രദേശം ഒരു ചെറുപാലത്തിങ്കലായിരുന്നു. ഇൻസ്പെക്ടർ വിശ്രമാത്ഥം ആ പാലത്തിന്മേൽ ചെന്ന് അല്പനേരം ഇരുന്നു. പാലത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽനിന്നു ശപാക്കളുടെ മുറുമൽ കേൾക്കുകയാൽ അദ്ദേഹം കീഴോട്ടു നോക്കി ആശ്ചര്യത്തോടെ “ഏടോ മുന്നൂറ്റിമുപ്പത്താറ്, ആ കിടക്കന്നു തെന്താണെന്നു നോക്കൂ” എന്നു ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു (അയാളായിരുന്നു മുന്യ ഇൻസ്പെക്ടർക്ക് ഉഴുട്ടു പറഞ്ഞുകൊടുത്ത ആൾ). ആ പോലീസ്സുകാരൻ ഉടനെ കീഴോട്ടു ചാടി അടുത്തു ചെന്നു നോക്കിയപ്പോൾ കണ്ട കാഴ്ച അത്യാശ്ചര്യകരമായിരുന്നു. അതു മന്ത്രിച്ചത്രനായ ബീരാംബാന്റെ പ്രേതമായിരുന്നു. പോലീസ്സുകാർ എല്ലാവരും ഇറങ്ങി ചെന്ന് ആ ശവത്തെ എടുത്തു മുകളിലേക്കു കയറ്റിക്കൊണ്ടുവന്നു. “ഇതെന്തൊരാശ്ചര്യമാണ്. ഇദ്ദേഹവും കുത്തേറിട്ടാണല്ലോ മരിച്ചു കിടക്കുന്നത്.” എന്ന് ഇൻസ്പെക്ടർ മനസ്സിൽ വിചാരിച്ചു ശവം ആസ്സത്രിയിലേക്കു ചൂകെടുത്തു. സ്ഥലപരിശോധന മുതലായതു കഴിച്ചു പ്രധാനമന്ത്രിയെ വിവരം അറിയിക്കുവാൻ ഒരു പോലീസ്സു

കാരനേയും അയച്ച് ഇൻസ്പെക്ടർ സ്റ്റേഷനിലേക്കു
തിരിച്ചു.

* * * * *

മണി പത്തടിച്ചപ്പോഴേക്കും പേപ്പർ വിപ്ലവ പയ്യ
നാരുടെ കോലാഹലം കലശലായി തുടങ്ങി “പേപ്പർ വാ
ങ്ങുവിൻ പേപ്പർ വാങ്ങുവിൻ,” “എന്നിങ്ങിനെ എല്ലാ
തെരുവുകളിലും ഘോഷിച്ചുകൊണ്ടു് അവർ ഓടി
തുടങ്ങി. പേപ്പറിലെ വർത്തമാനം ഇതായിരുന്നു:—

ഭയങ്കരമായ ഇരട്ടക്കൊല

കഴിഞ്ഞ രാത്രിയിലെ ദാരുണസംഭവം.

“ഈ രാജ്യത്തെ പ്രധാനമന്ത്രി ഉസ്മാൻഖാൻ അ
വർകളുടെ ഏകപുത്രനായ ബീറാംഖാനും അദ്ദേഹത്തി
ന്റെ പ്രധാന സേവനായ കേശവപ്പണിക്കരും തമ്മിൽ
വളരെ കൂട്ടുകെട്ടാണെന്നു് ഈ നാട്ടുകാർക്കു് ഒട്ടുക്കു് അറി
യാവുന്നതാണല്ലോ. അവർ പലേ ഏപ്പാടുകളും നടത്തി
വരുന്ന കൂട്ടത്തിൽ കഴിഞ്ഞ രാത്രി പന്ത്രണ്ടു മണിയോടു
കൂടി അവർ രണ്ടുപേരും സവാരിക്കു പോയിരുന്നു. എങ്ക
ലാണു് കുതിരപ്പറ്റത്തും, ശിഷ്യൻ നടന്നിട്ടുമായിരുന്നു. ഉ
ദ്ദേശം രണ്ടു മണിക്കു പണിക്കർ സാഹോബിന്റെ കുതിര
പ്പറ്റത്തു കയറി നാലും കൂടിയേടത്തു വന്നു. തത്സമയം
ചിലഘാതുകന്മാരാൽ അയാൾ കൊല ചെയ്യപ്പെട്ടു. നമ്മു
ടെ പോലീസ്സുദ്യോഗസ്ഥന്മാർ ആ കേസ്സു കയ്യോടെ പി
ടിക്കുകയും ഘാതുകന്മാരെ അറസ്റ്റു ചെയ്യുകയും ചെയ്

ജീവിക്കുന്നു. പോലീസ് ഇൻസ്പെക്ടർ സ്ഥലപരിശോധന മുതലായത് ചെയ്തു വരുമ്പോൾ ഒരു ചെറുപാലത്തിന്റെ ചുമട്ടിൽ ബീരാംബാൻ അവർകളുടെ പ്രേതം കാണപ്പെട്ടു. കേശവപ്പണിക്കരുടെകൊലക്കു കാരണം ഘാതുകന്മാരുടെ കയ്യിത്തുകൊണ്ടു തെളിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ബീരാംബാന്റെ മരണകാരണം ഉറപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടാവുന്നില്ല. എങ്കിലും കേശവപ്പണിക്കർ ബീരാംബാന്റെ കുതിരപ്പറ്റത്തു കയറി വരുവാനുള്ള കാരണം കാക്കുമ്പോൾ എജമാനൻ ശിഷ്യനാൽ മൃതി സംഭവിച്ചതാണോ എന്നുനോക്കിക്കാവുന്നതാണ്. അതിനുള്ള ചേതുവെന്തെന്നറിഞ്ഞുകൂടാ. ഏതായാലും ഈ സംഭവം അത്യാശ്ചര്യകരമായിരിക്കുന്നു.”

ചെടിമരത്തിൽ തീക്കൊള്ളത്തിച്ചതുപോലെ ഈ വർത്തമാനം ആ നാടു മുഴുവൻ പരന്നു. പലരും പല പ്രകാരത്തിലും പറഞ്ഞു തുടങ്ങി. ഈ സംഭവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ജിജ്ഞാസ എന്റെ പ്രിയ വായനക്കാർ ഉണ്ടായിരിക്കുമല്ലോ.

* * * * *

ഭാരതിവിലാസത്തിൽവെച്ചു സുകുമാരൻ ബീരാംബാനെ കീചകാവസ്ഥയനുഭവിപ്പിച്ചതിന്റെശേഷം ഉടനെ ഭാരതിയെ വിളിച്ചു. അവൾ പരിഭ്രമത്തോടുകൂടി വാതിൽ തുറന്നു അകത്തു വന്നു. മുറിച്ചിട്ട തടിപോലെ ബീരാംബാൻ നിലത്തു കിടക്കുന്നതുകണ്ടു ഭയവിഹ്വലയായി ഭവിച്ചു. സുകുമാരൻ അവളോടു, ‘ക്ഷമിക്കൂ’ എന്നു പറഞ്ഞു താൻ ധരിച്ചിരുന്ന ഉടുപ്പുകളെ അഴിച്ചു മാറി. ഭാരതിയോടു ചില സമാധാനവാക്കുകളെ പറ

ഞാൻകൊണ്ടു നിലുപോൾ കേശവപ്പണിക്കർ അതിവേഗം കോണികയറി അറവാതില്ലിൽ വന്നു “പ്രഭോ! അയാൾ വന്നുതുടങ്ങി. വേഗം പുറത്തു പോകാത്തൊരാൾ പത്തുണ്ടാകും” എന്നു പറഞ്ഞു. അകത്തുനിന്നു യാതൊരു മറുപടിയും ഉണ്ടായില്ല. കേശവപ്പണിക്കർ യുതികൂടിത്തുടങ്ങി. അയാൾ പല സ്ഥലങ്ങളിലും നിറുത്തിട്ടുള്ളവരിൽ ഒരുവൻ വന്നു കരുണാകരൻനായർ മടങ്ങിവരുന്നതിനെ സൂചിപ്പിക്കുകയാലാണ് യുതികൂട്ടുവാനുള്ള കാരണമുണ്ടായത്. ഒന്നു രണ്ടു പ്രാവശ്യം വിളിച്ചു പറഞ്ഞുനോക്കി. മറുപടി കേൾക്കാത്തതിനാൽ പണിക്കർ അറയിലേക്കു കടന്നു. മഞ്ചത്തിലേക്കു നോക്കിയപ്പോൾ എജമാനനെ അവിടെക്കണ്ടില്ല. തത്സമയം അയാളുടെ ദൃഷ്ടി താഴെത്തു പതിച്ചു. അപ്പോൾ അയാൾക്കുണ്ടായ പരിഭ്രമം ഇന്നപ്രകാരത്തിലാണെന്നു വായനക്കാർക്കു നന്നെ ഉപദിക്കുന്നതാണ് അധികം നല്ലത്. മറ്റൊരു കത്തേറ്റു രക്തമണിഞ്ഞു കിടക്കുന്ന എജമാനനെ കണ്ടാൽ ഏതൊരു പ്രിയശിഷ്യനാണു ഭയപ്പെടാതിരിക്കുക? ഈ സംഭവത്തിന്റെ കാരണം മനസ്സിലാവാതെ പണിക്കർ നല്ലപാടും നോക്കി. അപ്പോൾ ചാപ്പിന്റെ വാതുക്കൽ ഒരാൾ ആയുധപാണിയായി നിൽക്കുന്നതു കണ്ടു. ജാനകിയെ അവിടെയെങ്ങും കാണാനില്ല. കേശവപ്പണിക്കർ കോപത്തോടുകൂടി തന്റെ വാളുയർത്തി പിടിച്ചു സുകുമാരന്റെ നേക്കു പാഞ്ഞെത്തി. സുകുമാരൻ കൂസൽകൂടാതെ കാടിവരുന്ന ഭൂതനെ നോക്കി “എടാ, മൃഡ! നിലുവിടെ” എന്നു പറഞ്ഞു. ഈ വാക്കു കേ

ട്ടു പണിക്കർ സുകുമാരന്റെ മുഖത്തു നോക്കി. ഉയർത്തി
പ്പിടിച്ചിരുന്ന വാൾ പെട്ടെന്നു നിലത്തു പതിച്ചു. ദേഹ
മാസകലം വിയർത്തു. അയാൾ അരയാലിലേയ്ക്കു കി
ടകിടെ വിറച്ചു. സുകുമാരൻ പണിക്കരോടു “നിന്റെ പ്ര
വൃത്തിദോഷംകൊണ്ട് എഴുമാനൻ ഈ ഗതി സംഭവി
ച്ചു. നിനക്കിനി ജീവനോടുകൂടി ഇരുനാൽക്കൊള്ളാമെന്നു
ണ്ടെങ്കിൽ നിന്റെ ആൾക്കാരെയെല്ലാം മടക്കി അയച്ചു,
ഉടനെ നാടുവിട്ടു പോയിക്കൊൾക” എന്നു പറഞ്ഞു. സു
കുമാരന്റെ വാക്കു കേട്ടു പണിക്കർ എന്തു ചെയ്യേണ്ടു എ
ന്തറിയാതെ സ്തബ്ധനായി നിന്നുപോയി. സുകുമാരൻ “നി
ന്നോടല്ലേ പോകുവാൻ പറഞ്ഞത്?” എന്നു പറഞ്ഞു പ
ണിക്കരുടെ കഴുത്തിൽ പിടിച്ചു വാതുകുലോളം തള്ളി
ക്കൊണ്ടുപോയി കോണിപ്പടി നന്നായി ഇറക്കി വിട്ടു.

കേശവപ്പണിക്കർ താഴത്തു വീണ വാളെടുക്കാതേ
യും യാതൊരക്ഷരവും മിണ്ടാതേയും സുകുമാരനെത്തന്നെ
നോക്കി നിലുറുപ്പോഴാണ് സുകുമാരൻ ഈ പ്രവൃത്തി ന
ടത്തിയത്. ‘ശെടുപട’ എന്നു കോണിപ്പടിയിൽനിന്നു
താഴത്തു എത്തിക്കൂട്ടുമ്പോൾ കാലിന്നു ഒരു ഉള്ളു പാറി
യതിനേയും വകവെക്കാതെ തന്റെ ആൾക്കാരെയെല്ലാം
എന്തോ പറഞ്ഞു സമാധാനപ്പെടുത്തി അയച്ചതിന്റെ
ശേഷം പണിക്കർ എഴുമാനൻ കയറി വന്നിരുന്ന കുതിര
പ്പാത്തു കയറി പോകുമ്പോഴാണ് മുൻപറഞ്ഞപ്രകാരം
ഘാതകന്മാരുടെ കയ്യിൽ പെട്ടത്. ഇനി ബീരാംബാ
ന്റെ പ്രേതത്തെക്കുറിച്ചും അല്പം വിവരിക്കാം.

കേശവപ്പണിക്കരെ തള്ളി അയച്ചതിന്റെശേഷം

സുകുമാരൻ ഭാരതിയെ നോക്കി, “അല്ലയോ സാധുവി! ഞാൻ ഇനി ഇവിടെ നില്ക്കുന്നത് ഉചിതമല്ല. ഭവതിയുടെ ഭർത്താവു വരുന്നുണ്ടെന്നല്ലേ കേട്ടത്. ആയതുകൊണ്ടു ഞാൻ വേഗം പുറത്തു പോയിക്കളയാം. നിങ്ങൾ നീരക്ഷി രന്ത്യായെന്ന ദാമ്പത്യസുഖം അനുഭവിച്ചു വളരെക്കാലം സുഖിച്ചിരിക്കുവിൻ” എന്ന് ആശീർവാദചമ്പനത്തോടുകൂടി യാത്രപറഞ്ഞു വാതുക്കുലോളം എത്തി. അപ്പോൾ ഭാരതി “സുകുമാര, ഇതെന്തന്ത്യായമാണ് അങ്ങ പ്രവർത്തിക്കുന്നത്? ഈ കിടക്കുന്നതിനെ മറന്നുവോ? ഭർത്താവിനോടു ഞാനെന്താണു പറയേണ്ടത്? ഇതൊന്നുമോക്കാതെ ഭവൻ പോകുന്നത് ഉചിതമാണോ?” എന്നു ചോദിച്ചു.

വാതിലോളം എത്തിയ സുകുമാരൻ പിന്നാക്കം തിരിഞ്ഞു ഭാരതിയെ നോക്കി കുറച്ചു നേരം ആലോചനാമഗ്നനായി നിന്നു. “ഭദ്ര! ഭവതി പറഞ്ഞതു ശരിയാണ്. ഭർത്താവ് അടുത്തു വന്നുതുടങ്ങി. ചേരെ വഴിയൊന്നാം കാണുന്നില്ല. മാനരക്ഷാത്മവും ആത്മരക്ഷാത്മവും ഇവിടെ ഒരു പൊടിക്കൈ പ്രയോഗിക്കാതെ തരമില്ല. ഞാൻ പറയുന്നതിനെ അനുകരിച്ചു ഭവതി പ്രവർത്തിക്കണം” എന്ന് അവളോടു ഉപദേശിച്ച് അവളെ ചാഴ്യിലേക്കു പറഞ്ഞയച്ചു ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചു വാളോടുകൂടി വാതുക്കൽ ഒരു രക്ഷകന്റെ നിലയെ അനുകരിച്ചു സുകുമാരൻ നിന്നു. അപ്പോഴേക്കും കരുണാകരൻ നായരും അറയുടെ വാതിൽ തുറന്ന് അകത്തേക്കു പ്രവേശിച്ചു.

താൻ ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നതുപോലെ കരന്യപുരഷനെ അറയ്ക്കളിൽ കണ്ടപ്പോൾ കരുണാകരൻ നായർക്കു കോ

പം സമീകൃതയായി. അപരിചിതനായ ആ യുവ
വിനെ അദ്ദേഹം ഇടക്കുണിട്ടുനോക്കി. കരുണാകരൻനാ
യർ അകത്തു കാലെടുത്തുവെച്ചു ക്ഷണത്തിൽ സുകുമാ
രൻ, നേരിങ്ങുമാർ? ബന്ധുവോ ശത്രുവോ എന്നറിയാ
തെ അകത്തേക്കുള്ള പ്രവേശം അനുവദിക്കുന്നതല്ല.” എ
ന്ന് അധികാരവലിപ്പത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞു.

കററുകാൽ അറക്കുള്ളിൽവെച്ചു കരുണാകരൻനായർ
ഇതു കേട്ടു വെച്ചു കാലിടുന്നതന്നെ നിന്നുകൊണ്ടു സുകു
മാരനെ കണ്ടുകൂടിനോക്കി. തൽസ്സമയം സുകുമാരന്റെ മു
ഖത്തു വിളങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്ന ശുഭത ധീരനായ കരുണാ
കരൻനായരുടെ ഉള്ളിനേയും കണ്ടു തുള്ളിച്ചു. അപ്പോൾ
ചാപ്പിൽനിന്നു ഭാരതി കാടിവന്നു “ഭേത്താവേ!” എന്നു പ
റഞ്ഞു കരുണാകരൻനായരെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു. അതു കണ്ടു
സുകുമാരൻ ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചിരുന്നു വാൾ കീഴ്പ്പോട്ടു താ
ഴ്ന്നു ഒരു ഭാഗത്തേക്കു വിനീതനായി മാറിനിന്നു. കരുണാ
കരൻനായർ പ്രകൃതമൊന്നും മനസ്സിചാവാതെ നില്ക്കു
ന്ന സമയത്തു നിലത്തു കിടക്കുന്ന ആ പ്രേതത്തെക്കണ്ടു.
അദ്ദേഹം പരിഭ്രമത്തോടുകൂടി അടുത്തു ചെന്നു നോക്കി
യപ്പോൾ ആശ്ചര്യത്തോടെ “അല്ലാ, ബീരാംചാൻ! മ
ന്ത്രിപുത്രൻ!” എന്നു പറഞ്ഞു ഭാരതിയെ കണ്ടു നോക്കി.
ഭാരതി കിടക്കിടെ വിറച്ചു യാതൊരക്ഷരവും ഉച്ചരിക്കു
വാൻ നാവനങ്ങാതെ നിന്നുപോയി. “ഇതെങ്ങിനെ സം
ഭവിച്ചു. ഇദ്ദേഹം ആരാണു്?” എന്നു ഭാരതിയോടു ചോ
ദിച്ചതിന്നു ഭാരതി സുകുമാരനെ കണ്ടു നോക്കി.

ഭാരതീയുടെ ആശയത്തെ നോട്ടംകൊണ്ടറിഞ്ഞ സുകുമാരൻ കരുണാകരൻനായരോട്, “പ്രഭോ! നിങ്ങളുടെ ചോദ്യത്തിന്നു മറുപടി ഞാൻ പറഞ്ഞുതരാം. അവർ ഭയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ സംസാരിക്കുവാനുംകൂടി ശക്തിയുണ്ടായിട്ടില്ല. എന്റെ പേരു മുതലായതു പിന്നീടറിയിച്ചുകൊള്ളാം. ഇപ്പോൾ ഇവിടെ നടന്ന സംഭവത്തെപ്പറ്റി എനിക്കറിവുള്ളിടത്തോളം അറിയിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. ഞാൻ ഒരു അന്യരാജ്യക്കാരൻ ഇദംപ്രഥമമായി ഈ നാടു കാണുവാൻ ഇന്നു വന്നതാണ്. ഈ പട്ടണത്തിലെത്തിയപ്പോൾ രാത്രി മണി പന്ത്രണ്ടടിച്ചുകാണാം. ഞാൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ എന്റെ വണ്ടിക്കാരൻ “ഇതിലെ കിഴക്കോട്ടു പോയാൽ നിങ്ങൾക്കു താമസിക്കുവാൻ സൗകര്യപ്പെട്ട സ്ഥലം കിട്ടൂ” എന്നു പറഞ്ഞു വണ്ടിയുംകൊണ്ടു വൻ പോയി. ഞാനേകൻ, രാത്രിസമയം, അപരിചിതമായ സ്ഥലം! അയാൾ കാണിച്ചുതന്ന വഴിയിൽക്കൂടി കുറെ ചെന്നു നോക്കി. എല്ലാ ഇടങ്ങളിലും വാതിൽ ബന്ധിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ചില ദിക്കുകളിൽ മുട്ടിവിളിച്ചുനോക്കി. എല്ലാം നിശ്ശബ്ദം. ഇനി എന്താണു ചെയ്യേണ്ടത്. എവിടെക്കാണു പോകേണ്ടത്. ഈ രാത്രിശേഷം എങ്ങിനെ കഴിച്ചുകൂട്ടും. ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ചു പിന്നെയും കുറെ നടന്നുനോക്കി. അപ്പോൾ ഒരു തരുണിയുടെ ആത്മസ്വപരം എന്റെ ശ്രവണേന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു ലക്ഷ്യമായി. ഈ അസമയത്തു ഇങ്ങിനെ ഒരു രോദനം കേൾപ്പാൻ കാരണമെന്തെന്നു വിചാരിച്ചു നാലു പാടും നോക്കി. അപ്പോൾ ഈ മാളികയുടെ ജനവാതുക്കൽക്കു

ടി ഒരു ദീപപ്രഭ പുറത്തേക്കു പ്രകാശിക്കുന്നതായി കണ്ടു. തുടർത്തുടരെ ആത്മലപതി ഖനമായി കേട്ടുതുടങ്ങി. അതും ഈ അറയിൽനിന്നാണു പുറപ്പെടുന്നതെന്നു തോന്നി. ഞാൻ കുറച്ചുനേരംകൂടി അവിടെത്തന്നെ വിന്നു. രോദനം നിലച്ചില്ല. ഭേൽരവില്ലാതെകണ്ടുള്ള ഈ അസമയത്തു് എന്നെ ഇവൻ ബലാൽക്കാരംചെയ്യാൻ തുനിയുന്നുവല്ലോ. ഹാ! ദൈവമേ! എന്നിക്കാരാണു ഒരു ഗതി. ഇവിടുത്തെ കാവൽക്കാരംകൂടി ചത്തുപോയോ?" എന്നു ശബ്ദം വിരളമായി കേട്ടപ്പോൾ ആ ജനലേയ്ക്കു ചേർന്നു കന്നുകൂടി സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. അറയ്ക്കുള്ളിൽ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ഒരു സ്ത്രീയും ഒരു പുരുഷനും വട്ടംചുറ്റി കാട്ടുന്നതായി കണ്ടു. ഇവിടെ എന്തോ ഒരു ബലാൽക്കാരം നടക്കാൻ പോകുന്നു; ഇതിനെ കണ്ടു് ഉപേക്ഷിച്ചുപോകുന്നതു് ഉചിതമല്ല. എന്നു വിചാരിച്ചു് അവിടുന്ന് ഒരൊറ്റക്കുതിയാലെ മതിൽ ചാടിക്കടന്ന് ഈ കുളികയുടെ പിൻഭാഗത്തു് എത്തി. ദൈവാധിനംകൊണ്ടു വാതിൽ തുറന്നിരുന്നു. ചുവട്ടിൽ വിളക്കും ഉണ്ടായിരുന്നു. നിഷ്പ്രയാസം ഇവിടെ എത്തി. ഈ സമയത്തു വ്യാപ്രം ഒരു പശുവിനെ എന്നപോലെ ഈ നാരാധമൻ ഈ യുവതിയുടെ തലമുടി ചുറ്റിപ്പിടിച്ചു നിലത്തോളം താഴ്ന്നു് ഏന്റെ ഇഷ്ടം നീ സംധിപ്പിക്കുമോ, ഇല്ലയോ? ഇതു് കേട്ടുക്കത്തെ വാക്. അല്ലെങ്കിൽ ഇതാ ഈ വാളു്" എന്ന് പറയുന്ന വാക്കു കേട്ടു് ഇവൾ ഞോൻ മരിച്ചാലും ശരി. ഇതനുസരിക്കുന്നതല്ല" എന്നു ഖണ്ഡിച്ചു പറകയാൽ ഇവൻ ആ കിടക്കുന്ന വാളുയർത്തി ഇവളെ വേട്ടുവാൻ തുനി

ഞ്ഞു. തൽസമയം ഞാൻ പെട്ടെന്നു ഈ അറയ്ക്കുള്ളിൽ കടന്നു എന്റെ കരാറികൊണ്ടു ഇപനെ ഒരു കുത്തു കുത്തി. അവൻ മരിഞ്ഞുവീണു. ഇവൾ ബോധമരും വീണു. ഞാൻ ഇവളെ ബോധപ്പെടുത്തേണ്ടതിലേക്കു ചില ശീതോപചാരങ്ങൾ ചെയ്തു. അപ്പോൾ കോണി പ്പടി കയറിവരുന്ന ശബ്ദം കേട്ടു. ഇവന്റെ കൂട്ടുകാരുടെ വരവായിരിക്കാമെന്നു ശങ്കിച്ച് വാളുയർത്തിപ്പിടിച്ചു നിന്നു താണു. ആ ആഗമനം വോന്റെ ആയതു കൊണ്ടു എന്റെ ചുമലെയെല്ലാം തീർന്നു. ഇതാണു ഇവിടെ നടന്ന സംഭവങ്ങളുടെ ചുരുക്കം” എന്നറിയിച്ചു.

സുകുമാരന്റെ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടു കരുണാകരൻ നായർ ഒരു മരപ്പാവുപാലു നിശ്ചേഷ്ടനായി നിന്നുപോയി. ഭാരതി അദ്ദേഹത്തെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു “ആ സമയത്തു ഈ മഹാശയൻ വന്നെത്തിയില്ലെങ്കിൽ എന്റെ കഥ എന്തായിരിക്കും? നിങ്ങൾ പോയി പത്തു മിനിട്ടു കഴിയുമ്പോഴേക്കും ഈ ഭൂമി വന്നു പലപ്രകാരത്തിലും എന്നെ സ്വാധീനപ്പെടുത്തുവാൻ യത്നിച്ചു. ഞാൻ സമ്മതിക്കില്ലെന്നു കണ്ടു അവൻ എന്നെ വെട്ടിക്കൊല്ലുവാൻ ശ്രമിച്ചു. ആ സമയത്തു ഈശ്വരൻതന്നെ ഈ നിൽക്കുന്ന മനുഷ്യരൂപവലംബിച്ച് അശരണയായ എന്നെ രക്ഷിച്ചതാണു” എന്നു വിനീതയായി പറഞ്ഞു.

കരുണാകരൻനായർ ഒരു ദീർഘശ്വാസത്തോടുകൂടി “എല്ലാം ദൈവസങ്കല്പം! ഇങ്ങിനെവരുമെന്നാരു കണ്ടു?” എന്നു ഭാരതിയെ സ്വാധീനപ്പെടുത്തി സുകുമാരനെ നോക്കി.

കുരുണാകരൻനായർ—മഹാനഭാവ! പ്രത്യക്ഷേശ്വര
സ്വരൂപനായ ഭവാനു വന്ദനം. ഇവളുടെ മാനത്തേ
യും ജീവനേയും എന്നു മാത്രമല്ല, എന്റെ മാനത്തേ
യുടേടി രക്ഷിച്ചു അങ്ങയോടു ഞാൻ ഏറ്റവും കൂട
പ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇതിന്നു തക്കതായ പ്രത്യുപകാരം
ചെയ്യുവാൻ എന്നാൽ സാധിക്കുമോ എന്നു സംശയമാ
ണ്. നിങ്ങളാരാണെന്നും ഏതു നാട്ടുകാരാണെന്നും
അറിഞ്ഞാൽക്കൊള്ളാം.

സുകുമാരൻ—ഈ കുത്തേറുകിടക്കുന്ന ആൾ മന്ത്രിപുത്ര
നാണെന്നു നിങ്ങൾ പറഞ്ഞ സ്ഥിതിക്കു എന്റെ ഊ
രും പേരും പറയുന്നത് എനിക്ക് അപായകരമാണെ
ന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ആയതുകൊണ്ട്
ഏകാന്താടു നന്ദി പറയാനോ മറ്റോ നിങ്ങൾ തുനിയാ
തെ എന്നെ പോലാണുവദിക്കുക. നിങ്ങൾ സുഖമാ
യിരിക്കുവിൻ! എന്റെ ഈ രാജ്യപ്രഭുശം ഭാഗ്യമായി.
വാരണമായിത്തുടങ്ങുകയാൽ ഞാൻ ഏറ്റവും കൃതകൃ
ത്യതയെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. നിങ്ങൾക്കു വന്ദനം. ഞാ
നിതാ പോകുന്നു

ഭാരതി യാതൊരാളുടേയും മിണ്ടാതെ കീഴ്ക്കാട്ടു നോ
ക്കി നിന്നതേയുള്ളൂ.

കുരുണാകരൻനായർ—ക്ഷമിക്ക; രണ്ടുദിവസം കഴിഞ്ഞു
പോയാൽ മതി. ഇപ്പോൾ പെട്ടെന്നു നിങ്ങൾ പോക
ുന്നത് എനിക്ക് ഏറ്റവും സന്താപകരമാണ്.

സുകുമാ—അതു സാധിച്ചില്ല. ഞാൻ ഇവിടെ ഇപ്പോൾ

താമസിച്ചാൽ ഇതിലധികം ഞാൻ സന്താപപ്പെടേണ്ടിവരും.

കരുണാ—ഇന്നല്ലെങ്കിൽ ഇനിയൊരിക്കലേങ്കിലും നിങ്ങൾ ഇവിടെ വന്ന് എന്റെ ലഘുവായ കരാതിത്വത്തെ സ്വീകരിച്ചാൽക്കൊള്ളാമെന്ന് അപേക്ഷിക്കുന്നു.

അങ്ങിനെ ആചാമെന്നു പറഞ്ഞു സുകുമാരൻ വാതിൽക്കുലോളം ചെന്നു. അപ്പോൾ അയാളുടെ മനസ്സിൽ എന്തോ ഒരു വിചാരം ജനിച്ചു. പെട്ടെന്നു പിന്തിരിഞ്ഞുനിന്ന്, “പ്രഭോ! ഞാനെന്ന് അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു. ആ അപേക്ഷ നിങ്ങൾക്കും എനിക്കും ഗുണകരമായിരിക്കുകൊണ്ട് അതു സാധിപ്പിച്ചുതന്നാൽക്കൊള്ളാം” എന്നു സുകുമാരന്റെ വാക്കു കേട്ട് കരുണാകരൻനായർ നേരിട്ടുകളുടെ അപേക്ഷ എന്തായാലും സാധിപ്പിച്ചുതരുവാൻ ഞാനൊരുക്കമാണ്” എന്നു മറുവടി പറഞ്ഞു. ഇതു കേട്ടു സുകുമാരൻ “ഈ കിടക്കുന്ന പ്രേതാ ഇവിടെ കിടന്നാൽ നമുക്കു രണ്ടുപേർക്കും ദോഷം സംഭവിക്കുവാനിടയുണ്ട്. ആയതുകൊണ്ട് ഇതിനെ ഞാൻ കൊണ്ടുപോകുന്നു” എന്നഭിപ്രായപ്പെട്ടതോടുകൂടി കരുണാകരൻനായർ യോജിച്ചു. സുകുമാരൻ ആ പ്രേതത്തെ ഒരു പതുപോലെ നിഷ്പ്രയാസം എടുത്തുകൊണ്ടു കരുണാകരൻനായരോടു യാത്രപറഞ്ഞു പോയി. അയാൾ അതിനെ മുൻവിവരിച്ച പാലത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ ഇട്ടതാണെന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഏതായാലും ആ കെസ്സ് അങ്ങിനെ തള്ളിപ്പോയി.

പതിനേഴാമദ്ധ്യായം.

സമാപ്തി.

കരുണാകരൻ നായർക്കും ഭാരതിക്കും അന്നു തീരെ ഉറക്കമുണ്ടായില്ല. അവർ അന്നു നടന്ന സഭവെന്തെക്കുറിച്ച് ഓരോന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു രാത്രിശേഷം കഴിച്ചുകൂട്ടി. നേരം വെളിച്ചമായി. എന്നിട്ടും ഭാരതിവിലാസത്തിലെ കാവൽക്കാരും പരിചാരകന്മാരും ഉണർന്നിട്ടില്ല. കരുണാകരൻനായർ കായികമുകളിൽനിന്നു താഴത്തിറങ്ങിവന്നു. അപ്പോൾ പരിചാരകന്മാരെ ആരേയും കണ്ടില്ല. “ഇവരെല്ലാം എങ്ങോട്ടു പോയി. ഇവിടെ യാതൊരു പ്രവൃത്തിയും കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ” എന്നു വിചാരിച്ച കരുണാകരൻനായർ ചിലരെ വിളിച്ചു. ആരും മിണ്ടുന്നില്ല. എല്ലാം നിശ്ശബ്ദം. അദ്ദേഹം അവരുടെ കിടപ്പുമുറകളിൽ ചെന്നു നോക്കി. എല്ലാവരും മരത്തിടിവിലെ കിടന്നു. നല്ല ഉറക്കം. കരുണാകരൻനായർ അവരെ വിളിച്ചിട്ടും ഉറക്കമുണർന്നു വട്ടം കണ്ടുമാറില്ല. അദ്ദേഹം അടുത്തുണ്ടായിരുന്ന വെള്ളംകൊണ്ട് അവരുടെ പ്രാന്തസ്നാനം കഴിപ്പിച്ചു. അപ്പോൾ അവരുടെ ഉറക്കം തെളിഞ്ഞു. അവർ പിടഞ്ഞെണിറ്റു നോക്കിയതു കരുണാകരൻനായരെയാണ്. നേരമോ ഉദിച്ചിരിക്കുന്നു. ആകപ്പാടെ അവർ വല്ലാതെ പരിഭ്രമിച്ചുപോയി. ഇവരുടെ പരിഭ്രമം കണ്ട കരുണാകരൻനായർ ഗൗരവത്തോടെ “ഇന്നെന്താ ഇങ്ങിനെ ഒരു ഉറക്കത്തിന്നു കാരണം?” എന്നു ചോദിച്ചതിന്നു “ഐജമാനേ! ഇന്നലെ സന്ധ്യക്കു

കേശവപ്പണിക്കർ ഞങ്ങൾക്കു കറച്ചു പലഹാരം കൊണ്ടു വന്നു തന്നു. ഞങ്ങൾക്കു കിടക്കാറാവുമ്പോഴേ അതു തിന്നുവാൻ തരമായുള്ളു. അതു തിന്നു കിടക്കുവാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ ഇന്നലെ വന്നിരുന്ന വിരുന്നുകാർ കുറെ സർവ്വത്തും ഞങ്ങൾക്കു സൽക്കരിച്ചു. അതും കഴിച്ചു കിടന്നു മാരും കാമ്യമുണ്ടു്” എന്നവർ പറഞ്ഞതു കേട്ടു കരുണകേരളനായർ കറച്ചുപോലിച്ചു് അദ്ദെ നിങ്ങളുടെ ജോലി നോക്കുവിൻ? എന്നു മാരും പറഞ്ഞു പോയി.

“അമ്പടാ! അവന്റെ നോട്ടം എവിടംവരെ എത്തിയിരിക്കുന്നു. ആ പലഹാരത്തിൽ മയക്കമെന്നു കൂട്ടിട്ടുണ്ടു്; സംശയമില്ല. അതോടുകൂടി സർവ്വത്തും ചേർന്നപ്പോൾ പിടന്ന പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഇവരെ ഇങ്ങിനെ മയക്കാതിരുന്നാൽ അയാളുടെ ഉദ്ദേശത്തിന്നു വിഘാതം വേിക്കുമല്ലോ. അയാളെവിടെപ്പോയി? ആ വിചാരമൊന്നും മറേയൊര പറഞ്ഞില്ലല്ലോ. ഒരു പക്ഷേ എജമാനന്റെ അവസ്ഥ അറിഞ്ഞപ്പോൾ അയാൾ ചാടിപ്പോയി എന്നും വരാം. മറെറ വഴിപോക്കുമോ? അവരേയും കാണാനില്ലല്ലോ. അവരെപ്പോൾ പോയി? അവരിവിടെ ഉള്ള സ്ഥിതിക്കു് അവർക്കു് ഈ ലഹള കേൾക്കാതിരിപ്പാൻ കാരണമെന്തു്? ഒരു സമയം അവരും ഇവന്റെ (കേശവപ്പണിക്കരുടെ) കറുക്കാരിൽ പെട്ടവർത്തന്നെയോ. ക! ശരി സംശയമില്ല. അതു വാതിൽ തുറന്നുകിട്ടേണ്ടതിലേക്കുള്ള ഉപായമാണു്. ഓ! ഏതെല്ലാം വിധത്തിൽ അവൻ വല വീശിനോക്കി! ഏതെങ്കിലും ഇന്നലത്തെ ആ ധീര പുരുഷനെ ഒന്നു നോക്കിക്കണം. ഇങ്ങിനെ ഒരു ചെറുപ്പ

കാരനെ ഇതിന്നു മുമ്പു ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. എന്തൊരു ശൂരൻ! എന്തൊരു വിനയം! അദ്ദേഹത്തെക്കണ്ടു രണ്ടു വാക്കു സംസാരിക്കാതിരിപ്പാൻ എന്റെ മനസ്സു സമ്മതിക്കുമില്ല. അദ്ദേഹമില്ലായിരുന്നു എങ്കിൽ ഇന്നലത്തെ കഥ എന്തായിരിക്കും?" ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ചു കരുണാകരൻനായർ ദേഹശുദ്ധിമുതലായതു കഴിച്ചു മാളികയിൽ വന്നിരുന്നു. അപ്പോൾ മണി എട്ടടിച്ചു കാണാം. ഒരു വാലിയകാരൻ മുക്കളിൽച്ചെന്നു 'ഏജമാനനെക്കാണാൻ ആരെ കേൾ ചോട്ടിൽ വന്നിട്ടുണ്ട്' എന്നു പറഞ്ഞു. "ചായ വേഗം തയ്യാറാക്കൂ" എന്നു പറഞ്ഞു താഴത്തു വന്നപ്പോൾ പോലീസിൻസ്പെക്ടർ കോലായിൽ നിൽക്കുന്നതു കണ്ടു കരുണാകരൻനായരുടെ ഉള്ളൊന്നു നടുങ്ങി. "ഇദ്ദേഹം എന്താണ് ഇപ്പോൾ വരുവാനുള്ള കാരണം? എന്തെങ്കിലുമാവട്ടെ" എന്നു വിചാരിച്ചു കരുണാകരൻനായർ ഇൻസ്പെക്ടർ മയ്യാദിപോലെ വന്ദനം ചെയ്തു 'സീറു' കൊടുത്തു ഇരിക്കാമെന്നു പറഞ്ഞു. ഇൻസ്പെക്ടർ പ്രതിവന്ദനം ചെയ്തു ഇരുന്നു. കരുണാകരൻനായർ അടുത്തു നില്ക്കുന്ന വാലിയകാരനെ കണ്ടു നോക്കി. ഇംഗിതജ്ഞനായ ഭൂതൻ അകത്തു ചെന്നു ചായ പലഹാരം മുതലായതു രണ്ടു പാത്രങ്ങളിലാക്കിക്കൊണ്ടു വന്നു മേശമേൽ വെച്ചു. കരുണാകരൻനായർ ഇൻസ്പെക്ടറെനോക്കി "ചായ കഴിക്കാം" എന്നു പറഞ്ഞു. ഇൻസ്പെക്ടർ ചായ കഴിച്ചുതുടങ്ങി. കരുണാകരൻനായരും ഇരുന്നു ചായ കഴിച്ചു. രണ്ടുപേരും ചായ കഴിച്ചതിന്റെശേഷം കാരോ വർത്തമാനം പറഞ്ഞുതുടങ്ങി.

കരുണാ—ഇതെന്തൊരുതമാണ്? ഇങ്ങിനെ കണ്ടിട്ടി

ല്ലല്ലോ. എന്തേ, ഇന്നു വഴി പിഴച്ചുപോയത്?

ഇൻസ്പെക്ടർ—ഞാൻ ഒരു കാര്യം കൂടാതെ ഒരു ദിക്കിലേക്കും പോകാൻ പതിവില്ല. ഇന്നു നിങ്ങളെ കണ്ടിട്ട് ഒരു കാര്യം മറിവാൻണ്ട്. അതുകൊണ്ടിങ്ങോട്ടുവെച്ചു.

ഇൻസ്പെക്ടറുടെ വാക്കുകൊണ്ട് കരുണാകരൻ നായർക്ക് ഒരു ശങ്ക തോന്നി. “മേടിയിൽ കനമുണ്ടെങ്കിൽ വഴിയിൽ ഭയമുണ്ട്.” അവിടെവെച്ചു മാത്രം ഒരു സംഭവം നടന്നിരിയ്ക്കും—വെളിച്ചമായുമ്പോഴും ഇൻസ്പെക്ടറുടെ വരവ്—അതിലും വെച്ചു തന്നെക്കണ്ട് അറിയേണ്ടതായ കാര്യമുണ്ടെന്ന് അദ്ദേഹം തന്നെ പറയും കൂടി ചെയ്തപ്പോൾ എല്ലാം തികഞ്ഞു. സാധാരണ ഒരുവനാണെങ്കിൽ ഇത്രയും സംഗതികളെക്കൊണ്ട് തല ചുറ്റി വീണുപോകാതിരിക്കുകയില്ല. ധീരചിത്തനായ നമ്മുടെ കഥാനായകൻ ഇതുകൊണ്ടൊന്നും പരിഭ്രമമുണ്ടായില്ല. ഉള്ളിലൊരു ശങ്കയുണ്ടായി എന്നല്ലാതെ അതിനെ മുഖത്തു പ്രകാശിപ്പിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം സുധീരമാകുവണ്ണമാണ് ഇൻസ്പെക്ടറോട് സംസാരിച്ചിരുന്നത്.

കരുണാ—ഏതെങ്കിലും വളരെ സന്തോഷമായി. എന്തെക്കൊണ്ട് എന്താണു സാധിക്കേണ്ടത് എന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിന്നു ഞാൻ തയ്യാറാണ്.

ഇൻ—അതിരിക്കട്ടെ, നിങ്ങൾ ഇന്നലെ മാത്രം വണ്ടിക്കു വിജയനഗരത്തിലേക്കു പോകുന്നുവെന്നു കേട്ടുവല്ലോ.

കരുണാ—കേട്ടതു ശരിയാണ്. പുറപ്പെട്ടുകയറിയായി. പക്ഷേ വണ്ടി തെറ്റിപ്പോയി.

ഇൻ — നിങ്ങളെപ്പോഴാണു പോയതും മടങ്ങിയതും?

കരുണാകരൻ നായർക്കു ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ചോദ്യങ്ങളുടെ ഉദ്ദേശം മനസ്സിലായിട്ടില്ല. ഉള്ളിലൊന്നിരിക്കുമ്പോൾ ബാക്കിയെല്ലാം അതിനെ പിൻതാങ്ങുന്നതായി തോന്നും. കറഞ്ഞവെള്ളത്തിൽ ചാടിയ പൂച്ച പച്ചവെള്ളം കാണുമ്പോൾ ഭയപ്പെടുമല്ലോ വേരുന്നതു വരട്ടേ; നമ്മുടെ ഭാഗത്തു സത്യമുണ്ടല്ലോ? എന്നു സമാധാനിച്ചു.

കരുണ — പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ ഏകദേശം കന്നമണിയായി. രണ്ടരക്കു മുമ്പു മടങ്ങുകയും ചെയ്തു.

ഇൻ — നിങ്ങൾ ഏതു വഴിക്കാണു പോയത്? മടങ്ങി പോന്നതു ഏതു വഴിക്കാണ്?

കരുണ — (കുറച്ചുലോചിച്ചു) ഞാൻ നാലുംകൂടിയടുത്തു കൂടി പോകണമെന്നാണ് ഏല്പാടു ചെയ്തിരുന്നത്. പക്ഷേ പുറപ്പെട്ടവാനല്ലം വൈകിയതുകൊണ്ടു പോയതും വന്നതും പടിഞ്ഞാറെ തെരുവിൽ കൂടിയാണ്.

ഇൻസ്പെക്ടർ കന്നു ചിരിച്ചു. കരുണാകരൻ നായർ “സോർ എന്താ ചിരിച്ചത്?” എന്നു ചോദിച്ചു. കന്നമില്ലെന്ന് ഇൻസ്പെക്ടർ മറുപടി പറഞ്ഞു. “ഉം എന്താ എന്റെ പോക്കുവരവിൽ ചിരിക്കത്തക്കവണ്ണം വിശേഷമുള്ളത്?” എന്നു കരുണാകരൻ നായർ പീണ്ടും ചോദിച്ചു. “ഒരു പിന്നെപ്പറയാം. നിങ്ങളുടെ പൂർവ്വത്താണമെല്ലാം എനിക്കിന്നലയല്ലേ മനസ്സിലായുള്ളൂ.” എന്നു ഇൻസ്പെക്ടർ പറഞ്ഞു.

കരുണാ — എന്റെ ഏതു പൂർവ്വത്താൽ?

ഇൻ — പട്ടാളത്തിലിരുന്ന കാലത്തെ വൃത്താന്തം.

കരുണാ — ഈ ചോദ്യങ്ങളുടെ ഉദ്ദേശമെന്നും എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നില്ല.

ഇൻസ്റ്റേഷൻ സാധനത്തിലോരോ തന്ത്രം കുതികളെക്കൊണ്ടു കരുണാകരൻ നായർ പട്ടാളം വിട്ടു പിരിയുന്നതുള്ള കാരണവും മേലധികാരിയുടെ സങ്കല്പവും കാര്യം മനസ്സിലാക്കി. പിന്നീട് ഇതിനെ ചോദിച്ചു. ഇൻ — നിങ്ങൾ കഴിഞ്ഞ മാസം പത്താം തീയതി വിജയനഗരത്തിൽ നിന്നു മദ്രാസ്സിലേക്കു പോകുന്ന മെയിൽ വണ്ടിയിലുണ്ടായിരുന്നോ?

കരുണാ — ഉവ്വ്; അന്നു വണ്ടിക്കാണ് ഞാൻ മടങ്ങിയത്.

ഇൻ — നിങ്ങളിരുന്നിരുന്ന കമ്പാർട്ട്മെണ്ടിൽ പിന്നെ ആരെല്ലാമുണ്ടായിരുന്നു?

കരുണാ — എന്റെ രണ്ടു സ്നേഹിതന്മാരും, രണ്ടു ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും ഉണ്ടായിരുന്നു.

ഇൻ — അന്ന് ആ വണ്ടിയിൽപ്പെച്ച് ഒരു കൊല നടന്നതു നിങ്ങളിരുന്നിരുന്ന അടുത്ത കമ്പാർട്ട്മെണ്ടിൽ തന്നെയാണോ?

ഇച്ചോദ്യം കേട്ടപ്പോൾ കരുണാകരൻനായർ ഹേതെന്തിനുള്ള പുറപ്പാടാണെന്നു മനസ്സിലാക്കാതെ അല്പം പരിഭ്രമിച്ചു. പോലീസ്സുഡിപ്പാർട്ട്മെണ്ടുകാർ നേരംപോക്കി കാര്യം പറിയ്ക്കുന്നവരാണല്ലോ. ഇതോട് എനി

കു യാതൊരു ബന്ധവുമില്ലെങ്കിലും മേലധികാരിയും ഞാനും തമ്മിൽ രസക്ഷയമായിരുന്നുവെന്നും തന്നിമിത്തം സൈന്യംവിട്ടു പോന്നതാണെന്നും മറ്റും ഇദ്ദേഹം എന്തെങ്കൊണ്ടു പറയിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു വഴിയെ പോകുന്ന ഏഴരശ്ശനി ഏറ്റുവാങ്ങുന്ന കൂട്ടത്തിലായിരിക്കുമോ? ആ കേസ്സു ഇനിയും തെളിഞ്ഞിട്ടില്ല. ആകപ്പാടെ കാര്യമൊന്നും മനസ്സിലാകുന്നില്ല". ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ഇൻസ്പെക്ടർ സോർ നിങ്ങളതിനെപ്പറ്റി ഇനി ഒന്നും ആലോചിക്കേണ്ടതില്ല. ഇന്നലെ രാത്രി ഇവിടെ നടന്ന സംഭവംകൊണ്ട് ആ കേസ്സും തെളിഞ്ഞിരിക്കുന്നു." എന്നു പറഞ്ഞു.

കരുണാകരൻനായരുടെ പരിഭ്രമം വർധിക്കേണ്ടതിന്നു് ആലോചന പലവഴിക്കും തിരിഞ്ഞു. ഇവിടെ നടന്ന കേസ്സുകൊണ്ട് ആ കേസ്സും തെളിഞ്ഞു എന്നല്ലേ ഇദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു്. ഇവിടെ കേസ്സുനടത്തിയതു് സുകുമാരനാണല്ലോ. വണ്ടിയിലെ കേസ്സുകാരനും അയാൾതന്നെയായിരിക്കുമോ. അതുകൊണ്ടാണു് ഇദ്ദേഹം ഇങ്ങിനെ പറയാനുള്ള കാരണം. അപ്പോൾ സുകുമാരനെ ഇവർ പിടിച്ചിരിക്കണം. ശവത്തോടുകൂടി പോയപ്പോൾ കണ്ടുമുട്ടിയതായിരിക്കാം. അതോ ഇതെല്ലാം തകിടംമറിഞ്ഞു നമ്മുടെ നേക്കു തിരിഞ്ഞിരിക്കുമോ ആവാ. ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു വിചാരിച്ചു കരുണാകരൻനായർ ഇരിക്കുമ്പോൾ, ഇൻ-സാർ അവരെ കൈ അപ്പോൾ തന്നെ പിടിച്ചു് അറസ്റ്റ് ചെയ്തു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അവരുടെ കയ്യിന്നും എടുത്തു.

കരുണാ—സാർ! നിങ്ങൾ എന്നോട് ചോദിച്ചിട്ടുള്ള ചോദ്യങ്ങളുടേയും, ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞ വാക്കുകളുടേയും താല്പര്യമൊന്നും എനിക്ക് മനസ്സിലാകുന്നില്ല.

ഇൻ—സാർ, നിങ്ങൾക്ക് മനസ്സിലാവാൻ തരമില്ല. ഇന്നലെ രാത്രി ഇവിടെ നാലു കൂടിയടത്തുവെച്ച് ഒരു സംഭവം നടന്നു.

കരുണാ—(അതഭൂതത്തോടെ) എന്തു സംഭവമാണ്?

ഇൻസ്പെക്ടർ കരുണാകരൻനായർക്ക് ആദ്യമുതൽ അവസാനംവരെയുള്ള സകല വർത്തമാനങ്ങളേയും പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചു. കരുണാകരൻനായരുടെ ഉള്ളിൽ കൊടിക്കൊണ്ടിരുന്ന പല വിചാരങ്ങളും തീൻ എന്നു മാത്രമാല്ല, കരച്ചാൽ മുണ്ടോടുകൂടിയൊന്നു. “എന്നെ മലയിൽ വെച്ചു അവർ കുത്തി. അതിനുള്ള കാരണത്തെ എനിക്ക് ഇതേവരെ മനസ്സിലായിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇപ്പോഴല്ലാം മനസ്സിലായി. ആ കർമ്മഫലം അവർ അനുഭവിച്ചുകൊള്ളും” എന്നു കരുണാകരൻനായർ പറഞ്ഞു.

ഇൻ—സാർ, നിങ്ങളൊന്നു വിചാരിക്കേണ്ട. സത്യം വിട്ടുപോയിട്ടില്ല. അവർ പലതവണയും ലാക്കുവെച്ചു നോക്കിട്ടും സത്യം നിങ്ങളെ രക്ഷിച്ചു. അവർ കുടക്കിൽ പെടുകയുണ്ടായല്ലോ.

കരുണാ—എല്ലാം ദൈവസങ്കല്പം.

ഇൻ—ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു പോന്നതിന്റെ ഉദ്ദേശം ഇത്രമാത്രമേ ഉള്ളൂ. അവർ പാഞ്ഞിട്ടുള്ളതു ശരിയാണോ എന്നറിയാ. പിന്നെ വേണ്ടിവന്നെങ്കിൽ നിങ്ങൾ—

കരുണാ—മനസ്സാക്ഷിക്കു വിരോധമില്ലാത്ത മട്ടിൽ എ
ന്നു വേണമെങ്കിലും ചെയ്യാൻ ഞാൻ തയ്യാറാണ്.
ഇൻ—അതുമതി. എന്നാൽ ഞാനില്ലാതെ പോട്ടെ.
എന്നു മാത്രം പറഞ്ഞു പോയി.

കരുണാകരൻനായർ ഒരു ദീർഘശ്വാസത്തോടു കൂ
ടി ഏറെയും കണ്ടുകഴിഞ്ഞി തീർന്നുപോയല്ലോ. ഞാനെ
ന്തെല്ലാമാണു സംശയിച്ചിരുന്നത്? പക്ഷപാതപാല
ത്തു കള്ളന്മാർ എന്ന് ഇങ്ങിനെ എന്തിനുവേണ്ടി ദ്രോ
ഹിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ഇതുകൊണ്ടുവെക്കു എന്തുഫലം?"
അദ്ദേഹം ഇങ്ങിനെ കാരാണ വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു,
“സുകുമാരനെ കണ്ഠനോപചിച്ഛനാക്കുകതന്നെ” എന്നു
തന്നെത്തന്നെ പറഞ്ഞു പുറത്തേക്കു പോയി.

നാലുംകൂടിയേടത്തുവെച്ചു നടന്ന സംഭവം കഴി
ഞ്ഞു ഇപ്പോൾ ഏകദേശം നാലു മാസം കഴിഞ്ഞിരിക്കു
ന്നു. ഇതിന്നിടക്കു പേലീസ്സ് ഇൻസ്പെക്ടർ റിക്കർട്ടുക
ളോടുകൂടി പുളികളെ മേജിസ്ട്രേട്ടുകോർട്ടിലേക്കയച്ചു. അ
വിടെവെച്ചു പുളികളെ വിസ്തരിച്ചതിൽ അവർ കുറേ
സമ്മതിച്ചില്ല. “പേലീസ്സുകാരുടെ ഭേദിക്കുകൊണ്ടു ഞ
ങ്ങൾ അങ്ങിനെ സമ്മതിച്ചതാണെന്ന്”നും മറ്റും പറഞ്ഞു
തീകഞ്ഞുനിന്നു. ഇൻസ്പെക്ടർ പല തെളിവുകളും
മാജരാക്കി. സർക്കാർ വക്കീലിന്റെ ക്രോസ്സുക്കൊണ്ടു പു
ളികളിൽനിന്നു ചില ശെക്കുകൾ കിട്ടി. ഇവക തെ
ളിവുകൾകൊണ്ടു ഖാതുക്കന്മാരുടെ പേരിൽ മേജിസ്ട്രേട്ട്
അവർകൾ കുറവത്രം സ്ഥാപിച്ചു റിക്കർട്ടുകൾ സഹി

തം പുജികളെ സെഷ്യൻ കോർട്ടിലേക്ക് അയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു.

സെഷ്യൻസ് കോർട്ടിലെക്കയക്കപ്പെട്ട പുജികളുടെ കയ്യിത്തുകൊണ്ട് ആദ്യം മലയിൽവെച്ചു കരുണാകരൻനായരെ കുത്തിയതു ധർമ്മലിംഗംപിള്ളയാണെന്നും വണ്ടിയിൽവെച്ചു മേലധികാരിയെ കുത്തിയതു വേണുഗോപാലൻചെട്ടിയാണെന്നും നാലുംകൂടിയേടത്തുവെച്ചു കേശവപ്പണിക്കരെ കുത്തിയതു മുനുസ്സാമിനായഡുവാണെന്നും തെളിഞ്ഞു. ബീറംഖാന്റെ കൊലയെപ്പറ്റി ഇവരോടു പോലീസ്സുകാരും മേജിസ്ട്രേട്ടുകേർട്ടിലും സെഷ്യൻസ്സുകേർട്ടിലും പാലപ്രകാരത്തിലും ചോദിച്ചുനോക്കി. അവരിൽനിന്നു യാതൊരു വിവരവും ലഭിച്ചില്ല. ബീറംഖാന്റെ മരണത്തിന്നു മേതു കേശവപ്പണിക്കർ തന്നെയാണെന്ന് എല്ലാവരും തീരുമാനപ്പെടുത്തി. അയാൾക്കുള്ള ശിക്ഷ ദൈവശിക്ഷയായി കഴിഞ്ഞിരിക്കുകൊണ്ടു കേർട്ടുകൾക്ക് ആ ഭാരം കുറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ധർമ്മലിംഗംപിള്ള മുതൽപേർ തുല്യചുറ്റാക്കാരാകുകൊണ്ടു സെഷ്യൻസു ജഡ്ജി ജൂറിമാരുടെ അഭിപ്രായത്തോടുകൂടി അവരെ തൂക്കിക്കൊല്ലുവാൻ വിധിക്കുകയും വിധിയിൽ പറയപ്പെട്ട ക്ലാസ്സിലവസരമെന്ന അവരുടെ വിധി നടത്തുകയും ചെയ്തു.

* * * * *

ലക്ഷ്മീപുരംപട്ടണം ആകമാനം ഒന്നിച്ചുകിവശായിരിക്കുന്നു. മഹാരാജാവിന്നു ശിലായു തുടങ്ങിട്ട് ഏകദേശം ഒരു മനുഷ്യത്തോളമായിക്കാണം. പലേ നാട്ടുവൈദ്യന്മാരും

ഡാക്ടർമാരും ചികിത്സ കൊണ്ടുപിടിച്ചു നടത്തുന്നുണ്ട്. പ്രധാനമന്ത്രിയായ ഉസ്മാൻഖാൻ ആധിയും വ്യാധിയും പിടിപെട്ടിരിക്കുന്നു. ഒന്നാമതു പുത്രശോകം, രണ്ടാമതു മഹാരാജാവിന്റെ ഭാവിയിലെ ആലോചിച്ചും. ആധി മുഴുത്തോടുകൂടിയാണു വ്യാധിക്കും കാരണമായത്. ഉസ്മാൻഖാനും ടീനക്കിടക്കയിൽനിന്നണീക്കുന്നില്ല. രാജ്യകാര്യമെല്ലാം കഴുപ്പത്തിലായി. വാളെടുത്തവരെല്ലാം വെളിച്ചപ്പാട് എന്നു മട്ടിലായി. യുവരാജാവ് എല്ലാ സ്റ്റോഴും മാതൃലന്റെ സമീപത്തുതന്നെയാണു സമയം കഴിച്ചുവരുന്നത്.

ദിവസംതോറും മഹാരാജാവിന്റെ ശീലായ് അധികരിച്ചുവരുന്നതല്ലാതെ യാതൊരു ഭേദവുമില്ല. യുവരാജാവു മാതൃലന്റെ സത്ഗതിക്കുവേണ്ടി പശുദാനം ദശദാനം മുതലായ് എല്ലാം വഴിപോലെ ചെയ്തു. മഹാരാജാവകളെ ദേവേന്ദ്രസഭയിലേക്കു കരംഗമായിരിപ്പാൻവേണ്ടി ഭൂലോകം വിട്ടെഴുന്നള്ളുകയും ചെയ്തു. യുവരാജാവായ ഉദയചന്ദൻതിരുമേനി അനന്തരകരണീയമായ ക്രിയകളെല്ലാം ശാസ്ത്രോക്തവിധിക്കനുസരിച്ചു നടത്തി.

മഹാരാജാവിന്റെ തിരുവന്തളിഅടിയന്തിരം ബഹുഭംഗിയായിക്കഴിഞ്ഞു. പ്രധാനമന്ത്രിയായ ഉസ്മാൻഖാനും മഹാരാജാവിനെ അനുയാനം ചെയ്തു. സാമന്തരാജാക്കന്മാരും നാട്ടുപ്രഭുക്കന്മാരും പ്രധാന ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുംകൂടി ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ യുവരാജാവിനു കിരീടധാരണം കഴിപ്പിച്ചു. ഈ കിരീടധാരണമഹോത്സവത്തിനു കരുണാകരൻനായർ മാത്രമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അ

ദ്രോഹം അടിച്ചന്തിക്കുമായി വിജയനഗരത്തിലേക്കു പോയിരുന്നു.

ഉദയവർമ്മയുവരാജാവു മഹാരാജസ്ഥാനം വഹിച്ചിട്ട് ഒരു മാസമായി. കരുണാകരൻനായരും ഭാരതിയും ഭാരതീവിലാസത്തിലെ താഴത്തെ കോലായിൽ ഇരുന്നും കൊണ്ടു താഴെ കുറുംപ്രകാരം ഒരു സംഭാഷണം നടത്തിയിരുന്നു.

കരുണാ — ഭാരതി! ഞാൻ ജനമുതൽ ഇതേവരെ ആ മഹാപുരുഷനെ അന്വേഷിച്ചിട്ടും ഒരു വിവരവും കിട്ടിയില്ലല്ലോ.

ഭാരതി — എന്തു മഹാപുരുഷൻ?

കരുണാ — അന്നു ഭവതിയെ ആ ദൃഷ്ടകൽനിന്നു രക്ഷിച്ച ആ മഹാപുരുഷൻ.

ഭാരതി — (വൈലക്ഷ്യത്തോടെ) എന്തിന് അന്വേഷിക്കുന്നു?

കരുണാ — അന്വേഷിക്കേണ്ട? അദ്ദേഹമുണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ അന്നു ഭവതിയുടെ അവസ്ഥ എന്തായിരുന്നേനെ?

ഭാരതി — അന്വേഷിച്ചിട്ടു ഫലമില്ലെന്നാണു തോന്നുന്നത്. അദ്ദേഹം അന്നുതന്നെ ഈ നാടുവിട്ടോടിയിരിക്കും.

കരുണാ — അതു ശരിയാണ്. ഈ നഗരത്തിൽ ഞാൻ അന്വേഷിക്കാത്ത ഇടങ്ങൾ ഉണ്ടോ എന്നു സംശയമാണ്. പലരോടും ചോദിച്ചുനോക്കി. യാതൊരു വിവരവും ഇല്ല.

ഭാരതി — അന്വേഷിക്കാതിരിക്കുയാണു നല്ലത്.

കുരുണം — ഉം, അതെന്താണ്?

ഭാരതി — വിശേഷിച്ചെന്നു മില്ല. നാട്ടിലാകെ ആളെ
അന്വേഷിച്ചു ബുദ്ധിമുട്ടേണ്ടല്ലോ.

കുരുണം — ബുദ്ധിമുട്ടിയാലും വേണ്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തെ ക
ണ്ടു കാണണമെന്ന് എന്റെ മനസ്സു യുതികൂട്ടുന്നു.

ഇവർ ഇങ്ങിനെ കാരോന്നു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടി
രിക്കുമ്പോൾ ഒരു വില്ലക്കാരൻ പടികടന്നു വരുന്നതു ക
ണ്ടു. ഭാരതി അകത്തേക്കു പോയി. വില്ലക്കാരൻ അടു
ത്തുവന്നു കുരുണാകരൻനായരോടു, “നീങ്ങളെ കേരവിലക
ത്തേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു ചെല്ലുവാൻ മഹാരാജാവു തിരുമന
സ്സുകൊണ്ടു കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു” എന്നു പറഞ്ഞു. “വിശേഷി
ച്ചിട്ട്?” എന്നു കുരുണാകരൻനായർ ചേദിച്ചതിന്
അയാൾ “അതെനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. നീങ്ങളെ കൂട്ടിക്കൊ
ണ്ടു വരവു എന്നു മാത്രം കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു” എന്നു മാ
ത്രം മറുപടി പറഞ്ഞു.

കുരുണാകരൻനായർ ചിന്തയിൽപ്പെട്ടു. “മഹാ
രാജാവു യുവരാജാവായിരിക്കുമ്പോൾ തന്നെയും ഞാനദ്ദേ
ഹത്തെ കണ്ടിട്ടില്ല. ഞാനായിട്ടു യാതൊരു പരിചയ
ത്തിന്നും കാരണമുണ്ടായിട്ടില്ല. അങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ഇ
പ്പോൾ വില്ലക്കാരനെ അയയ്ക്കാനുള്ള കാരണമെന്തായി
രിക്കും. ഓ! ശരി. അന്നു കിരീടധാരണദിവസം ഞാനി
വിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഈ നാട്ടുകാർ എന്തേയും നാ
ട്ടിൽ പ്രമാണികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഗണിച്ചിട്ടുണ്ടായിരി
ക്കാം. എന്നിന്നു പോകവാനോ തിരുമുൽക്കാഴ്ച ചെയ്യ
വാനോ തരമായിട്ടില്ല. പിന്നീട് ഇതുവരേയും ശ്രമിച്ചി

ട്ടമില്ല. അന്നു ഹാജരാവാത്തവരെ വരുത്തി പിഴകല്പിക്കുകയോ മറ്റോ ചെയ്യുന്നുണ്ടായിരിക്കാം. എന്തെങ്കിലും മറുപടി ഇങ്ങിനെ കാരണ വിചാരിച്ചു കരുണാകരൻ നായർ കാഴ്ചവ്യവസ്ഥകളെ ശിപായിയെന്നിച്ച് പോയി.

കരുണാകരൻനായർ വളരെ ഭയത്തോടും ഭക്തിയോടും പതുക്കെപ്പതുക്കെ കോണികയറിച്ചെന്നു. മഹാരാജാവ് അതിവിചിത്രമായലങ്കിരിക്കപ്പെട്ട തളത്തിൽ മദ്ധ്യ ഇട്ടിരുന്ന ഒരു സിംഹാസനത്തിന്മേൽ എഴുന്നള്ളി ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. വരുന്നതിൽ നിന്നിരുന്ന തവണകാരൻ കരുണാകരൻനായരെക്കണ്ട് തളത്തിലേക്കു ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു. തളത്തിലേക്കു കടന്നു. വിശിഷ്ടവസ്ത്രാഭരണങ്ങളെക്കൊണ്ട് അലംകൃതനായ മഹാരാജാവു സിംഹാസനത്തിന്മേൽ എഴുന്നള്ളി ഇരിക്കുന്നതു കണ്ടു. കരുണാകരൻനായർ അതിഭക്തിയോടെ താണതൊഴുത്ത് കാഴ്ചവ്യം തിരുമുമ്പിൽ വെച്ചു രണ്ടടി പിന്നാക്കം മാറി കാഴ്ച നില്ക്കുന്നിന്നു.

മഹാരാജാവു ചിരിച്ചുകൊണ്ടു നേരം കരുണാകരനെ കാണണമെന്നു വിചാരിച്ചതുടങ്ങിട്ടു കുറച്ചു ദിവസമായി. ഒരിക്കലുപേക്ഷിച്ചപ്പോൾ വിജയനഗരത്തിലേക്കു പോയിരിക്കുന്നുവെന്നു കേട്ടു. എന്നേ മടങ്ങിയത്? എന്നു ചോദിച്ചു. മഹാരാജാവിന്റെ മധുരഗംഭീരമായ ഈ വാക്കുകേട്ടപ്പോൾ കരുണാകരൻനായർ ഒന്നു ഞെട്ടി. ഈശ്വരാ, ഇതെന്തൊരുതമാണ്? അന്നു ഭാരതിയെ രക്ഷിച്ചു ആളുടെ ശബ്ദമെന്നോ ഞാൻ ഈ കേൾക്കുന്നത്? എന്നു വിചാരിച്ച് മഹാരാജാവിന്റെ തിരു

മുഖത്തേക്കൊന്നു സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. എന്തൊരു ശക്തി
യാലോ എന്നറിഞ്ഞുകൂടാ, ഉയർത്തിയ മുഖം ഉടനെ താ
ഴ്ന്നുപോയി. ഭയം, ഭക്തി, ബഹുമാനം, ആനന്ദം, സ്നേ
ഹം മുതലായവകളെക്കൊണ്ടു കമ്പിതഹൃദയനായ കരു
ണാകരൻ നായർ തൊഴുതുകൊണ്ടു, “എന്താൻ അടി
യൻ മിനിഞ്ഞൊന്നു കാലത്താണു വിടകൊണ്ടതു” എ
ന്നറിയിച്ചു.

മഹാരാജാവു—കരുണാകരൻ നമ്മുടെ കിരീടധാരണ
ദിവസം ഇവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ലേ?

കരുണാ—ഇല്ല, അടിയൻ അടിയന്തിരമായി വിജയ
നഗരത്തിലേക്കു വിടകൊള്ളേണ്ടിവന്നു. ഇന്ന ദിവസ
മാണു കിരീടധാരണമെന്നുംകൂടി അടിയൻ അറിഞ്ഞി
ല്ല. മടങ്ങി എത്തിയതിന്നുശേഷമാണു വിചരം മനസ്സി
ലായതു്.

മഹാരാജാവും കരുണാകരൻ നായരും തമ്മിൽ കു
റേ നേരം കാരോ വർത്തമാനങ്ങൾ പറഞ്ഞതിന്റെ ശേ
ഷം കരുണാകരൻ നായർ യാത്ര പറഞ്ഞു പുറപ്പെട്ട
പ്പോൾ മഹാരാജാവു കരുണാകരൻ നായരുടെ കയ്യിൽ
ഒരു കടലാസ്സു കൊടുത്തു. കരുണാകരൻ നായർ അതു
വായിച്ചുനോക്കി വിസ്മിതനായി നിന്നുപോയി. അതു ക
ണ്ടു മഹാരാജാവു “ഏ—എന്താ, ആലോചിക്കുന്നതു്?”
എന്നു കരുണാകരൻനായരോടു ചോദിച്ചു. “ഈ പ്രധാന
മന്ത്രിപദം വഹിക്കത്തക്കവണ്ണം അടിയന്നു പഠിപ്പം പ
രിചയവുമില്ല. തികമേനി അടിയന്റെ തലക്കു കല്പിച്ചു
വെച്ച ഭാരം ചില്ലായ്മല്ല. അതുകൊണ്ടടിയൻ ആശ്ച

യ്ക്കുപ്പെട്ടതാണ്” എന്നു കരുണാകരൻ നായർ പറഞ്ഞു. “അത്രക്കുള്ള പരിപ്ലവം പരിചയവും മതി. നാം ഈ സ്ഥാനത്തേക്കു നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളതു കരുണാകരനെത്തന്നെയാണ്. ഇതിനിടക്കു പല അപേക്ഷകളും ശുപാർശകളും നമ്മുടെ അടുക്കൽ വരയ്ക്കുകയുണ്ടായി. ഈ രാജ്യമെന്നു നന്നാക്കാൻ നാം ശ്രമിച്ചുവന്നുവന്നു.” എന്നു മഹാരാജാവ് അരുളിച്ചെയ്തു. “എന്നാൽ, അവിടുത്തെ കല്പന എന്തായാലും ചെയ്യുവാൻ അടിയൻ തയ്യാറാണ്. അതിന്നു കടപ്പെട്ടവനാണ്. എന്നാലടിമൻ ഇപ്പോൾ വിടകൊള്ളട്ടേ.” എന്നു തിരുമനസ്സുണർത്തിച്ച് അനുവാദം വാങ്ങി കരുണാകരൻ നായർ സ്വഗൃഹത്തിലേക്കു മടങ്ങുകയും ചെയ്തു.

കരുണാകരൻ നായർക്കു മന്ത്രിപദം ലഭിച്ചുവെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ സകല ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും കിടങ്കിടെ വിറച്ചുതുടങ്ങി. അനീതിയായി നടന്നിരുന്ന ധൂർത്തന്മാരുടെ സംഘം കാരാട്ടുതടിയ കല്പം പോലെ നാമാവശേഷമായിത്തീർന്നു. കരുണാകരൻ നായരുടെ അശ്രാന്തപരിശ്രമംകൊണ്ടു കലിക്കിരുപ്പിടമായ സ്ഥാനരൂപം (വൃദ്ധചാരം - ഭൃതം - മദ്യപാനം) ആ രാജ്യം വിട്ടോടിയിരിക്കുന്നു. രാജ്യവാസികളായ എല്ലാവരും തങ്ങൾ തങ്ങളുടെ നിഷ്ഠയിൽനിന്നു വ്യതിചലിക്കാതെ വർത്തിച്ചുവന്നു. കലശലായ വെള്ളം തെളിഞ്ഞാലെന്നപോലെ ആ രാജ്യം സകലലേശപശ്ചത്തോടും സദ്ധർത്തോടും സദാചാരത്തോടും കൂടി ശോഭിച്ചു.

കരുണാകരൻ നായരുടെ പ്രതിച്ഛായയായി ഭൂതിയിൽ ഒരു സന്താനം ജനിച്ചു. ആ ശിശുവിന്റേപ്പോൾ രണ്ടു വയസ്സുപ്രായം. ആ കോമളബാലകനെ കരുണാകരൻ നായർ മാർത്താണ്ഡവെച്ചു കളിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ആ ബാലൻ ഓരോ വികൃതികൾ കാട്ടുന്നതുകണ്ടു് “ഇവനിപ്പോൾത്തന്നെ എന്തൊരു വികൃതിയുണ്ടു്” എന്നു പറഞ്ഞു. “ഇവൻ ഇപ്പോഴത്തെ മന്ത്രിപുത്രല്ലേ” എന്നു പറഞ്ഞു ഭാരതി ഭർത്താവിനേയും കരുണാകരൻ നായർ ഭാരതിയേയും അന്യോന്യം നോക്കി മസ്തിതംചെയ്തു.

